THEODOR HRISTEA

LIMBA ROMÂNĂ

TESTE REZOLVATE, TEXTE DE ANALIZAT ŞI UN GLOSAR DE NEOLOGISME

În sprijinul celor care (se) pregătesc pentru ADMITEREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR, pentru OLIMPIADE şi BACALAUREAT

PETRION

Scanned with OKEN Scanner

THEODOR HRISTEA

LIMBA ROMÂNĂ

TESTE REZOLVATE, TEXTE DE ANALIZAT ŞI UN GLOSAR DE NEOLOGISME

În sprijinul celor care (se) pregătesc pentru ADMITEREA ÎN ÎNVĂŢĂMÂNTUL SUPERIOR, pentru OLIMPIADE şi BACALAUREAT

EDITURA PETRION
Bucureşti
C.P. 1–310. Cod 70700
Str. Calea Plevnei, nr. 124
E-mail: petrion@starnets.ro
Tel: 637.23.34, 310.34.07
Fax: 637.23.34, 312.45.25

Scanned with OKEN Scanner

CUVÂNT INTRODUCTIV

1. De aproximativ două decenii şi jumătate mă străduiesc să aduc un suflu nou în învăţământul nostru de limba română, singurul la care mă voi referi în continuare. Prin prelegerile pe care le ţin, de multă vreme, la Universitate, prin numeroasele conferinţe publice susţinute în provincie sau în Capitală, prin zecile de emisiuni radiofonice ori televizate la care am participat, prin interviurile acordate sau prin intervenţiile din cadrul unor importante mese rotunde[1], prin multe dintre articolele pe care le-am semnat în publicaţii de prestigiu, prin participarea activă la patru olimpiade şi, nu în ultimul rând, prin intervenţiile energice din cadrul *Comisiei Naţionale de Limba şi Literatura Română*[2] am încercat să demonstrez că învăţământul nostru preuniversitar trebuie neapărat şi de urgenţă restructurat, adică altfel organizat. Încercările făcute şi adeseori repetate de a schimba ceea ce este în mod evident vulnerabil şi anacronic s-au izbit de puternica rezistenţă a unor colegi de breaslă, prea devreme plafonaţi, de cerbicia, greu de înfrânt, a unor autori de manuale sau numai de programe şcolare, precum şi de spiritul de rutină, de inerţia şi de conservatorismul unor *dascăli-meditatori*, care şi-au făcut din *analiza gramaticală* o preocupare constantă şi foarte „lucrativă".

2. Că în învăţământul nostru gimnazial şi liceal ar trebui operate o serie de schimbări radicale mi se pare în afară de orice îndoială. Ele sunt cu atât mai necesare, cu cât în aceste instituţii se pun bazele exprimării corecte a elevilor noştri şi tot aici se formează (ori ar trebui să se formeze) elementara cultură lingvistică indispensabilă oricărui vorbitor cu pretenţii de intelectual. Din păcate, prin felul în care predau (urmând programe şi manuale şcolare susceptibile de foarte serioase obiecţii), profesorii de limba şi literatura română nu contribuie decât într-o foarte mică măsură la realizarea celor două obiective fundamentale ale învăţământului în discuţie. *Supraevaluarea gramaticii abstracte şi pur descriptive* (*paralel cu subestimarea celei normativ – corective*), *excesul de analiză gramaticală seacă şi unilaterală* (*numai arareori combinată cu cea lexicală şi cu cea stilistică*), *insistenţa exagerată asupra unor probleme controversate* (*care n-ar trebui să-i intereseze decât pe specialişti*), *tratarea superficială a numeroaselor şi foarte*

---

[1] Vezi, printre altele, dezbaterea organizată în 1975 de regretatul profesor **Boris Cazacu** (pe atunci preşedintele SSF) cu tema *Probleme ale perfecţionării comunicării verbale*, precum şi cea iniţiată de **acad. Eugen Simion** în 1991 şi intitulată: *Limba română actuală*. Intervenţiile care au avut loc în cadrul celor două dezbateri au fost publicate în LL, nr. 1 din 1975 (p.42–74) şi, respectiv, în „CAIETE CRITICE", nr. 8–9 (45–46) din 1991, p.39–48.

[2] Al cărei vicepreşedinte sunt, fără întrerupere, din anul 1993.

Scanned with OKEN Scanner

interesantelor probleme de vocabular (inclusiv a celor de etimologie, aproape complet ignorate), neglijarea multor chestiuni de ortoepie sau pronunțare corectă, omiterea din vechile programe și manuale școlare a frazeologiei (care s-a constituit deja ca disciplină lingvistică autonomă), lipsa unei preocupări mai serioase față de normele sociolingvistice ale exprimării, precum și faptul că studiul sistematic și programat al limbii române se întrerupe după terminarea gimnaziului – toate acestea și altele constituie neajunsuri atât de grave și de evidente ale învățământului nostru, încât ele n-ar trebui să lase pe nimeni indiferent.

3. În ceea ce mă privește, m-am separat, de multă vreme și categoric, de toți cei care se opun adevăratei modernizări a învățământului nostru, ca și de cei care se resemnează în fața răului cu prea multă ușurință (ca să nu spun chiar de o manieră cvasiiresponsabilă). Tristul adevăr este că pe mulți dintre profesorii noștri (uneori chiar universitari) îi interesează prea puțin sau nu-i interesează aproape deloc soarta învățământului de limba română. O dovadă în acest sens este și faptul că, la examenele de admitere în facultate, se perpetuează de mai multe decenii un sistem de evaluare a cunoștințelor pe care – eufemistic vorbind – nu mă sfiesc să-l consider nesatisfăcător în cel mai înalt grad. Că aceasta este realitatea m-am convins de multe ori și de foarte mult timp, însă cu adevăratele dimensiuni ale „dezastrului" n-am făcut cunoștință decât în anul 1991, când am fost invitat să particip la organizarea și desfășurarea examenului de admitere în Facultatea de Drept a Universității din București. Situația pe care am găsit-o aici (din punctul de vedere care mă interesa direct) mi s-a părut catastrofală și n-am ezitat s-o consider o adevărată rușine a învățământului românesc. Foarte succint spus, la proba de „limba română" examenul de admitere se reducea exclusiv la analiza sintactică a unui text și la cea morfo-sintactică a câtorva cuvinte, alese, ce-i drept, nu chiar la întâmplare. Pentru ca oricine citește aceste rânduri să fie convins că nu este nimic exagerat în afirmațiile mele, transcriu în întregime „subiectele" date la proba de „limba română" în 1990, deci cu un an înainte de reorganizarea radicală a examenului de admitere la instituția amintită.

Se dă următorul text:

„Am pus o deplină obiectivitate, și acum ca și mai înainte, și e în interesul scriitorului român să mă îndrumeze acolo unde mi-a scăpat un fapt sau o înțelegere. Iar cei tineri să nu arate *acea nemulțumire egoistă de a nu li se fi dat importanța pe care* poate și-o credeau, *pentru că o istorie se cade să fie totdeauna puțin retrogradă*, ca să nu piardă perspectiva eternului și de altfel, pe măsura accentuării valorii noilor scriitori, se vor face cuvenitele împliniri" (G. CĂLINESCU, *Prefață* la *Istoria literaturii române – compendiu*, București, 1968, p.5–6 sau *Opere*, vol. XV, București, Editura „Minerva", p.104).

Cerințe:

1. Împărțiți textul de mai sus în propoziții, arătați felul lor și raporturile sintactice dintre propoziții; precizați prin ce elemente de relație se realizează aceste raporturi.

Scanned with OKEN Scanner

2. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate din acelaşi text.

Trebuie notat că şi la secţia „fără frecvenţă" s-a dat atunci tot un text (din *Imposibila întoarcere* a lui Marin Preda) însoţit de aceleaşi două cerinţe, pe care nu e cazul să le mai reproduc.

3. În opera celor doi scriitori există, desigur, zeci şi poate chiar sute de fraze mult mai potrivite pentru o analiză gramaticală, însă ele trebuie căutate cu grijă şi răbdare, iar cele reţinute e bine să nu conţină chestiuni litigioase, care îi pot pune în încurcătură chiar pe corectori (cum s-a întâmplat, sunt precis informat, şi în cazul de faţă).

Mai important decât acest aspect al problemei mi se pare faptul că testarea cunoştinţelor pe care le posedă un candidat nu trebuie să se facă în primul rând şi exclusiv cu ajutorul analizei gramaticale, adică aşa cum se procedează încă în multe instituţii de învăţământ general şi superior. Mergând pe un drum fundamental greşit şi îndelung bătătorit, o profesoară universitară (al cărei nume ar merita să fie popularizat)[1] a socotit, totuşi, că segmentarea unei fraze şi analiza sintactică, în general, constituie tot ce poate fi mai edificator în materie de evalure a cunoaşterii limbii materne şi îndeosebi a aspectului ei corect sau literar. Să-i pretinzi unui viitor jurist numai să-ţi „măcelărească" un text şi să-ţi spună ce fel de nume poartă fiecare bucată „tranşată" – iată o stupizenie pe care nu puteam s-o accept şi împotriva căreia voi continua să protestez atâta vreme cât vor mai exista în învăţământul nostru cadre didactice incapabile să-şi înţeleagă menirea lor cea adevărată.

4. Examenul la care m-am angajat (şi la care particip, fără întrerupere de şapte ani) a fost pentru mine un prilej de şi mai serioasă reflecţie asupra învăţământului românesc, în general, şi asupra metodologiei de testare a cunoştinţelor, în particular. Hotărârea de a schimba radical această metodologie am luat-o fără cea mai mică ezitare şi ea a fost din partea mea atât un act de mare curaj, cât şi un gest de conştiinţă profesională, pe care, cel puţin iniţial, mulţi nu l-au înţeles. Puşi în faţa unor subiecte cu totul neobişnuite până atunci, candidaţii şi îndeosebi meditatorii lor au reacţionat vijelios, reproşându-mi că am violat programa şcolară şi că am sfidat ceea ce mai ales ultimii numeau – fără prea multă convingere – „frumoasele tradiţii ale învăţământului românesc"!

Am încercat, firește, să le demonstrez că nu avem nici un temei serios să ne mândrim cu asemenea „tradiţii", că Facultatea de Drept are un anumit specific (de care trebuie să se ţină seama în alcătuirea subiectelor la examenul de admitere), că o ierarhie a valorilor nu se poate stabili, în cazul de faţă şi în altele, recurgându-se numai la „meşteşugul analizei gramaticale", că în cadrul unui concurs atât de dificil, cum este cel de la Drept, nu ne putem limita la ceea ce ne oferă manualele pentru clasele V – VIII ş. a. m. d. Cel puţin la început, totul a fost aproape zadarnic şi se părea că nimic nu-i poate convinge pe cei care se simţeau puşi la treabă (adică obligaţi să mai înveţe şi altceva decât ceea ce ştiau) şi care îşi vedeau ameninţate

[1] Ca exemplu tipic de comoditate, de superficialitate şi de conservatorism.

Scanned with OKEN Scanner

interesele lor materiale. Căci trebuie să recunoaştem, dacă suntem obiectivi: meditaţiile au fost şi, din păcate, vor rămâne încă mult timp ceea ce în limbaj americănesc se numeşte un „good business". După cum era de aşteptat, au urmat obişnuitele contestaţii, reclamaţii, anonime şi mai ales multe afirmaţii aberante, precum şi obiecţii groteşti, de care nu-mi face plăcere să-mi amintesc. Aş vrea numai să spun că, la rândul meu, mi-am apărat cu străşnicie ideile (uzând, adeseori, de argumente care nu suportă replică) şi astăzi nu pot decât să mă felicit pentru atitudinea intransigentă adoptată. Între timp, adică din 1991 şi până în prezent, cel puţin 20 de edituri şi de reviste au publicat subiectele concepute de mine (*de obicei fără să menţioneze şi numele meu!*), iar acest lucru îmi dă dreptul să cred că sămânţa aruncată a fost, în general vorbind, de bună calitate. Fără nici o exagerare se poate spune că ea a şi încolţit de mult, a dat chiar primele roade şi nu mă îndoiesc că va rodi în continuare, pentru că tot ce s-a făcut şi se face încă în acest domeniu răspunde unor necesităţi stringente ale învăţământului nostru. Cu oarecare satisfacţie constat că înseşi reacţiile despre care vorbeam mai înainte s-au atenuat sensibil, în ultima vreme, cedând chiar locul unor aprecieri pozitive sau favorabile. În orice caz, numărul vocilor care altădată protestau atât de viguros este astăzi într-o vizibilă scădere, iar ca rezonanţă ele îşi pierd mereu din intensitate. Este de presupus că va veni şi o vreme când toate se vor stinge definitiv asemenea lumânărilor care nu pot să ardă la infinit deasupra unor morminte. Mai mult decât acum, abia atunci vom putea vorbi despre un triumf autentic.

5. Înainte de a încheia prima parte a acestui „cuvânt introductiv" aş dori să mai fac o precizare deosebit de importantă. E vorba de faptul că posibilitatea de a schimba radical metodologia examenului de limba română nu mi-a fost oferită decât de conducerea Facultăţii de Drept a Universităţii din Bucureşti în condiţiile pe care le-am amintit deja. Mărturisesc că niciodată nu voi fi îndeajuns de recunoscător consiliului profesoral al acestei instituţii şi în mod special decanului ei de atunci, **prof. dr. Corneliu Bîrsan**, care a înţeles mai bine decât oricine raţionamentul meu şi bunele intenţii de care eram animat. Fără sprijinul său constant, eficient şi pe deplin motivat, n-aş fi văzut, probabil, niciodată transpusă în realitate o concepţie de a cărei justeţe eram profund convins şi care, în mintea mea, era de multă vreme cristalizată. Iată de ce, într-o anumită împrejurare, am îndrăznit să afirm că, după 1989, acest om cu vederi largi, receptiv faţă de nou şi foarte ancorat în realitate, a făcut pentru testarea cunoştinţelor de limba română (şi implicit pentru progresul acestei discipline) mai mult decât au făcut toţi decanii facultăţilor filologice la un loc. Indiferent dacă ne convine sau nu, trebuie să recunoaştem că – împotriva oricăror aşteptări – adevărata restructurare a învăţământului de limba română a început în 1991, la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti. După acest moment crucial în istoria sistemului de evaluare a cunoştinţelor s-a simţit şi mai mult nevoia de a schimba programele şi manualele şcolare devenite cu totul nesatisfăcătoare.

6. O nouă posibilitate de a contribui la revitalizarea învăţământului nostru şi la schimbarea unor mentalităţi învechite mi-a fost oferită de participarea la ultimele

Scanned with OKEN Scanner

olimpiade de limba şi literatura română, ţinute la **Călăraşi** (în anul 1995), la **Oradea** (în 1996), la **Iaşi** (în 1997) şi la **Botoşani** (în 1998). Alcătuind şi aici subiecte (despre care nu cred, firește, că sunt ireproşabile), tradiționalei analize gramaticale i-am adăugat elemente de *gramatică normativă şi corectivă*, importante chestiuni de vocabular (*neologisme*, *sinonime*, *paronime*, *formarea cuvintelor* etc.), elemente de *stilistică* şi de *frazeologie*, *construcții pleonastice* (care trebuiau explicate), *structuri cacofonice* (evitabile prin diverse procedee, ce trebuiau indicate) şi multe altele, inclusiv *construirea unor enunțuri corecte* sau *corectarea altora*, care conțineau erori de diverse naturi. Toate aceste noutăți şi altele[1] au frapat, desigur, la început, dar, până la urmă, chiar cei care au avut față de ele rezerve, mai mult ori mai puțin justificate, le-au acceptat, la insistențele mele, şi nu pot decât să mă bucur constatând că inovațiile amintite au devenit un bun aproape definitiv câştigat în materie de evaluare a cunoştințelor de limba română la olimpiade. Profitând de întâlnirile mele cu elevii olimpici, precum şi cu unii dintre cei mai buni profesori ai acestora, le-am ținut tuturor câteva prelegeri şi conferințe, în care accentul a fost pus pe chestiuni de exprimare corectă şi de **cultură lingvistică**, în care eu văd o componentă fundamentală şi chiar primordială a culturii noastre generale. Cu această ocazie am fost aproape uimit de receptivitatea olimpicilor noştri față de temele abordate (dintre care câteva complet ignorate de ei, pentru simplu motiv că nu se studiază în şcoală). De multe ori, aceştia s-au arătat mai interesați chiar decât profesorii lor de unele *probleme ale etimologiei şi ale semanticii diacronice*, de diverse aspecte *ale frazeologiei* sau *ale formării cuvintelor*, de *exprimarea corectă şi hipercorectă*, de *construcțiile pleonastice* (atât de numeroase şi de variate în limba română actuală), de *regulile ortoepice* şi, îndeosebi, de *pronunțarea numelor proprii*, ca să nu mai vorbim de *marea problemă a neologismelor* (utile, inutile, deformate, confundate sau impropriu folosite etc.). Pentru a nu ştiu câta oară am remarcat că există un interes mult mai viu pentru alte probleme decât cele care se predau, la ora actuală, în cadrul disciplinei „limba română", iar în aceasta am văzut un motiv în plus de a schimba, cât mai repede cu putință, ceea ce este, în mod evident, anacronic sau perimat.

7. Convins fiind de necesitatea unor schimbări substanțiale în structura învățământului nostru de cultură generală, am hotărât să-mi intensific activitatea în cadrul *Comisiei Naționale de Limba şi Literatura Română*, unde contactele şi discuțiile mele cu unele cadre didactice din învățământul preuniversitar şi universitar s-au înmulțit şi au dobândit un caracter relativ periodic. Aici am luptat din răsputeri mai ales pentru modificarea planului de învățământ, cerând insistent **o oră în plus** exclusiv pentru studiul limbii române, care ar trebui neapărat continuat şi în timpul liceului, indiferent de profilul acestuia. Acum elevii sunt mult mai maturi, posedă mai multe cunoştințe de limbi străine (inclusiv de *latină*) şi au

[1] De pildă introducerea printre subiectele de limbă a unui *scurt comentariu* (de cel mult o pagină). Sunt convins că, mai mult decât la o analiză gramaticală sau de altă natură, aici se poate vedea capacitatea olimpicului de a redacta un text în mod *corect*, *concis*, *coerent* şi cât *mai expresiv* cu putință.

Scanned with OKEN Scanner

un orizont cultural suficient de larg pentru a putea înțelege unele probleme de lingvistică mai complicate, imposibil de asimilat, cum trebuie, în ciclul gimnazial.

De prisos să mai subliniez că și în liceu se simte acut nevoia cultivării limbii naționale, care, în prezent, mai mult, poate, decât în trecut, cunoaște un proces de **continuă și îngrijorătoare degradare**. De aceea mi se pare o gravă eroare ca, în perioada studiilor liceale, limba română să fie transformată într-o simplă „anexă" a literaturii, iar studiul ei să fie redus la așa - zisele „exerciții de cultivare a limbii literare", în general greșit concepute, plictisitoare și ineficiente. Sub o formă ușor mascată, aceste exerciții se reduc, adeseori, tot la gramatică și la analiză gramaticală, de care cel puțin unii elevi sunt suprasaturați.

În al doilea rând, și tot în cadrul comisiei amintite, am acționat la fel de ferm pentru schimbarea programelor școlare, iar, în funcție de ele, a manualelor după care urmează să se predea *limba română* ca disciplină fundamentală, adeseori net deosebită de *literatura* cu același nume. De nenumărate ori am atras atenția că această disciplină nu se reduce la *gramatică*, iar studiul gramaticii nu poate fi redus la *analiza gramaticală* pe text. Este absolut uimitor să constați că cei mai mulți dintre profesorii care predau *limba română* nici nu-i spun în felul acesta, ci pur și simplu *gramatică*![1] Aceasta fiind situația, nu este de mirare că, în al treilea rând, am protestat nu o dată **împotriva actualei repartiții a materiei**, care se predă în cadrul disciplinei *limba și literatura română*. Fără nici o exagerare, mi se pare absolut scandalos să afli că „Fefeleaga" se studiază timp de patru ore, iar schița „D-l Goe" chiar cinci ore (dacă sunt adevărate informațiile primite), în timp ce neologismelor nu li se acordă decât o oră sau două, deși acestea au schimbat „fața" limbii române, prilejuiesc un număr impresionant de erori în procesul comunicării verbale și tot ele constituie, într-un fel oarecare, cea mai importantă problemă de cultură lingvistică. Prin noua repartiție a materiei, pe care am considerat-o întotdeauna imperios necesară, am cerut să se acorde nu numai neologismelor, ci **vocabularului**, în general, importanța pe care acest compartiment al limbii o merită cu prisosință.

În ce rezidă importanța vocabularului (ca expresie a unei culturi și ca oglindă a societății) am arătat mai pe larg în LL, nr. 1 din 1975 (p.43–48), în SINTEZE (p.7 și urm.) și în câteva zeci de articole consacrate mai ales împrumuturilor neologice din limbile occidentale, creațiilor interne ale limbii române, problemelor de semantică sincronică și diacronică, construcțiilor pleonastice din româna actuală, precum și altor chestiuni de cultivare a limbii literare, care au o strânsă legătură cu lexicul românesc contemporan. Mai mult decât oricând, astăzi nu am nici măcar cea mai mică îndoială că un sistem de învățământ reorganizat și bazat pe principii cu adevărat moderne va trebui să reducă analiza pur gramaticală la strictul necesar,

---

[1] Am auzit adeseori afirmații de felul celor care urmează: „Predăm *gramatica* la gimnaziu"; „Ar trebui să se facă *gramatică* și în liceu"; „Copiii (sau elevii) nu știu *gramatică*" (înțelegându-se prin aceasta că nu se pricep la *analiză gramaticală*) ș. a. m. d. Aici s-a ajuns din cauza unor programe școlare rău concepute, a unor manuale cel puțin tot atât de rău „croite" și, în general, a unui sistem de învățământ cu multe și mari neajunsuri.

Scanned with OKEN Scanner

subordonând-o, pe cât este posibil, scopului fundamental al învățământului de limba română, care este **formarea unor deprinderi de exprimare corectă şi a unei culturi lingvistice măcar elementare.**

Menționez că, după îndelungi şi adeseori aprinse discuții, aceasta este una dintre cele mai importante concluzii la care am ajuns în *Comisia Națională de Limba şi Literatura Română*, formată din valoroşi profesori şi inspectori de specialitate, care provin din mai toate județele țării. Le mulțumesc cordial celor care au fost alături de mine în toiul furtunoaselor dezbateri, fiindcă fără sprijinul lor constant, competent şi, adeseori, hotărâtor, nu ar fi fost posibil triumful multora dintre ideile pe care le-am pus în circulație şi pe care le apăr şi aici.

II.1. Revenind la subiectele de la Drept, prin care, aşa cum spuneam, s-a făcut primul pas mai serios pe calea restructurării învățământului de limba română, sunt necesare câteva precizări şi o argumentare mult mai solidă în sprijinul poziției pe care m-am situat dintru început şi pe care consider că am toate motivele să rămân neclintit. Subiectele publicate aici au fost concepute de aşa natură, încât să acopere toate compartimentele limbii, nu numai *gramatica*. În felul acesta este posibilă o testare autentică a cunoştințelor de limbă corectă sau literară pe care le posedă candidații şi deci viitorii jurişti. Cu unele modificări neesențiale, aceste subiecte sau altele similare ar putea fi valabile şi pentru facultățile filologice sau pentru orice altă instituție de învățământ superior, unde limba română constituie una dintre probele obligatorii ale concursului de admitere.

2. Întrucât, în foarte multe privințe diferă fundamental de toate subiectele propuse până în 1991 la examenul de admitere, cele alcătuite de mine au stârnit, în chip firesc, anumite nedumeriri sau chiar reacții dezaprobatoare din partea celor care ar dori să nu se schimbe nimic în sistemul de examinare ori să se schimbe câte ceva „pe ici pe colo", dar nu chiar „în punctele esențiale". Din fericire, în ultimii ani, reacțiile amintite s-au mai atenuat, iar, uneori, au dispărut definitiv, cedând locul unor judecăți mai lucide şi mai obiective. Din câte îmi dau seama, sunt semne evidente că atât unii candidați, cât şi unele cadre didactice care îi pregătesc pe aceştia au început să se convingă de superioritatea noii metodologii de testare a cunoştințelor, ca şi de necesitatea renunțării la un sistem de examinare foarte vulnerabil, iar, pe deasupra, şi **unic în lume**. Întrucât unii continuă să se situeze pe o poziție învechită, iar alții manifestă încă nedumeriri şi reticențe față de noua concepție, simt nevoia de a mă adresa din nou îndeosebi celor care sunt cât de cât obiectivi, lucizi, informați şi, mai presus de toate, doritori de a contribui la adevărata restructurare a învățământului românesc.

3. Concepția despre examenul de admitere, pe care am promovat-o şi pe care încerc s-o apăr, în continuare, mi s-a cristalizat, firește, în timp şi ea nu este câtuşi de puțin străină de bunul-simț şi de logica cea mai elementară. În esență şi, măcar dintr-un punct de vedere, ea nu vine în contradicție nici cu programa şcolară, care ne atrage atenția că *scopul fundamental al învățământului de limba română este să*

Scanned with OKEN Scanner

le formeze elevilor deprinderi de exprimare corectă sau literară. A te exprima corect (în scris sau oral) înseamnă, bineînțeles, a te conforma unui sistem de norme *ortografice*, *ortoepice*, *lexicale* și *gramaticale* (adică *morfologice* și *sintactice*). La acestea ar putea fi adăugate și o serie de *norme sociolingvistice* (determinate de așa-zisul „context situațional"), care își au și ele importanța lor, dar aici nu pot fi decât amintite. Este de la sine înțeles că, pentru a fi respectate, normele exprimării corecte trebuie, mai întâi, cunoscute, tot așa cum pentru a nu ne abate de la regulile de circulație acestea trebuie temeinic însușite.

4. O altă precizare care se impune este că a cunoaște bine o limbă oarecare (fie ea străină sau maternă) înseamnă nu numai a te exprima corect, ci a avea și un vocabular cât mai bogat și mai variat, care oglindește cunoștințele acumulate în diverse domenii de activitate. În urma acestor precizări, care exprimă adevăruri indiscutabile, este clar că subiectele la examenul de admitere nu trebuie să fie exclusiv de *gramatică*. Pe de altă parte, pentru testarea cunoștințelor în acest domeniu ar trebui să recurgem și la alte metode decât aceea devenită, la noi, „clasică" și cunoscută sub numele de *analiză gramaticală*. Spre aceeași concluzie ne conduce și constatarea că **a face greșeli în practica analizei gramaticale nu înseamnă și a săvârși erori gramaticale în cursul exprimării, adică în procesul comunicării**. Analiza gramaticală bine concepută solicită, desigur, gândirea elevului și îl ajută să înțeleagă structura limbii și mecanismul ei de funcționare, însă această metodă nu trebuie absolutizată, „fetișizată" sau transformată într-un scop în sine. Mulți cred că ea constituie chiar țelul suprem al învățământului de limba română, din care cauză îi acordă încă, la examenele de admitere, o importanță inadmisibil de mare. Există chiar concepția că fără însușirea așa-zisului „meșteșug al analizei gramaticale" cineva nu poate intra în facultate și nici nu merită! Regretatul *Aurel Nicolescu* (a cărui memorie nu vreau s-o întinez, întrucât ne-a lăsat și unele lucruri bune) era convins că *„oricât de bine se va pregăti din punct de vedere teoretic, un candidat nu se va putea prezenta la examen decât dacă va ajunge să deprindă temeinic meșteșugul analizei gramaticale"*[1]. De câteva decenii bune, învățământul nostru este dominat de această nefericită concepție, care a și generat, de altfel, o adevărată explozie de culegeri ce conțin fraze de analizat ori chiar texte analizate (de multe ori greșit sau insuficient de convingător). Personal sunt profund convins că nu așa trebuie predată structura gramaticală și nu în felul acesta trebuie testate cunoștințele de limba română. Ca adversar hotărât al unei asemenea concepții, pe cât de înrădăcinată, pe atât de păgubitoare, voi pleda întotdeauna pentru **subiecte din toate compartimentele limbii**, pentru o mai mare atenție acordată *problemelor de vocabular* (atât de numeroase și de interesante, însă insuficient cunoscute), precum și pentru o atenție cu totul specială acordată *exprimării corecte*, care face parte integrantă din cultura generală a unui om. Fără *cultură lingvistică*, așa-zisa *cultură generală* este de neimaginat, iar cea dintâi presupune, în primul rând, o exprimare cât mai îngrijită și un bagaj lexical cât mai bogat cu putință.

---

[1] Vezi Aurel Nicolescu. *Probleme de analiză a frazei*, București, 1969, p.8.

Scanned with OKEN Scanner

5. Având în vedere că *analiza gramaticală* nu este şi nu poate constitui scopul principal al predării limbii române, ea ar trebui redusă, aşa cum spuneam, *la strictul necesar*, iar la examene ar trebui evitate acele texte care conţin chestiuni litigioase şi care pot admite, după împrejurări, două sau chiar trei soluţii, adică interpretări diferite. Din păcate, asemenea texte nu prea există, iar, când există, sunt ori prea simple ori foarte greu de găsit. De aici necesitatea de a admite la examene şi fraze construite cu grijă de cei care fac subiectele, nu numai texte ce provin din operele scriitorilor (deci din stilul beletristic) sau din alte varietăţi funcţionale ale limbii literare. Adevăraţii specialişti şi-au dat întotdeauna seama nu numai de utilitatea şi de eficienţa analizei gramaticale, ci şi de neajunsurile, inconvenientele sau măcar limitele ei, cel puţin aşa cum se practică, de obicei, pe la noi. Astfel, ocupându-se de unele probleme, „mai mult sau mai puţin controversate" din sintaxa limbii române, Mioara Avram conchide cu deplină dreptate:

„*Ca o concluzie de ordin practic a existenţei atâtor probleme sintactice controversate şi a deosebirilor dintre gramatica şcolară şi gramaticile de alt nivel, trebuie să ne obişnuim cu ideea că textele propuse pentru analiză pot prezenta situaţii în care sunt posibile două sau mai multe interpretări*" (vezi SINTEZE, p.292).

În continuare se face o altă precizare la fel de importantă:

„*Numărul şi varietatea problemelor sintactice controversate arată şi cât este de iluzorie părerea că se pot da, la diverse examene, texte care să nu conţină nici un fel de probleme litigioase*" (ibidem, p.293).

În ciuda precizărilor pe care aceeaşi autoare le face mai departe şi care sunt, desigur, foarte bine venite, analiza gramaticală rămâne o metodă care nu contribuie prea mult nici la însuşirea corectă a limbii literare şi nici la realizarea unei culturi lingvistice autentice. Pe de altă parte, ea nu permite nici o evaluare exactă a cunoştinţelor pe care cineva le are în acest domeniu, aşa că argumentele celor ce continuă să o supraevalueze sunt şi vor rămâne întotdeauna extrem de fragile.

6. În ceea ce mă priveşte, cred că problemele prea controversate ar trebui evitate chiar în practica predării gramaticii şcolare, deoarece cu cât o problemă oarecare este mai complicată şi mai controversată, cu atât ea este pentru elevul de rând mai inutilă şi mai deconcertantă. Dintre numeroasele exemple, mai mult sau mai puţin concludente în această privinţă, merită să fie citate măcar două, asupra cărora am atras atenţia şi în alte împrejurări. Astfel, teoretic vorbind, cineva poate fi un excelent cunoscător al limbii române, fără să ştie însă că **lui**, **ei** şi **lor** nu sunt niciodată adjective posesive, iar din punct de vedere sintactic atribute adjectivale. Dacă spunem fratele *său*, sora *sa*, surorii *sale*, părinţii *săi* ş. a. m. d., observăm, că *său* se acordă cu substantivul pe care îl determină în gen, număr şi caz, aşadar se comportă ca un adjectiv. Înlocuind pe *său* cu *lui*, constatăm că ultimul rămâne invariabil, fiindcă spunem: fratele *lui*, sora *lui*, surorii *lui*, părinţii *lui* etc. Prin urmare, pronumele personal de persoana a III-a singular în genitiv nu poate funcţiona ca adjectiv din cauza invariabilităţii lui. Există însă unii lingvişti (ce-i drept, nu chiar dintre cei mai iluştri) care văd în *lui*, *ei* şi *lor* nişte adjective invariabile de un tip cu totul special. Greşeala nu mi se parte chiar atât de gravă când o întâlnim la elevi, la

Scanned with OKEN Scanner

candidaţi ori la studenţi, însă noi îi depunctăm la examene fără nici o discuţie. Tot aşa, dacă un elev, un student sau un candidat la examenul de admitere în facultate nu recunoaşte un *verb copulativ* (şi, mai departe, un *predicat nominal* sau o *propoziţie predicativă*), el este sancţionat fără milă, uitându-se că problema verbelor copulative este extrem de controversată, iar rezolvarea ei n-ar contribui câtuşi de puţin la realizarea unei exprimări mai corecte în limba română. Pentru a ne da seama cât este de controversată problema amintită este suficient să spun că, după unii cercetători, există, în limba română, vreo 20 sau chiar peste 30 de verbe copulative şi semicopulative, iar, după alţii, această calitate nu o are nici măcar verbul *a fi*. Dacă mai notăm că aceşti din urmă cercetători desfiinţează pur şi simplu *predicatul nominal* (pe care, în treacăt fie spus, nu-l cunoaşte nici gramatica limbii franceze, spre exemplu) atunci înţelegem şi mai bine de ce nu ar trebui să acordăm prea multă atenţie problemelor de acest gen nici la examenul de admitere în facultate sau la alte examene şi concursuri şi nici în practica predării efective a limbii materne.

7. În urma celor spuse, cineva ar fi tentat să întrebe de ce nu am renunţat la analiza gramaticală în subiectele pe care eu însumi le-am întocmit. Trei sunt motivele pentru care nu puteam elimina definitiv metoda de testare în discuţie. Mai întâi, procedând în felul acesta, aş fi făcut o notă şi mai discordantă cu alte facultăţi din Bucureşti şi din provincie, unde analiza gramaticală continuă să fie (şi, din păcate, va mai rămâne multă vreme) la loc de cinste.

În al doilea rând, cei care alcătuiesc subiectele pentru examenul de admitere au obligaţia de a cunoaşte şi de a se încadra în programa şcolară, care – bună sau rea – trebuie, măcar în linii mari, respectată. Din acest punct de vedere le-aş găsi unele scuze şi autorilor de manuale, care nu au nici ei dreptul de a se îndepărta prea mult de *programa şcolară* în vigoare[1].

În al treilea rând, eu cred că, dacă o frază este bine aleasă ori special construită pentru a fi analizată, ea poate constitui un mijloc de a testa atât capacitatea de gândire a candidatului, cât şi cunoştinţele efective pe care el le posedă *în domeniul structurii gramaticale*. **Verificarea acestor cunoştinţe şi a altora nu se poate însă realiza numai prin analiza gramaticală, indiferent de felul în care o concepem.** De aceea trebuie să recurgem şi la alte teste menite să ne edifice atât asupra cunoştinţelor amintite, cât şi asupra aşa-zisei *competenţe lexicale* a candidatului ori a capacităţii lui de a construi *enunţuri* respectând toate normele în vigoare ale limbii literare. Cu părere de rău trebuie să recunosc că, din acest punct de vedere, nici subiectele mele nu prea permit să verificăm posibilităţile candidaţilor de a se exprima în scris, deci de a redacta corect şi cât mai elegant în limba română. Căci, la drept vorbind, este mai importantă capacitatea de *a compune* fraze corecte decât de a le *descompune* pe acestea în elementele lor alcătuitoare şi de a le analiza după o metodă prea cunoscută pentru a mai insista asupra ei. De ce nu am recurs totuşi la *metoda redactării* (sau şi la testarea capacităţii de creaţie a candidaţilor) voi arăta mai

[1] În ultima vreme i se spune acesteia *curriculum*, un neologism de origine latină, care prezintă avantajul de a fi aproape internaţional, dar şi imensul dezavantaj de a fi prea lung şi mai ales foarte greu de flexionat. Pe de altă parte, *curriculum* are o sferă semantică mai largă decât *programă*.

Scanned with OKEN Scanner

departe, când voi aduce şi alte argumente în sprijinul noului sistem de evaluare a cunoştinţelor. Deocamdată vreau numai să atrag atenţia că, prin construirea de numeroase şi variate *enunţuri*, pe care le-am cerut candidaţilor la Drept sau la olimpiade am avut, totuşi, posibilitatea de a verifica, măcar în parte, şi „performanţa" acestora, nu numai „competenţa" lor lingvistică.

8. În ultimele decenii, practica predării limbii române a înregistrat şi o altă „inovaţie" (mult mai nefericită decât analiza gramaticală seacă şi unilaterală) constând în construirea de fraze după scheme prestabilite şi de multe ori extrem de complicate. Astfel, cu mulţi ani în urmă, un cunoscut sintactician bucureştean le-a cerut candidaţilor la concursul de admitere în Facultatea de Filologie din Bucureşti să construiască o frază, care avea ca model următoarea schemă:

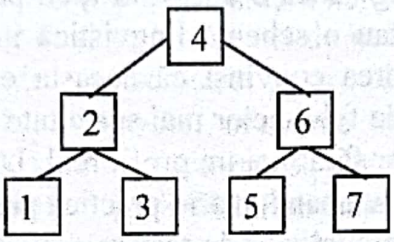

După examenul de admitere, autorul acestei neinspirate inovaţii a construit el însuşi fraza pretinsă candidaţilor şi a publicat-o în revista „Limbă şi literatură pentru elevi", nr. 2 din 1973, p.23. Iată cum sună această frază chinuită, rezultată, probabil, în urma unor eforturi pe cât de considerabile, pe atât de inutile:

„Convins că tot ce i-a spus părea să fie adevărat, el a plecat, pentru că, dacă ar mai fi aşteptat o clipă, ar fi pierdut tot ce a câştigat".

Încântat de propria-i „descoperire" şi savurându-şi, parcă, victoria obţinută, autorul a ţinut să ne asigure în încheierea comentariului său că „acest gen de exerciţii prezintă un grad mai mare de dificultate, dar *pentru capacitatea creatoare a candidaţilor* (sublinierea mea, **Th. H.**) este mai mult decât convingător". Orice comentariu mi se pare de prisos. Ar fi greşit să ne închipuim că originalul inovator s-a oprit aici. Într-o altă împrejurare (şi anume la cursurile de perfecţionare a profesorilor de limba şi literatura română) le-a pretins acestora să construiască o frază şi mai complicată (de care era, desigur, mândru), formată din 20 de propoziţii, în majoritatea lor subordonate de diverse feluri. Întrucât nimeni n-a reuşit să alcătuiască o asemenea „frază" (pentru care timpul de gândire şi de „creaţie" a fost de două ore!) s-a tras concluzia (*Risum teneatis amici?*) că profesorii noştri nu ştiu gramatică! Departe de a fi rămas în stadiul de simplă extravaganţă a unui om, procedeul pe care îl resping şi aici atât de categoric, se răspândise într-un timp atât de mult, încât tindea să se generalizeze în învăţământul preuniversitar; de aceea n-am scăpat niciodată prilejul de a protesta viguros împotriva lui şi a celor care continuă să propună asemenea subiecte stupide (cum s-a întâmplat chiar la două dintre olimpiadele de limba română prezidate de mine). Din nefericire, încă nu s-a renunţat definitiv la acest năstruşnic procedeu nici la examenele de admitere (în liceu sau în unele facultăţi), nici în predarea

Scanned with OKEN Scanner

sintaxei româneşti (cum mi-a fost dat să constat cu ocazia unor inspecţii de gradul I) şi nici în activitatea de cultivare a limbii literare, pe care unii o înţeleg fundamental greşit.

Dacă analiza gramaticală bine concepută şi mai ales bine dozată are, după cum am mai spus, o anumită importanţă şi deci justificare, **construirea de fraze după scheme prestabilite este, după opinia mea, tot ce poate fi mai absurd, mai inutil şi mai ridicol în procesul de predare a limbii române**. Iată de ce personal nu am nici o îndoială că trebuie să renunţăm definitiv şi de urgenţă la un asemenea procedeu pentru motivul foarte întemeiat că nimeni nu scrie şi nu vorbeşte după scheme gramaticale dinainte fixate. Suntem cu toţii de acord că orice om are de exprimat anumite gânduri sau sentimente, pe care încearcă să le îmbrace în haina lingvistică cea mai apropriată sau potrivită. Prin urmare, în chip cu totul firesc, forma sau expresia lingvistică o adecvăm ideii pe care vrem s-o exprimăm, dar nu ne alegem o formă sau o schemă lingvistică înainte de a şti ce vrem să spunem. Cei care nu sunt prea convinşi că aceasta este realitatea sunt invitaţi să alcătuiască ei înşişi fraze de felul celor mai sus citate pentru a vedea cât timp se poate pierde cu construirea lor fără nici un profit real. Din moment ce procedeul la care mă refer ar trebui definitiv abandonat în practica predării limbii române, e clar că el nu se justifică nici ca modalitate de testare a cunoştinţelor la examenele de admitere în liceu sau în învăţământul superior[1].

9. Din respect faţă de adevăr am recunoscut că nici subiectele mele nu permit prea mult evaluarea posibilităţilor de a redacta (corect şi elegant) ale numeroşilor candidaţi care se prezintă la examenul de admitere în Facultatea de Drept sau în alte facultăţi. Şi mai grav mi se pare faptul că un asemenea neajuns este aproape imposibil de remediat din cel puţin două motive. Mai întâi, în aprecierea şi în notarea corectă a unui „test de redactare" trebuie să ţii seama şi de conţinutul paginii ori paginilor scrise, însă atunci testul respectiv încetează de a mai fi exclusiv de limba română. Pe de altă parte, la examenele de admitere corectarea lucrărilor se face de mai multe persoane, aşa că o doză mai mică ori mai mare de subiectivitate în aprecierea acestor „probe de redactare" este inevitabilă. Lipsind un criteriu unic de apreciere (la Drept au corectat până acum, cel puţin 100 de profesori în fiecare an!), astfel de teste n-ar fi întotdeauna notate exact şi mai ales în mod unitar. Fiind foarte greu sau chiar imposibil de cuantificat, ele ne-ar împiedica, aşadar, să stabilim o adevărată ierarhie a valorilor atât de necesară mai ales la acele facultăţi unde numărul candidaţilor prezentaţi la concurs este incomparabil mai mare decât al locurilor ce urmează să fie ocupate (La Drept au

[1] Şi totuşi, chiar printre universitari mai există unii care practică sau măcar recomandă cu toată seriozitatea acest procedeu de „încătuşare" şi de „sufocare" a gândirii. Nu ascund că am fost cuprins de o adevărată perplexitate când am citit într-o lucrare (nelipsită de anumite merite) următoarea cerinţă adresată candidaţilor la examenul de admitere în facultate: *„Alcătuiţi o frază care să cuprindă o judecată de valoare (o apreciere critică) referitoare la creaţia eminesciană şi în care să aveţi şi următoarele feluri de subordonate: predicativă, completivă directă, condiţională, concesivă, consecutivă şi completivă indirectă"* (Vezi Dumitru Ivănuş şi Ion Popa, *Îndrumător de limba română*, Timişoara, Editura „Eurobit", 1994, p.25).

Scanned with OKEN Scanner

concurat 17, 18 sau chiar 20 de candidaţi pe un loc). Iată de ce, în alcătuirea subiectelor, în stabilirea baremului şi în corectarea lucrărilor trebuie procedat cu maximum de atenţie şi de responsabilitate. La alte instituţii de învăţământ superior şi în primul rând la facultăţile filologice, ar putea fi testată nu numai aşa-zisa **competenţă** a candidaţilor (deci cunoaşterea efectivă a sistemului de norme ale limbii standard), ci şi **performanţa** sau capacitatea creatoare a acestora, cum s-ar spune în termeni chomskyeni[1].

10. În continuare aş dori să răspund şi la o întrebare care mi-a fost adeseori adresată (inclusiv în cadrul unui interviu luat de către dl. *Emil Buruiană* pentru emisiunea „Odă limbii române"). În esenţă e vorba de conţinutul general al altor seturi de subiecte, pe care le-am pregătit pentru examenul de admitere la Facultatea de Drept. Fără a intra în amănunte (din motive uşor de înţeles), pot spune că fiecare set conţine un text care trebuie analizat din punct de vedere sintactic, un alt text în care au fost introduse greşeli de diverse naturi (corectabile prin rescrierea textului respectiv), apoi chestiuni de *ortografie, ortoepie, morfologie, frazeologie* şi *formarea cuvintelor*, unele chestiuni de semantică (*sinonime, paronime, antonime* etc.) şi neapărat ceva care se referă într-un fel oarecare la *neologisme*, în care eu văd nu numai o problemă de cultură, ci şi o condiţie a culturii.

În unele seturi de subiecte există şi întrebări referitoare la *arhaisme* sau la *regionalisme*, însă, de data aceasta, numai cu exemple care sunt explicate în manualele şcolare şi care sunt prezente în operele literare analizate în gimnaziu sau în liceu. Din alte seturi nu lipsesc nici întrebările referitoare la *pleonasme*, la corecta *accentuare* a unor cuvinte, la *despărţirea cuvintelor în silabe* ori la *figurile de stil* învăţate în şcoală şi la utilizarea adecvată a diverselor *stiluri* privite ca variante funcţionale ale limbii literare. Precum se vede, fără a depăşi limitele programei şcolare în vigoare (sau ale *curriculum-ului*), eu urmăresc să testez, în acelaşi timp, gândirea candidatului, bogăţia vocabularului său, cultura lui lingvistică şi, înainte de orice, măsura în care acesta şi-a însuşit regulile exprimării corecte sau literare. Aceste reguli sunt parţial cuprinse în manualele şcolare şi mai ales în principala noastră lucrare normativă, care este *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* apărut în 1982 la Editura Academiei (cu un nou tiraj în 1989). Profit de ocazia ivită pentru a-l recomanda, şi pe această cale, tuturor celor care sunt preocupaţi nu numai de reuşita la examene, ci şi de realizarea unei exprimări cât mai îngrijite cu putinţă.

---

[1] Nu voi pierde prilejul de a sublinia, absolut în treacăt, că – din punctul de vedere discutat aici – sistemul aşa-ziselor „grile" este incomparabil mai vulnerabil decât cel promovat de mine ca tehnică de evaluare a cunoştinţelor. Acest sistem (de care mă voi ocupa mai pe larg cu altă ocazie) are unele neajunsuri, cusururi sau defecte greu sau chiar imposibil de înlăturat. El are însă cel puţin o calitate, pe care nimeni n-o poate contesta. E vorba de faptul că permite o corectare mult mai rapidă (iar, uneori, şi mai exactă) a lucrărilor scrise, ceea ce duce la scurtarea perioadei de desfăşurare a examenului şi, implicit, la uşurarea muncii depuse (adeseori în condiţii nefavorabile) de către organizatorii acestui concurs dificil şi de prea lungă durată.

Scanned with OKEN Scanner

11. Dicţionarului mai sus citat (singurul indicat şi în bibliografia recomandată candidaţilor de la Drept) îi adaug aici, cu unele rezerve justificate, alte trei lucrări normative importante, intitulate după cum urmează: *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie* (ediţia a V-a), Bucureşti, Editura „Univers Enciclopedic", 1995 (ÎOOP$_5$) ; *Dicţionar ortografic al limbii române* de Flora Şuteu şi Elisabeta Şoşa, Bucureşti, Editura Vestala şi Editura Atos, 1993 (DOLR) şi *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar al limbii române* (DOOMS) de Ion Calotă, Craiova, Editura Sibila, 1996. În raport cu DOOM-ul (apărut în 1982), toate aceste lucrări prezintă pentru candidaţi şi pentru olimpici avantajul că respectă noile norme ortografice ale Academiei, devenite obligatorii şi în învăţământ. Din păcate, prima dintre cele trei lucrări (adică ÎOOP$_5$) nu este şi un dicţionar ortoepic, iar *lista de cuvinte* este, în chip firesc, mult mai săracă decât cea existentă în DOOM. Ultima remarcă este, într-o măsură mai mică, valabilă şi pentru celelalte lucrări (adică DOLR şi DOOMS), care prezintă, totuşi, avantajul de a indica pronunţarea cuvintelor, completând, adeseori în chip fericit, principala noastră lucrare cu caracter normativ. În foarte multe cazuri, recomandările ortoepice din DOLR mi se par discutabile sau chiar greşite (cum am arătat mai pe larg cu alt prilej)[1]. Superioară din acest punct de vedere, lucrarea lui Ion Calotă prezintă interes şi prin amplul studiu introductiv, care precedă dicţionarul propriu-zis (vezi pag.13–165) şi care poate fi de un real folos chiar pentru specialişti. Obiecţii nelipsite de importanţă se pot aduce, desigur, şi acestei lucrări normative mai noi, pe care autorul o va îmbogăţi şi o va îmbunătăţi la o nouă ediţie. De remarcat, mai întâi, că lipsesc din lista de cuvinte o serie de neologisme, care pun probleme de scriere şi de pronunţare: *eczemă* (rostit *egzemă* şi scris de unii *exemă*!), *happy-end* (un pseudoanglicism de provenienţă franceză), *judo* (a cărui origine mai îndepărtată este japoneză), *pizza* (devenit, de multă vreme, un termen internaţional), *statu-quo* (scris şi pronunţat frecvent *status quo*!), *summum* (un alt latinism insuficient asimilat), *zeppelín* (pentru care în DOOM, p.663 se admite şi accentuarea pe prima silabă) etc. Ceea ce surprinde, în aceeaşi măsură, este şi absenţa din DOOMS a unor anglicisme (de obicei internaţionale), care au toate şansele de a rămâne în limbă. Mă refer în special la: *best-seller*, *blazer*, *charter*, *chewing-gum*, *copyright*, *jaz(z)*, *leasing*, *living-room*, *newton*, *pipe-line*, *spleen* (pentru care există multe atestări încă din secolul trecut) etc.

În cazul unor neologisme înregistrate în DOOMS, pronunţarea pe care o recomandă ori numai o acceptă autorul este indiscutabil greşită. Astfel, rostirile [rögbi] şi [rögbist], puse în circulaţie de unii reporteri şi crainici sportivi insuficient de şcoliţi, mi se par inculte şi fără nici o justificare etimologică. Tot incultă este şi accentuarea *sósie*, pe care Calotă a luat-o din DN$_3$ şi din DOLR (s.v), deşi mai normal ar fi fost să se orienteze după DLR (tom. X, p.1259), care ne recomandă să pronunţăm *sosíe*, fiindcă e vorba de un împrumut din limba franceză (*sosie*).

Şi mai surprinzătoare, într-un fel oarecare, este recomandarea care ni se face în DOOMS (p.175, col. 2) de a rosti [á-er], deci cu hiat, în loc de [á-er] cu

---

[1]. Vezi, în acest sens, Theodor Hristea, *Ortografia şi ortoepia neologismelor româneşti* (cu specială referire la împrumuturile recente), în LL, vol II din 1995, p.36 şi urm.

Scanned with OKEN Scanner

diftongul *Je*, cum pronunță, neîndoielnic, întreaga suflare românească și cum se admite, de data aceasta în mod corect, chiar în DOLR (p.21–22). E de mirare că acest lucru nu a fost observat de Ion Calotă, care studiază diftongii limbii române de cel puțin două decenii. Tot în conformitate cu realitatea lingvistică autorul ar fi trebuit să recomande și pronunțarea [a-*Je*-ri-si], în loc de [a-e-ri-si] și chiar [a-*Je*-ro-drom], [a-*Je*-ro-port], [a-*Je*-ri-*Je*an] etc., în loc de [a-e-ro-drom], [a-e-ro-port] ș. a. m. d, întrucât vorbitorul nelingvist nu poate opera într-un caz cu diftongul *Je* (deci: a-*Je*r) și în celelalte cazuri cu hiatul a-e! Pronunțarea cu hiatul evitat prin crearea de diftongi s-a extins de mult chiar la neologismele citate și ea este conformă cu structura fonetică a limbii noastre, refractară, în general, hiatului de acest gen. Observațiile făcute aici la DOOMS, precum și cele pe care le-am făcut în LL, nr. 2 din 1995 la DOLR constituie numai câteva dintre motivele care mă îndreptățesc să recomand aceste lucrări cu multe și serioases rezerve.

12. Ar mai fi, desigur, multe de spus despre starea actuală a învățământului românesc, despre metodele de predare sau de testare a cunoștințelor la diverse examene și concursuri, despre programele și manualele școlare (inclusiv cele „alternative"), despre slaba pregătire a unor elevi sau candidați, care aspiră să devină studenți, despre lucrările, uneori pline de erori, pe care aceștia le folosesc pentru a se pregăti, despre creșterea alarmantă a numărului de analfabeți și de semianalfabeți, despre „contribuția" mijloacelor de masă ale informării la continua degradare a limbii naționale și, nu în ultimul rând, despre felul în care a fost concepută la noi așa-zisa „reformă curriculară". La toate aceste chestiuni și la altele mă voi referi mai pe larg într-o amplă lucrare la care trudesc de multă vreme și care va fi consacrată exclusiv unor probleme de *cultură lingvistică*.

Mulțumesc Editurii „PETRION" și în mod particular *dlui prof. dr.* ***Ion Petrică***, directorul acestei instituții, pentru atenția deosebită acordată prezentei lucrări și, implicit, pentru grija purtată învățământului românesc.

Scanned with OKEN Scanner

TESTE REZOLVATE

(de la şi pentru examenele de admitere)

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 1

I.1. Analizați din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text (a cărui schemă este *facultativă*):

Că eşti ce eşti este în primul rând meritul tău şi, dacă e să fiu sincer, îți mărturisesc că mi-ar plăcea să te văd cum te înalți tot mai sus şi cum tot prin meritele tale, pe care aud că unii ți le contestă, te apropii cu paşi repezi de acel loc de frunte ce se cuvine să-l ocupi în ierarhia valorilor.

2. Analizați din punct de vedere *morfo-sintactic* (sau *sintactico-morfologic*) cuvintele subliniate în textul de mai sus.

3. Identificați *locuțiunile* care există în acest text, precizați felul lor, explicați structura acestora şi găsiți pentru fiecare dintre ele un sinonim (*lexical* sau *frazeologic*).

4. Recunoaşteți toate *neologismele* existente în fraza analizată şi rescrieți-le sub forma pe care o au în text sau aşa cum sunt ele înregistrate în dicționare.

II. Alcătuiți familia lexicală a verbului *a face*, explicând (acolo unde este necesar) *structura compuselor* şi mai ales mecanismul prin care sunt formate cele mai multe *derivate*.

III. Alcătuiți scurte enunțuri, în care să apară folosite cu sensul lor figurat următoarele cuvinte: *căldură*, *climat*, *explozie*, *mediu* şi *spectru*.

IV. Rescrieți următoarele propoziții şi corectați, cu această ocazie, toate greşelile pe care le conțin (indiferent de natura lor):

1. „Brâncuşi a trebăluit în întâiul an la construirea scheletelor de lemn ale tot felurilor de fotoliuri";[1]

2. „Ori, toate astea influiențează direct costul produselor şi situația economico-financiară precară a intreprinderii";

3. „Fiecare dintre noi avem obligativitatea de a respecta regulile de circulație şi implicit legile statului".

REZOLVARE

I.1. Analiza sintactică a frazei

1. *că eşti* = propoziție *simplă*, subiectivă (în raport de subordonare față de propoziția nr. 3 al cărei subiect este);

2. *ce eşti* = propoziție *simplă*, predicativă (îndeplineşte rolul de nume predicativ al verbului copulativ *eşti* din prima propoziție);

3. *este în primul rând meritul tău* = propoziție *dezvoltată*, principală regentă (de ea depinde propoziția nr. 1);

---

[1] Aşa se scrie cât se poate de clar într-o monografie consacrată marelui nostru sculptor şi apărută la Editura Tineretului în 1967. Ea abundă în erori de diverse naturi.

Scanned with OKEN Scanner

4. *dacă e* = propoziție *simplă*, condițională (subordonată față de propoziția nr. 6);

5. *să fiu sincer* = propoziție *simplă*, subiectivă (cerută de forma impersonală (*e*) a verbului personal *a fi*, folosit în propoziția anterioară cu sensul de „trebuie");

6. (și) *îți mărturisesc* = propoziție *dezvoltată*, principală regentă (de ea depind propozițiile nr. 4 și nr. 7), în raport de coordonare copulativă cu propoziția nr. 3;

7. *că mi-ar plăcea* = propoziție *dezvoltată*, completivă directă (subordonată verbului tranzitiv *mărturisesc* din propoziția nr. 4);

8. *să te văd* = propoziție *dezvoltată*, subiectivă (cerută de forma impersonală a verbului personal *plăcea* din propoziția precedentă);

9. *cum te înalți tot mai sus* = propoziție dezvoltată, predicativă suplimentară (subordonată față de două elemente regente din propoziția nr. 8: verbul *să văd* și pronumele *te*);

10. (și) *cum tot prin meritele tale ... te apropii cu pași repezi de acel loc de frunte* = propoziție *dezvoltată*, predicativă suplimentară (în raport de coordonare copulativă cu propoziția anterioară);

11. *pe care aud* = propoziție atributivă (determină substantivul *meritele* din propoziția nr. 10); *pe care* se grupează cu *aud* numai la segmentarea razei;

12. *că unii ți le contestă* = propoziție *dezvoltată*, completivă directă (subordonată verbului tranzitiv *aud* din propoziția nr. 11);

13. *ce se cuvine* = propoziție *dezvoltată*, atributivă (determină substantivul *loc* din propoziția nr. 10);

14. *să-l ocupi în ierarhia valorilor* = propoziție *dezvoltată*, subiectivă (cerută de reflexivul impersonal *se cuvine*).

PRECIZĂRI:

A. Numerotarea propozițiilor am făcut-o ținând seama de primul cuvânt cu care începe o propoziție, deci așa cum se procedează cel mai adesea. Unii cercetători stabilesc ordinea propozițiilor conducându-se după numărul de ordine al predicatului (considerat nucleul propoziției ca unitate sintactică). În principiu ambele procedee sunt corecte și nu e bine să-l recomandăm exclusiv pe primul sau să-l acceptăm fără nici o rezervă pe cel de-al doilea. Mult mai importante decât numerotarea propozițiilor după un procedeu sau altul sunt, desigur, *segmentarea* corectă a frazei, *identificarea* exactă a propozițiilor și *stabilirea raporturilor* care există între acestea.

B. Când am indicat felul propozițiilor n-am ținut seama de toate criteriile după care acestea pot fi clasificate, întrucât am fi complicat prea mult analiza de față. Dacă avem în vedere scopul comunicării și conținutul exprimat de o

Scanned with OKEN Scanner

propoziție, suntem obligați să adăugăm, spre exemplu, că propoziția nr. 7 este nu numai completivă directă dezvoltată, ci și enunțiativă optativă, iar, după aspectul formal, pozitivă (sau afirmativă). Pe de altă parte, o propoziție cum este nr. 1 (*că ești*) trebuie considerată insuficientă, deoarece se reduce la verbul copulativ *ești*, precedat de conjuncția *că*.

C. Pentru detalii privitoare la *elementul predicativ suplimentar* și la *propoziția predicativă suplimentară* (care ar trebui studiate chiar în învățământul gimnazial), vezi GLR_2, vol. al II-lea (p.206-211 și 340-341) sau alte gramatici care înregistrează și discută cele două poziții sintactice.

Din eventuala *schemă* (care trebuie să oglindească structura frazei și care încheie, adeseori, prima parte a oricărei analize gramaticale) rezultă că, în cazul de față, avem de-a face cu o frază mixtă, în care predomină subordonarea:

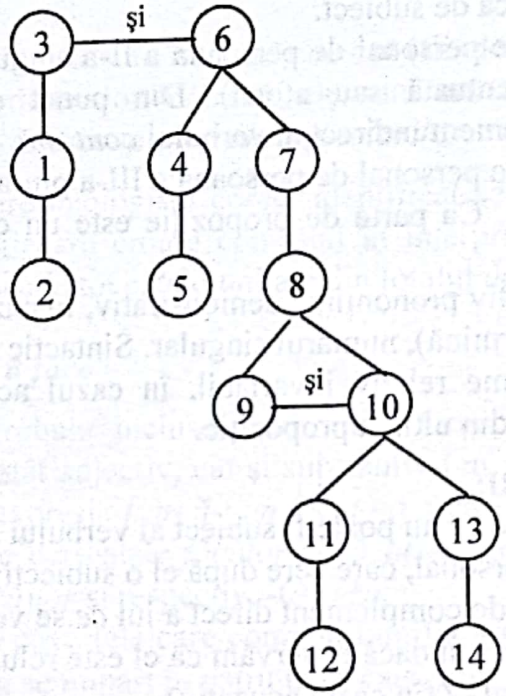

I.2. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate

ce = pronume relativ invariabil, în cazul nominativ. Din punct de vedere sintactic este nume predicativ.

ești = verb copulativ, intranzitiv, neregulat, de conjugarea a IV-a (*a fi*), modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, nr. singular. Împreună cu pronumele *ce* formează un predicat nominal.

tău = adjectiv pronominal posesiv, în cazul nominativ (ca și subst. *merit*, pe care îl determină), nr. singular. Ca parte de propoziție este un atribut adjectival.

dacă = conjuncție simplă, subordonatoare (în cazul de față condițională). Asemenea tuturor conjuncțiilor și spre deosebire de pronumele și adverbele relative nu poate îndeplini funcția unei părți de propoziție.

sincer = adjectiv calificativ cu două terminații, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, gradul pozitiv. Din punct de vedere sintactic este nume predicativ.

Scanned with OKEN Scanner

tot = adverb de mod cu rol de intensificare şi fără grade de comparaţie. Nu constituie o unitate sintactică aparte, din care cauză, la analiză, trebuie luat împreună cu *mai sus*. Întregul grup sintactic formează un complement circumstanţial de loc cu nuanţă de mod.

meritele = substantiv comun, declinarea a II-a, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât enclitic *-le*. Din punct de vedere sintactic este un complement circumstanţial instrumental (luat împreună cu prepoziţia *prin*, care îl precedă).

care = pronume relativ în cazul acuzativ (fiindcă e precedat de prepoziţia simplă *pe*). Deşi la segmentarea frazei în propoziţii *pe care* se grupează cu *aud*, el este, totuşi, subordonat verbului *contestă* din propoziţia următoare, funcţionând ca obiect sau complement direct al acestuia.

unii = pronume nehotărât, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ cu funcţie sintactică de subiect.

ţi = pronume personal de persoana a II-a singular, cazul dativ (forma scurtă, conjunctă, neaccentuată sau atonă). Din punct de vedere sintactic poate fi considerat complement indirect al verbului *contestă*.[1]

le = pronume personal de persoana a III-a plural, cazul acuzativ (forma scurtă sau neaccentuată). Ca parte de propoziţie este un complement direct al verbului *contestă*.

acel = adjectiv pronominal demonstrativ, în cazul acuzativ (ca şi substantivul *loc* pe care îl determină), numărul singular. Sintactic este un atribut adjectival.

ce = pronume relativ invariabil, în cazul acuzativ, complement direct al verbului *să ocupi* din ultima propoziţie.

ALTE PRECIZĂRI:

a. Pronumele *ce* nu poate fi subiect al verbului *se cuvine*, din cauză că aceasta e un reflexiv impersonal, care cere după el o subiectivă (în frază propoziţia nr. 14).

b. Valoarea de complement direct a lui *ce* se verifică uşor dacă îl înlocuim cu echivalentul *pe care* şi dacă observăm că el este reluat în propoziţia următoare prin pronumele personal *–l* (în cazul acuzativ).

---

[1] *Formal şi la nivelul şcolii de cultură generală*, interpretarea dată mai sus lui *ţi* mi se pare cel puţin acceptabilă, însă nu şi ireproşabilă din punct de vedere ştiinţific. Chiar pentru un nespecialist, este uşor de observat că pronumele *ţi* are aici un sens posesiv (fiindcă e vorba despre meritele *tale*). Din această cauză, sub raport sintactic, el poate fi interpretat şi ca un atribut pronominal în dativ, deşi termenul determinat se află în altă propoziţie. Mai ales la examene, **admiterea unei duble interpretări** pare, deocamdată, soluţia cea mai rezonabilă. În unele situaţii este imposibil să admitem, fără nici o rezervă, că ne aflăm în faţa unui complement indirect ori numai a unui atribut pronominal în dativ (fie el şi „de tip special"). Iată un exemplu inventat ad-hoc pentru a susţine această afirmaţie: „Ieri *mi*-au sosit bagajele din străinătate". Este clar pentru oricine că e vorba de bagajele *mele* şi tot atât de limpede e că *mie* mi-au sosit respectivele bagaje. Precum vedem, pronumele conjunct în dativ are şi aici sens posesiv, iar, pe de altă parte, el poate fi uşor şi în chip firesc dublat prin forma lui lungă şi accentuată care este *mie*. Nu încape îndoială că, în astfel de cazuri, avem de a face cu o poziţie sintactică foarte interesantă, pentru care specialiştii ar trebui să găsească un nume cât mai apropriat. Pentru o discuţie mai detaliată în legătură cu această problemă (şi cu unele elemente noi faţă de ceea ce se ştia deja), vezi Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie şi analiză gramaticală*, Bucureşti, Editura Coresi SRL, 1992, p. 122-124.

Scanned with OKEN Scanner

c. Situația lui *ce* (ca și a lui *care*, discutat mai sus) constituie un fel de curiozitate gramaticală, întrucât cei doi termeni ai unui raport sintactic (adică elementul determinat și determinantul) fac parte din propoziții deosebite. Ignorarea unor astfel de situații poate crea dificultăți în practica analizei gramaticale.

3. Locuțiunile din text sunt în număr de două: *în primul rând* și *de frunte*. Cea dintâi este o locuțiune adverbială formată din prepoziția *în* + numeralul ordinal *prim* (aici cu funcție adjectivală) + subst. *rând* (de genul neutru și în cazul acuzativ). Echivalentul ei semantic este o altă locuțiune adverbială, și anume: *înainte de toate*.

De frunte este o locuțiune adjectivală (a cărei structură este de tipul prepoziție + substantiv), echivalentă din punctul de vedere al sensului cu *fruntaș*, care poate fi atât substantiv, cât și adjectiv.

4. Neologismele existente în text sunt în număr de opt (fiindcă unul dintre ele se repetă). Ținând seama de ordinea lor în frază, ele sunt următoarele: *primul*, *meritul*, *sincer*, *meritele*, *contestă*, *să ocupi*, *ierarhia* și *valorilor*.

PRECIZARE. Pentru fiecare neologism corect identificat se acordă *1 punct* (deci în total *8 p.*), iar pentru fiecare eroare constând în interpretarea și a altor cuvinte ca termeni neologici se scade tot câte o unitate din totalul de *100 de puncte*.

II. Familia lexicală a verbului *a face*

În familia acestui verb trebuie incluse, mai întâi, *facere* (infinitiv lung substantivat) și *făcut*, care este atât adjectiv, cât și substantiv (cu sensul „acțiunea de a face și rezultatul ei"; cf. și expresia *Parcă-i un făcut* = parcă-i un lucru vrăjit). În continuare trebuie menționate derivatele *făcător* și *făcătură*, provenite din *fac* (prez. indic. al vb. *face*) + suf. *-(ă)tor* și respectiv, *-(ă)tură*.

Dacă avem în vedere toate cuvintele care compun familia lexicală a verbului *a face*, trebuie precizat că acestea se împart în patru mari categorii, și anume:

1. derivate cu sufixe (*făcător*, *făcătură* etc.);

2. derivate cu prefixe (*des-face*, *pre-face*, *re-face*);

3. derivate cu prefixe și sufixe (vezi exemple mai jos) și

4. compuse (propriu-zise sau cu elemente de compunere). Un derivat cu prefix (și, desigur, cu sufix) își poate forma, la rândul lui, o mică familie de cuvinte, care este relativ independentă. Iată „microfamiliile" lexicale ale verbelor *desface*, *reface* și *prefface*:

- *desfacere* (infinitiv lung substantivat);
  desfăcut (adjectiv și substantiv);
  desfăcător din *desfac* (prez. indic. al vb. *desface*) + suf. *-(ă)tor*;
- *refacere* (infinitivul lung substantivat al verbului *face*);
  refăcut (adjectiv de origine participială);
- *prefacere* (infinitivul lung substantivat al vb. *preface*);

Scanned with OKEN Scanner

prefăcut (adjectiv de origine participială);
prefăcător din *prefac* (prez. indic. al vb. *preface*) + suf. *–(ă)tor*;
prefăcătorie (din *prefăcător* + suf. *–ie*) şi
prefăcătură din *prefac* (prez. indic. al vb. *preface*) + suf. *–(ă)tură*.

Dintre **compusele propriu-zise** menţionăm pe *bineface* (din *bine* + *face*), pe *binefacere* (din *bine* + *facere*) şi pe *binefăcător* (din *bine* + *făcător*). După modelul acestuia din urmă şi prin opoziţie cu el a fost creat adjectivul şi substantivul *răufăcător* (format din adverbul *rău* + *făcător*). Cu elementul de compunere *contra-*, care are, în limbă, o existenţă de sine stătătoare (e folosit ca prepoziţie şi ca adverb) s-a format verbul *contraface* (după modelul frc. *contrefaire*). În microfamilia lui lexicală intră *contrafacere*, *contrafăcut* şi *contrafăcător*.

PRECIZĂRI:

A. În limba română mai există şi alte cuvinte în a căror structură intră rădăcina verbului *face* (moştenit din lat. *facio, -ere*). Unele dintre acestea reprezintă copii, imitaţii sau traduceri ale unor modele străine, pe care candidaţii nu sunt obligaţi să le cunoască şi să le indice. Astfel, *afacere* e format din *a* + *facere* (după frc. *affaire*). De la acest substantiv s-au format, în limba română derivatele *afacer-ist* şi *afacer-ism*, care ar mai putea reprezenta (cel puţin în cazul unor vorbitori) traducerea corespondentelor franţuzeşti *affairiste* şi *affairisme*.

B. Tot formaţii după modele străine sau „calcuri lingvistice" sunt şi compusele *bineface*, *binefacere* sau *binefăcător*. Astfel, ultimul a putut avea ca modele lat. *benefactor*, frc. *bienfaiteur* şi *bienfaisant* etc. Răspunsul este considerat corect şi fără aceste indicaţii sau precizări de ordin etimologic.

C. Alte cuvinte (cum ar fi: *factor*, *factură*, *factotum*, *satisface* etc.) nu au fost incluse în familia verbului *a face*, deoarece ele nu s-au format în interiorul limbii române. Astfel de derivate şi compuse reprezintă împrumuturi neologice din limba franceză, iar, uneori, direct din latină. Includerea acestor neologisme în familia lui *a face* nu poate fi considerată o greşeală, având în vedere că unele sunt analizabile iar rădăcina lor îndepărtată este aceeaşi cu a verbului în discuţie. Pe cât este posibil, în asemenea situaţii, candidaţii trebuie, totuşi, să distingă împrumuturile din alte limbi de formaţiile româneşti – singurele care ne interesează în cazul de faţă.

III. Enunţuri cu sensuri figurate

1. Orice cauză dreaptă trebuie apărată cu multă *căldură*; Mulţi copii orfani sau abandonaţi sunt lipsiţi de grija şi *căldura* părintească etc. Sunt suficiente şi sintagme de felul: *căldură umană*, *căldură sufletească* sau *căldură prietenească*.

2. La locul de muncă trebuie să fie *un climat* cât mai agreabil; Într-*un climat* care îţi este ostil nu te poţi afirma cu uşurinţă etc. Se admit şi sintagmele: *climat social*, *climat politic*, *climat sufletesc* şi altele.

Scanned with OKEN Scanner

3. În toate ramurile ştiinţei se vorbeşte astăzi despre o adevărată *explozie* informaţională; Primind un răspuns favorabil la îndreptăţita lor cerere, toţi cei din casă au reacţionat printr-o *explozie* de bucurie. Se admit şi sintagmele: *explozie demografică*, *explozie lexicală*, *explozia preţurilor*, *explozie de entuziasm* ş. a. m. d.

4. *„Mediul* în care a trăit şi a lucrat Eminescu i-a fost cu totul neprielnic" (M. Sadoveanu); Unii tineri provin dintr-un *mediu* social care îi dezavantajează în lupta pentru afirmare etc. Sunt admise şi sintagmele: *mediu familial*, *mediu profesional*, *mediu militar*, *mediu cultural* etc.

5. Supravieţuitorii ultimei conflagraţii mondiale sunt încă urmăriţi de *spectrul* războiului; În ultima vreme s-au înmulţit antibioticele cu *spectru* foarte larg. De reţinut că ar putea fi folosite şi sintagmele *spectrul foamei* sau *spectrul politic* (românesc).

PRECIZARE. Deşi aici s-au dat mai multe răspunsuri posibile, candidaţilor li se cere să construiască un singur enunţ corect ori să indice numai câte o sintagmă, în care fiecare dintre cele cinci cuvinte să apară folosit în sens figurat. Indiferent de numărul răspunsurilor corecte, nu se acordă mai mult de 5 puncte (din cele 100), deci câte unul pentru fiecare cuvânt.

IV. Rescrierea corectă a propoziţiilor

1. Brâncuşi a trebăluit în primul (întâiul) an la construirea scheletelor de (din) lemn *a tot felul de fotolii*.

2. *Or*, toate *acestea influenţează* direct costul produselor şi situaţia economico-financiară *precară* a *întreprinderii*.

3. Fiecare dintre noi *are obligaţia* de a respecta regulile de circulaţie şi, implicit, legile statului.

N.B. Pentru rezolvarea corectă a punctului IV, constând în eliminarea tuturor erorilor şi în adăugarea a două virgule (înainte şi după adv. *implicit*), se acordă maximum *12 p.*

EVALUARE

Cele *100 de puncte* (acordate pentru rezolvarea corectă şi integrală a tuturor subiectelor) se repartizează astfel:

I. = *58 de puncte* (dintre care *21 p.* pentru analiza sintactică, *5 p.* pentru schemă, *20 p.* pentru analiza morfo-sintactică, *4 p.* pentru locuţiuni şi *8 p.* pentru neologisme);

II. = maximum *20 de puncte* (pentru explicarea corectă a derivatelor şi a celor mai multe dintre compuse);

III. = *10 puncte* (adică *2 p.* pentru fiecare enunţ acceptabil);

IV. = *12 puncte* (dintre care *4 p.* sunt numai pentru rescrierea corectă a primei propoziţii dezvoltate).

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 2

I. Analizaţi din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text, iar cuvintele subliniate şi din punct de vedere morfo-sintactic:

„Nu ştiu alţii cum sînt, dar eu, când mă gândesc la locul naşterii mele, la casa părintească din Humuleşti, la stâlpul hornului, unde lega mama o şfară cu motocei la capăt de crăpau mâţele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă ţineam când începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi băieţii de-a mijoarca, şi la alte jocuri şi jucării pline de hazul şi farmecul copilăresc, parcă-mi saltă şi acum inima de bucurie" (ION CREANGĂ).[1]

II. Identificaţi şi rescrieţi toate neologismele existente în textul de mai jos, însă fără a le explica din punct de vedere semantic sau etimologic:

„Eminescu a lăsat multe versuri admirabile; însă meritul lui cel covârşitor, un merit de principiu, este acela de a fi voit să introducă şi de a fi introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond şi adevărata artă ca formă, în locul acelei uşoare ciripiri de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet şi pentru cititor, scutindu-i, deopotrivă, pe unul şi pe celălalt de orice bătaie de cap şi de orice bătaie de inimă" (B. P. HASDEU).

III. Indicaţi câte două antonime (unul din fondul vechi al limbii şi altul neologic) pentru fiecare dintre următoarele cuvinte: *corect, durabil, a se naşte, prieten, sărăcie şi sfârşit.*

MODELE DE URMAT: 1. ***citeţ*** (cu antonimele: *neciteţ* şi *ilizibil*); **2.** ***cuminte*** (cu două serii de antonime: **a)** *neastâmpărat, obraznic, neobrăzat* etc. şi **b)** *insolent, impertinent, arogant, nerespectuos* etc., care sunt antonime neologice parţiale).

IV. Construiţi cinci enunţuri în care să apară folosite cu sensul lor figurat următoarele unităţi frazeologice: *balon de oxigen, cheie de boltă, piatră de încercare, placă turnantă şi terapie de şoc.*

MODEL DE URMAT: Într-un stat cu adevărat democratic, parlamentul este singura instituţie care poate *să ţină în şah* pe un preşedinte cu înclinaţii dictatoriale.

PRECIZARE. Cei care nu cunosc sensurile proprii sau figurate ale unităţilor frazeologice mai sus citate le pot găsi în DEX_2, DN_3, DLR etc. sau în unele dicţionare străine (de pildă: LAROUSSE, LEXIS, ROBERT şi altele).

V. Rescrieţi în întregime următoarele propoziţii şi fraze, corectând toate greşelile, absolut autentice, pe care acestea le conţin (indiferent de natura lor):

1. „O mulţime de pensionari sufăr cu inima şi cu ficatul".

---

[1] Acest text l-am propus la examenul de admitere în „Facultatea de Limba şi Literatura Română" a Universităţii din Bucureşti (iulie, 1974) şi l-am analizat, ulterior, în revista LLR, nr. 1 din 1975, p.36–38.

Scanned with OKEN Scanner

2. „Nu putem să ne facem de râs chiar în proprii noştrii ochi".

3. „În ultima vreme preţurile s-au scumpit la multe obiecte".

4. „Sunt un om care nu mă plictisesc niciodată şi care fac mai multe lucruri în acelaşi timp".

5. „Consumul excesiv ... al broaştelor ţestoase ca şi a ouălelor acestora atrage după sine dispariţia speciei".

6. „După ce se efectuiază schimbul şi se încheie contracte de închirieri cu ICRAL, fiecare dintre noii chiriaşi pot cumpăra locuinţa".

7. „La şapte persoane sănătoase s-a putut constata iregularităţi ale bătăilor inimei".

8. „Dialogurile lui sunt un model de limbă neaoşă românească, ce curge cu naturaleţa undelor pe sforul apei".

9. „În loc să înzdreveneşti economia ..., iei tot din buzunarul biet contribuabilului, săracul, ..."

10. „Banca va supraveghea modul cum se utilizează creditul în vederea asigurării rambursabilităţii la termen".

REZOLVARE

I.1. Analiza sintactică a frazei

1. *Nu ştiu* = propoziţie principală regentă, simplă, enunţiativă, negativă.

2. *alţii cum sînt* = propoziţie completivă directă, simplă, enunţiativă, afirmativă (subordonată propoziţiei nr. 1).

3. *când mă gândesc la locul naşterii mele, la casa părintească din Humuleşti, la stâlpul hornului ... la prichiciul vetrei cel humuit ... la cuptiorul ... şi la alte jocuri şi jucării pline de hazul şi farmecul copilăresc* = propoziţie temporală, dezvoltată, enunţiativă, afirmativă (subordonată faţă de propoziţia nr. 10).

4. *unde lega mama o şfară cu motocei la capăt* = propoziţie atributivă explicativă (determină substantivul *stâlp* din propoziţia precedentă), dezvoltată, enunţiativă, afirmativă.

5. *de crăpau mâţele jucându-se cu ei* = propoziţie consecutivă (subordonată propoziţiei nr. 4), dezvoltată, enunţiativă, afirmativă.

6. *de care mă ţineam* = propoziţie atributivă explicativă (determină substantivul *prichici* din propoziţia nr. 3), dezvoltată, enunţiativă, afirmativă.

7. *când începusem a merge copăcel* = propoziţie temporală, dezvoltată, enunţiativă, afirmativă (subordonată faţă de propoziţia nr. 6).

Scanned with OKEN Scanner

8. *pe care mă ascundeam* = propoziție atributivă determinativă (lămurește substantivul *cuptior* din propoziția nr. 3), dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

9. *când ne jucam noi băieții de-a mijoarca* = propoziție temporală, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă (subordonată propoziției nr. 8).

10. *dar eu ... parcă-mi saltă și acum inima de bucurie* = propoziție principală regentă (în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 1), dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

PRECIZĂRI:

A. Ultima propoziție conține un anacolut arhicunoscut. Pronumele personal *eu* în cazul nominativ este aici un subiect așa-zis „independent, absolut sau suspendat" (în latină: *nominativus pendens*). Construcția sintactică începută cu pronumele *eu* este întreruptă și fraza continuă cu o altă construcție. Pentru această greșeală de exprimare constând în schimbarea construcției sintactice alese inițial (ceea ce echivalează cu o lipsă de consecvență gramaticală în cadrul unei propoziții sau fraze), vezi GLR_2, II, p.418–421 și mai ales Mioara Avram, *Anacolutul*, în LLR, nr. 2 din 1996, p.3–6 și *Gramatica pentru toți* (ediția a II-a), p.476–477.

B. Deși nu exprimă propriu-zis „rezultatul unei acțiuni sau al unei calități despre care este vorba în regentă" (vezi GLR_2, II, p.314), propoziția nr. 5 nu poate fi decât consecutivă. La această concluzie ajungem atât prin eliminări succesive, cât și prin înlocuirea conjuncției subordonatoare *de* cu *încât*.

SCHEMA FRAZEI

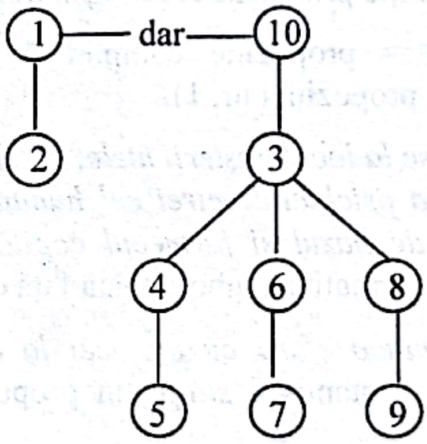

I.2. Analiza morfo-sintactică

nu știu = verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular, forma negativă. Din punct de vedere sintactic este predicat verbal;

alții = pronume nehotărât, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ. Îndeplinește funcția sintactică de subiect în propoziția nr. 2;

Scanned with OKEN Scanner

cum = adverb de mod relativ. Ca parte de propoziție este nume predicativ, fiindcă se referă la subiectul *alții*;

sînt = verb copulativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural. Împreună cu adverbul *cum* formează un predicat nominal;

când = adverb de timp relativ. Ca parte de propoziție este complement circumstanțial de timp;

mă gândesc = verb predicativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă (cu pronumele în acuzativ), modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular. Din punct de vedere sintactic este predicat verbal;

locul = substantiv comun, numărul singular, genul neutru, cazul acuzativ (e precedat de prepoziția *la*), declinarea a II-a, articulat cu articolul hotărât enclitic *-l*. Împreună cu prepoziția simplă *la* formează un complement indirect;

naşterii = substantiv comun, numărul singular, genul feminin, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărât enclitic *-i*, declinarea a III-a. Din punct de vedere sintactic este atribut substantivat genitival;

mele = adjectiv pronominal posesiv, care se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat (*naşterii*). Sintactic este un atribut adjectival.

PRECIZĂRI:

A. În loc de analiza *morfo-sintactică* a cuvintelor subliniate se poate face o analiză sintactico-morfologică. În acest caz se începe cu indicarea funcției sintactice a unui cuvânt oarecare. De exemplu: *nu ştiu* = predicat verbal, exprimat printr-un verb tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă etc.

B. Adverbul negativ *nu* se ia împreună cu verbul pe care îl însoțește (*nu ştiu*), întrucât nu poate îndeplini singur funcția unei părți de propoziție.

II. Neologismele din text (rescrise în ordine alfabetică şi cu forma lor din dicționare): *admirabil*, *artă*, *fond*, *formă*, *igienic*, *introduce* (cu două ocurențe), *merit* (prezent tot de două ori), *poet*, *poezie*, *principiu* şi *vers*.

III. Antonime lexicale vechi şi neologice

1. corect
- **a.** *greşit* şi (eventual) chiar *neadevărat*;
- **b.** *incorect*, *inexact*, *fals* şi *eronat*;

2. durabil
- **a.** *trecător*, *vremelnic* şi *pieritor*;
- **b.** *efemer*, *temporar*, *momentan*, *pasager* şi *provizoriu*;

Scanned with OKEN Scanner

3. a se naşte
- **a.** *a muri, a pieri, a se prăpădi, a se stinge* etc.
- **b.** *a deceda, a dispărea* şi *a sucomba* (termen livresc);

4. prieten
- **a.** *duşman, vrăjmaş* şi *neprieten* (înv.);
- **b.** *adversar* şi *inamic*;

5. sărăcie
- **a.** *bogăţie* şi, eventual, *avuţie, belşug*;
- **b.** *abundenţă* şi *opulenţă* (termen livresc);

6. sfârşit
- **a.** *nesfârşit, nemărginit* şi *neţărmurit*;
- **b.** *infinit, nelimitat, ilimitat, incomensurabil* etc.

PRECIZARE. Deşi aici au fost citate mai multe antonime admisibile (vechi şi neologice), candidaţii nu trebuie să dea decât două exemple corecte în cazul fiecăruia dintre cele 6 cuvinte pentru a putea obţine punctajul maxim la nr. III (12 *p*).

IV. Enunţuri cu sensuri figurate

1. Depoziţia unui martor este, adeseori, atât de importantă, încât ea poate constitui *cheia de boltă* a unei argumentări.

2. Capitalul străin destinat diverselor investiţii este *balonul de oxigen* indispensabil economiei noastre actuale.

3. Rolul lui Hamlet (într-o interpretare cât mai reuşită) rămâne *piatra de încercare* pentru unii actori şi regizori; „Etimologia este un rezumat al întregii activităţi lingvistice şi o adevărată *piatră de încercare* pentru un lingvist" (Iorgu Iordan).

4. Presa a subliniat nu o dată că *placa turnantă* a drogului este Columbia; Unii specialişti consideră că „legea privatizării" constituie *placa turnantă* a reformei noastre economice.

5. Alţi specialişti sau aceiaşi cred că numai printr-o *terapie de şoc* se poate crea şi la noi o economie concurenţială şi descentralizată.

V. Rescrierea corectă a celor zece fraze

1. „O mulţime de pensionari *suferă de inimă şi de ficat*".

2. „Nu putem să ne facem de râs chiar în *propriii noştri ochi*".

3. „În ultima vreme preţurile *au crescut* la multe obiecte".

Scanned with OKEN Scanner

4. „Sunt un om care *nu se plictiseşte* niciodată şi care *face* mai multe lucruri în *acelaşi timp*".

5. „Consumul excesiv ... al broaştelor ţestoase, ca şi *al ouălor* acestora atrage după sine dispariţia speciei".

6. „După ce *se efectuează* schimbul şi se încheie contracte de *închiriere* cu ICRAL-ul, fiecare dintre noii chiriaşi *poate* cumpăra locuinţa".

7. „La şapte persoane sănătoase *s-au putut* constata iregularităţi ale bătăilor *inimii*.

8. „ Dialogurile lui sunt un model de limbă *neaoş* românească, ce curge cu *naturaleţea* undelor pe şforul apei".

9. „În loc *să înzdrăvenească* economia ..., iei tot din buzunarul *bietului contribuabil*, săracul, ...".

10. „Banca va supraveghea modul cum se utilizează creditul în vederea asigurării *rambursării* (sau *restituirii*) la termen".

EVALUARE

Pentru răspunsuri corecte la toate întrebările se acordă, ca de obicei, maximum *100 de puncte*. În linii mari, ele se repartizează în felul următor: **I** = *32 p.* (dintre care *20 p.* pentru analiza sintactică a frazei şi pentru schemă, iar *12 p.* pentru analiza morfo-sintactică; **II** = *13 p.*; **III** = *24 p.*; **IV** = *10 p.* şi **V** = *21 p.*

Dacă este cazul, din totalul general de *100 de puncte* se poate scădea ceva pentru eventualele greşeli de exprimare şi de ortografie, imposibil de prevăzut cu exactitate în baremul de evaluare.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 3

I.1. Analizaţi din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

„Ce a fost şi ce a devenit Eminescu este rezultatul geniului său înnăscut, care era prea puternic în a sa proprie fiinţă, încât să-l fi abătut vreun contact cu lumea de la drumul său firesc“ (TITU MAIORESCU).

PRECIZĂRI:

a) Propoziţiile trebuie neapărat extrase din text şi rescrise, arătându-se, totodată, raporturile dintre ele;

b) Schema frazei nu este necesară;

c) Nu sunt necesare nici indicaţiile referitoare la structura propoziţiilor sau la felul acestora după scopul şi conţinutul exprimat.

2. Analizaţi morfo-sintactic cuvintele subliniate din acelaşi text.

3. Explicaţi mecanismul de formare a derivatelor *puternic*, *fiinţă* şi *firesc* (prezente tot în textul de mai sus).

II. Rescrieţi următoarele versuri populare, corectând greşelile de ortografie introduse în text:

„Sămănatam mac în prag
Să vie cine mii drag
Şa eşit macul mărunt
Luatuma cel urât“

PRECIZARE. Textul nu trebuie şi literarizat. Aceasta înseamnă că o pronunţare populară (cum este, spre exemplu, *sămăna*) rămâne aşa cum e. Se corectează exclusiv erorile de scriere.

III. Indicaţi prin simplă rescriere forma literară (sau corectă) din următoarele perechi:

1. conjuctură – conjunctură
2. corabora – corobora
3. delincvent – delicvent
4. excortă – escortă
5. fratricid – fraticid
6. intreprindere – întreprindere
7. juristconsult – jurisconsult
8. preşedinţie – preşidenţie
9. repercusiune – repercursiune
10. vindecativ –vindicativ

IV. Daţi câte un singur exemplu de sinonim neologic pentru următoarele cuvinte din fondul vechi al limbii:

1. adâncime
2. amănunţit
3. a bănui
4. a cere
5. cerere
6. cinstit
7. dovadă
8. făţarnic
9. folositor
10. a hotărî
11. împrejurare
12. a muri
13. a pedepsi
14. vinovat
15. vârstă

Scanned with OKEN Scanner

V. Construiți 20 de enunțuri în care să apară corect folosite următoarele perechi de paronime:

1. anual – anuar
2. arbitral – arbitrar
3. familial – familiar
4. investi – învesti
5. literal – literar
6. numeral – numerar
7. original – originar
8. petrolier – petrolifer
9. prenume – pronume
10. temporal – temporar

PRECIZĂRI:

a) Enunțurile trebuie concepute și construite în așa fel, încât să nu apară în aceeași propoziție sau frază ambele elemente ale perechii paronimice;

b) Dacă se construiesc mai multe enunțuri pentru același paronim (*ceea ce nu este necesar*), se reține numai unu și se acordă pentru el cel mult *1,5 p.*

REZOLVARE

I.1. Analiza sintactică a frazei

1. *Ce a fost* = propoziție subiectivă , subordonată față de propoziția nr. 3 și în raport de coordonare copulativă cu nr. 2;

2. (*și*) *ce a devenit Eminescu* = propoziție subiectivă (introdusă ca și precedenta prin pron. relativ *ce*), subordonată regentei nr. 3 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 1;

3. *este rezultatul geniului său înnăscut* = propoziție principală, regentă față de subordonatele nr. 1, 2 și 4;

4. *care era prea puternic în a sa proprie ființă* = propoziție atributivă explicativă, subordonată față de nr. 3 (determină subst. *geniu*);

5. *încât să-l fi abătut vreun contact cu lumea de la drumul său firesc* = propoziție consecutivă, subordonată față de regenta nr. 4 și introdusă prin conjuncția *încât*.

I.2. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate

1. *ce* (din *ce a fost*) =pronume relativ simplu, în cazul nominativ și cu funcția sintactică de nume predicativ. Împreună cu verbul *a fost* formează un predicat nominal.

2. *a fost* = verb copulativ de conjugarea a IV-a (*a fi*) intranzitiv, modul indicativ, perfectul compus, persoana a III-a sing. Intră ca element component în structura predicatului nominal *ce a fost.*

3. *ce* (din *ce a devenit*) = pronume relativ simplu, cazul nominativ, nume predicativ, care formează împreună cu verbul următor un predicat nominal.

Scanned with OKEN Scanner

4. *a devenit* = verb copulativ, conjugarea a IV-a, intranzitiv, modul indicativ, perfectul compus, persoana a III-a sing. Împreună cu pron. precedent *ce* formează un predicat nominal.

5. *care* = pronume relativ, în cazul nominativ cu funcția sintactică de subiect al propoziției pe care o introduce.

6. *era* = verb copulativ de conjugarea a IV-a, intranzitiv, modul indicativ, imperfect, persoana a III-a sing. Intră în componența predicatului nominal *era prea puternic*.

7. *prea puternic* = adjectiv calificativ cu două terminații, la gradul superlativ absolut (realizat cu adverbul *prea*, care, singur, nu poate îndeplini funcția unei părți de propoziție). Este în cazul nominativ, nr. sing., genul neutru și are funcția sintactică de nume predicativ.

8. *să fi abătut* = verb predicativ, tranzitiv, de conjugarea a III-a (*abate*), diateza activă, modul conjunctiv perfect, persoana a III-a sing. cu funcția sintactică de predicat verbal al propoziției nr. 5.

9. *-l* = pronume personal, forma scurtă (conjunctă, neaccentuată sau atonă), persoana a III-a sing., cazul acuzativ cu funcția sintactică de complement direct.

I.3. Explicarea celor trei derivate

puternic = derivat de la subst. *putere* + sufixul adjectival *–nic*.
ființă = derivat de la verbul *a fi* + sufixul substantival *–ință*.
firesc = derivat de la subst. *fire* + sufixul adjectival *–esc*.

II. Rescrierea versurilor și corectarea greșelilor de ortografie

„Sămănat-am mac în prag
Să vie cine mi-i drag
Ș-a ieșit macul mărunt,
Luatu-m-a cel urât"

III. Formele corecte ale celor zece neologisme: *conjunctură, corobora, delincvent, escortă, fratricid, întreprindere, jurisconsult, președinție, repercusiune și vindicativ.*

PRECIZARE. Pentru a înțelege mai bine de ce formele rescrise sunt singurele corecte, e necesar să se consulte dicționarele care indică și etimologia cuvintelor (DEX_2, DN_3 etc.) sau glosarul de neologisme anexat acestei lucrări.

IV. Sinonimele neologice ale celor 15 cuvinte

1. adâncime = *profunzime* și *profunditate* (termen livresc rar);
2. amănunțit = *detaliat* și (în anumite contexte) *minuțios*, *riguros* etc.;
3. a bănui = *a presupune*, *a suspecta* și (nerecomandabil) *a suspiciona*;

Scanned with OKEN Scanner

4. **a cere** = *a solicita* şi (în anumite contexte) *a reclama*, *a necesita* etc.;
5. **cerere** = *solicitare*, *petiţie*, *apel* etc.;
6. **cinstit** = *onest*, *corect*, *integru* şi chiar *leal*, *incoruptibil* etc.;
7. **dovadă** = *probă*, *argument*, *indiciu*, *document*, *act* etc.;
8. **făţarnic** = *ipocrit* şi (în diverse contexte) *perfid*, *duplicitar* etc.;
9. **folositor** = *util* şi chiar *necesar;*
10. **a hotărî** = *a decide* şi (sinonime parţiale) *a dispune*, *a ordona* etc.;
11. **împrejurare** = *circumstanţă* şi chiar *conjunctură;*
12. **a muri** = *a deceda*. Se mai admit *a dispărea* şi *a sucomba* (livresc);
13. **a pedepsi** = *a sancţiona* şi *a penaliza*;
14. **vinovat** = *culpabil* şi chiar *condamnabil*, *criticabil* etc.
15. **vârstă** = *etate* (împrumutat din lat. *aetas*, *aetatis*).

PRECIZĂRI:

a) Deşi aici s-au indicat mai multe sinonime admisibile şi, uneori, aproximative, candidaţii nu trebuie să dea decât un exemplu pentru fiecare dintre cele 15 cuvinte;

b) Pentru verificarea sinonimei (cvasi)perfecte ori numai aproximative, este recomandabil să se recurgă la dicţionarele citate şi mai ales la *DSR*.

V. Enunţuri cu perechile de cuvinte paronime

1. anual = Raportul de activitate *anual* trebuie întocmit pe baza unei documentări cât mai riguroase. Cf. şi: *concediu anual*, *venit anual*, *dobândă anuală*, *buget anual*, *bilanţ anual*, *examene anuale* etc.

2. anuar = Orice publicaţie care conţine date şi informaţii de diverse naturi pe o perioadă de un an este un *anuar*. Cf. şi: *anuar statistic*, *anuar economic*, *anuar telefonic* etc.

3. arbitral = Fiind compus din mai mulţi arbitri, un *tribunal arbitral* (ca de altfel şi o *comisie arbitrală*) nu greşeşte decât în mod cu totul excepţional; O sentinţă *arbitrală* poate fi contestată, însă, de obicei, fără succes.

4. arbitrar = Cei care deţin puterea politică sau administrativă acţionează, adeseori, *arbitrar* (adică după bunul lor plac). Nu trebuie să ne impunem voinţa în mod *arbitrar*. Cf. şi *apreciere arbitrară*, *alegere arbitrară*, *măsuri arbitrare* etc.

5. familial = O problemă *familială* nerezolvată ori greu de soluţionat este un motiv de permanentă insatisfacţie; Bolile *familiale* fac parte din bagajul nostru ereditar. Cf. şi: *reuniune familială*, *fericire familială*, *necazuri familiale*, *afaceri familiale* etc.

6. familiar = Comportamentul *prea familiar* al unor oameni este, adeseori, greu de înţeles; După ce studiezi o problemă ani de zile, ea îţi poate deveni *foarte familiară*. Cf. şi: *ton familiar*, *aer familiar*, *stil familiar* ş. a. m. d.

Scanned with OKEN Scanner

7. investi = Nu poţi *să investeşti* o mare sumă de bani decât într-o afacere care se anunţă foarte rentabilă; Unii părinţi *investesc* enorm în copiii lor, iar, de multe ori, aceştia îi dezamăgesc etc.

8. învesti = Cineva ar trebui *învestit* cu un titlu, cu o demnitate sau cu diverse drepturi numai pe baza unor merite autentice; Unii dictatori *se autoînvestesc* cu puteri excepţionale.

9. literal = O expresie idiomatică nu trebuie tradusă *literal* (adică „mot à mot" sau „ad litteram") într-o altă limbă; Aşa-zisa *transliteraţie* este o transcriere *literală* (adică literă cu literă) dintr-un alfabet în altul. Cf. şi : *notaţie literală*, *interpretare literală a unei legi* etc.

10. literar = *Limba literară* (numită încă şi „limbă corectă" sau „limbă de cultură") se caracterizează printr-un sistem de norme supradialectale şi prestabilite. Se spune, de asemenea : *exprimare literară*, *cerc literar*, *curent literar*, *operă literară*, *critic* şi *istoric literar* etc.

11. numeral = Ca parte de vorbire (nerecunoscută de unii specialişti), *numeralul* este de mai multe feluri : cardinal, ordinal, multiplicativ etc.; Cu excepţia lui *sută*, toate *numeralele* simple româneşti sunt moştenite din limba latină.

12. numerar = În România salariile se plătesc aproape exclusiv în *numerar* (adică în bani lichizi). Se spune şi *valoare numerară* (ceea ce înseamnă „socotită în bani").

13. original = Ideile, teoriile şi concepţiile *originale* nu sunt, în mod obligatoriu, şi convingătoare; *Originalul* unor acte trebuie păstrat cu multă grijă. Cf. şi locuţ. adj. şi adv. *în original*.

14. originar = Sensul *originar* al unui cuvânt (numit încă şi „sens primitiv, primordial sau etimologic") se schimbă, câteodată, în mod radical; Creându-l pe om, Divinitatea a sădit în el şi posibilitatea de a săvârşi aşa-zisul „păcat *originar*"; Nicolae Iorga este *originar* din Botoşani etc.

15. petrolier = În zilele noastre, mai mult, poate, decât în trecut, produsele *petroliere* sunt foarte căutate; Unele societăţi şi companii *petroliere* străine realizează venituri absolut fabuloase. Cf. şi *utilaj petrolier*, *tanc petrolier*, *industrie petrolieră* etc.

16. petrolifer = Proprietarii unor întinse terenuri *petrolifere* sunt printre cei mai bogaţi oameni din lume; Descoperirea unui nou zăcământ *petrolifer* este, adeseori, un eveniment internaţional. Cf. şi : *câmp petrolifer*, *regiune petroliferă* sau *roci petrolifere*.

17. prenume = *Prenumele* sau numele de botez trebuie să fie aşezat înaintea numelui de familie; Numit încă şi „nume mic", *prenumele* cuiva este ales de părinţi sau sugerat de naşi, de rude şi de prieteni; Mulţi copii primesc, chiar de la naştere, două *prenume*.

Scanned with OKEN Scanner

18. pronume = După verb şi substantiv, *pronumele* este, neîndoielnic, partea de vorbire cea mai importantă şi mai complicată; *Pronumele* românesc de politeţe (sau reverenţă) este de o bogăţie şi de o complexitate neîntâlnite în alte limbi indo-europene.

19. temporal : „Cine istoriseşte ceva este preocupat să stabilească ordinea *temporală* a faptelor" (TUDOR VIANU); Complementului *temporal* (sau circumstanţial de timp) îi corespunde propoziţia subordonată *temporală*. Cf. şi : *raport temporal*, *sens temporal*, conjuncţie *temporală*, *nuanţă temporală* etc.

20. temporar = Pentru următoarele zile, meteorologii anunţă ploi *temporare*; Şederea într-o staţiune balneo-climaterică este *temporară* (sau vremelnică); Muncitorii *temporari* (sau sezonieri) sunt plătiţi, uneori, mai bine decât ceilalţi etc.

PRECIZĂRI NECESARE:

a) Adjectivul *temporal* se întrebuinţează şi cu sensul de „referitor la tâmple, care aparţine tâmplelor, de la tâmple". Rădăcina lui este, de data aceasta, lat. *tempus*, *-oris* „tâmplă" (care nu trebuie confundat cu omonimul său: lat. *tempus*, *-oris* „timp"). De la cele două omonime latineşti au fost derivate adjectivele *temporalis*[1] şi *temporalis*[2], care, direct şi mai ales prin intermediul limbii franceze (unde există *temporel* şi *temporal*) au ajuns şi în română, devenind *temporal*[1] şi *temporal*[2] „de tâmplă". Ultimul dintre cele două omonime apare în combinaţii lexicale de felul lui: *os temporal*, *regiune temporală*, *artere temporale* şi *lob temporal* (al creierului);

b) În câteva cazuri, acelaşi element determinat se poate combina cu ambele paronime, care au aceeaşi rădăcină, însă sufixe diferite. Astfel, când o sentinţă este dată de un arbitru sau de un grup de arbitri, ea este, desigur, *arbitrală*. Dacă, însă, o sentinţă emană de la cineva care nu este arbitru, dar are obiceiul de a abuza de propria-i putere, se poate spune că respectiva sentinţă e *arbitrară*, iar, după împrejurări, chiar samavolnică sau dictatorială. Precum vedem, se poate spune atât *sentinţă arbitrală*, cât şi *arbitrară*, însă cu două sensuri complet diferite. Tot aşa, o traducere poate fi mai întâi *literală* (adică foarte fidelă originalului, cuvânt cu cuvânt), iar apoi şi *literară*, adică mai liberă, mai „stilizată" şi din această cauză, mai puţin conformă cu originalul.

c) Nu aceeaşi situaţie este în cazul adjectivelor *petrolier* şi *petrolifer*, pe care mulţi vorbitori şi „scriitori" le folosesc cam la întâmplare. Dintr-o lucrare lexicografică atât de importantă cum este *Dicţionarul limbii române* rezultă că se poate spune nu numai *societate petrolieră*, ci şi *petroliferă*, ceea ce este, indiscutabil, greşit. Acelaşi dicţionar academic mai înregistrează (fără a le considera greşite sau măcar „improprii") şi sintagmele: *producţie petroliferă*, *schelă petroliferă* şi chiar *industrie petroliferă* (vezi DLR, tom. VIII, p. 514 – 515). Se pierde din vedere că şi în franceză se spune *industrie pétrolière* (nu *pétrolifère*). Pe de altă parte, spunem şi *industrie minieră*, *carbonieră*, *manufacturieră* etc., folosind, de fiecare dată, derivate în a căror structură intră sufixul *-ier*, nu

Scanned with OKEN Scanner

sufixoidul sau elementul de compunere *-fer*. Acesta provine din verbul latinesc *fero, ferre, tuli, latum* al cărui sens (în cazul de față) este „a purta, a conține". În timp ce derivatul *petrolier* înseamnă „de petrol", „referitor la petrol" sau „care ține de petrol", compusul *petrolifer* trebuie definit prin „purtător de petrol" sau „care poartă în sine petrol (în stare naturală)". În urma acestor precizări etimologice absolut necesare, e limpede că adjectivul *petrolifer* nu se poate combina decât cu substantivele: *câmp, regiune, strat, zăcământ, teren* și *rocă* (exact ca în limba franceză).

EVALUARE

Cele *100 de puncte* (acordate pentru răspunsuri corecte și complete la toate întrebările) se repartizează în felul următor: **I.1.** = *10 p.* **I.2.** = *28 p.*; **I.3.** = *6 p.* (adică *2 p.* pentru fiecare derivat); **II.** = *6 p.* (câte *1,5 p.* pentru fiecare greșeală corectată); **III.** = *15 p.* (adică *1,5 p.* pentru fiecare răspuns corect); **IV.** = *15 p.* și **V.** = *30 p.* (adică *1,5 p.* pentru fiecare enunț acceptabil). Eventualele greșeli de exprimare și de ortografie se penalizează (în funcție de gravitatea lor) prin scăderea unui număr mai mic sau mai mare de puncte din cele *100*, câte se acordă în total.[1]

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universității din București, septembrie 1991.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 4

I. Să se identifice şi să se rescrie integral numai propoziţia sau propoziţiile principale din următorul text:

„O, dacă geniul ce scoase
Ca din adâncul unei mări
Din fundul inimii zdrobite
Comoara asta de cântări
Nu te-ar fi ars zvâcnindu-ţi tâmpla
De flăcările-năbuşite
Ce-ţi luminau ale gândirii
Împărăţii nețărmurite
Şi de-ar fi fost lăsat prin lume
Să treci ca orice om de rând,
Ce lesne-ai fi pus frâu durerii
Şi răzvrătitului tău gând."

(AL. VLAHUŢĂ, *Lui Eminescu*).

II. 1. Să se facă analiza sintactică a frazei care urmează, rescriindu-se fiecare propoziţie şi arătându-se felul ei (Schema nu este necesară);

2. Să se analizeze exclusiv din punctul de vedere al sintaxei propoziţiei cele două segmente subliniate;

3. Să se identifice derivatele care există în text şi să se explice mecanismul lor de formare:

„Mare minunăţie-i *să-şi puie cineva obrăjorul* pentru unul ca tine şi să te hrănească *ca pe un trântor*" (După ION CREANGĂ).

III. Să se indice funcţia sintactică a pronumelui relativ-interogativ *care* din următoarele contexte:

1. „Vino-n codru la izvorul *care* tremură pe prund" (*M. Eminescu*).
2. Scrie-mi şi mie *care* este noul tău număr de telefon.
3. *Care* om nu ţine la viaţa lui mai mult decât la a altora?
4. Există oameni *a căror* experienţă de viaţă este foarte bogată.
5. Ultimul film *pe care* l-am văzut m-a impresionat profund.
6. Am cunoscut pe omul *căruia* m-ai recomandat atât de călduros.

IV. Să se indice prin sinonime lexicale sau frazeologice (aşadar prin simple cuvinte sau prin combinaţii stabile de cuvinte) sensurile verbului *a fi* din următoarele contexte:

1. În lumea asta *sunt* femei cu ochi ce izvorăsc scântei (*M Eminescu*).
2. De două luni de zile *este* în concediu medical.
3. În Piaţa Romană *a fost* un accident care s-a soldat cu doi morţi.
4. Mâine *va fi* un an de la căsătoria lor civilă.
5. Tu *eşti* din Constanţa, iar el *este* din Bucureşti.
6. Orice oră de curs *este* de 50 de minute.
7. Anul trecut *a fost* la Paris cu propria-i maşină.
8. Cât *este* un kilogram şi jumătate de banane?
9. Pe unde *aţi fost* de dimineaţă şi până acum?

Scanned with OKEN Scanner

10. Ce *e* când ţi se zbate ochiul stâng?
11. Tot ce ţi-am spus *era* pe la 1400.
12. Cât *vor fi* lumea şi pământul, vor exista şi oameni nefericiţi.

V. Să se rescrie următorul text, corectându-se toate greşelile pe care le conţine (indiferent de natura lor):

„Ori, dacă se are în vedere însăşi faptul că în această probă de extremă fineţă câştigarea unui centimetru sau doi se obţin prin eforturi supra-omeneşti, atunci cei şase centimetri peste recordul mondial reprezintă un lucru extraordinar".

VI. Să se arate, prin rescriere, care sunt formele verbale corecte (şi deci potrivite) în următoarele contexte:

1. Justiţia nu poate *să absolve / să absolvească* pe autorul unei crime premeditate.
2. Populaţia de la oraşe *contractă / contractează* mai uşor maladiile infecţioase.
3. Foarte mulţi factori *concură / concurează* la realizarea unui ideal.
4. Astăzi oamenii *manifestă / manifestează* nestingheriţi pentru satisfacerea revendicărilor lor.
5. Literatura nu trebuie *să reflecte / reflecteze* foarte fidel realitatea.
6. În studiourile de la Hollywood *se toarnă / se turnează* un nou western.

PRECIZARE. Nu este necesar să se rescrie fiecare enunţ. Indicarea formei corecte este suficientă.

VII. Să se rescrie următoarele versuri populare, corectându-se greşelile de ortografie introduse în text şi adăugându-se semnele de punctuaţie care lipsesc:

1. Cine a stârnit cătăniia
Mâncaiar casa pustiia
Şi nevasta văduviia
Şi copii sărăciia

2. Murgule murguţul meu
Datumitea taicătău
Ca să-mi fii de ajutor
La nevoie şi la zor.

VIII. Să se rescrie forma literară (corectă) din următoarele perechi:

1. anticameră – antecameră
2. bleumarin – bleumaren
3. corabora – corobora
4. decrepitudine – decreptitudine
5. delicvent – delincvent
6. desuetudine – desuetitudine
7. divident – dividend
8. escaladă – excaladă
9. frusta – frustra
10. importuna – inoportuna
11. jurisconsult – juristconsult
12. muschetar – muşchetar
13. oprobiu – oprobriu
14. propietate – proprietate
15. percepte – precepte
16. repercursiune – repercusiune
17. spicher – şpicher
18. standard – ştandard
19. stres –ştres
20. usufruct – uzufruct
21. vindicativ – vindecativ

Scanned with OKEN Scanner

IX. Să se indice câte un singur sinonim neologic pentru următoarele adjective din fondul vechi al limbii: *adânc, beţiv, caraghios, cinstit, ciudat, deştept, făţarnic, îngâmfat, lacom, molipsitor, obraznic, răutăcios, trist, veşnic, vinovat, zadarnic* şi *zgârcit*.

X. Să se precizeze, prin rescriere, care este paronimul potrivit în următoarele contexte:

1. Primind o asemenea veste, împăratul a dat imediat *sfoară / sfară* în ţară.
2. Alegerea făcută a fost absolut *arbitrară / arbitrală*.
3. Reuniunile *familiale / familiare* sunt pentru mulţi dintre noi o plăcere.
4. Industria noastră *carbonieră / carboniferă* este în regres.
5. Zăcămintele *petroliere / petrolifere* sunt o importantă bogăţie naţională.
6. Primirea care i s-a făcut a fost destul de *glacială / glaciară*.
7. Domnitorii noştri îi *investeau / învesteau* pe boieri cu diverse funcţii.
8. Şederea într-o staţiune balneară e *temporară / temporală*.
9. „Acolo ... sunt ruinele încă *inveterate / învederate* ale anticei cetăţi". (*Al. Odobescu*)
10. „Am fost şi voi fi totdeauna contra nepotismului ... o bubă *inveterată / învederată* a societăţii noastre" (*I. L. Caragiale*).

REZOLVARE

I. Unica propoziţie principală este: „*O, ... ce lesne-ai fi pus frâu durerii şi răzvrătitului tău gând*".

PRECIZĂRI:

A. Interjecţia *o* este, în cazul de faţă, o simplă exclamaţie, prin care se exteriorizează un sentiment de admiraţie. La segmentarea frazei în propoziţii, ea se grupează cu principala propriu-zisă (*ce lesne-ai fi pus frâu durerii şi răzvrătitului tău gând*), dar nu poate constitui singură o propoziţie, întrucât nu are valoarea unei interjecţii predicative (de felul lui: *hai*!, *bravo*!, *na*!, *zvârrr*! etc.).

B. Absenţa unor indicaţii suplimentare (de felul lui: propoziţie dezvoltată, bimembră, enunţiativă afectivă, pozitivă etc.) nu atrage după sine depunctarea candidaţilor şi nici prezenţa lor nu influenţează în vreun fel oarecare notarea. Precizările sunt valabile şi pentru fraza următoare.

II. Analiza sintactică a frazei

1. *Mare minunăţie-i* = propoziţie principală;
   să-şi puie cineva obrăjorul pentru unul ca tine = propoziţie subiectivă;
   (*şi*) *să te hrănească ca pe un trântor* = subiectivă (coordonată copulativ cu propoziţia precedentă).

2. *să-şi puie obrăjorul* = predicat verbal locuţional;
   cineva = subiect (exprimat printr-un pronume nehotărât);
   ca pe un trântor = complement circumstanţial de mod comparativ.

Scanned with OKEN Scanner

3. Derivatele existente în text sunt: *minunăție* (format de la adjectivul *minunat* + sufixul abstract *-ie*) și *obrăjor* (derivat de la substantivul *obraz* + sufixul diminutival *-ior*). Forma așteptată *obrăjior* s-a transformat în *obrăjor* și această variantă populară a fost acceptată de limba literară (vezi DOOM; p.416, col. 2).

III. Răspunsurile corecte sunt următoarele:

1 = subiect; 2 = nume predicativ; 3 = atribut adjectival; 4 = atribut pronominal genitival; 5 = complement (obiect) direct; 6 = complement (obiect) indirect.

IV. Sinonimele admise sunt următoarele:

1. a exista; 2. a se afla; 3. a avea loc; a se produce; 4. a se împlini; 5. a fi de loc; 6, a dura; 7. a se duce; 8. a costa; 9. a umbla, a colinda; 10. a însemna, a semnifica; 11. a se întâmpla; 12. a dura, a dăinui, a exista.

V. Rescris corect, textul are următoarea formă:

„*Or*, dacă se are în vedere *însuși* faptul că în această probă de extremă *finețe* câștigarea unui centimetru sau doi *se obține* prin eforturi *supraomenești*, atunci cei șase centimetri peste recordul mondial reprezintă un lucru extraordinar".

VI. Formele verbale corecte sunt:

1. să absolve; 2. contractează; 3. concură; 4. manifestează; 5. să reflecte; 6. se turnează.

VII. 1. *Cine*-a stârnit *cătănia*
Mânca-i-ar casa *pustia*
Și nevasta *văduvia*
Și *copiii sărăcia.*

2. *Murgule, murgușul meu,*
Datu-mi-te-a taică-tău,
Ca să-mi fii de ajutor
La nevoie și la zor.

VIII. Formele corecte (literare) sunt următoarele: anticameră, bleumarin, corobora, delincvent, dividend, escalada, decrepitudine, desuetudine, frustra, importuna, jurisconsult, muschetar, oprobriu, precept(e), proprietate, repercusiune, standard, spicher, uzufruct și vindicativ.

PRECIZARI:

A. În structura subst. *anticameră* ar fi normală prezența prefixului *ante-* (de origine latină) care însemnează „înainte", însă acest neologism nu este format în limba română. El traduce (sau calchiază parțial) frc. *antichambre* din locuțiunea *faire antichambre*; cf. și ital. *anticamera* sau chiar locuțiunea *fare anticamera*, care a contribuit, de asemenea, la apariția în limba română a neologismului în discuție. În cele două limbi occidentale prefixul *ante-* a fost confundat cu mai frecventul *anti* „contra, împotrivă" (de origine grecească), iar confuzia s-a transmis și limbii române. Această „greșeală împrumutată" are o vechime de cel puțin un secol și

Scanned with OKEN Scanner

jumătate în limba română. Vechimea şi frecvenţa superioară a variantei *anticameră* (în raport cu *antecameră*) au impus-o pe prima în limba literară (cum rezultă din DOOM, p. 27, din DEX_2, s.v. şi din alte lucrări normative sau lexicografice).

B. În eventualitatea că sunt corecte, explicaţiile de ordin etimologic sunt, desigur, acceptate, dar ele nu sunt şi necesare pentru obţinerea punctajului maxim. Este suficient să se indice grafia şi pronunţarea recomandate de normele în vigoare ale limbii literare.

1 = *profund*, *radical*, *esenţial*, *fundamental* (ultimele trei în combinaţie cu substantivele: prefaceri, transformări, schimbări; cf. *prefaceri adânci*);

2 = *alcoolic*;

3 = *ridicol* şi (în anumite contexte) *grotesc* şi *burlesc*;

4 = *onest*, *prob*, *loial*, *franc*, *leal*;

5 = *bizar*, *extravagant*, *straniu*, *curios*, *excentric*, *funambulesc*, *fantasmagoric* şi *abracadabrant*;

6 = *inteligent*, *ager*, *abil*, *ingenios*, *capabil*;

7 = *ipocrit*, *perfid*, *duplicitar*, *fals*, *fariseic*;

8 = *infatuat*, *vanitos*, *orgolios*, *grandoman*, *megaloman*;

9 = *avid*, *cupid*, *vorace* (eventual şi: *gurmand*, *insaţiabil*);

10 = *contagios*, *infecţios* şi *infectant*;

11 = *insolent*, *impertinent* (eventual şi *arogant*);

12 = *maliţios* (eventual chiar *caustic* şi *sarcastic*);

13 = *melancolic*, *abătut*, *deprimat*, *deprimant*, *dezolant*;

14 = *etern*, *sempitern*, *perpetuu*, *continuu*, *permanent*;

15 = *culpabil* (nu se admite *inculpat*, care are alt sens);

16 = *inutil*, *steril*, *ineficace*, *ineficient*, *oţios*;

17 = *avar*, *harpagon*, *parcimonios* (eventual şi *meschin*).

IX. Paronimele potrivite în cele 10 contexte sunt următoarele:

1 = sfară; 2 = arbitrar; 3 = familial; 4 = carbonier; 5 = petrolifer; 6 = glacial; 7 = învesti; 8 = temporar; 9 = învederat; 10 = inveterat.

EVALUARE

I. Pentru identificarea corectă a propoziţiei principale se acordă *6 puncte*. Neintegrarea (necuprinderea) în propoziţia principală a interjecţiei *o* se depunctează cu o unitate.

II. Se acordă *8 puncte* repartizate astfel: *3 p.* pentru nr. 1, *3 p.* pentru nr. 2 şi *2 p.* pentru nr. 3. Dacă derivatele existente în propoziţiile nr. 1 şi 2 sunt numai identificate, însă nu şi explicate corect, se acordă câte *0,5 p.* pentru fiecare dintre cele două derivate (*minunăţie* şi *obrăjor*). Explicarea greşită sau incompletă a mecanismului derivării se depunctează cu *0,5 p.* pentru fiecare derivat. Verbul *hrăni* nu este format în limba română de la substantivul *hrană*, ci este un cuvânt împrumutat din slavă. Explicarea lui corectă sau greşită nu influenţează notarea.

Scanned with OKEN Scanner

III. Se acordă *6 puncte* (câte unul pentru fiecare răspuns corect).

IV. Se acordă maximum *12 puncte*.

V. Se acordă *5 puncte* (câte unul pentru fiecare eroare corectată).

VI. Se acordă cel mult *6 puncte*.

VII. Se acordă *9 puncte*, repartizate după cum urmează:

a) Pentru adăugarea cratimei (în *cine-a*), precum şi a celor trei virgule din 2 (versurile 1 şi 2) se acordă *1 p.* (*0,25 p.* · *4*);

b) Pentru rescrierea corectă a cuvintelor *cătăniia, pustiia, văduviia* şi *sărăciia* se acordă *1 p.* (*0,25 p.* · 4);

c) Pentru rescrierea corectă a lui *mâncaiar* se acordă *2 puncte*;

d) Pentru rescrierea corectă a lui *datumitea* se acordă *3 puncte* (câte *1 p.* pentru fiecare cratimă adăugată);

e) Pentru rescrierea corectă a cuvântului *copii* se acordă *1 punct*;

f) Pentru rescrierea corectă a lui *taicătău* se acordă încă *1 punct*..

VIII. Se acordă maximum *21 de puncte*.

IX. Nu se acordă mai mult de *17 puncte*. Dacă se indică mai multe sinonime neologice pentru acelaşi adjectiv şi toate sunt corecte, nu se reţine decât un exemplu.

X. Se acordă maximum *10 puncte*. [1]

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti, septembrie 1992.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 5

I.1. Analizați exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text (Schema nu este necesară, însă rescrierea și numerotarea propozițiilor, precum și indicarea raporturilor existente între acestea sunt obligatorii):

Chiar adevăruri de-ar fi câte se spun, în unele privințe, despre tine, este indiscutabil că ai ajuns ceea ce ți-ai pus în gând și ai dorit atât de mult numai prin meritele tale, pe care, din păcate, unii ți le contestă, din când în când, fără motive întemeiate.

2. Extrageți locuțiunile și expresiile pe care le conține fraza de mai sus și indicați felul acestora.

3. Indicați derivatele și compusele existente în text și explicați mecanismul lor de formare.

II. Indicați ce fel de propoziții subordonate introduce adverbul relativ *cum* în următoarele fraze:

1. *Cum* îți vei așterne, așa vei dormi.
2. Vremurile actuale sunt *cum* sunt și e greu să fie schimbate.
3. Prietenul meu este un om *cum* nu se află pe toate drumurile.
4. *Cum* nu mai exista nici o scăpare, armata s-a predat necondiționat.
5. "Făt-Frumos vedea *cum* înfloreau două stele albastre,... ochii miresei lui." (*M. Eminescu*).
6. „Ea a doua zi se miră / *cum* de firele sunt rupte
   Și-n oglind' ale ei buze / vede vinete și supte." (*M. Eminescu*).
7. „Cum ea pe coate-și răzima / Visând ale ei tâmple,
   De dorul lui și inima / Și sufletul se împle" (*M. Eminescu*).

III. Arătați care dintre cele două forme sau construcții subliniate este corectă și rescrieți-o pe aceasta păstrând enunțurile de mai jos:

1. I-am telefonat unei prietene *a mele / ale mele*.
2. Ofer o carte interesantă *dragii / dragei* mele colege.
3. Vom mai discuta în ceea ce *privește / privesc* examenele.
4. Participanții la discuții au fost *puțin / puțini* numeroși.
5. Am vizitat un salon de *nou-născuți / noi-născuți*.
6. Lucrează la catedra de *istoria / istorie* a literaturii române.
7. Am ascultat o conferință *al cărei / al cărui* obiect a fost interesant.
8. Din neatenție, *era / eram* să cad pe scări.
9. Familia Ionescu *a făcut / au făcut* o excursie în străinătate.
10. Le *trebuiesc / trebuie* bani foarte mulți pentru a-și construi o locuință.

Scanned with OKEN Scanner

IV. Rescrieți următorul text corectând toate greșelile pe care le conține:

„Așadar, cam asta era, în linii mari, imagina sguduitoare a Bucureștilor de altă dată, când într-o casă a mahalalii Boteanu, s-a născut la 29 Iunie 1819 acel ce avea să devie gânditorul și intransingentul revoluționar Nicolae Bălcescu."

V. Rescrieți următoarele versuri populare corectând exclusiv greșelile de ortografie introduse în text:

„Dear fi badea pehlivan,
Dăruimilaș cu-n ban,
Dar badeai cioban la oi
Și tot cântă din cinpoi,
Dar badeai cioban la stână
Ieiel dracii toți a mână
De trei ori pe săptămână,
Ca și eu să-mi pot căta
Altul pe potriva mea."

VI. Identificați și rescrieți neologismele care apar în următorul text fără să dați și explicații de ordin etimologic sau semantic:

„Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa de covârșitoare inteligență ajutată de o memorie căreia nimic din cele ce-și întipărise vreodată nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate), încât lumea în care trăia el după firea lui și fără nici o silă era aproape exclusiv lumea ideilor generale ce și le însușise și le avea pururea la îndemână" (*Titu Maiorescu*).

VII. Urmând modelele indicate între paranteze (*culpabil – vinovat, terifiant – îngrozitor*), **grupați adjectivele de mai jos în perechi sinonimice constituite dintr-un neologism și un termen din fondul vechi al limbii:**

1. abominabil
2. copilăresc
3. inocent
4. pueril
5. tineresc
6. amănunțit
7. credincios
8. înfiorător
9. răzbunător
10. uimit
11. asemănător
12. detaliat
13. juvenil
14. similar
15. victorios
16. biruitor
17. fidel
18. nevinovat
19. stupefiat
20. vindicativ

VIII. Indicați maximum patru sinonime frazeologice ale verbului *a muri* **urmând modele ca:** *a observa – a băga de seamă, a fugi – a o lua la sănătoasa a se naște – a vedea lumina zilei* etc. (Sunt admise exemple din toate variantele funcționale ale limbii).

IX. Rescrieți forma corectă (literară) din următoarele perechi:

1. aliniat – alineat
2. aversiune – adversiune
3. avocat – advocat
4. corigent – corijent
5. divident – dividend
6. excortă – escortă
7. filigram – filigran
8. funeralii – funerarii
9. itinerar – intinerar
10. iredentism – iridentism
11. întreprindere – inteprindere
12. jurisdicție – juristdicție
13. plebiscit – plebicist
14. președinție – președinție
15. renumerație – remunerație
16. revendicare – revindecare
17. start – ștart
18. transcedental – transcendental

Scanned with OKEN Scanner

X. Arătați, prin rescriere, care este paronimul potrivit în următoarele combinații sintactice:

1. tribunal *arbitral / arbitrar*
2. primire *glacială / glaciară*
3. transcriere *literală / literară*
4. industrie *minieră / mineră*
5. societate *petrolieră / petroliferă*
6. a-*și apropia / apropria* bunurile altuia
7. a călători pe *spezele / speţele* statului
8. a rămâne pe *geantă / jantă*
9. *a recuza / refuza* un martor
10. *a releva / revela* un secret

REZOLVARE

I.1. Fraza este construită prin subordonare și e formată din 7 propoziții:

1. *Chiar adevăruri de-ar fi* = concesivă, subordonată regentei nr. 3;

2. *câte se spun, în unele privințe, despre tine* = subiectivă, subordonată propoziției nr. 1 (al cărei subiect este; *adevăruri* este nume predicativ);

3. *este indiscutabil* = principală și regentă în raport cu propozițiile nr. 1 și 4;

4. *că ai ajuns... numai prin meritele tale* = subiectivă cerută de expresia impersonală *este indiscutabil*;

5. *ceea ce ți-ai pus în gând* = predicativă, subordonată propoziției nr. 4 și în raport de coordonare copulativă cu propoziția numărul 6;

6. (*și*) *ai dorit atât de mult* = predicativă, subordonată față de nr. 4 și coordonată cu propoziția precedentă (verbul *a ajunge* este aici copulativ, sinonim cu *a deveni*);

7. *pe care, din păcate, unii ți le contestă, din când în când, fără motive întemeiate* = atributivă, subordonată propoziției nr. 4 (determină substantivul *merite*).

PRECIZARE. Indicațiile suplimentare (referitoare la structura propozițiilor sau la felul acestora după scopul ori conținutul exprimat) *nu sunt luate în considerație*, întrucât nu au fost cerute. Prezența lor în lucrare nu atrage după sine depunctarea candidatului, dar nici acordarea de puncte în plus.

I.2. Locuțiuni și expresii:

1. *chiar... de* = locuțiune conjuncțională concesivă, echivalentă semantic cu *chiar dacă*;

2. *este indiscutabil* = expresie verbală impersonală (după care urmează o subiectivă):

3. *a-și pune în gând* = expresie verbală (în DEX_2, s.v. *gând*, p.415, col. 1). Se admite și locuțiune verbală;

4. *din păcate* = locuțiune adverbială;

5. *din când în când* = locuțiune adverbială sinonimă cu adv. *uneori, câteodată.*

Scanned with OKEN Scanner

I.3. Derivate şi compuse în ordinea din text:

1. *privinţă* = derivat de la verbul *a privi* + suf. substantival *-inţă*;
2. *despre* = prepoziţie compusă (din *de* + *spre*);

3. *indiscutabil* = împrumut neologic din frc. *indiscutable.* Fiind un derivat analizabil în interiorul limbii române, se admite şi explicaţia: pref. *in-* + *discutabil* (împrumutat din frc. *discutable* sau format în româneşte de la verbul *discuta* + suf. *-bil*);

4. *ceea ce* = pronume relativ compus, format din demonstrativul *ceea* (= aceea) + pronumele relativ *ce*;

5. *dori* = verb derivat de la subst. *dor*;

6. *numai* = adverb de mod restrictiv (compus din alte două adverbe: *nu* + *mai*);

7. *întemeiat* = adjectiv de origine participală, provenit din vb. *întemeia* (un derivat de la subst. *temei* + pref. *în-*).

II. Subordonatele introduse prin adverbul relativ *cum*:

1 = circumstanţială de mod; 2 = predicativă; 3 = atributivă; 4 = cauzală; 5 = completivă directă; 6 = completivă indirectă; 7 = temporală de simultaneitate.

III. 1. I-am telefonat unei prietene *a mele*.
2. Ofer o carte interesantă *dragii* mele colege.
3. Vom mai discuta în ceea ce *priveşte* examenele.
4. Participanţii la discuţii au fost *puţin* numeroşi.
5. Am vizitat un salon de *nou-născuţi*.
6. Lucrează la catedra de *istorie* a literaturii române.
7. Am ascultat o conferinţă *al cărei* obiect a fost interesant.
8. Din neatenţie *era* să cad pe scări.
9. Familia Ionescu *a făcut* o excursie în străinătate.
10. Le *trebuie* bani foarte mulţi pentru a-şi construi o locuinţă.

IV. Aşadar, cam *aceasta* era, în linii mari, *imaginea zguduitoare* a Bucureştilor de *altădată*, când, într-o casă a *mahalalei* Boteni, s-a născut la 29 *iunie* 1819 *cel ce* (*acela care*) avea *să devină* gânditorul şi *intransigentul* revoluţionar Nicolae Bălcescu.

V. *De*-ar fi badea pehlivan,
Dărui-mi-l-aş c-un ban,
Dar *badea-i* cioban la oi
Şi tot cântă din *cimpoi*,
Dar *badea-i* cioban la stână
Ieie-l dracii toţi a(la) mână
De trei ori pe săptămână,
Ca şi eu să-mi pot căta
Altul pe potriva mea.

Scanned with OKEN Scanner

VI. Neologismele: *caracterizează, personalitatea, inteligență, memorie, epoca, alienației, declarate, exclusiv, ideilor, generale.*

PRECIZARE. Este recomandabil (dar nu şi obligatoriu) ca neologismele să fie rescrise sub forma lor tip, deci aceea sub care apar inserate şi în dicționare (de exemplu: *caracteriza, personalitate, general* etc.).

VII. Cele 10 perechi sinonimice sunt următoarele:

1. abominabil – înfiorător
2. amănunțit – detaliat
3. asemănător – similar
4. biruitor – victorios
5. copilăros – pueril
6. credincios – fidel
7. inocent – nevinovat
8. juvenil – tineresc
9. răzbunător – vindicativ
10. uimit – stupefiat

VIII. Sinonime frazeologice posibile ale verbului *a muri*: *a-şi da duhul, a-şi da obştescul sfârşit, a da ortul* (şi *a-şi da ortul*) *popii, a-şi da sufletul, a înceta din viață, a-şi da ultimul suspin, a-şi găsi sfârşitul, a trece în neființă* şi multe altele.

IX. Formele corecte sunt: *alineat, aversiune, avocat, corigent, dividend, escortă, filigran, funeralii, itinerar, iredentism, întreprindere, jurisdicție, plebiscit, preşedinție, remunerație, revendicare, start şi transcendental.*

X. Paronimele potrivite sunt următoarele: tribunal *arbitral*, primire *glacială*, transcriere *literală*, industrie *minieră*, societate *petrolieră*, *a-şi apropria* bunurile altuia, a călători pe *spezele* statului, a rămâne pe *jantă*, *a recuza* un martor, *a revela* (adică *a dezvălui*) un secret.

EVALUARE

I.1. Pentru segmentarea corectă a propozițiilor, pentru identificarea lor şi pentru indicarea raporturilor existente între ele se acordă *10,5 p.* (deci *1,5 p.* pentru fiecare propoziție din totalul de *10,5 p.*). În cadrul fiecărei propoziții, repartiția este următoarea: *0,5 p.* pentru segmentarea corectă, *0,5 p.* pentru identificarea propoziției şi *0,5 p.* pentru indicarea raporturilor sintactice.

I.2. Pentru identificarea şi explicarea celor cinci locuțiuni şi expresii se acordă *5 puncte*.

I.3. Pentru identificarea şi explicarea fiecăruia dintre cele şapte compuse şi derivate se acordă câte *1 punct* (*1 · 7 = 7 p.*). **II** = *7 puncte*; **III** = *10 puncte*; **IV** = *4,5 puncte*.

V. *0,50 · 8 = 4 puncte* (În cazul unei greşeli repetate şi corectate se acordă *0,5 p.* o singură dată); **VI** = *10 puncte*; **VII** = *10 puncte*; **VIII** = *4 puncte*.

IX. Se acordă *18 puncte* (adică *1 p.* · 18 neologisme).

X. Se acordă *10 puncte*(adică *1 p.* · *10* paronime).[1]

---

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universității din București, septembrie 1993.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 6

I.1. Analizați exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text (Schema nu este necesară, însă rescrierea şi numerotarea propozițiilor, precum şi indicarea raporturilor existente între acestea sunt obligatorii):

Adevărul etern, de care nimeni n-ar trebui să se îndoiască, e că orice om care munceşte este supus greşelii, însă tot atât de adevărat e că fiecare dintre noi ar trebui să învețe din propriile şi fireştile sale greşeli, ca şi din erorile altora.

2. Faceți analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate în text.

3. Identificați derivatele din text şi explicați mecanismul lor de formare.

4. Recunoaşteți şi rescrieți neologismele care există în text, însă fără a le însoți de explicații semantice sau etimologice.

II. Precizați ce fel de propoziții subordonate introduce conjuncția *dacă* în următoarele fraze:

1. *Dacă-mi vei scrie doar câteva rânduri* înseamnă că încă mă iubeşti.
2. Urcând din greu, se gândea *dacă va rezista până în vârful muntelui.*
3. Nu ştim precis *dacă strămoşii noştri geto-daci cunoşteau scrierea.*
4. Întrebarea *dacă vom pleca astăzi sau mâine* nu a primit încă răspuns.
5. *Dacă m-ar ruga şi în genunchi*, tot nu mă mai întorc la el.
6. Problema este *dacă se mai poate înscrie aşa de târziu.*
7. *Dacă treci mâine pe la mine*, te pot aştepta toată ziua.
8. *Dacă te-ai prins în horă*, trebuie să joci.

III. Precizați categoria lexico-gramaticală (sau valoarea morfologică) a celor patru *şi* din următoarele versuri:

„Sunt flori care-*şi* înclină boiul *şi* mor topite de visare,
Mai sunt *şi* ochi ce plâng în noapte *şi*-adorm când soarele răsare"

(*Dimitrie Anghel*).

IV. Identificați şi extrageți figurile de stil (inclusiv epitetele) existente în cunoscutele versuri eminesciene:

„Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăratic
Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic" („Călin").

V. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte ținând seama (acolo unde este cazul) de regulile morfologice: *analfabet, august, binoclu, bojdeucă, chintesență, duios, fiică, inospitalier, mausoleu, subestima, tablă şi transoceanic.*

VI. Indicați, prin rescriere, care dintre cele trei variante grafice este corectă:

1. crea, creeea şi creia
2. egzemă, eczemă şi exemă
3. erarhie, ierarhie şi ierarchie
4. dar-mi-te, darmite şi dar-mite
5. glasvant, glasvand şi glazvand
6. ruxac, rucsac şi rucksac

Scanned with OKEN Scanner

VII. Precizați, prin rescriere, care este forma corectă din următoarele perechi:

1. aeropag – areopag
2. asambla – ansambla
3. contigent – contingent
4. escadrilă – excadrilă
5. fascicol – fasciculă
6. genuflexiune – genoflexiune
7. inopinat – inopinant
8. indemnizație – îndemnizație
9. jurisprudență– juristprudență
10. ostatec – ostatic
11. preerie – prerie
12. paliativ – paleativ
13. prooroc – proroc
14. respectos – respectuos
15. sacrosant – sacrosanct
16. siringă – seringă

VIII. Indicați câte un singur sinonim neologic pentru următoarele substantive din fondul vechi al limbii: *amănunt, belșug, dovadă, hotărâre, împrejurare, jertfă, moarte, nădejde, părere, pedeapsă, rai, sfetnic, surghiun, urmaș, vârstă, zestre.*

IX. Urmând modelul indicat între paranteze (*a înceta din viață – a-și găsi moartea*) **grupați expresiile și locuțiunile de mai jos în perechi de sinonime frazeologice.**

1. apa morții
2. ocluzie intestinală
3. a-și face seama
4. a trage un perdaf
5. a veni pe lume
6. a-și curma viața
7. a tăia frunză la câini
8. vocabular fundamental
9. fata morgana
10. încurcătură de mațe
11. a arde gazul (de pomană)
12. fond principal lexical
13. a lua la refec
14. a vedea lumina zilei

X. Arătați, prin rescriere, care este paronimul potrivit în următoarele combinații sintactice:

1. bazin *carbonier/ carbonifer*
2. calotă *glacială / glaciară*
3. greutăți *familiale / familiare*
4. notație *literală / literară*
5. *libret / livret* militar
6. păcat *original / originar*
7. *virtuos / virtuoz* al pianului
8. *a gira / gera* o întreprindere

XI. Precizați, prin rescriere, care dintre cele două variante accentuale este admisă de normele ortoepice în vigoare:

1. ántic – antíc
2. avárie – avaríe
3. butélie – butelíe
4. début – debút
5. edítor – editór
6. mátur – matúr
7. precéptor – preceptór
8. regízor – regizór
9. scrútin – scrutín
10. símbol – simból
11. vátman – vatmán
12. vérigă – verígă

Scanned with OKEN Scanner

XII. Corectați greșelile (de orice natură) existente în următoarele contexte, rescriind în întregime fiecare enunț:

1. „Ori, după înnăbușirea rebeliunii, practic nimeni dintre cei aflați în interiorul clădirei nu s-au folosit de aceste galerii, preferând să iasă de grabă prin uşile principale cu mâinile la ciafă."

2. La solicitudinea repetată a fetii sale şi fortuit de unele evenimente neplăcute din ultimile zile, proaspătul Ambasador s-a reîntors în țară la numai câteva luni de la sosirea sa în străinătate.

3. Mijloacele mass-media au precizat nu odată că Organizația națiunilor unite se conduce după un summum de principii, care sunt unanim acceptate de către toți membrii ei.

REZOLVARE

I.1. Construită mai ales prin subordonare, fraza este formată din opt propoziții:

1. *Adevărul etern... e* = principală şi regentă față de propozițiile nr. 2 şi 4;

2. *de care... n-ar trebui* = atributivă (determină substantivul *adevărul* din propoziția nr. 1);

3. *nimeni... să se îndoiască* = subiectivă (cerută de verbul *a trebui* din propoziția nr. 2);

4. *că orice om... este supus greşelii* = predicativă (subordonată propoziției nr. 1, în care verbul *e* are valoare copulativă);

5. *care munceşte* = atributivă (determină substantivul *om* din propoziția nr. 4);

6. *însă tot atât de adevărat e* = principală în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 1 şi regentă față de propoziția nr. 7;

7. *că... ar trebui* = subiectivă, cerută de expresia *e adevărat* (unipersonală prin formă şi impersonală prin conținut) din propoziția nr. 6;

8. *fiecare dintre noi... să învețe din propriile şi fireştile sale greşeli, ca şi din erorile altora* = subiectivă (cerută de verbul *a trebui* din propoziția nr. 7).

PRECIZARE. Chiar dacă sunt corecte, eventualele indicații suplimentare (referitoare la structura propozițiilor sau la felul acestora după scopul ori conținutul exprimat) nu sunt luate în considerație, întrucât nu au fost cerute.

I. 2. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate

de = prepoziție simplă, care se construieşte cu cazul acuzativ;

care = pronume relativ în cazul acuzativ. Împreună cu prepoziția *pe* formează un complement indirect al verbului *să se îndoiască*, deşi acesta face parte din altă propoziție (şi anume din propoziția nr. 3);

dintre = prepoziție compusă (formată din *de* + *între*), însă neanalizabilă în elementele ei componente. Se construieşte cu cazul acuzativ;

noi = pronume personal, persoana I, numărul plural, cazul acuzativ. Împreună cu prepoziția care îl precedă formează un atribut pronominal prepozițional;

Scanned with OKEN Scanner

altora = pronume nehotărât, numărul plural, cazul genitiv. Din punct de vedere sintactic este un atribut pronominal genitival.

I.3. Derivatele (în ordinea din text) sunt următoarele:

1. verbul *îndoi* (format din prefixul *în* + numeralul cardinal *doi*);
2. subst. *greşeală* (derivat de la verbul *greşi* + sufixul abstract *-eală*);
3. adjectivul *fireşti* (pluralul lui *firesc, -ească*), format de la *fire* + sufixul *-esc*. Sensul cuvântului este de „normal, natural, în *firea* (sau natura) lucrurilor".

I.4. Neologismele (în ordinea din text) sunt următoarele: *etern, propriu* şi *eroare* (pl. *erori*).

II. Propoziţiile introduse prin conjuncţia *dacă* sunt:

1 = subiectivă; 2 = completivă indirectă; 3 = completivă directă; 4 = atributivă determinativă; 5 = concesivă; 6 = predicativă; 7 = condiţională; 8 = temporală cu nuanţă cauzală.

PRECIZARE. În cazul ultimei propoziţii sunt admise şi alte soluţii, deşi acestea sunt mai puţin indicate sau recomandabile: temporală, cauzală şi chiar cauzală cu nuanţă temporală (deci un tip mixt de subordonată, pentru care poate fi consultată *Gramatica Academiei* (vezi GLR_2, vol. I, p.407).

III. Cei patru *şi* au (în ordinea din text) următoarele valori morfologice:

1. pronume reflexiv, în cazul dativ, formă scurtă (conjunctă, neaccentuată sau atonă);

2. conjuncţie coordonatoare copulativă, care leagă două propoziţii atributive (*care-şi înclină boiul* şi *mor topite de visare*);

3. adverb cu valoare modală (care determină substantivul *ochi*);

4. conjuncţie coordonatoare copulativă, care leagă două propoziţii atributive (*ce plâng în noapte* şi *adorm când soarele răsare*).

IV. În cele două versuri există cinci figuri de stil, şi anume: o comparaţie (*ca o vatră de jăratic*), o metaforă (*rumenind*) şi trei epitete, dintre care unul substantival (*de jăratic*) şi două adjectivale (*străvechii* şi *singuratic*).

PRECIZARE. Textul fiind prea scurt, nu se pretează la un comentariu stilistic mai dezvoltat. Pe de altă parte, limitele dintre figurile de stil (generatoare de expresivitate) sunt, de multe ori, greu de fixat. Din această cauză admitem că o complinire atributivă cum este *de jăratic* (care este, în acelaşi timp, şi o determinare estetică), poate fi interpretată şi ca o metaforă, un *epitet-metaforă* sau (şi mai bine spus) *epitet metaforic*. Pentru teoria metaforei şi a epitetului, aşa cum sunt ele privite aici, cf. Tudor Vianu, *Despre stil şi arta literară*, Bucureşti, 1965 (mai ales paginile 196–200).

Scanned with OKEN Scanner

V. a) Se despart în silabe după *regulile fonetice* 6 dintre cele 12 cuvinte: *au-gust, boj-deu-că, du-ios, fii-că, mau-so-leu* şi *ta-blă.*

b) Se despart în silabe după *regulile morfologice* cuvintele compuse şi formaţiile cu prefixe: *bin-o-clu* (lat. *bini* = „câte doi"), *chint-e-sen-ţă* (lat. *quinta* = „a cincea"), *an-al-fa-bet, in-os-pi-ta-li-er, sub-es-ti-ma* şi *trans-o-cea-nic* (Ultimele neologisme conţin în structura lor prefixele: *an-, in-, sub-, trans-*).

VI. Grafiile corecte (admise în DOOM) sunt următoarele: *crea, eczemă, ierarhie, dar(ă)mite, glasvand* şi *rucsac.*

VII. Sunt admise de normele ortoepice în vigoare: *areopag, asambla, contingent, escadrilă, fascicul, genuflexiune, inopinat, indemnizaţie, jurisprudenţă, ostatic, paliativ, prerie, proroc, respectuos, sacrosanct* şi *seringă.*

VIII. Sinonimele neologice admise sunt următoarele:

1. *amănunt* = detaliu;
2. *belşug* = abundenţă, opulenţă, profuziune, prosperitate;
3. *dovadă* = probă, argument, act, document, indiciu, testimoniu etc.;
4. *hotărâre* = decizie, sentinţă, verdict, ordin şi dispoziţie;
5. *împrejurare* = circumstanţă, conjunctură, ipostază, postură etc.;
6. *jertfă* = sacrificiu;
7. *moarte* = deces, sucombare;
8. *nădejde* = speranţă;
9. *părere* = opinie, concepţie, impresie, apreciere, aviz;
10. *pedeapsă* = sancţiune, condamnare, punitiune etc.;
11. *urmaş* = succesor şi descendent;
12. *vârstă* = etate;
13. *zestre* = dotă.

PRECIZARE. Cu rezervele de rigoare şi de la caz la caz, pot fi admise şi alte sinonime neologice aproximative, însă numai dacă se citează contexte care să justifice presupusa sinonimie (concepută de unii cercetători în sens foarte larg). Pentru echivalentele semantice indicate mai sus şi pentru altele, pot fi consultate ultimele noastre lucrări lexicografice şi mai ales *Dicţionarul de sinonime al limbii române* (DSR) de Luiza Seche şi Mircea Seche, Bucureşti, Editura Academiei, 1982 sau ediţia a II-a a aceleiaşi lucrări.

IX. Cele 14 sinonime frazeologice se grupează în următoarele perechi:

1. apa morţii – fata morgana
2. ocluzie intestinală – încurcătură de maţe
3. a-şi face seama – a-şi curma viaţa
4. a trage un perdaf – a lua la refec
5. a veni pe lume – a vedea lumina zilei
6. a tăia frunză la câini – a arde gazul
7. vocabularul fundamental – fond principal lexical

Scanned with OKEN Scanner

X. Paronimele potrivite sunt următoarele: bazin *carbonifer*, calotă *glaciară*, greutăți *familiale*, notație *literală*, *libret* de economii, păcat *originar*, *virtuoz* al pianului și *a gera* o întreprindere.

XI. Accentuările corecte: *antíc*, *avarie*, *butélie*, *debút*, *editór*, *matúr*, *preceptór*, *regizór*, *scrutín*, *simból*, *vatmán*, *verígă*.

XII. Rescrise corect, cele trei fraze se prezintă astfel:

1. *Or*, după *înăbușirea* rebeliunii, practic nimeni dintre cei aflați în interiorul *clădirii* nu *s-a* folosit de aceste galerii preferând să iasă *degrabă pe* (și *prin*) ușile principale cu mâinile la *ceafă*.

PRECIZARE. Cei care au corectat în anul 1994 la Facultatea de Drept au admis, în cazul de față, și prepoziția *prin* (alături de *pe*), deși cea dintâi mi se pare mai potrivită pentru a exprima ideea de *străpungere, străbatere* etc.

2. La *solicitarea* repetată a *fetei* sale și *forțat* de unele evenimente neplăcute din *ultimele* zile, proaspătul *ambasador s-a întors* în țară la numai câteva luni de la sosirea sa în străinătate.

3. *Mijloacele de informare în masă / Mijloacele de masă ale informării / Mass-media* au precizat nu *o dată* că Organizația *Națiunilor Unite* se conduce după o *sumă* de principii, care sunt *unanim acceptate de către membrii ei* (sau: care *sunt acceptate de către toți membrii ei*).

PRECIZARE. Alături de *o sumă* (de principii) au fost admise și sinonimele aproximative: *o seamă, un număr, un ansamblu* și mai ales *o serie* (de principii),

EVALUARE

I.1. = *12 puncte* sau *8 · 1,5* (dintre care *0,5 p.* pentru segmentarea corectă a unei propoziții; *0,5 p.* pentru identificarea ei și *0,5 p.* pentru indicarea raporturilor sintactice);

I.2. = *4 puncte* (repartizate astfel: *1,50 p.* pentru *de care*, *1,50 p.* pentru *dintre noi*; *1 p.* pentru *altora*);

I.3. = *3 puncte* (câte unul pentru fiecare derivat);

I.4. = *3 puncte* (câte unul pentru fiecare neologism).

II. = *8 puncte* (câte unul pentru fiecare propoziție corect identificată).

III. = *3 puncte* (repartizate astfel: *0,50 + 0,50* pentru cele două conjuncții, *1 punct* pentru *și* pronume și *1 punct* pentru *și* adverbial).

IV. = *5 puncte* (câte *1 p.* pentru fiecare figură de stil).

Scanned with OKEN Scanner

V. = *9 puncte*, dintre care *3* pentru *silabația fonetică* (*6 · 0,50*) și *6 puncte* pentru *silabația morfologică* (*6 · 1*).

PRECIZARE. Candidații care aplică regulile fonetice și cuvintelor din cea de a doua categorie (*analfabet, binoclu* etc.) pot beneficia, chiar în acest caz, de maximum *3 puncte* (*6 · 0,50*) cu condiția să aplice în mod corect și consecvent regulile silabației fonetice.

VI. = *3 puncte* (adică *0,50* pentru identificarea fiecărei grafii corecte).

VII. = *8 puncte* (adică *0,50* pentru recunoașterea fiecărei pronunțări literare).

VIII. = *16 puncte* (adică *1 punct* pentru fiecare sinonim neologic admis).

IX. = *3,50 puncte* (adică *0,50* pentru fiecare pereche frazeologică).

X. = *8 puncte* (câte unul pentru fiecare paronim corect).

XI. = *6 puncte* (adică *0,50* pentru recunoașterea fiecărei accentuări corecte).

XII. = *8,50 puncte*, dintre care 3 (adică *6 · 0,5*) pentru nr. 1; 3 (adică *6 · 0,50*) pentru nr. 2 și *2,50* (adică *5 · 0,50*) pentru nr. 3, unde sunt numai 5 greșeli.

PRECIZARE. Pentru răspunsuri corecte la toate întrebările se acordă *100 de puncte*, care echivalează cu nota 10 (zece). Greșelile care nu pot fi prevăzute în barem (referitoare la derivate, neologisme etc.) și îndeosebi cele de ortografie se penalizează cu *0,50 p.* sau chiar *1 p.* ori mai mult (în funcție de gravitatea fiecărei erori). Aceste puncte se scad din totalul obținut, la sfârșit, de către candidat.[1]

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universității din București, septembrie 1994.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 7

I. Analizaţi exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

Este uşor de înţeles că, din moment ce ţi-am făcut atâtea promisiuni, te voi însoţi până aproape de vârful muntelui, chiar dacă drumul e cam lung şi mai ales anevoios, iar vremea-i rea, caii mici şi eu extrem de obosit.

PRECIZĂRI:

1. Schema frazei *nu este necesară*, dar e absolut obligatoriu ca propoziţiile să fie rescrise în ordinea din text, indicându-se, de fiecare dată, relaţiile existente între ele.

2. Numerotarea propoziţiilor se poate face fie în funcţie de ordinea sau succesiunea predicatelor, fie ţinându-se seama de primul cuvânt al unei propoziţii.

3. Indicaţiile referitoare la structura propoziţiilor identificate sau la felul acestora după scopul ori conţinutul exprimat *nu sunt necesare*.

II. Identificaţi locuţiunile şi expresiile din textul de mai sus, arătaţi felul acestora şi explicaţi structura lor (sau modul în care sunt formate).

III. Precizaţi, prin rescrierea enunţurilor de mai jos, care dintre formele sau construcţiile subliniate sunt corecte:

1. Este recomandabil ca în timpul *verei / verii* să mergem la mare sau la munte.
2. Copilul *sorei / sorii / surorii / surorei* lui este excepţional de dotat.
3. Înainte de a pleca, i-a transmis *maică-sii / maică-sei* o lungă scrisoare.
4. *Chibritele / chibriturile* folosite trebuie stinse cu multă atenţie.
5. Din vârful Ceahlăului, aveam în faţa ochilor o privelişte *pitorească / pitorescă*.
6. Au fost perfecţionate mijloacele de explorare *a / ale* aparatului cardiovascular.
7. Delegaţia română a fost formată din reprezentanţi *a / ai* şase partide politice.
8. Examenul se va termina în ziua de *doisprezece / douăsprezece* septembrie.
9. Anul acesta copilul lor a fost clasificat *al optălea / optulea* din clasă.
10. Nici un om nu poate *să aibe / aibă* tot ce-şi doreşte în viaţă.
11. În ţările subdezvoltate mulţi copii şi adulţi *sufăr / suferă* din cauza malnutriţiei.
12. Fiecare om doreşte să fie cunoscut de *cât / câţi* mai mulţi semeni.
13. Ele *înseşi / înşile / însele* sunt responsabile de tot ce s-a întâmplat.
14. Un vecin *al meu / de-al meu / de-ai mei* a fost premiat pentru o nouă invenţie.
15. În urma crimei comise, avea *remuşcări / remuşcări de conştiinţă /mustrări de conştiinţă*.

Scanned with OKEN Scanner

IV. Precizați categoria lexico-gramaticală sau valoarea morfologică a lui *tot* și a locuțiunilor în care acesta intră ca element constitutiv în următoarele contexte:

1. „Lasă-ți lumea ta uitată, / Mi te dă cu totul mie, / De ți-ai da viața toată, / Nime-n lume nu ne știe" (*M. Eminescu*).

2. „Tot mai citesc măiastra-ți carte, / Deși ți-o știu pe dinafară" (*Al. Vlahuță*).

3. „A fost un gemet întreit, / Din totul inimii pornit" (*G. Coșbuc*).

4. Am primit intact și în timp util tot ce mi-ai trimis.

5. Peste tot au existat și există încă probleme care trebuie rezolvate.

6. Cu toate că ea l-a părăsit, el continuă să o iubească.

V. Înlocuiți fiecare segment subliniat printr-un singur cuvânt, utilizând procedeul contragerii și păstrând neschimbat sensul enunțurilor de mai jos:

1. Fără căldura *pe care o primim de la soare* viața ar fi imposibilă pe pământ.

2. Întors în țară, i-a făcut plăcere să revadă satul *în care s-a născut*.

3. După ani și ani, casa părintească a rămas *cum a fost întotdeauna*.

4. În ultimii ani de viață, era tot mai obsedat de ideea *că va muri*.

5. La câteva minute după *desprinderea de sol*, avionul s-a prăbușit în mod inexplicabil.

6. *După ce a ajuns* în străinătate, bunul meu prieten nu a mai dat nici un semn de viață.

7. „Într-o vreme [pe Camil Petrescu] l-au pasionat boxul și *mingea lovită cu bocancul*" (*Tudor Arghezi*).

VI. Indicați câte un singur sinonim lexical (neologic sau din fondul vechi al limbii) pentru fiecare dintre următoarele unități frazeologice verbale:

1. a da foc	6. a face legi	11. a pune în pericol
2. a da ordin	7. a-și ieși din fire	12. a sări în ochi
3. a da sfaturi	8. a lua capul (cuiva)	13. a ține isonul (cuiva)
4. a-și da viața (pentru cineva / ceva)	9. a lua parte (la ceva)	14. a ține piept
5. a depune armele	10. a se lăsa păgubaș	15. a trece în neființă

VII. Reconstituiți procesele derivative care au avut loc în cazul următoarelor cuvinte: *ardelenește, dărnicie, florărească, moldoveancă, ostășime, scriitoricesc și sticlozitate*.

PRECIZARE. Lanțul derivativ poate fi refăcut fie procedându-se în sens invers, fie pornindu-se direct de la prima bază derivativă (după modelul: **1.** *butoiaș*, format de la *butoi* + sufixul diminutival *-aș*, iar *butoi* de la *bute* + sufixul augmentativ *-oi*; **2.** *bute* + sufixul augmentativ *-oi* > *butoi*, iar *butoi* + sufixul diminutival *-aș* > *butoiaș*).

VIII. Ortografiați următoarele neologisme scrise aici așa cum se pronunță:

Scanned with OKEN Scanner

1. blömarin
2. cau-boi
3. chici
4. dizain
5. dizel
6. fer-plei
7. hobi
8. living-rum
9. intermeţo
10. pic-ap
11. randevú
12. marcheting
13. menigiment
14. stiuardesă
15. uichend

IX. Arătaţi prin simplă rescriere care este forma corectă din următoarele perechi:

1. antedata – antidata
2. cromozon – cromozom
3. exchibiţie – exhibiţie
4. estompa – extompa
5. excapadă – escapadă
6. femenin – feminin
7. dezinterie – dizenterie
8. magazioner – magaziner
9. repercusiune – repercursiune
10. seif (monosilabic) – seíf
11. state (de plată) – ştate
12. topogan – tobogan
13. tumoră – tumoare
14. vilegiatură – viligiatură

X. Identificaţi şi rescrieţi neologismele din următorul text (fără a da explicaţii de ordin semantic sau etimologic):

„Nu este cu putinţă să-ţi alegi un domeniu oricât de îngust şi umbrit din istoria română fără să constaţi că Nicolae Iorga a trecut pe acolo şi a tratat tema în fundamentul ei" (G. Călinescu).

XI. Identificaţi şi explicaţi pe scurt confuziile paronimice din următoarele texte caragialeşti. (Necesare sunt numai explicaţiile semantice, nu şi cele etimologice):

1. „Nimeni nu trebuie a mânca de la datoriile ce ne impun solemnaminte pactul nostru fundamentale sfânta costituţiune" (*N. Ipingescu*).

2. „Am avut, ţaţo, parte că a sărit nenea Dumitrache şi cu Nae ipistatul! aminteri mitocanul scosese şicul de la baston pentru ca să mă sinucidă" (*Ziţa*).

3. „Ei! geantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice. De ce a băgat el în răcori, gândeşti, pe toţi împăraţii şi pe Papa de la Roma?" (*Conul Leonida*).

4. „Bravos, bobocule! nu m-aşteptam ca tocmai dumneata să te pronunţi cu aşa iluzii în contra mea" (*Efimiţa*).

5. „Poftiţi, cocoane Nicule, poftiţi ... şi, zău, să pardonaţi, în consideraţia misiei mele, care ordonă (serios) să fim scrofuloşi la datorie" (*Pristanda*).

XII. Explicaţi succint de ce sunt pleonastice următoarele construcţii şi combinaţii lexicale: *averse de ploaie, a se bifurca în două, a convieţui laolaltă, cel mai optim* (ca în „cele mai optime condiţii" etc.) şi *hartă a mapamondului.*

Scanned with OKEN Scanner

REZOLVARE

I. Analiza sintactică a frazei

1. *Este uşor de înţeles* = principală şi regentă faţă de propoziţia nr. 2;

2. *că... te voi însoţi până aproape de vârful muntelui* = completivă directă subordonată propoziţiei nr. 1 (determină supinul *de înţeles*) şi regentă faţă de propoziţiile nr. 3, 4, 5, 6 şi 7;[1]

3. *din moment ce ţi-am făcut atâtea promisiuni* = cauzală condiţională subordonată propoziţiei nr. 2. Pentru acest tip de subordonată, vezi GLR_2, vol. al II-lea, p.301–302. Se admite şi cauzală cu nuanţă condiţională sau pur şi simplu propoziţie cauzală;

4. *chiar dacă drumul e cam lung şi mai ales anevoios* = concesivă subordonată propoziţiei nr. 2 şi în raport de coordonare copulativă cu propoziţia nr. 5;

5. *iar vremea-i rea* = concesivă subordonată aceleiaşi regente (propoziţia nr. 2) şi coordonată copulativ cu propoziţia precedentă (nr. 4). Faţă de propoziţia nr. 6 se află în raport de coordonare prin juxtapunere sau alăturare;

6. *caii* (*sunt*) *mici* = concesivă subordonată regentei nr. 2 şi coordonată atât prin juxtapunere cu propoziţia nr. 5, cât şi copulativ cu ultima propoziţie (nr. 7);

7. [*şi*] *eu* (*sunt*) *extrem de obosit* = concesivă subordonată regentei nr. 2 şi coordonată copulativ cu propoziţia precedentă (nr. 6). Ca şi în propoziţia anterioară, verbul copulativ *a fi* este subînţeles.

II. Locuţiuni şi expresii:

1. *este uşor* = expresie verbală unipersonală prin formă şi impersonală prin conţinut, formată din verbul copulativ *este* + adverbul *uşor*;

2. *din moment ce* = locuţiune conjuncţională subordonatoare cauzală în a cărei structură intră prepoziţia *din*, substantivul *moment* şi pronumele relativ *ce*;

---

[1] Având în vedere că (asemenea celorlalte moduri nepersonale) supinul poate avea un subiect (vezi Gabriela Pană Dindelegan, *lucr. cit.*, p.110-111) interpretarea acestei propoziţii ca subiectivă este şi ea acceptabilă chiar la examenele de admitere. După cum precizează Mioara Avram (în *Gramatica pentru toţi*, ediţia a II-a, p.216) în astfel de cazuri supinul are sens pasiv, ceea ce înseamnă că el poate primi un complement de agent. *E uşor de înţeles = E uşor să fie înţeles* (*de cineva sau de oricine*). Prin „pasivizare" verbul îşi pierde tranzitivitatea şi supinul devine apt de a primi un subiect sau (în cazul de faţă) o propoziţie subiectivă. Fiind mai complicată, această soluţie este, de obicei, ignorată în şcoala generală, iar la examenele de admitere mulţi nu o acceptă nici chiar în subsidiar. Vezi, de pildă, Dumitru Ivănuş şi Ion Toma, *Panorama subiectelor de limbă română 1986–1995*, Craiova, 1996, p.462, unde propoziţia în discuţie este considerată completivă directă fără nici o rezervă.

Scanned with OKEN Scanner

3. *a face promisiuni* = locuțiune verbală (echivalentă semantic cu *a promite*), formată din verbul *a face* +substantivul *promisiuni* (pl. lui *promisiune*).

4. *chiar dacă* = locuțiune conjuncțională subordonatoare concesivă (echivalentă semantic cu *deși*), formată din adverbul *chiar* + conjuncția *dacă*;

5. *mai ales* = locuțiune adverbială de mod (sinonimă cu *îndeosebi*), formată din adverbul *mai* + participiul trecut (folosit adverbial) al verbului *alege*. Pentru această valoare a lui *ales* poate fi consultat DA, tom. I (A – B), p.113, col. 1.

III. Formele și construcțiile corecte: 1. *verii*; **2.** *surorii*; **3.** *maică-sii*; **4.** *chibriturile*; **5.** *pitorească*; **6.** *a* (pentru că raportul genitival se stabilește între *explorare* și *aparatul cardio-vascular*); **7.** *a șase partide* (genitiv format cu prepoziția *a*); **8.** *douăsprezece*; **9.** *al optulea*; **10.** *să aibă*; **11.** *suferă*; **12.** *cât* (adverb); **13.** *înseși* și *însele*; **14.** *al meu* și *de-ai mei*; **15.** *remușcări* și *mustrări de conștiință*.

IV. Valorile morfologice ale lui *tot*:

1. *cu totul* = locuțiune adverbială (al cărei sens este „complet, pe de-a-ntregul, în întregime"), formată din prepoziția *cu* + pronumele nehotărât *tot* substantivizat prin articulare;

1. bis. *toată* (viața) = adjectiv nehotărât acordat în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină;

2. adverb al cărui sens este „încă, și acum";

3. substantiv provenit din pronumele / adjectivul nehotărât *tot* prin articulare;

4. pronume nehotărât (care se opune semantic lui *nimic*); el provine dintr-un adjectiv substantivat;

5. *peste tot* = locuțiune adverbială (cu sensul de „pretutindeni"), formată din prepoziția *peste* + pronumele nehotărât *tot*;

6. *cu toate că* = locuțiune conjuncțională concesivă (echivalentă semantic cu *deși*) formată din prepoziția *cu* + adjectivul nehotărât *toate* + conjuncția *că*.

V. În urma contragerii, segmentele subliniate ar trebui înlocuite cu următoarele cuvinte: 1. *solară* sau *soarelui*; **2.** *natal*; **3.** *aceeași* sau *neschimbată*; **4.** (ideea) *morții*; **5.** *decolare*; **6.** *ajuns* sau *ajungând*; **7.** *fotbalul*.

VI. Sinonimele lexicale acceptabile sunt următoarele:

1. *a aprinde, a incendia*;

2. *a ordona, a porunci*. Se mai admit *a dispune* și *a comanda*;

3. *a sfătui, a povățui* și *a consilia*;

4. *a se sacrifica, a se jertfi*;

5. *a se preda, a capitula*;

6. *a legifera*. Se admite și sinonimul nerecomandabil *a legisla*;

7. *a se enerva, a se mânia, a se înfuria*;

Scanned with OKEN Scanner

8. *a decapita, a ucide, a omorî* etc.;
9. *a participa* şi (în anumite contexte) *a asista*;
10. *a renunţa, a abandona*;
11. *a periclita, a primejdui, a ameninţa*;
12. *a frapa, a şoca, a izbi*;
13. *a acompania, a secunda*;
14. *a rezista, a se opune, a se împotrivi*;
15. *a muri, a deceda, a se stinge, a pieri* etc.

VII. Explicarea celor şapte derivate:

1. ardeleneşte < *ardelean* + sufixul adverbial *-eşte* ; *ardelean* < n. pr. *Ardeal* + sufixul *-ean*;

2. dărnicie < *darnic* + sufixul *-ie*; *darnic* < *dar* + sufixul *-nic*;

3. florăreasă < *florar* + sufixul moţional *-easă*; *florar* < *floare* + sufixul *-ar*;

4. moldoveancă < *moldovean* + sufixul moţional *-că*; *moldovean* < *Moldova* + sufixul *-ean*;

5. ostăşime < *ostaş* + sufixul colectiv *-ime*; *ostaş* < *oaste* + sufixul *-aş*;

6. scriitoricesc < *scriitor* + sufixul adjectival *-icesc*; *scriitor* < *scrie* + sufixul *-tor*;

7. sticlozitate < *sticlos* + sufixul *-itate*; *sticlos* < *sticlă* + sufixul adjectival *-os*.

PRECIZARE. Alte indicaţii şi detalii (gen: sufix de nume de agent *-ar*, sufix substantival şi abstract *-itate* etc.) sunt, desigur, corecte şi binevenite, însă ele nu sunt şi indispensabile pentru obţinerea punctelor necesare.

VIII. Grafiile corecte ale neologismelor sunt următoarele: *bleumarin, cow-boy* şi *cowboy, kitsch, design, diesel, fairplay* şi *fair-play, hobby, living-room, intermezzo, pick-up, rendez-vous, marketing, management, stewardesă* şi *week-end.*

IX. Pronunţările admise de normele ortoepice în vigoare: *antedata, cromozom, exhibiţie, estompa, escalada, feminin, dizenterie, magaziner, repercusiune, seif* (monosilabic), *state* (de plată şi de funcţiuni), *tobogan, tumoare* şi *vilegiatură.*

X. Rescrise sub forma lor tip (din dicţionare), care este numai recomandabilă, nu şi obligatorie, neologismele din text sunt în număr de şase: *domeniu, istorie, a constata, a trata, temă* şi *fundament.*

XI. Confuzii paronimice în textele caragialeşti:

1. A mânca (verb arhicunoscut) se substituie, în prima frază, barbarismului *manca* „a lipsi", împrumutat din franceză (< *manquer*) şi din italiană (< *mancare*).

2. Şiş (un fel de pumnal cu lama lungă şi îngustă) este confundat de Ziţa cu franţuzismul *şic* „distincţie, eleganţă, bun-gust" etc.

Scanned with OKEN Scanner

3. Geantă e folosit de Conul Leonida în locul neologismului *gintă* = „neam, seminție, rasă umană, grup etnic care descinde din același strămoș îndepărtat" etc.

4. Neologismul **aluzii** e confundat de Efimița cu *iluzii*, care este tot termen neologic, însă mai vechi și mai cunoscut decât cel dintâi, întrucât apare în expresiile *a-și pierde iluziile*, *a-și face iluzii* și chiar *iluzii deșarte* (toate trei atestate încă din secolul trecut).

5. Scrupulos „care dă dovadă de scrupule, onest, conștiincios, meticulos" etc. este confundat în text cu adjectivul neologic mai cunoscut *scrofulos* = „*bolnav de scrofule*".

Din aceste confuzii paronimice (care nu sunt singurele existente în opera marelui nostru dramaturg), Caragiale a făcut un mijloc excelent de individualizare a personajelor și de realizare a comicului de limbaj.

XII. Explicarea structurilor pleonastice:

1. Aversele sunt prin definiție un anumit gen de ploi (abundente și de scurtă durată). Întrucât acest neologism conține în el ideea de „precipitații abundente", adăugarea determinantului *de ploaie* devine inutilă. Pentru a nu se exprima de două ori același lucru (pleonasmul este un anumit gen de repetiție) trebuie spus: *ploi sub formă de averse, ploi cu caracter de averse, ploi în averse* sau, pur și simplu, *averse*.

2. Verbul **a se bifurca** înseamnă chiar „a se împărți ori a se despărți *în două* ramuri, direcții etc." (cum arată și prima parte a acestui neologism, care este lat. *bis* „de două ori", redus, în cazul de față, la *bi-*).

3. Sensul lui **a conviețui** este „a trăi (sau a viețui) laolaltă" ca și al lat. *convivere*, pe care îl calchiază, adică îl traduce. În structura verbului *conviețui* intră prefixul *con-* al cărui sens fundamental este cel de „asociere" (= împreună cu).

4. Optim face parte din categoria adjectivelor neologice fără grade de comparație. În latină (de unde am împrumutat acest neologism) *optimus* era el însuși superlativul lui *bonus* și însemna „cel mai bun" sau „foarte bun". De aceea este suficient să spunem: „condiții de viață *optime*", producție *optimă*" ș.a.m.d.

5. Sensul lui **mapamond** este cel de „hartă a lumii sau a globului pământesc" (lat. *mappa* „hartă" și *mundus* „lume"). A spune *harta mapamondului* înseamnă a repeta cuvântul *hartă*, care (sub o altă formă) intră în structura neologismului *mapamond*.

EVALUARE

I. *10,5 p.* sau *7· 1,5* (dintre care *0,5 p.* pentru segmentarea corectă a unei propoziții, *0,5* pentru identificarea acesteia și *0,5* p. pentru indicarea raporturilor sintactice).

PRECIZARE. La stabilirea raporturilor dintre propoziții, dacă nu sunt greșeli prea grave ori dacă răspunsul este incomplet (neindicarea coordonării,

Scanned with OKEN Scanner

a subordonării, a mijloacelor de realizare a coordonării sau subordonării), se va scădea din totalul subiectului I cel mult o jumătate de unitate (*0,5 p.*).

II. *5 p.* (câte unul pentru fiecare locuţiune / expresie). Dacă simpla recunoaştere nu este însoţită de explicaţiile necesare, se acordă numai *0,5 p.* La acest subiect nu se depunctează şi nici nu se acordă un punct, dacă *aproape de* este considerată locuţiune prepoziţională. Nu se admite ca locuţiune prepoziţională *până aproape de* şi se depunctează cu *0,5* p.

III. *18 p.* (adică 1 p. pentru fiecare dintre primele 12 întrebări şi câte 2 puncte pentru numerele 13, 14 şi 15, unde există două forme / construcţii corecte).

IV. *7 p.* (repartizate astfel: *2 p.* la nr. 1 şi câte *1 p.* la celelalte întrebări). La acest subiect nu se cere indicarea structurii locuţiunilor, acordându-se punctajul maxim pentru simpla lor identificare şi precizare.

V. *7 p.* (câte unul pentru fiecare segment corect substituit sau contras);

VI. *15 p.* (câte unul pentru fiecare sinonim lexical acceptabil);

VII. *7 p.* (câte unul pentru fiecare derivat corect şi complet explicat). Dacă în unele cazuri reconstituirea „lanţului derivativ" se realizează parţial ori cu diverse erori, se acordă numai *0,5 p.* pentru derivatul respectiv.

VIII. *7,5 p.* (câte *0,5 p.* pentru fiecare neologism rescris corect);

IX. *7 p.* (câte *0,5 p.* pentru recunoaşterea fiecărei pronunţări literare);

X. *6 p.* (câte unul pentru fiecare neologism existent în text);

PRECIZARE. Dacă alături de adevăratele neologisme sunt menţionate şi cuvinte din fondul vechi al limbii, eroarea se soldează cu scăderea unui punct pentru fiecare unitate lexicală greşit interpretată.

XI. *5 p.*(câte unul pentru recunoaşterea şi explicarea fiecărei confuzii paronimice). În eventualitatea că explicaţiile lipsesc ori nu sunt corecte, se acordă numai *0,5 p.* pentru simpla identificare a unei atracţii paronimice.

PRECIZARE. Semnalarea altor „confuzii paronimice" decât cele reale (de exemplu *costituţiei* sau *să mă sinucidă*) atrage şi ea după sine depunctarea candidatului cu o unitate pentru fiecare eroare comisă şi legată de cele cinci texte caragialeşti.

La chestiunile nr. X şi XI depunctarea poate să meargă până la 0 (zero) în cadrul subiectelor respective, dar nu sunt posibile şi alte scăderi din totalul de *100 de puncte.*

XII. *5 p.* (câte unul pentru fiecare pleonasm corect şi complet explicat, ceea ce nu presupune, *în mod obligatoriu şi chiar în toate cazurile*, recurgerea la indicaţii de ordin etimologic).

PRECIZARE. Orice greşeală de ortografie sau de exprimare, indiferent de natura ei, atrage după sine depunctarea cu *0,5 p.* sau chiar cu *o unitate* (în funcţie de gravitatea erorii). La calculul final, se ţine seama de aceste eventuale erori, scăzându-se ceea ce trebuie din totalul de *100 de puncte.*[1]

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti, septembrie 1995.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 8

I. 1. Analizați exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

Se afirmă adeseori că nu e posibil să se înfrățească oamenii prin aceleași convingeri religioase, care sunt prea numeroase și înrădăcinate. Este însă de la sine înțeles că oamenii de pretutindeni ar trebui să fie măcar uniți prin acțiuni pașnice sau constructive și să rămână întotdeauna însuflețiți de aceleași idealuri umanitare.

2. Identificați derivatele care există în text și care sunt create în limba română, explicând, totodată, mecanismul lor de formare.

PRECIZĂRI:

a) Nu sunt necesare indicațiile referitoare la structura propozițiilor sau la felul acestora după *scopul* și *conținutul* exprimat. Schemele celor două fraze sunt facultative.

b) Segmentarea pe text nu este suficientă. Este obligatoriu ca propozițiile să fie rescrise, după ce au fost identificate, arătându-se, de fiecare dată, relațiile care există între ele.

II. Găsiți cinci exemple de substantive cu valoare adverbială și cu funcție sintactică de complement circumstanțial de mod, care determină fie un adjectiv (de exemplu: *sănătos tun*), fie un verb (ca în cazul lui *a veni* și *a se duce pușcă*).

PRECIZARE. Se admite ca toate exemplele să fie numai din prima sau din a doua categorie.

III. Indicați clasa morfologică (sau partea de vorbire) căreia îi aparține *a* din următoarele contexte și dați, totodată, explicațiile de rigoare, acolo unde e cazul.

1. „E ușor *a* scrie versuri când nimic nu ai *a* spune" (*M. Eminescu*).

2. „Dragu mi-i badiu din joc, / Că miroase *a* busuioc" (*Jarnik – Bîrseanu*).

3. „Am cumpărat zece creioane *a* 200 de lei bucata".

4. „Nu mai țin minte când *a* fost ultima dată pe la noi".

5. „Care dintre cai *a* veni la jăratic... acela are să te ducă la împărăție"
(*Ion Creangă*).

6. „Din depozițiile *a* cinci martori a rezultat că inculpatul era vinovat".

7. „N-avem oameni ce se luptă cu retoricele suliți / În aplauzele grele *a* canaliei de uliți ... ? (*M. Eminescu*).

8. „*A*! bine că mi-ai venit Făt-Frumos, ... acum hai la luptă!" (*M. Eminescu*).

9. „Și în fuga lui *a* mare / Îl prinzi cu mâna călare" (*Anton Pann*).

10. „Pe amicul nu-l supără gheata ... din dreapta, îl supără *a* din stânga"
(*I. L. Caragiale*)

Scanned with OKEN Scanner

IV. Înlocuiți fiecare segment subliniat printr-un cuvânt sau două, utilizând procedeul contragerii sau al substituției sinonimice și păstrând neschimbat sensul următoarelor enunțuri:

1. Fără afecțiunea și grija *pe care le-o poartă părinții*, mulți copii ar fi nefericiți.

2. Așa-zisa fericire înseamnă, în primul rând, *să fii liniștit din punct de vedere sufletesc*.

3. Ideea *că sufletul este nemuritor* îi obsedează pe foarte mulți oameni.

4. Orice om *cu dare de mână* ar trebui să fie *un iubitor și un binefăcător al celor săraci*.

5. *Arta de a vorbi în public frumos și convingător* era foarte prețuită în antichitatea greco-romană.

V. Construiți zece enunțuri scurte din care să rezulte că ați înțeles diferența semantică existentă între dubletele lexicale: *fascicul* și *fasciculă*; *final* și *finală*, *garderob* și *garderobă*, *grup* și *grupă*, *program* și *programă*, *pantomim* și *pantomimă*, *pendul* și *pendulă*.

PRECIZARE. Din cele *șapte* dublete lexicale trebuie alese numai *cinci* perechi și construite apoi *10 scurte enunțuri*. În mod excepțional sunt admise și simple sintagme stabile (sau unități frazeologice) de tipul: *ax cerebrospinal*, față de *axă de rotație*, *axa polilor* etc.

VI. Indicați, fără a le defini, antonimele următoarelor neologisme: *altruist*, *benefic*, *cacofonie*, *creditor*, *filantrop*, *hipotensiune* (*arterială*), *introvertit*, *junior*, *microcosm* (cu varianta *microcosmos*) și *viciu*.

VII. Indicați câte un sinonim neologic pentru următoarele substantive, adjective, verbe și adverbe din fondul vechi al limbii:

Substantive	Adjective	Verbe	Adverbe
1. greutate	4. îndrăzneț	7. a muri	10. degeaba
2. nenorocire	5. îngrozitor	8. a (se) întări	11. destul
3. singurătate	6. lacom	9. a sfârși	12. înadins

VIII. Explicați mecanismul de formare a cuvintelor de mai jos, reconstituind exact fiecare etapă a lanțului derivativ: *cetățenesc*, *eminescian*, *neînfrumusețat*, *reînființa*, *sârguincios* și *țărăncuță*.

MODELE DE URMAT:

1. Neînduioșat, format cu prefixul *ne-* + *înduioșat* (participiul trecut, folosit ca adjectiv, al verbului *înduioșa*). Verbul *înduioșa* este derivat cu prefixul *în-* de la adjectivul *duios* (neanalizabil în limba română);

2. Sticlozitate este format de la adjectivul *sticlos* + suf. *-itate*, iar adjectivul *sticlos* este derivat de la *sticlă* + suf. *-os*.

Scanned with OKEN Scanner

IX. Ortografiați următoarele neologisme scrise aici așa cum se pronunță:

1. autsaider	4. brigi	7. cozör	10. iancheu	13. römi	16. statu-cvo
2. bestselăr	5. chici	8. dizör	11. imbrolio	14. spici	17. striptiz
3. biznis	6. copirait	9. ferplei	12. minion	15. sprei	18. şou

X. Rescrieți corect următoarele nume proprii (de locuri şi de persoane) a căror pronunțare o aveți aici: *Bordo, B. P. Hajdeu, Al. Filipide, Münhen, C. Negruți, Niu-iorc, Şecspir, Şicago(u).*

XI. Eliminați structurile cacofonice pe care le conțin următoarele enunțuri şi apoi rescrieți-le pe acestea păstrându-le sensul intact (vezi mai jos modele de urmat)

1. „Majoritatea coincidențelor se pot explica ca inovații paralele".
2. „În acelaşi fel a procedat şi fiica, care a cumpărat apartamentul ... ".
3. „Derivatele de tipul *curiozitate* sunt justificate, pentru că *curios* nu e derivat".
4. „Aşa se explică că, în prezent, N.U. a deschis un restaurant chinezesc ... "
5. „Maiorescu trebuia să ducă mai departe ceea ce era bun la Laurian şi Cipariu ..."
6. „Se uită cu mai multă îndrăzneală la Laura, care se topi de ruşine".
7. „De câte ori a fost nevoie, în casa sa s-a găsit o cămară pentru Eminescu".
8. „Numeroase nave şi ambarcațiuni au eşuat pe țărm sau s-au scufundat".
9. „Deoarece cei trei martori nu s-au prezentat, instanța a dispus amânarea procesului".
10. „Este, în acelaşi timp, o profesiune de credință, pe care A.F. a respectat-o toată viața".

MODALITĂȚI DE EVITARE a vecinătăților cacofonice: *manşa întâi* (în loc de *prima manşă*), va dispune de *suficienți* bani (în locul lui *de destui* bani) etc.

XII. Rescrieți următoarele enunțuri corectând greşelile pe care le conțin:

1. „Era, pesemne, ... nu filozofia din cărți, ci aceeaşi filozofie a celui ce care, cu ani în urmă, aspirase la tihna eternă în marginea pădurii de la Dobrina".

2. „Astronauții au declarat că emoția primirii este aproape la fel de mare ca cea pe care i-a încercat uneori în diverse faze ale călătoriei lor spre Lună".

3. „Acțiunile organizate de poliție ... s-au soldat cu distrugerea a mai multor laboratoare clandestine de fabricarea drogurilor".

4. „Fostul ministru [M. Ş.] i-a dezamăgit pe toți cei care ne-am bucurat în ziua investirii sale ministeriale".

5. „Justiția a considerat însă de cuviință să-l scoată pe I. S. de sub acuzația de gestiune frauduloasă".

Scanned with OKEN Scanner

6. „Repet încă o dată că acestea sunt conjuncturi, ipoteze ştiinţifice ... ".

7. Timp de un an [I. L. Caragiale] îşi va asuma sarcina de girant responsabil al unei gazete politice".

8. „Genialul poet ... a citit enorm ... nu fără a-şi apropia noţiunile esenţiale de sociologie, economic politică, matematică etc."

REZOLVARE

I.1. Cele două fraze (A şi B) din textul dat au următoarele structuri:

A.1. *Se afirmă adeseori* = propoziţie principală (regentă faţă de propoziţia nr.2);

2. *că nu e posibil* = propoziţie subiectivă, cerută de reflexivul impersonal *se afirmă* şi introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*. Este regentă faţă de propoziţia nr. 3.

3. *să se înfrăţească oamenii prin aceleaşi convingeri religioase* = propoziţie subiectivă, cerută de expresia impersonală *e posibil* (la forma negativă), introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să* (care este şi semnul conjunctivului). Este regentă faţă de propoziţia nr. 4.

4. *care sunt prea numeroase şi înrădăcinate* = propoziţie atributivă explicativă, care determină substantivul *convingeri* din propoziţia nr. 3 şi care este introdusă prin pronumele relativ *care*.

B. 1. *Este însă de la sine înţeles* = propoziţie principală (regentă faţă de propoziţia nr.2).

2. *că ar trebui* = propoziţie subiectivă, cerută de expresia impersonală *este de la sine înţeles*, regentă faţă de propoziţiile următoare şi introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că*.

3. *oamenii de pretutindeni ... să fie măcar uniţi prin acţiuni paşnice sau constructive* = propoziţie subiectivă cerută de verbul *ar trebui* (unipersonal prin formă şi impersonal prin conţinut). Este subordonată propoziţiei nr. 2 şi coordonată copulativ cu propoziţia următoare.

4. [*şi*] *să rămână întotdeauna însufleţiţi de aceleaşi idealuri umanitare* = propoziţie subiectivă, cerută de acelaşi verb *ar trebui*, subordonată faţă de regenta nr. 2 şi în raport de coordonare copulativă cu propoziţia nr. 3. Elementul de relaţie care uneşte cele două subiective este conjuncţia coordonatoare *şi*.

I.2. Derivatele existente în cele două fraze sunt în număr de patru, şi anume: *să se înfrăţească*, *înrădăcinate*, *paşnice* şi *însufleţiţi*. Formele-tip ale acestor cuvinte se explică astfel:

1. a se înfrăţi este format cu prefixul *în-* + substantivul *frate* + sufixul lexico-gramatical - *i*.

2. înrădăcinat este participiul trecut (folosit cu valoare adjectivală) al verbului *înrădăcina* (< prefixul *în-* + *rădăcină* + sufixul lexico-gramatical *-a*).

Scanned with OKEN Scanner

3. paşnic este derivat de la substantivul *pace* + sufixul *-nic* (ceea ce explică varianta veche: *pacinic*).

4. însufleţit este participiul trecut al verbului *însufleţi* (< prefixul *în-* + *suflet* + sufixul *-i*).

PRECIZARE. Pentru explicarea mecanismului derivării (în cazul celor trei formaţii parasintetice) nu este absolută nevoie şi de indicarea sufixului lexico-gramatical *i-* sau *a-*.

II. Substantive care determină adjective	**Substantive care determină verbe**
1. *bâtă* (prost bâtă = „prost ca bâta”);	1. *brici* (a-i merge mintea brici);
2. *bocnă* (îngheţat bocnă);	2. *buluc* (a intra buluc);
3. *cobză* (răcit cobză);	3. *buştean* (a dormi buştean, a (se) lămuri buştean);
4. *colilie* (alb colilie = „alb ca o colilie”) cu referire la părul complet alb);	4. *butuc* (a dormi butuc, a lega butuc);
5. *criţă* (beat criţă şi mânios criţă);	5. *chitic* (a tăcea chitic);
6. *cuc* (singur cuc = singur ca un cuc”);	6. *cobză* (a lega cobză);
7. *foc* (frumos foc, furios foc, necăjit foc);	7. *fedeleş* (a lega fedeleş);
8. *lacrimă* (curat lacrimă), ceea ce înseamnă „curat ca o lacrimă“;	8. *furcă* (a se certa furcă, a bate pe cineva furcă);
9. *lulea* (îndrăgostit lulea, amorezat lulea);	9. *gârlă* (a curge gârlă);
10. *măr* (bătut măr);	10. *glonţ* (a veni glonţ, a pleca glonţ, a dispărea glonţ etc.);
11. *ochi* (plin ochi = umplut până la limită);	11. *lună* (a lustrui lună);
12. *ocnă* (sărat ocnă);	12. *mănuşă* (a-i veni mănuşă = „a i se potrivi”);
13. *puşcă* (gol puşcă);	13. *puşcă* (a veni, a se duce, a trece puşcă);
14. *scândură* (slab scândură);	14. *scai* (a se ţine scai);
15. *tun* (sănătos tun, îngheţat tun)	15. *strună* (a merge strună);
16. *turtă* (beat turtă) etc.	16. *turtă* (a se îmbăta turtă);

PRECIZĂRI:

A. Listele de mai sus nu sunt exhaustive, ceea ce înseamnă că, în principiu, ele rămân deschise.

B. În câteva cazuri, acelaşi substantiv poate funcţiona ca adverb pe lângă un adjectiv şi pe lângă un verb (cf. *beat criţă* şi *a se îmbăta criţă*, *beat turtă* şi *a se*

Scanned with OKEN Scanner

îmbăta turtă, *răcit cobză* şi *a lega cobză*, *gol puşcă* şi *a se duce puşcă* sau *curat lună* şi *a lustrui lună*).

III. Valorile lui A din cele zece contexte

1. *prepoziţie* şi, în acelaşi timp, *semn* sau *marcă a infinitivului scurt* (*a scrie*, *a spune*);

2. *prepoziţie* care exprimă un raport de comparaţie, de asemănare;

3. *prepoziţie neologică* (< fr. *à*), care precedă numeralele şi are sens distributiv;

4. *verb auxiliar* (a avea), care intră în structura perfectului compus (pers. a III-a sing.);

5. *verb auxiliar* (formă regională în loc de *va*), care intră în structura viitorului, pers. a III-a sing.;

6. *prepoziţie* care serveşte la realizarea unor construcţii cu valoare de genitiv;

7. *articol posesiv* (formă regional – moldovenească, admisă în stilul poetic);

8. *interjecţie*, care poate exprima: surprindere, satisfacţie, entuziasm, indignare etc.);

9. *articol demonstrativ* sau *adjectival* (formă regional – muntenească în loc de *cea*);

10. *pronume demonstrativ de depărtare* (formă regional – muntenească în loc de *cea* = *aceea*). Cf. şi: „*a* de s-a măritat cu Ilie Bogasierul" (tot la I. L. Caragiale, Opere, II, p. 234).

PRECIZARE la III. 1. Dacă (urmând unele lucrări de specialitate) cineva afirmă despre acest *a* că este *afix mobil*, *particulă proclitică* sau pur şi simplu *marcă a infinitivului*, el nu va fi depunctat. Subliniez însă că, la originea lui, *a* este totuşi o prepoziţie, iar acest statut i se acordă atât în Gramatica Academiei (vezi, GLR_2 vol. I., p.335 et passim), cât şi în manualele şcolare sau în ultimele noastre dicţionare uzuale (cf. DLRM, DEX etc.).

IV. Contrageri şi substituţii sinonimice

1. Fără afecţiunea şi grija *părintească* (sau *părinţilor*) mulţi copii ar fi nefericiţi.

2. Aşa-zisa fericire înseamnă, în primul rând, *linişte sufletească*.

3. Ideea *nemuririi sufletului* (sau a *sufletului nemuritor*) îi obsedează pe foarte mulţi oameni.

4. Orice *om bogat* (sau *avut*, *înstărit*) ar trebui să fie un *filantrop* (ori *altruist*, *mărinimos* etc.).

5. *Elocvenţa* (sau *oratoria*) era foarte preţuită în antichitatea greco-romană.

Scanned with OKEN Scanner

PRECIZĂRI:

1. În ultimul exemplu se mai admit *retorică* şi *elocinţă* (o variantă a lui *elocvenţă*);

2. La IV. 1. a fost admis şi *patern*, întrucât chiar în dicţionare i se atribuie sensul de „părintesc", nu numai „de tată".

V. Enunţuri cu dubletele lexicale

1. Un mănunchi de raze vizuale care trec prin acelaşi punct formează un *fascicul de raze*.

2. Acum câteva luni a apărut o nouă *fasciculă* din „Dicţionarul limbii române".

3. Cu puţin timp înainte de *finalul* meciului, a fost marcat un nou gol.

4. *Finalele* multor competiţii sportive internaţionale sunt extrem de palpitante.

5. Ca dulap în care se păstrează hainele, *garderobul* este indispensabil oricărei familii civilizate; Şi-a cumpărat un nou *garderob* mai încăpător.

6. Când mergem la teatru, ne lăsăm paltoanele, pălăriile şi umbrelele la *garderobă*; Femeile înstărite îşi îmbogăţesc mereu *garderoba* etc.

7. Un *grup sanitar* este adeseori absolut necesar într-o gospodărie. Cf. şi *grup şcolar, social, parlamentar* sau *grup de turişti* etc.

8. *O grupă* studenţească n-ar trebui să depăşească douăzeci de persoane; Orice om trebuie să-şi cunoască exact *grupa sangvină* etc.

9. *Programul* zilnic al multor oameni este extrem de încărcat.

10. *Programa şcolară* de limba română ar trebui radical restructurată.

11. Un bun *pantomim* este capabil să exprime o întreagă gamă de gânduri şi de sentimente; *Pantomim* este un sinonim al lui *mim* etc.

12. Esenţa oricărei *pantomime* o constituie dansul, gesturile şi schimbările de fizionomie.

13. Din oră în oră se aud bătăile *pendulei* din holul casei.

14. Fiind provocate de forţa gravitaţiei, mişcările oscilatorii *ale pendulului* sunt izocrone (adică au o durată egală). Cf. şi *pendulul lui Foucault* etc.

VI. Antonimele celor zece neologisme

1. altruist – *egoist*
2. benefic – *malefic*
3. cacofonie – *eufonie*
4. creditor – *debitor*
5. filantrop – *mizantrop*
6. hipotensiune – *hipertensiune*
7. introvertit – *extravertit*
8. junior – *senior*
9. microcosm – *macrocosm*
10. viciu – *virtute*

PRECIZĂRI: În cazul lui *viciu* pot fi admise două antonime (*virtute* şi *calitate*), întrucât, prin restricţie, cel de al doilea substantiv a ajuns să denumească o însuşire pozitivă. Cf. şi locuţiunea adjectivală *de calitate* = „de valoare". Ca antonim al lui *creditor* poate fi admis şi *datornic*, iar (alături de *eufonie*) poate fi acceptat şi *armonie*, ca antonim parţial al lui *cacofonie*.

Scanned with OKEN Scanner

VII. Sinonime neologice pentru cele 12 cuvinte

1. *greutate* = pondere, dificultate, impediment, inconvenient, obstacol;
2. *nenorocire* = catastrofă, calamitate, dezastru, flagel;
3. *singurătate* = solitudine şi izolare, iar (învechit) chiar izolaţie;
4. *îndrăzneţ* = brav, curajos, intrepid, temerar etc.
5. *îngrozitor* = oribil, terifiant, monstruos, teribil, abominabil, terific etc.
6. *lacom* = avid, cupid, rapace, vorace şi insaţiabil;
7. *muri* = deceda, sucomba, dispărea şi chiar (franţuzismul) expira;
8. *întări* = a consolida, a ranforsa, a fortifica, a (se) solidifica, a confirma;
9. *sfârşi* = a termina, a finaliza, a fini şi a (se) fini, a conchide etc.;
10. *degeaba* = inutil, gratis şi gratuit;
11. *destul* = suficient;
12. *înadins* = special, intenţionat şi expres (rostit adeseori *expré*).

VIII. Explicarea lanţurilor derivative

1. *cetăţenesc* (< *cetăţean* + suf. -esc); *cetăţean* (< *cetate* + suf. -ean);

2. *eminescianism* (< *eminescian* + suf. -ism); *eminescian* (< n. pr. *Eminescu* + suf. – ian);

3. *neînfrumuseţat* < pref. ne- + *înfrumuseţat* (participiul trecut, întrebuinţat ca adjectiv, al verbului *înfrumuseţa* < pref. *în-* + subst. *frumuseţe* + suf. *-a*). Subst. *frumuseţe*, la rândul lui, este format din *frumos* + suf. *-eţe*.

4. *reînfiinţa* < pref. *re-* + *înfiinţa* (< pref. *în-* + *fiinţă* + suf. lexico-gramatical *a*). Subst. *fiinţă* este derivat de la verbul *a fi* + suf. *-inţă*.

5. *sârguincios* < *sârguinţă* + suf. *-ios* (cu transformarea lui ţ în č, pentru că este urmat de *i*). Subst. *sârguinţă* este derivat de la verbul *sârgui* + suf. *-inţă*, iar verbul *sârgui*, la rândul lui, provine de la *sârg* + suf. *-ui*.

6. *ţărăncuţă* < *ţărancă* + suf. diminutival *-uţă*. Subst. *ţărancă* este format de la *ţăran* + suf. moţional *-că*, iar *ţăran* este un derivat de la *ţară* +suf. *-an*.

IX. Ortografierea neologismelor

outsider	bridge	cozeur	yankeu	rummy	statu-quo
best-seller	kitsch	dizeur	imbroglio	speech	strip- tease
business	copyright	fairplay	mignon	spray	show

PRECIZARE. Sunt admise, de asemenea, grafiile *causeur* şi *diseur* (ca în limba de origine), precum şi *fair-play* (deci cu cratimă) sau *fair play* (ca în limba engleză).

X. Ortografierea numelor proprii

1. *Bordeaux*; **2.** *B. P. Hasdeu*; **3.** *Al. Philippide*; **4.** *München*; **5.** *C. Negruzzi*; **6.** *New York*; **7.** *Shakespeare*; **8.** *Chicago*.

Scanned with OKEN Scanner

XI. Eliminarea structurilor cacofonice

1. „Majoritatea coincidențelor *pot fi explicate ca* inovații paralele (sau *sunt explicabile* ca ...)";

2. „În același fel a procedat și *fiica sa* (*lui, lor* etc.), care a cumpărat apartamentul ... ";

3. „Derivatele de tipul *curiozitate* sunt justificate, *întrucât* [*adjectivul*] *curios* nu e derivat";

4. „Așa se explică *faptul că*, în prezent, N. U. a deschis un restaurant chinezesc ...";

5. „Maiorescu trebuia să ducă mai departe ceea ce era bun la August Treboniu Laurian și Cipariu (sau *Cipariu* și *Laurian*);

6. „Se uită cu mai multă îndrăzneală *spre Laura*, care se topi de rușine";

7. „De câte ori a fost nevoie, în casa *lui* s-a găsit o cămară pentru Eminescu";

8. „Numeroase nave și ambarcațiuni au eșuat pe țărm *ori* s-au scufundat";

9. „*Întrucât cei* trei martori nu s-au prezentat, instanța a dispus amânarea procesului";

10. „Este, în același timp, o profesiune de credință pe care A. F. a respectat-o *întreaga sa viață* (sau *în tot cursul vieții sale*).

XII. Corectarea greșelilor din cele opt enunțuri

1. „Era, pesemne, ... aceeași filozofie *a celui ce* (sau *a celui care*) cu ani în urmă ... „Se admite și: filozofie *a aceluia care*, cu ani în urmă, aspirase la tihna eternă ..."

2. „Astronauții au declarat că emoția primirii este aproape la fel de mare ca *cea pe care au încercat-o* ... (sau *„care i-a încercat"*), uneori, în diverse faze ale călătoriei spre Lună".

3. „Acțiunile organizate de poliție s-au soldat cu distrugerea *mai multor laboratoare* (sau *a mai multe laboratoare*) de *fabricare a* drogurilor".

4. „Fostul ministru ... *i-a dezamăgit pe toți cei care s-au bucurat* (sau *ne-a dezamăgit pe toți cei care ne-am bucurat*) în ziua *învestirii* sale ministeriale".

5. „Justiția *a găsit de cuviință* să-l scoată pe I. S. de sub acuzația de gestiune frauduloasă" (ori: „Justiția a considerat *că este cazul / că trebuie / că e necesar* să-l scoată de sub acuzația de gestiune frauduloasă). Din încrucișarea lui *a considerat* și *a găsit de cuviință* a rezultat (ca și în cazurile de mai sus) o construcție *hibridă*: *a considerat de cuviință*.

6. „Repet ... că acestea sunt *conjecturi*, ipoteze științifice ... "

7. „Timp de un an ... își va asuma sarcina de *gerant* responsabil al unei gazete politice".

8. „Genialul poet ... a citit enorm ... nu fără *a-și apropria* noțiunile esențiale de sociologie, economie politică, matematică etc."

PRECIZARE. Cel mai adesea, forma de participiu trecut a acestui verb (adică *apropriat*) este confundată cu *apropiat*, ceea ce duce la exprimări de felul

Scanned with OKEN Scanner

lui: „*Şi-a apropiat* bunuri care nu-i aparţin“ ori „Echipa *şi-a apropiat* o nouă victorie“ (cum am auzit de câteva ori la radio şi la TV).

EVALUARE

I.1. = *12 puncte* sau 8 · 1,5 p. (dintre care *0,5 p.* pentru segmentarea corectă a fiecărei propoziţii, *0,5 p.* pentru recunoaşterea sau identificarea unei singure propoziţii şi *0,5 p.* pentru indicarea raporturilor ei sintactice cu alte propoziţii.

PRECIZARE. Dacă la stabilirea raporturilor dintre propoziţii răspunsurile conţin unele inexactităţi sau sunt incomplete (nu este indicată coordonarea ori subordonarea, precum şi mijloacele de realizare a acestora) se va scădea din totalul subiectului *I.1.* cel mult *1 punct*.

I.2. = *4 puncte* (câte *1 p.* pentru fiecare dintre cele patru derivate).

II. = *5 puncte* (un număr mai mare de exemple decât cele cerute nu atrage după sine acordarea de puncte în plus).

III. = *5 puncte* (adică *0,5 p.* pentru fiecare răspuns corect şi complet).

IV. = *6 puncte* (sau 4 + 2), pentru că în fraza nr. 4 sunt două segmente substituibile.

V. = *10 puncte* (câte *1 p.* pentru fiecare enunţ sau sintagmă corectă). Cine citează mai mult de zece enunţuri sau sintagme stabile acceptabile nu beneficiază de nici un punct în plus, întrucât s-ar depăşi punctajul maxim.

VI. = *10 puncte* (adică *1 p.* pentru fiecare antonim corect identificat).

VII. = *12 puncte* (adică 1 p. pentru fiecare sinonim neologic). Dacă se dau mai multe exemple, dintre care măcar unul este corect sau mai potrivit, acela singur va fi reţinut.

VIII. = *8 puncte* (adică 2 + 6) repartizate astfel: câte *1 p.* pentru *cetăţenesc* şi *eminescianism* (în cazul cărora procesul derivativ cunoaşte două etape) şi *1,5 p.* pentru fiecare dintre celelalte patru cuvinte, în cazul cărora „lanţul derivativ” numără trei etape. Pentru reconstituirea corectă şi completă a fiecărei „verigi” din lanţul derivativ se acordă, aşadar, *0,5 p.*

IX. = *9 puncte* (deci *0,5 p.* pentru fiecare neologism rescris corect).

X. = *4 puncte* (adică *0,5 p.* pentru fiecare nume propriu rescris corect).

XI. = *5 puncte* (adică *0,5 p.* pentru fiecare structură cacofonică eliminată).

XII. = *10 puncte* (sau 6 + 4) repartizate astfel: câte *1 p.* pentru recunoaşterea greşelilor din frazele nr. 1, 2, 5, 6, 7, 8 şi câte două puncte pentru depistarea erorilor existente în frazele nr. 3 şi 4 (fiecare dintre acestea conţine câte două abateri de la normele exprimării corecte sau literare).

PRECIZARE. Dacă în enunţurile citate sau în comentariile care însoţesc explicaţiile unor erori se strecoară greşeli de exprimare ori de ortografie, ele se soldează, ca de obicei, cu depunctarea candidatului (în funcţie de gravitatea erorii săvârşite). La calculul final se ţine seama de aceste eventuale greşeli, scăzându-se *0,5 p.*, *1 p.* sau chiar mai mult din totalul de *100 de puncte*.[1]

---

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti, septembrie 1996.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 9

I. 1. Analizați exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

E greu ca omul, care este o ființă finită sau limitată, să priceapă și mai ales să conceapă infinitul, care înseamnă nemărginire în timp și în spațiu și pe care nu se poate să nu-l admitem, chiar dacă această viziune asupra universului depășește posibilitățile noastre de înțelegere și de exprimare.

PRECIZĂRI:

a) Segmentarea corectă a frazei, *rescrierea obligatorie* a propozițiilor (în ordinea succesiunii lor în text), precum și simpla calificare a acestora (de exemplu: *principală, completivă directă, subiectivă* etc.) sunt suficiente pentru obținerea punctajului maxim).

b) Nu sunt necesare: schema frazei, precizările referitoare la structura propozițiilor, indicațiile cu privire la felul acestora după scopul sau conținutul exprimat etc.

c) Numerotarea propozițiilor (în text și cu ocazia rescrierii lor) se poate face ținându-se seama de succesiunea predicatelor în frază sau de primul cuvânt al unei propoziții.

2. Analizați din punct de vedere *morfo-sintactic* (*sau sintactico-morfologic*) numai cuvintele subliniate în text: *nemărginire, pe care* și *chiar dacă.*

3. Identificați, extrageți și rescrieți toate neologismele existente în textul de mai sus, dar fără a le însoți de explicații semantice sau etimologice.

II. Precizați valorile morfologice și funcțiunile sintactice ale lui *ce* din următoarele contexte:

1. „Și dacă ochii *ce*-am iubit / N-or fi de raze plini, / Tu mă privește liniștit Cu stinsele lumini" (*M. Eminescu*).
2. „*Ce* a fost și *ce* a devenit Eminescu este rezultatul geniului său înnăscut" (*Titu Maiorescu*).
3. „*De ce* ți-e mai drag în lume, tocmai de aceea n-ai parte" (*I. Creangă*).
4. „*Ce* mi-e drag fuge de mine și urâtul calea-mi ține".
5. De bun *ce* este, mulți dintre cei care îl cunosc îl consideră prost.
6. A stat *ce* a stat pe gânduri și apoi a luat marea hotărâre de a pleca definitiv.
7. *Ce* a ajuns el după terminarea studiilor universitare acum doi ani?
8. Am rămas impresionat când l-am văzut *ce* frumos cânta din instrumentul lui preferat.
9. Spune-mi *ce* neplăceri ai mai avut în ultima vreme.
10. Văzându-mă alaltăieri, m-a întrebat *de ce* n-am fost și eu la concert.
11. *Cel ce* nu are un ideal în viață nu merită să trăiască.

Scanned with OKEN Scanner

III. Construiți câte două enunțuri scurte pentru fiecare dintre următoarele perechi de omografe lexicale net diferențiate semantic.

1. áugust și augúst
2. colónie și coloníe
3. compánie și companíe
4. comédie și comedíe
5. diréctor și directór
6. imóbil și imobíl
7. mozáic și mozaíc
8. típic și tipíc

MODEL DE URMAT: *áfin* și *afín*.

a. Afinul este un arbust care face fructe comestibile numite áfine.

b. În unele țări există anumite restricții referitoare la căsătoria între *afini* (sau rude).

IV. Construiți 10 (zece) enunțuri scurte în care să apară corect întrebuințate următoarele dublete lexicale specializate semantic în limba română contemporană: *fracție* și *fracțiune*, *permisie* și *permisiune*, *reacție* și *reacțiune*, *secție* și *secțiune*, *stație* și *stațiune*.

MODEL DE URMAT: *fricție* și *fricțiune*.

a. Este recomandabil ca, după ce te-ai tuns, să-ți faci și o *fricție*.

b. De multe ori, pot interveni *fricțiuni* chiar între prieteni foarte buni.

V. Grupați în funcție de cele patru variante funcționale ale limbii literare (care sunt: *stilul artistic* sau *beletristic*, *tehnico-științific*, *juridico-administrativ* și *publicistic*) **următoarele unități frazeologice:**

1. *calculator electronic*
2. *campanie electorală*
3. *circumstanțe atenuante*
4. *conferință de presă*
5. *încărcat de ani*
6. *în floarea vârstei*
7. *metabolism bazal*
8. *nucleu atomic*
9. *prezumție de nevinovăție*
10. *regina nopții*
11. *sondaj de opinie*
12. *stat de drept*

PRECIZARE. Câteva dintre aceste unități frazeologice pot apărea în două dintre stilurile menționate ale limbii literare. La gruparea lor în cele patru categorii fundamentale se va ține seama de faptul că ele au apărut, totuși, într-o anumită variantă funcțională, căreia continuă să-i aparțină *prin excelență*.

VI. Rescrieți cele două texte de mai jos (A și B)

În primul, adăugați semnele de punctuație și (orto)grafice care îi lipsesc, iar, în al doilea, corectați greșelile de ortografie pe care le conține:

A. „Decât să tot vii la noi
Mai bin meri badeo la boi
Nici l-aceea nu eşti bun
Când li-i sete, le dai fân”.

B. „Cine-a zice Nițu vine,
Daiași tot ce am pe mine;
Cine-a zice ca venit
Daiași ce mam juruit”.

Scanned with OKEN Scanner

VII. Corectați greșelile de orice natură existente în următoarele contexte, rescriind în întregime fiecare enunț, însă fără explicarea erorilor descoperite:

1. Aceiași persoană, asupra căruia s-au găsit acte false, spunea că prețul ouălelor din import s-a scumpit foarte mult în ultima vreme.

2. Noi cercetări medicale, care au fost efectuate în apus, par să crediteze ideia că oamenii scunzi trăiesc mai mult decât cei înalți.

3. Se pare că mai sunt în viață vreo 30 persoane din cei 750 de supraviețuitori ai Titanicului, luxosul pachebot britanic naufragiat la 14 aprilie 1912, după ciocnirea lui cu un aiceberg.

4. Un candidat la președinție trebue să întrunească un summum de calități.

VIII. Identificați și explicați pe scurt exclusiv construcțiile pleonastice din următoarele replici ale unor personaje caragialești:

1. „Sunt un june tânăr și nefericit, care sufere peste poate și iubește la nemurire“ (*R. Venturiano*).
2. „Angel radios! De când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul rațiunii“ (*R. Venturiano*).
3. „Mă întrebi să-ți spun ce caut ... Ingrato! nu mi-ai scris chiar tu însuți în original?“ (*R. Venturiano*).
4. „Apoi zău nu știu ce s-o mai alege de dumneata. Bărbatu-meu sufere grozav de gelozie și e în stare a fi capabil să te omoare“ (*Veta*).
5. „Vai de mine! monșerul meu! mi-l omoară!“ (*Zița*).
6. „Domnule, musiu, tot aici ești? E foc mare, trebuie să fugi“ (*Spiridon*).
7. „D-apoi ce crezi! chiar el însuși în persoană: e băiat bun, d-ai noștri, din popor“ (*Nae Ipingescu*).
8. „Onorabile, îndatorează-mă cu o țigară de tutun“ (*Nae Ipingescu*).
9. „Mai ales noi trei suntem stâlpii puterii: proprietari, membrii Comitetului permanent, ... ai Comitetului agricol și ețetera“ (*Zaharia Trahanache*).
10. „Bravos națiune! Halal să-ți fie! Să trăiască Republica! Vivat Prințipatele Unite! și jos iscălit în original « Galibardi »“ (*Conul Leonida*).

PRECIZARE. Citatele au fost reproduse după I. L. Caragiale, *Opere*, vol. I (Ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin), București, ESPLA, 1959, în care a fost respectată punctuația autorului.

REZOLVARE

I.1. Construită atât prin subordonare, în primul rând, cât și prin coordonare, fraza are următoarea structură:

1. *E greu* = propoziție principală și regentă față de propozițiile nr. 2 și 4;

Scanned with OKEN Scanner

2. *Ca omul ... să priceapă* = subordonată subiectivă (cerută de expresia impersonală *e greu*);

3. *care este o ființă finită sau limitată* = subordonată atributivă (determină substantivul *omul* din propoziția nr. 2);

4. [și] *mai ales să conceapă infinitul* = subiectivă în raport de coordonare copulativă cu propoziția nr. 2 și subordonată expresiei impersonale *e greu* din prima propoziție;

5. *care înseamnă nemărginire în timp și în spațiu* = subordonată atributivă (determină substantivul *infinitul* din propoziția anterioară);

6. [și] *pe care nu se poate* = atributivă în raport de coordonare cu propoziția nr. 5 (determină același regent, care este substantivul *infinitul*);

7. *să nu-l admitem* = subordonată subiectivă (cerută de reflexivul impersonal *nu se poate*);

8. *chiar dacă această viziune asupra universului depășește posibilitățile noastre de înțelegere și de exprimare* = subordonată concesivă (al cărei regent este verbul *a admite* din propoziția anterioară).

I.2. Analiza morfo-sintactică

a) *nemărginire* = substantiv comun, genul feminin, nr. singular, cazul nominativ (cu funcția sintactică de nume predicativ). Împreună cu verbul copulativ *înseamnă* formează un predicat nominal;

b) *pe care* = pronume relativ, genul neutru, nr. singular, cazul acuzativ + prepoziția simplă *pe*; împreună cu aceasta formează un complement direct al cărui regent este verbul *să nu admitem* din propoziția nr. 7;

c) *chiar dacă* = locuțiune conjuncțională formată din adverbul *chiar* + conjuncția *dacă*; introduce o subordonată concesivă și nu are funcțiunea unei părți de propoziție.

I.3. Fraza conține 11 neologisme, care (în ordinea din text) sunt următoarele: *finit, limitat, a concepe, infinit, spațiu, a admite, viziune, univers, a depăși, posibilitate* și *exprimare*.

PRECIZARE. Neologismele pot fi rescrise și sub forma pe care o au în text, adică: *finită, limitată, să conceapă* etc.

II. Valorile morfologice și funcțiile sintactice ale lui *ce*:

1. = pronume relativ în cazul acuzativ cu funcția sintactică de complement direct; introduce o propoziție atributivă („ce-am iubit");

2. = pronume relativ în cazul nominativ cu funcția sintactică de nume predicativ (împreună cu verbul copulativ *a fost* formează un predicat nominal);

2 bis. = pronume relativ în cazul nominativ cu funcția sintactică de nume predicativ (împreună cu verbul copulativ *a devenit* formează un predicat nominal);

Scanned with OKEN Scanner

introduce o propoziție subiectivă (ca și *ce* din propoziția anterioară, coordonată cu *ce a devenit Eminescu*);

3. = pronume relativ în cazul acuzativ (fiindcă e precedat de prepoziția simplă *de*) cu funcția sintactică de subiect în propoziția completivă indirectă pe care o introduce: *de ce ți-e mai drag în lume*[1].

4. = pronume relativ în cazul nominativ cu funcția sintactică de subiect; introduce o subordonată subiectivă (*ce mi-e drag*);

5. = adverb de mod relativ cu funcția sintactică de nume predicativ; împreună cu verbul copulativ *este* formează un predicat nominal și introduce o propoziție circumstanțială de mod (*ce este*), al cărei element regent este adjectivul *bun*.

6. = adverb de mod relativ cu funcția sintactică de complement circumstanțial de mod având și nuanță temporală); introduce o propoziție circumstanțială de mod (*ce a stat pe gânduri*) având aceeași nuanță temporală.[2]

7. = pronume interogativ în cazul nominativ cu funcția sintactică de nume predicativ (formează împreună cu verbul copulativ *a ajuns* un predicat nominal);

8. = adverb de mod cu funcția sintactică de complement circumstanțial de mod (echivalent din punct de vedere semantic cu *cât de*); în frază introduce o propoziție predicativă suplimentară.

PRECIZARE. Poate fi acceptată și interpretarea propoziției introduse prin *ce* drept secundară circumstanțială de mod (cum se procedează în manualele școlare, care nu discută *elementul predicativ suplimentar* și propoziția corespunzătoare).

9. = adjectiv pronominal relativ, acordat în gen, număr și caz cu substantivul *neplăceri*. Are funcția sintactică de atribut adjectival și introduce o completivă directă.

10. = pronume relativ în cazul acuzativ (fiindcă e precedat de prepoziția simplă *de*) cu funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză. În frază introduce o completivă directă.

11. = pronume relativ compus în cazul nominativ cu funcția sintactică de subiect (*cel ce*).

PRECIZARE. În poziție inițială (cum se întâmplă și în cazul de față), grupul *cel ce* mi se pare suficient de sudat pentru a putea fi considerat pronume relativ compus. Cf.și: „*Cei ce* rabdă jugul și-a trăi mai vor / Merită să-l poarte spre rușinea lor" (D. Bolintineanu). Disocierea lui *cel* de *ce* și

---

[1] Este aici una dintre puținele situații în care subiectul stă în alt caz decât nominativul (vezi și GLR_2, vol. al II-lea, p. 90 – 91). În propoziția citată, (*mai*) *drag* este adjectiv și, sintactic, el nu se poate grupa decât cu verbul copulativ *e* formând împreună un predicat nominal. Cum *-ți* este complement indirect, singurul cuvânt care poate îndeplini funcția sintactică de subiect este pronumele relativ *ce* precedat de *pe*.

[2] Întrucât în fraza nr. 6 *ce* este substituibil prin *cât timp*, el poate fi, de asemenea, interpretat ca un adverb de timp (cu nuanță modală). În acest caz, propoziția pe care o introduce devine subordonată temporală cu nuanță de mod. Pe de altă parte, în *a stat ce a stat pe gânduri*, pronumele relativ *ce* are, neîndoielnic, și valoarea unui adverb de mod cantitativ (cu sensul de *mult, puțin, destul* sau *suficient*. Împletirea celor două valori (modală și temporală) nu poate fi pusă la îndoială, din care cauză ambele soluții sunt acceptabile.

Scanned with OKEN Scanner

considerarea acestuia din urmă drept pronume relativ care introduce o propoziție atributivă (având ca regent pronumele demonstrativ *cel*) este mai mult decât nerecomandabilă în cazurile citate și în altele similare. Pentru statutul de pronume relativ compus al grupării *cel ce*, vezi și Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Academiei, 1986, p.141 și 144. Aceeași interpretare a grupului *cel ce* se menține și în ediția a II-a a acestei lucrări (București, Editura Humanitas, 1997, p.187). Iorga Iordan, Valeria Guțu Romalo și Al. Niculescu (*Structura morfologică a limbii române*, București, 1967) văd în grupul *cel ce* „un fel de locuțiune pronominală" și consideră că „sinonimia" dintre acest grup și pronumele *cine* este „desăvârșită". „Astfel, – afirmă autorii citați – în loc de *cine muncește este răsplătit*, putem spune, tot atât de bine și cu exact același înțeles, *cel ce muncește este răsplătit*". În continuare se adaugă: „tot așa sub forma pluralului: *cei ce muncesc sunt răsplătiți*" (p.147). Admițând că grupul *cel ce* este, în cazurile citate, o locuțiune pronominală, el trebuie analizat tot împreună și acest lucru este important în discuția de față. Pentru statutul de pronume relativ compus al grupului *cel ce*, vezi, de asemenea, DOOM (p.XXVIII). Altfel vede lucrurile (în *op. cit.* p.43-46) Gabriela Pană Dindelegan, care nu are, totuși, în vedere situația mai specială a lui *cel ce* în poziție inițială.

III. Enunțuri cu perechile de omografe corect folosite

1. De obicei îmi iau concediu în luna *áugust*.
2. *Augústul* suveran a participat personal la război; Prințul moștenitor se mândrea cu *augústul* său părinte / bunic; Suveranul pontif saluta mulțimea cu *augústa* sa mână etc.

1. O *compánie* este formată din două sau mai multe plutoane.
2. În *compánia* unei persoane inteligente și agreabile te simți întotdeauna foarte bine. În tinerețe, mama lui a fost damă de *companie*; Multe *companii* aeriene au probleme economico–financiare etc.

1. „Făceam un tărăboi, de se strânsese lumea ca la *comédie* împrejurul nostru" (*Ion Creangă*).
2. *O scrisoare pierdută* este cea mai reușită *comedie* din toată dramaturgia românească; Cele vreo 100 de nuvele și romane scrise de Balzac au fost reunite sub titlul „*Comédia* umană" etc.

1. Orice școală trebuie să aibă și un *diréctor* adjunct.
2. Comitetul *directór* al unei instituții este format din cel puțin trei persoane; În orice activitate pe care o desfășori trebuie să ai măcar un principiu *directór* etc.

1. *Imóbilul* în care locuiesc are zece etaje; Multe *imóbile* ar trebui demolate sau consolidate, întrucât nu vor rezista unui nou cutremur.

Scanned with OKEN Scanner

2. Multă vreme s-a crezut că pământul este *imobil*.

1. Potrivit tradiției biblice, religia *mozáică* a fost creată de Moise.
2. Unele portrete de sfinți și de domnitori sunt lucrate în *mozaic* venețian. Cititorul *Țiganiadei* face cunoștință cu un adevărat *mozaic* de nume proprii etc.

1. Concurența este un fenomen *tipic* pentru societatea capitalistă.
2. Orice slujbă religioasă respectă un anumit *tipic*; Cea mai bună cafea este cea pregătită după *tipicul* turcesc; Tot ce făcea ieșea, de obicei, din *tipicul* comun etc.

IV. Enunțuri cu dubletele lexicale în *-ie* și în *–iune*:

1. La matematică se învață despre *fracțiile* ordinare și zecimale.
2. Într-o *fracțiune* de secundă a încercat să dispară de la locul accidentului.[1]

1. La începutul serviciului militar este mai greu de obținut o *permisie*.
2. Mulți tineri îmbrățișează o anumită carieră fără *permisiunea* părinților.

1. Este bine ca o *reacție* chimică să se efectueze în laborator; Un avion cu *reacție* s-a prăbușit la foarte puțin timp după decolare etc.
2. Întotdeauna și pretutindeni forțele *reacțiunii* s-au opus progresului social și politic; „*Reacțiunea* a prins iar la limbă"(spune Conul Leonida) etc.

1. În urma accidentului a fost internat în *secția* de neurologie a Spitalului nr. 9; Cei mai mulți alegători s-au prezentat la *secțiile* de vot dimineața etc.
2. *O secțiune* poate fi transversală, longitudinală sau perpendiculară.

1. În unele *stații* de tramvai și de autobuz se așteaptă cam mult; Întreaga familie l-a condus până la *stația* de cale ferată.
2. În România există câteva *stațiuni* balneoclimaterice și de odihnă minunate.

V. Repartizarea celor 12 unități frazeologice în funcție de stilurile limbii:

1. artistic (sau beletristic): *încărcat de ani* „bătrân", *în floarea vârstei* „tânăr" și *regina nopții* „luna";

2. tehnico – științific: *calculator electronic, metabolism bazal* și *nucleu atomic*;

3. juridico – administrativ: *circumstanțe atenuante, prezumție de nevinovăție* și *stat de drept*;

4. publicistic: *campanie electorală, conferință de presă* și *sondaj de opinie*.

---

[1] Lucrările normative în vigoare admit și sintagma *fracțiune parlamentară*, în care *fracțiune* are sensul de „grupare politică". Vezi DOOM (p. 238, col. 1), DEX_2 (p. 396, col. 2) și *Dicționar enciclopedic* (vol. al II-lea), București, Editura Enciclopedică, 1996, p. 361, col. 3 (s.v. *fracțiune*).

Scanned with OKEN Scanner

VI. A. „Decât să tot vii la noi,
Mai bin' meri, badeo, la boi;
Nici l-aceea nu eşti bun,
Când li-i sete, le dai fân"

B. „Cine-a zice Nițu vine,
Da-i-aş tot ce am pe mine;
Cine-a zice c-a venit,
Da-i-aş ce m-am juruit".

VII. Enunțuri cu greşelile corectate

1. *Aceeaşi* persoană, asupra *căreia* s-au găsit acte false, spunea că prețul *ouălor de import a crescut* foarte mult în ultima vreme.

2. Noi cercetări medicale, care au fost efectuate în *Apus*, par să *acrediteze ideea* că oamenii scunzi trăiesc mai mult decât cei înalți.

3. Se pare că mai sunt în *viață* vreo 30 *de* persoane din cei 750 de *supraviețuitori* ai Titanicului, luxosul pachebot britanic, naufragiat la 14 *aprilie* 1912, după ciocnirea cu un *aisberg*[1].

4. Un candidat la *preşedinție trebuie* să întrunească o *sumă*, un *ansamblu* sau o *serie* de calități.

VII. Construcțiile pleonastice din replicile personajelor caragialeşti

1. *june tânăr* = Cele două cuvinte sunt sinonime, aşa că alăturarea lor (pentru a exprima exact aceeaşi noțiune) este greşită şi chiar ridicolă.

2. *întâiaşi dată pentru prima oară* = Aceeaşi idee este exprimată prin două îmbinări lexicale echivalente din punct de vedere semantic: locuțiunea adverbială *întâiaşi dată* (pentru care vezi DEX_2, s. v. *întâiaşi*) şi construcția (*pentru*) *prima oară*, care poate fi socotită un fel de „numeral ordinal *adverbial*".[2]

3. *chiar tu însuți în original* = Aici este un dublu pleonasm, ceea ce sporeşte şi mai mult ridicolul exprimării: *însuți* dublează inutil pe *chiar*, iar locuțiunea *în original* se adaugă absolut de prisos adjectivului de întărire amintit.

4. *e în stare a fi capabil* = Expresia *a fi în stare* are acelaşi sens ca şi îmbinarea *a fi capabil*, care devine, astfel, redundantă pe lângă cea dintâi.

5. *monşerul meu* = Caracterul pleonastic al acestei exprimări este determinat de faptul că, în franceză, *mon cher* înseamnă „dragul *meu*, scumpul *meu*", deci se repetă (fără a fi nevoie) acelaşi adjectiv posesiv.

---

[1] Se admite şi grafia *iceberg* (ca în limba engleză, de unde provine acest neologism). În DOOM (p. 14, col. 1) este admisă numai scrierea *aisberg* (conformă cu pronunțarea românească literară şi cu cea din limba de origine), însă grafia etimologică trebuie şi ea acceptată (eventual ca „variantă literară liberă"). Ar fi aici una dintre rarele situații când o abatere de la norma literară în vigoare nu este, în acelaşi timp, şi o greşeală propriu-zisă.

[2] De remarcat că în seria: *prima oară, a doua oară, a treia oară* etc. se repetă sistematic subst. *oară* şi, de fiecare dată, el rămâne invariabil. Acest gen de numeral trebuie deosebit cu grijă de cel ordinal propriu-zis.

Scanned with OKEN Scanner

6. *domnule*, *musiu* = Neologism „stropşit" (cum îi spune Garabet Ibrăileanu), *musiu* nu reprezintă altceva decât o variantă coruptă sau profund vulgară a frc. *monsieur*, care înseamnă chiar „domn".

7. *chiar el însuşi în persoană* = Ca şi la punctul 3, este aici un dublu pleonasm: *el însuşi* nu trebuie dublat de adverbul *chiar* şi nici de locuţiunea *în persoană*, care exprimă acelaşi lucru.

8. *ţigară de tutun* = În conţinutul semantic al substantivului *ţigară* este inclusă şi noţiunea de „tutun tăiat mărunt", aşa că determinantul *de tutun* devine superfluu.

9. *şi eţetera* = Lat. *et caetera* înseamnă „*şi* celelalte", deci se alătură două conjuncţii coordonatoare copulative care sunt „sinonime" (una românească şi alta latinească).

10. *iscălit în original* = O iscălitură nefalsificată nu poate fi decât *originală*, adică proprie unei anumite persoane. Prin urmare şi aici este tot o construcţie pleonastică, prin care I. L. Caragiale a realizat (ca şi în celelalte cazuri) remarcabile efecte de ordin comic.

EVALUARE

I. 1. = *8 puncte* sau *8 · 1 p.* (dintre care *0,5 p.* pentru segmentarea corectă a fiecărei propoziţii şi *0,5* pentru recunoaşterea sau identificarea unei propoziţii).

I. 2. = *3 puncte* (dintre care *1 p.* pentru *nemărginire*, *1 p.* pentru *pe care* şi *1 p.* pentru locuţ. conj. *chiar dacă*, despre care trebuie să se spună că nu are funcţiunea unei părţi de propoziţie. Dacă analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate este incompletă ori, parţial, incorectă, se acordă numai *0,5 p.* pentru fiecare exemplu analizat.

I. 3 = *11 puncte* (adică *1 p.* pentru fiecare neologism corect identificat). Dacă sunt considerate neologisme şi alte cuvinte decât cele menţionate la locul potrivit, candidatul este depunctat cu *0,5 p.* pentru fiecare exemplu greşit.

II. = *12 puncte* (adică *1 p.* pentru analiza corectă şi completă a fiecărui *ce*, analizat, după împrejurări, singur, împreună cu prepoziţia *de* sau ca element constituent al pronumelui relativ compus *cel ce*). Analiza morfo-sintactică şi sintactică incompletă ori completă, dar nu în întregime corectă, se depunctează cu *0,5 p.* pentru fiecare exemplu.

III. = *16 puncte* (adică *1 p.* pentru fiecare enunţ corect construit, urmând modelul indicat.

IV = *10 puncte* (adică *1 p.* pentru fiecare propoziţie sau frază corect construită).

Scanned with OKEN Scanner

V. = *6 puncte* (sau *12 · 0,5 p.*). Repartizarea unei unităţi frazeologice în două stiluri diferite nu este admisă decât dacă se face precizarea că aceasta aparţine în primul rând (sau prin excelenţă) unei anumite variante funcţionale a limbii literare.

VI. = *8 puncte* (repartizate astfel: *3 p.* pentru *punctuaţie* şi *5 p.* pentru *ortografie*). Pentru fiecare semn de punctuaţie sau (orto)grafic corect adăugat se acordă *0,5 p.* (deci *6 · 0,5 = 3 p.*). Pentru fiecare greşeală de ortografie corectată se acordă *1 p.* (deci *6 · 1 = 6 p.*). În cazul lui *daiaşi*, care se repetă şi conţine trei greşeli (*da-i-aş*), *cele trei puncte se acordă o singură dată*".

VII. = *16 puncte* (repartizate astfel: 1 = *5 p.*; 2 = *3 p.*; 3 = *5 p.*; 4 = *3 p.*) sau: *5 + 3 + 5 + 3*. Corectarea greşelilor poate fi însoţită de unele explicaţii, însă ele nu sunt absolut necesare pentru obţinerea punctajului maxim la acest subiect şi la cel precedent.

VIII. = *10 puncte* (adică *1 p.* pentru fiecare pleonasm identificat şi corect explicat). Simpla identificare a unei construcţii pleonastice, neînsoţită de explicaţiile necesare (ori cu explicaţii greşite, insuficiente etc.) se apreciază cu *0,5 p.*

PRECIZARE. Dacă în enunţurile construite sau în explicaţiile de diverse naturi se constată greşeli de exprimare ori de ortografie, acestea au ca rezultat depunctarea candidatului cu *0,5 p.*, *1 p.* sau *chiar mai mult*, în funcţie de gravitatea erorilor săvârşite. La calculul final, se ţine seama de eventualele greşeli scăzându-se ceea ce trebuie din totalul de puncte.[1]

[1] Test dat la examenul de admitere în Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti, septembrie 1997.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 10

I. 1. Analizați numai din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

Pesemne că lui i-ar fi convenit mai mult să nu fie penalizat, cu toate că era vinovat, ci numai să se afirme și despre el că nu e frumos ce a făcut și cum a procedat, dar că este normal ca omul să mai și greșească din când în când.

PRECIZARE. Analiza sintactică trebuie limitată la segmentarea frazei și la calificarea propozițiilor.

2. Identificați cinci neologisme existente în fraza de mai sus și rescrieți-le așa cum apar în text sau cu forma lor tip (din dicționare).

II. Analizați din punct de vedere morfo-sintactic (sau sintactico-morfologic) cuvintele subliniate din textul următor:

„Și-un trandafir crescut în umbră moare
Și soare *nu-i* să-*i* plângă *risipirea*
Eu plâng *atunci*, căci tu-*mi* răsai în zare."
(*Octavian Goga*, Dăscălița)

III. Construiți cinci enunțuri, în care să folosiți, în mod corect, următoarele adjective de întărire: *însuți*, *înseți*, *înșiși*, *înșine* și *însămi*. **De fiecare dată, precizați persoana, numărul, genul și cazul adjectivului de întărire folosit în enunțul respectiv.**

IV. Alcătuiți zece enunțuri, în care să apară corect folosite următoarele perechi de paronime: 1. *familial* și *familiar*; 2. *literal* și *literar*; 3. *miner* și *minier*; 4. *original* și *originar*; 5. *petrolier* și *petrolifer*.

PRECIZARE. În fiecare propoziție sau frază trebuie să apară corect folosit numai unul dintre cele două elemente ale perechii paronimice.

V. Construiți șase enunțuri, în care să folosiți sinonimele sau echivalentele pur lexicale ale următoarelor locuțiuni verbale: *a da buzna*, *a o lua la sănătoasa*, *a-și aduce aminte*, *a-și da obștescul sfârșit* și *a face din țânțar armăsar*.

VI. Aplicând principiul sintactic sau logic al ortografiei noastre actuale, construiți zece enunțuri în care să apară corect scrise următoarele secvențe lingvistice omofone: 1. *demult* și de *mult*; **2.** *devreme* și *de vreme*; **3.** *încontinuu* și *în continuu*; **4.** *niciodată* și *nici o dată*; **5.** *odată* și *o dată*.

MODEL DE URMAT: 1. *Bineînțeles* că nici eu nu sunt de acord cu el (în care *bineînțeles* este adverb și înseamnă „firește, desigur, evident"); **2.** Un text citit trebuie *bine înțeles* (adică „priceput cum trebuie" sau „înțeles în mod corect").

Scanned with OKEN Scanner

VII. Indicați câte un sinonim neologic pentru următoarele cuvinte din fondul vechi al vocabularului: *adânc, amănunțit, belșug, cerere, hotărî, născoci, neatârnare, urmare, veșnic și vină".*

REZOLVARE

I.1. Construită mai ales prin subordonare, fraza are următoarea structură

1. *Pesemne* = adverb compus cu valoare predicativă, care formează o propoziție principală (regentă față de propoziția nr. 2);

2. *că lui i-ar fi convenit mai mult* = subordonată subiectivă, cerută de adverbul compus *pesemne* (echivalent din punct de vedere semantic cu „poate, probabil" sau „se vede că", „se pare că");

3. *să nu fie penalizat* = propoziție subiectivă (cerută de forma impersonală a verbului *a conveni*);

4. *cu toate că era vinovat* = concesivă, subordonată propoziției nr. 3;

5. *ci numai să se afirme și despre el* = subiectivă în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 3 și amândouă subordonate regentei nr. 2;

6. *că nu e frumos* = subiectivă cerută de reflexivul impersonal *să se afirme*;

7. *ce a făcut* = subiectivă cerută de expresia impersonală *nu e frumos*;

8. (*și*) *cum a procedat* = subiectivă în raport de coordonare copulativă cu propoziția nr. 7 și ambele subordonate aceleiași regente (nr. 6);

9. *dar că este normal* = subiectivă în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 6;

10. *ca omul să mai și greșească din când în când* = subiectivă cerută de expresia impersonală *este normal.*

I.2. Neologismele existente în text sunt: *a conveni, a penaliza, a afirma, a proceda* și *normal.*

II. Analiza gramaticală a cuvintelor subliniate:

1. *nu-i* = predicat verbal exprimat printr-un verb de conjugarea a IV-a (*a fi*), la forma negativă, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular;

2. *i* = atribut pronominal (pentru că se referă la *trandafir*), exprimat printr-un pronume personal de persoana a III-a, numărul singular, formă neaccentuată în cazul dativ;

3. *risipirea* = complement direct exprimat printr-un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât (definit) *-a*;

4. *atunci* = complement circumstanțial de timp exprimat printr-un adverb de timp;

5. *mi* = complement indirect exprimat printr-un pronume personal de persoana I, numărul singular, formă neaccentuată în cazul dativ.

Scanned with OKEN Scanner

III. Enunțuri cu adjectivele de întărire

1. Tu *însuți* ai manifestat numeroase rezerve față de propunerea mea = persoana a II-a, numărul singular, genul masculin, cazul nominativ;

2. Ție *înseți* îți este adresat acest încurajator mesaj = persoana a II-a, numărul singular, genul feminin, cazul dativ;

3. Ei *înșiși* ne-au trimis o călduroasă invitație, imposibil de refuzat = persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul nominativ;

4. Noi *înșine* te vom anunța înainte de a pleca de aici = persoana I, numărul plural, genul masculin, cazul nominativ;

5. Eu *însămi* am greșit, uneori, în educația propriilor copii = persoana I, numărul singular, genul feminin, cazul nominativ.

IV. Enunțuri cu perechile de paronime

1. Mediul *familial* are o mare importanță în educația unui copil; Oricine are familie are de rezolvat și diverse probleme *familiale*; Hipertensiunea arterială este, în multe cazuri, o boală *familială* etc.

2. Vocea pe care am auzit-o mi s-a părut destul de *familiară*; O limbă străină îți poate deveni *familiară* numai după un studiu îndelungat; Stilul *familiar* se caracterizează printr-un ansamblu de procedee lingvistice, care îi asigură expresivitatea etc.

1. O traducere *literală* trebuie să fie cât mai fidelă originalului; Transliterația este o transcriere *literală* (adică literă cu literă); Abrevierile *literale* sunt din ce în ce mai numeroase în epoca actuală etc.

2. Limba *literară* se caracterizează printr-un sistem de norme prestabilite și supradialectale; Simbolismul a fost un curent *literar* apărut mai întâi în Franța. O operă *literară* trebuie să se adreseze, în egală măsură, minții și sensibilității noastre etc.

1. Viața unui *miner* este aproape în permanență amenințată; Mulți *mineri* se îmbolnăvesc de silicoză; În 1929, grevele *minerilor* de la Lupeni au fost sângeros reprimate etc.

2. Lucrările *miniere* se desfășoară în subteran și prin aceasta sunt periculoase; Societățile *miniere* se ocupă cu exploatarea diverselor mine; Industria *minieră* din România nu este suficient de rentabilă etc.

1. Cei mai mari scriitori români sunt *originari* din Moldova; Forma *originară* a verbului *mulțumi* este *mulțăni* (care provine din formula de urare: *La mulți ani!*); Conform Bibliei, așa-zisul păcat *originar* sau

Scanned with OKEN Scanner

„strămoşesc" a fost comis de Adam şi Eva, iar prin ei s-a transmis întregii omeniri[1].

2. Eminescu a fost un poet profund *original* prin mijloacele de expresie pe care le-a folosit; O traducere trebuie să fie cât mai conformă cu *originalul*; Capodoperele literaturii universale merită să fie citite *în original* etc.

1. Acolo unde există, produsele *petroliere* constituie o parte însemnată din avuţia naţională; Comparativ cu perioada interbelică, extracţia *petrolieră* a scăzut în ţara noastră; Un vas *petrolier* s-a scufundat în urma unui puternic incendiu etc.

2. O regiune *petroliferă* intens exploatată poate să aducă uriaşe profituri; Pretutindeni în lume se caută noi zăcăminte *petrolifere*; Un câmp *petrolifer* este presărat cu sonde *petroliere* etc.

V. Enunţuri cu sinonime ale locuţiunilor verbale

A da buzna: După ce poarta s-a deschis, cei care aşteptaseră *au năvălit* înăuntru.

A o lua la sănătoasa: Înainte de a sosi poliţia, hoţii *au fugit* (ori *au dispărut*) fără urmă.

A-şi aduce aminte: Revăzând satul natal, *mi-am amintit* de anii copilăriei.

A-şi da obştescul sfârşit: În urma groaznicului accident, toţi *au murit* (ori *au decedat*) pe loc.

A face din ţânţar armăsar = Mitomanii au nu numai obiceiul de a minţi, ci şi de *a exagera*.

VI. Enunţuri cu secvenţele lingvistice omofone

1. *Demult*, când nu existau antibiotice, media de viaţă a omenirii era cu cel puţin zece ani mai mică; Tot ce se relatează în romanele istorice s-a petrecut *demult*, cu sute de ani în urmă etc.[2]

2. *De mult* n-am mai avut o bucurie aşa de mare; Cei doi prieteni nu se mai văzuseră *de mult* (timp), aşa că reîntâlnirea lor a fost emoţionantă; Literatura l-a pasionat atât *de mult*, încât a renunţat la vechile sale preocupări etc.

---

[1] Spre deosebire de română, alte limbi romanice folosesc în această sintagmă adjectivul *original* (cf. frc. *péché originel*, ital. *peccato originale* etc.) La noi s-a impus expresia *păcat originar* (admisă în DEX_2, p. 761, col. 2, în DLR, tom. VIII, partea 1, p. 217, col. 1, s.v. *păcat* etc.).

[2] De reţinut că se scrie şi *mai demult* (adică „odinioară") sau *de demult* (locuţiune cu sensul „din trecut, de altădată, de odinioară") ca în aceste versuri ale lui Grigore Alexandrescu: „În vremea *de demult*, dobitoacele toate, / De împăratul leu sătule, dezgustate / Îşi aleseră lor / Un alt stăpânitor".

Scanned with OKEN Scanner

1. E bine ca dimineaţa să ne sculăm *devreme*, iar seara să nu ne culcăm prea târziu; Nu este întotdeauna rău să cunoaştem *mai devreme* unele greutăţi ale vieţii etc.

2. Pentru ca vacanţa să fie cât mai plăcută, e bine să ai parte *de vreme* frumoasă; Moartea înainte *de vreme* a marelui Eminescu a fost o pierdere ireparabilă pentru literatura română etc.[1]

1. Există oameni care muncesc *încontinuu* cel puţin opt sau zece ore pe zi; A vorbi *încontinuu* este nerecomandabil din toate punctele de vedere etc.

2. Ştiinţa şi tehnica sunt *în continuu* progres; De cel puţin două secole, vocabularul românesc este *în continuu* proces de modernizare etc.

1. *Niciodată* nu voi uita sprijinul pe care mi l-au acordat binefăcătorii mei; Există oameni care *niciodată* nu pot fi cunoscuţi sub toate aspectele etc.

2. *Nici o dată* dintre cele comunicate nu corespunde realităţii; El a vizitat de trei ori, până acum, Istanbulul, iar tu *nici o dată* etc.

1. În unele sate româneşti n-a mai rămas aproape nimic din ceea ce a fost *odată*; Termină *odată* cu gălăgia pe care o faci de două ceasuri!

2. I-am atras *o dată* atenţia asupra pericolului care îl aşteaptă şi a doua oară nu o mai fac; *O dată* mi-a promis că vine şi altă dată m-a refuzat deschis.

VII. Sinonimele neologice admise ale celor zece cuvinte

adânc = *profund* şi (în diverse contexte): *esenţial, fundamental, vital* etc.
amănunţit = *detaliat, minuţios* şi chiar *dezvoltat*;
belşug = *abundenţă, opulenţă* şi *prosperitate*;
cerere = *petiţie, solicitare*;
hotărî = *decide, dispune, ordona, stabili*;
născoci = *inventa, imagina*;
neatârnare = *independenţă, suveranitate, libertate*;
urmare = *consecinţă, efect, rezultat* sau chiar *repercusiune*;
veşnic = *etern* şi (foarte rar) chiar *sempitern*;
vină = *culpă* şi (în unele contexte) chiar *eroare*.

---

[1] Tot separat se scriu şi elementele componente ale locuţiunii conjuncţionale *de vreme ce*.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

I.1. = *1,50 p.* (dintre care *0,05 · 10* pentru delimitarea propoziţiilor şi *0,10 · 10* pentru calificarea lor);

I.2. = *0,50 p.* (adică *0,10 p.* pentru fiecare neologism identificat);

II. = *1 p.* (dintre care *0,10 · 5* pentru morfologie + *0,10 · 5* pentru sintaxă);

III. = *1 p.* (dintre care *0,10 · 5* pentru enunţuri + *0,10 · 5* pentru analiză);

IV. = *1 p.* (adică *0,10 p.* pentru fiecare enunţ acceptabil);

V. = *1,20 p.* (adică *0,20 p.* pentru fiecare sinonim lexical);

VI. = *2 p.* (adică *0,20 p.* pentru fiecare enunţ corect construit);

VII.= *1 p.* (adică *0,10 p.* pentru fiecare sinonim neologic).

Din oficiu = *0,80 p.* (care se adaugă celor de mai sus).[1]

[1] Test dat la examenul de admitere în Academia de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza" din Bucureşti, septembrie 1997.

Scanned with OKEN Scanner

TESTE REZOLVATE

(de la olimpiadele de limba română)

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 1
(Clasa a VII-a)

I. Analizați morfo-sintactic (sau sintactico-morfologic) cuvintele subliniate din următorul text:

Chiar dacă eu *nu v-am spus* până acum, *este ușor de înțeles* că cine se va bizui pe forțele lui, dar nu va uita nici sfaturile *pe care* vi le-am dat adesea, acela va reuși să ajungă în scaunul împărăției și va putea *să țină piept tuturor greutăților* care i se vor ivi în cale.

II.1. Indicați pluralul substantivelor de mai jos: *bandă, calcul, colț, cristal, curent, difuzor, dobitoc, ghid, raport* și *termen*;

2. Construiți scurte enunțuri (sau dați exemple de sintagme) din care să rezulte sensul și întrebuințarea corectă a omonimelor parțiale mai sus menționate.

MODEL DE URMAT: *cap* (cu pluralele: *capete, capi* și *capuri*, net specializate din punct de vedere semantic). Întrucât diferențele semantice sunt consacrate de uzul general și corect, în astfel de cazuri nu mai poate fi vorba de substantive cu două sau trei forme de plural, între care nu există nici o deosebire de sens (ca în cazul lui: *coperte* și *coperți*, *țărance* și *țărănci* sau *chibrituri* și *chibrite* etc.) Alta este situația în cazul celor trei plurale (*capete, capi* și *capuri*), cum dovedesc următoarele contexte: Câte *capete*, atâtea păreri; *Capii* răscoalei au fost executați; Dintre *capurile* existente în Africa cel mai vestit este *Capul Bunei Speranțe*. Cf. și: „balaur cu șapte *capete*", „*capete* de acuzație sau de acuzare", *capi* de familie" etc.

III. Arătați care sunt echivalentele lexicale ale următoarelor unități frazeologice (locuțiuni, expresii etc.): *dare de seamă, părere de rău, lovitură de colț, a lua parte, a face rost, a sta de vorbă, a înceta din viață, a se face de râs, a-și pune capăt zilelor* și *a face din țânțar armăsar*.

PRECIZARE. Pentru fiecare unitate frazeologică, indicați un singur sinonim lexical după modelul: *a pune în libertate = a elibera*.

IV. Precizați prin scriere care este paronimul potrivit în următoarele zece combinații sintactice:

1. bazin *carbonier / carbonifer*
2. conductă *petrolieră / petroliferă*
3. companie *petrolieră / petroliferă*
4. zăcământ *petrolier / petrolifer*
5. tanc *petrolier / petrolifer*
6. reuniune *familiară / familială*
7. boală *familială / familiară*
8. greutăți *familiare / familiale*
9. notație *literală / literară*
10. păcat *original / originar*

Scanned with OKEN Scanner

REZOLVARE

I. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate

1. *chiar dacă* = locuțiune conjuncțională subordonatoare, care introduce o propoziție concesivă (formată din adverbul *chiar* + conjuncția *dacă*), fără funcțiunea unei părți de propoziție;

2. *nu am spus* = verb la forma negativă (realizată cu ajutorul adverbului *nu*), conjugarea a III-a, tranzitiv, diateza activă, modul indicativ, perfectul compus, persoana I, nr. singular; predicat verbal;

3. *v-* = pronume personal, pers. a II-a plural, cazul dativ, forma scurtă, conjunctă (sau neaccentuată) cu funcția sintactică de complement indirect;

4. *este ușor* = expresie verbală impersonală, formată din verbul copulativ *a fi* (de conjugarea a IV-a, intranzitiv, indicativ, prezent) + adverbul de mod *ușor* la gradul pozitiv. Împreună formează un predicat nominal;

5. *de înțeles* = verb de conjugarea a III-a (înțelege), tranzitiv, modul supin (aici are sens pasiv) cu funcția sintactică de subiect;

6. *pe* = prepoziție simplă, care se construieşte cu cazul acuzativ;

7. *care* = pronume relativ simplu (substituie subst. *sfaturile*), în cazul acuzativ. În frază este un element de relație (care introduce o subordonată atributivă), iar la nivelul propoziției şi împreună cu prepoziția *pe* formează un complement direct subordonat verbului *am dat*.

8. *să țină piept* = locuțiune verbală (cu sensul de „a rezista", „a se împotrivi"), formată din verbul *a ține* de conjugarea a III-a, diateza activă, tranzitiv, modul conjunctiv prezent, persoana a III-a singular + subst. *piept* de genul neutru, nr. singular, cazul acuzativ etc. Împreună formează un predicat verbal locuțional;

9. *tuturor* = adjectiv nehotărât, genul feminin, nr. plural, cazul dativ (deci acordat cu subst. pe care îl determină). Are funcția sintactică de atribut adjectival.

10. *greutăților* = substantiv comun de genul feminin, numărul plural, cazul dativ, declinarea a III-a, articulat cu articolul definit *-lor*. Are funcția sintactică de complement indirect.

II.1. Pluralele celor 20 de substantive (omonime parțiale)

1. *bande* (fem.) şi *benzi* (fem.)
2. *calcule* (n.) şi *calculi* (masc.)
3. *colțuri* (n.) şi *colți* (masc.)
4. *cristale* (n.) şi *cristaluri* (n.)
5. *curente* (n.) şi *curenți* (masc.)
6. *difuzoare* (n.) şi *difuzori* (masc.)
7. *dobitoace* (n.) şi *dobitoci* (masc.)
8. *ghiduri* (n) şi *ghizi* (masc.)
9. *rapoarte* (n.) şi *raporturi* (n.)
10. *termeni* (masc.) şi *termene* (n.)

Scanned with OKEN Scanner

II.2. Enunțuri cu pluralele corecte ale aceloraşi omonime

1. Chiar în cele mai civilizate țări, *bande* de tâlhari înarmați jefuiesc în special bănci şi magazine de bijuterii. Cf. şi sintagmele: *bande de hoți*, *bande de lăutari*, *bande de militari* (în DLRLC, s. v.) etc.

2. *Benzile* de magnetofon trebuie păstrate cu multă grijă. Cf. şi sintagmele: *benzi rulante* (*benzi de transport*), *benzi de expediție*, *benzi de rulment* etc.

3. Progresele continue pe care le face informatica uşurează enorm cele mai complicate *calcule* matematice; De multe ori ne putem înşela în *calculele* pe care le facem. Cf. şi sintagmele: *calcule numerice*, *calcule algebrice*, *calcule diferențiale*, *calcule integrale* etc.

4. *Calculii* sunt un fel de pietricele care apar pe diverse organe interne din motive adeseori greu de determinat. Cf. şi sintagmele: *calculi renali*, *calculi biliari*, *calculi urinari* etc.

5. Grație mijloacelor moderne de transmitere a informațiilor, o veste se poate răspândi rapid în toate *colțurile* lumii; Adevărul trebuie afirmat deschis, nu şoptit pe la *colțuri* etc.

6. *Colții* unor animale(mai ales sălbatice) pot devora aproape orice. Cf. şi expresiile: *a avea colți*, *a-şi arăta colții* sau *a se lua în colți* (cu cineva).

7. Există nenumărate specii de *cristale*, cu al căror studiu se ocupă disciplina numită *cristalografie*. Multe *cristale* sunt pietre (semi)prețioase, a căror valoare e foarte mare etc.

8. *Cristalurile* sunt obiecte fabricate din cristal. Printre cele mai renumite sunt *cristalurile* de Boemia. De o calitate superioară sunt, de asemenea, *cristalurile* de Baccarat etc.

9. Multe *curente* artistice şi de idei sunt de proveniență franceză; *Sămănătorismul* face parte dintre *curentele* care sunt, în acelaşi timp, literare şi ideologice etc.

10. *Curenții* de aer pot avea, uneori, consecințe dintre cele mai neplăcute; Altădată, *curenții* atmosferici nu puteau fi prevăzuți. Cf. şi sintagmele: *curenți marini*, *curenți oceanici*, *curenți electrici* etc.

11. *Difuzoarele* prea puternice diminuează, în mod cert, acuitatea auditivă; Şi-a cumpărat un aparat de radio cu două *difuzoare* etc.

12. *Difuzorii* de carte sunt, adeseori, mai bine remunerați decât autorii lucrărilor pe care le răspândesc în public. Cf. şi sintagmele: *difuzori de presă*, *difuzori benevoli*, *difuzori clandestini* etc.

13. Dintre animalele domestice, boii şi caii sunt cele mai chinuite *dobitoace*; „Cât îmi sunt de urâte unele *dobitoace*... / Care cred despre sine că prețuiesc ceva" (GR. ALEXANDRESCU) etc.

Scanned with OKEN Scanner

14. După unele statistici străine, numărul *dobitocilor* existenți pe planeta noastră este într-o continuă creştere. Cf. şi îmbinările sintactice: „*dobitoci* notorii", „siniştri *dobitoci*" ş. a. m. d.

15. În metropole ca Paris, Roma, Londra, New York etc. ai absolută nevoie de tot felul de *ghiduri*, dar în primul rând de cele care îți uşurează deplasarea; Celebrele *ghiduri* „Michelin" prezintă țări sau oraşe cu tot ce au ele mai important şi mai atractiv.

16. Explicațiile *ghizilor* sunt, adeseori, indispensabile în marile muzee. Am cunoscut *ghizi* care erau poligloți în toată puterea cuvântului etc.

17. Există instituții în care salariații trebuie să prezinte săptămânal *rapoarte* de activitate; Cele mai multe *rapoarte* sau dări de seamă sunt scrise şi semnate de autorii lor.

18. În *raporturile* cu semenii lor, mulți oameni dau dovadă de incorectitudine; „Eminescu a fost pregătit sub toate *raporturile* pentru a croi un drum nou în literatura românească" (Al. VLAHUȚĂ) etc.

19. Foarte mulți *termeni* tehnico-ştiințifici pătrund în limba comună, unde sunt frecvent deformați sau impropriu folosiți; Doi colegi, vecini, consăteni sau coechipieri pot fi în *termeni* buni sau răi etc.

20. Nerespectarea *termenelor* prevăzute într-un acord sau contract se penalizează conform legilor în vigoare etc.

PRECIZĂRI:

a) Câte un singur enunț corect construit (în cazul fiecăruia dintre cele 20 de omonime parțiale) este suficient pentru obținerea punctajului maxim la acest subiect;

b) În dicționarele noastre uzuale şi chiar în DLR, omonimele în discuție sunt tratate, de obicei, în cadrul aceluiaşi articol, întrucât majoritatea lexicografilor români au despre *cuvânt* şi despre *omonime* o concepție care diferă de a lexicologilor (adică a teoreticienilor vocabularului). Aici am ținut seama şi de felul în care se procedează în DOOM, unde omonimele parțiale (pentru care am creat peste 40 de enunțuri – model) sunt corect prezentate.

III. Echivalente lexicale pentru următoarele unități frazeologice

dare de seamă = *raport* (se admite şi *referat*);
părere de rău = *regret*, *căință* sau *remuşcare*;
lovitură de colț = *corner* (nu se admite *penalti*, care are alt sens);
a lua parte = *a participa* şi (în anumite contexte) *a asista;*
a face rost = *a procura* (se admite şi *a achiziționa*);
a sta de vorbă = *a discuta* (şi chiar *a conversa*, *a dialoga* etc.);
a înceta din viață = *a muri*, *a deceda*, *a sucomba* etc.

Scanned with OKEN Scanner

a-şi pune capăt zilelor = *a se omorî* şi *a se sinucide*;
a se face de râs = *a se compromite*, *a se discredita*;
a face din ţânţar armăsar = *a exagera*.

IV. Paronimele corecte din cele zece sintagme:

1. bazin *carbonifer*; **2.** conductă *petrolieră*; **3.** companie *petrolieră*; **4.** zăcământ *petrolifer*; **5.** tanc *petrolier*; **6.** reuniune *familială*; **7.** boală *familială*; **8.** greutăţi *familiale*; **9.** notaţie *literală*; **10.** păcat *originar*.

EVALUARE

I. = *30 de puncte* (dintre care *20* pentru analiza morfologică integrală şi *10* pentru indicarea corectă a funcţiilor sintactice);

II. = *30 de puncte* (dintre care *10* pentru simpla indicare a pluralelor şi *20* pentru construirea de enunţuri corecte);

III. = *20 de puncte* (câte *2* pentru fiecare sinonim lexical acceptabil);

IV. = *20 de puncte* (câte *2* pentru fiecare paronim corect identificat).

Eventualele greşeli de ortografie sau de exprimare se penalizează separat (şi în funcţie de gravitatea lor), scăzându-se o unitate sau mai multe din totalul de *100 de puncte*. Nu se acordă nimic din oficiu.[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română", ediţia a XXXVIII-a, Călăraşi, 26 – 31 martie 1995.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 2
(Clasa a VIII-a)

I.1. Analizaţi din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

Dacă ai ajuns olimpic naţional este în primul rând meritul tău, dar tot atât de adevărat este că datorezi acest succes şi celor care te-au instruit cu grijă şi pricepere, iar acum aşteaptă o izbândă pe măsura posibilităţilor de care dispui şi a eforturilor pe care le-aţi depus împreună.

2. Analizaţi segmentul subliniat şi din punct de vedere morfo-sintactic (sau sintactico-morfologic).

3. Identificaţi şi rescrieţi toate neologismele care există în textul de mai sus (fără definiţii şi explicaţii etimologice).

PRECIZĂRI REFERITOARE LA METODA DE LUCRU:

a) Propoziţiile trebuie extrase din text, numerotate şi rescrise, ţinându-se seama de succesiunea lor;

b) Indicarea obligatorie a raporturilor care există între propoziţii se poate face fie prin alcătuirea unei scheme detaliate, fie prin simple precizări care însoţesc propoziţiile regente şi subordonate;

c) *Neologismele* pot fi rescrise aşa cum apar în text sau cu forma sub care le găsim înregistrate în dicţionare (adică nominativ-acuzativ sing. nearticulat la substantive, infinitivul scurt la verbe ş. a. m. d.).

II. Arătaţi, prin rescriere, care dintre următoarele cuvinte fac parte din familia lexicală a subst. „floare" şi precizaţi (acolo unde este cazul) mecanismul lor de formare:

1. eflora	7. florărească	13. florilegiu
2. eflorescent	8. florărie	14. florist
3. eflorescenţă	9. florentin	15. floricol
4. floarea-soarelui	10. floretă	16. florişoară
5. floral	11. floricică	17. înflori
6. florar	12. florid	18. înflorat

III. Explicaţi de ce sunt pleonastice următoarele construcţii: *averse de ploaie, procent de 25 %, telecomandă la distanţă, harta mapamondului* şi *intercondiţionare reciprocă.*

IV. Precizaţi prin rescriere care este forma corectă: *escortă* sau *excortă, feminin* sau *femenin, identitate* sau *indentitate, indemnizaţie* sau *îndemnizaţie, preşidenţie* sau *preşedinţie, propietar* sau *proprietar, revendicări* sau *revindecări, sacrosant* sau *sacrosanct* şi *standard* sau *ştandard.*

Scanned with OKEN Scanner

V. Indicați câte un singur sinonim neologic pentru următoarele cuvinte din fondul vechi al limbii:

1. adânc	6. măreț	11. a cere
2. amănunțit	7. veșnic	12. a rugini
3. cinstit	8. vremelnic	13. a stărui
4. ciudat	9. zgârcit	14. a (se) strica
5. folositor	10. zilnic	15. a tăgădui

REZOLVARE

I.1. Analiza sintactică a frazei

1. *Dacă ai ajuns olimpic național* = propoziție subiectivă (subordonată față de propoziția nr. 2; îndeplinește funcția de subiect al predicatului nominal *este meritul*);

2. *este în primul rând meritul tău* = propoziție principală (în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 3 și regentă față de nr. 1);

3. *dar tot atât de adevărat este* = principală, coordonată adversativ cu propoziția precedentă și regentă față de propoziția nr. 4;

4. *că datorezi acest succes și celor* = propoziție subiectivă (cerută de expresia impersonală *este adevărat*), regentă față de propozițiile nr. 5 și 6;

5. *care te-au instruit cu grijă și pricepere* = propoziție atributivă (determină pronumele *celor* din propoziția anterioară), coordonată copulativ cu propoziția următoare și amândouă subordonate regentei nr. 4;

6. *iar acum așteaptă o izbândă pe măsura posibilităților ... și a eforturilor* = propoziție atributivă în raport de coordonare cu propoziția anterioară, de care este legată prin conjuncția *iar* (copulativă cu o ușoară nuanță adversativă);

7. *de care dispui* = propoziție atributivă determinativă (al cărei termen regent este subst. *posibilități* din propoziția precedentă);

8. *pe care le-ați depus împreună* = atributivă determinativă, subordonată propoziției nr. 6 (elementul determinat este subst. *eforturi* din această propoziție).

PRECIZARE. Deși *schema* frazei devine, într-un fel oarecare, de prisos (întrucât relațiile dintre propoziții au fost deja indicate), o alăturăm și pe aceasta analizei sintactice propriu-zise.

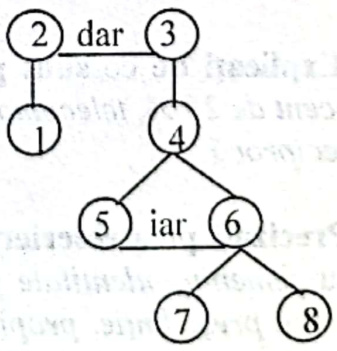

Scanned with OKEN Scanner

I.2. Analiza morfo-sintactică a segmentului subliniat

1. *dacă* = conjuncție simplă fără funcțiunea unei părți de propoziție;

2. *ai ajuns* = verb de conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, perfectul compus, persoana a II-a singular; având valoare de verb copulativ, formează împreună cu subst. *olimpic* un predicat nominal;

3. *olimpic* = substantiv comun, genul masculin, nr. singular, cazul nominativ, nearticulat, declinarea a II-a cu funcția sintactică de nume predicativ;

4. *național* = adjectiv calificativ variabil (cu patru forme în total), gradul pozitiv (numai arareori se folosește ca adjectiv comparabil), acordat în gen, număr și caz cu substantivul care îl precedă;

5. *este* = verb de conjugarea a IV-a (*a fi*), modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a singular, intranzitiv; având valoare de verb copulativ, formează împreună cu subst. *meritul* un predicat nominal;

6. *în primul rând* = locuțiune adverbială, formată din prepoziția simplă *în* (construită cu acuzativul) + numeralul ordinal (cu valoare adjectivală) *primul* + subst. *rând* (comun, de genul neutru, nr. singular, declinarea a II-a etc.). Funcția sintactică a acestei locuțiuni adverbiale este de complement circumstanțial de mod.

7. *meritul* = substantiv comun, genul neutru, nr. singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărât *-l*, declinarea a II-a; funcția sintactică este de nume predicativ.

I.3. Neologismele care apar în text

În ordine alfabetică și sub forma lor tip (din dicționare) acestea sunt în număr de zece, și anume: *depune*, *dispune*, *efort*, *instrui*, *merit*, *național*, *olimpic*, *posibilitate*, *prim* și *succes*.

II. Familia lexicală a cuvântului „floare"

1. Dintre cele 18 cuvinte (cuprinse în listele de sub **II.**) se încadrează în familia lui *floare* în primul rând d e r i v a t e l e create sigur în limba română:

florar (nume de agent format din *floare* + suf. substantival *-ar*);
florăreasă (derivat de la *florar* + suf. moțional *-easă*);
florărie (< *floare* + suf. substantival *-ărie*);
floricică (< *floare* + suf. diminutival *-icică*);
florișoară (un alt diminutiv format de la *floare* + suf. *-işoară*)
înflorat (derivat parasintetic format din pref. *în-* + *floare* + suf. *-at*).

2. Se încadrează în familia lexicală a lui *floare* și verbul *înflori*, deși e moștenit din latină (*inflorire*), întrucât el este analizabil în prefixul *în-* + subst. *floare* + sufixul lexico – gramatical *-i* (același pe care îl mai întâlnim și în derivatele de felul lui: *îngălben-i*, *înlemn-i*, *înrud-i*, *întiner-i* etc.).

3. Perfect analizabile în elementele lor componente sunt, de asemenea, *floral* (împrumutat din frc. *floral*, lat. *floralis*), *floricol* (în a cărui structură recunoaștem

Scanned with OKEN Scanner

elementul formativ *-icol*, prezent şi în *pomicol, vinicol, stuficol*), precum şi *florist* (format din *floare* + suf. *-ist*, dar după modelul frc. *fleuriste* „persoană care cultivă flori pentru a le vinde", pe care îl traduce sau calchiază).

4. Tot prin calc (sau imitarea unui model străin) se explică şi compusul *floarea – soarelui*, greşit considerat în manualele şcolare şi chiar în lucrările de specialitate o formaţie veche şi populară a limbii române din *floare + soare*. Acest compus traduce, de fapt, numele ştiinţific al plantei (care nu a crescut niciodată, la noi, în stare sălbatică) şi care este lat. *helianthus*, format din două cuvinte de origine greacă: *hélios* „soare" şi *ánthos* „floare".

PRECIZARE. Este de la sine înţeles că nu le putem pretinde elevilor (fie ei şi olimpici) să cunoască asemenea detalii de ordin etimologic, însă nici nu este normal să admitem perpetuarea unei evidente erori, pe care am semnalat-o, mai întâi, într-o revistă de specialitate[1]. Important este să se ştie că, indiferent de felul în care a apărut în limba română, *floarea – soarelui* face parte din familia lexicală a lui *floare*, însă şi a lui *soare* (cel de al doilea element constituent al acestui compus). *Părerea că într-o familie de cuvinte intră numai derivate, nu şi compuse este greşită.*

III. Explicarea construcţiilor pleonastice

1. *Averse de ploaie*. Întâlnită în presa cotidiană ori folosită, adeseori, în buletinele meteorologice transmise la radio şi la TV, această construcţie este, indiscutabil, pleonastică, întrucât *aversele* nu reprezintă altceva decât nişte „ploi abundente, de scurtă durată şi venite, de obicei, pe neaşteptate". Noţiunea de *ploaie* este inclusă, aşadar, în conţinutul semantic al neologismului *averse*. De aceea trebuie spus „ploi în *averse*, ploi sub formă de *averse* sau, pur şi simplu, *averse*.

2. *Procent de 25 %*. De data aceasta pleonasmul îmbracă forma unui alt gen de repetiţie. E vorba de faptul că în structura neologismului *procent* intră prepoziţia latinească *pro* „pentru" şi numeralul *centum*, care înseamnă chiar „o sută". Pentru a se evita supărătoarea repetiţie, e bine să se spună „procent de 25" sau „în proporţie de 25%".

3. *Telecomandă la distanţă*. Primul element constituent al compusului *telecomandă* împrumutat din franceză este prefixoidul de origine grecească *tele-* „departe, la distanţă". Adăugarea unui determinant cu exact acelaşi sens este inutilă şi profund incultă.

4. *Harta mapamondului*. Sensul exact al neologismului *mapamond* (explicabil, în ultimă analiză, prin lat. medieval, *mappa mundi*) este cel de „hartă a lumii"; cf. lat. *mappa* „hartă, plan" şi *mundus* „lume". Precum vedem, de astă dată

---

[1] Pentru detalii şi pentru întreaga argumentare a noii soluţii etimologice, vezi Theodor Hristea, *Un calc lexical de structură: floarea soarelui*, în SCL, an XXIV (1973), nr. 5, p. 565 – 568.

Scanned with OKEN Scanner

se repetă noţiunea de „hartă“ (exprimată prin două „sinonime“ perfecte, întrucât se ignoră, ca în atâtea alte cazuri, originea mai îndepărtată a unui neologism.

5. *Intercondiţionare reciprocă.* Prefixul *inter-* exprimă aici chiar „reciprocitatea“ (ca şi în *interdependenţă*, de pildă), aşa că neologismul *intercondiţionare* trebuie întotdeauna folosit fără adăugarea adj. *reciproc.*

IV. Formele corecte ale neologismelor

În ordine alfabetică acestea sunt următoarele: *escortă* (pentru că provine din frc. *escorte*, în a cărui structură nu există prefixul *ex-*), *feminin* (explicabil prin frc. *féminin* şi lat. *femininus*, un derivat de la *femina* „femeie“), *identitate* (cf. frc. *identité* şi lat. *identitas*, derivat de la *idem* „acelaşi“), *indemnizaţie* (fără „românizarea“ prefixului neologic *in-*, devenit, adeseori *în-*), *preşedinţie* (pentru că este derivat de la *preşedinte* + suf. *-ie*), *proprietar* (ca şi *proprietate*), *revendicări* (care nu trebuie modificat sub influenţa lui *vindeca*), *sacrosanct* (cf. lat. *sacrosanctus*) şi *standard*, pentru că vine din franceză (cf. şi engl. *standard*), nu din germană, unde grupul *st* se rosteşte *şt*.

V. Sinonime neologice pentru cele 15 cuvinte

adânc = profund; *amănunţit* = detaliat; *cinstit* = onest; *ciudat* = bizar; *folositor* = util; *măreţ* = grandios; *veşnic* = etern; *vremelnic* = temporar; *zgârcit* = avar; *zilnic* = cotidian; *a cere* = a solicita; *a rugini* = a (se) oxida; *a stărui* = a insista; *a (se) strica* = a se altera; *a tăgădui* = a nega etc.

PRECIZARE. Nu am indicat aici decât un sinonim neologic (de obicei pe cel mai important), însă cele mai multe dintre cele 15 cuvinte cunosc serii întregi de sinonime, care pot fi găsite în DSR ori în alte lucrări lexicografice.

EVALUARE

I. = *40 de puncte*, repartizate astfel: *16 p.* pentru analiza sintactică a frazei şi alcătuirea schemei, *14 p.* pentru analiza morfo-sintactică şi *10 p.* pentru recunoaşterea tuturor neologismelor din text;

II. = *26 de puncte* (pentru identificarea şi explicarea corectă a tuturor derivatelor şi compuselor);

III. = *10 puncte* (adică *2 p.* pentru fiecare pleonasm corect explicat);

IV. = *9 puncte* (adică *1 p.* pentru recunoaşterea fiecărei forme literare);

V. = *15 puncte* (adică *1 p.* pentru fiecare sinonim neologic acceptabil).

PRECIZARE. Greşelile de diverse naturi (ortografie, exprimare etc.) se penalizează, în funcţie de gravitatea lor, prin scăderea unor unităţi din totalul de *100 de puncte. Nu se acordă nimic din oficiu.*[1]

---

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română“, ediţia a XXXVIII-a, Călăraşi, 26–31 martie 1995.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 3
(Clasa a VII-a)

I. Analizaţi morfo-sintactic (sau sintactico-morfologic) cuvintele subliniate din următoarele versuri eminesciene:

„Şi, *când gândesc la viaţa-mi*, îmi pare că ea cură
Încet repovestită *de o* străină *gură*,
Ca şi când n-ar fi viaţa-mi, ca şi când n-aş fi fost".

II.1. Indicaţi prin rescriere care sunt echivalentele lexicale (sau sinonimele) următoarelor unităţi frazeologice: *regele animalelor, ferestrele sufletului, astrul nopţii, a şaptea artă* şi *aurul negru*;

2. Explicaţi sensul următoarelor unităţi frazeologice:

1. a pescui în apă tulbure
2. a-şi pune cenuşă în cap
3. în pragul vieţii
4. lacrimi de crocodil

III. Identificaţi figurile de stil (inclusiv epitetele) din următorul text:

„Aş vrea să fiu ca aerul uşoară
Şi să m-ating de toate ce-ai atins;
Sărutul meu de-a pururea aprins
Să fie acela care te-nfăşoară" (MAGDA ISANOS).

IV. Explicaţi de ce sunt pleonastice următoarele îmbinări lexicale:

1. muncă laborioasă
2. mimica feţei
3. interacţiune reciprocă
4. marele magnat

V. 1. Declinaţi la singular şi la plural îmbinarea de cuvinte „acel arbitru";

2. *Daţi două exemple în care* ŞI *(cu valoare adverbială) determină un verb şi un substantiv*;

3. *Puneţi verbele* A FI şi A FACE *la modul imperativ, forma afirmativă şi negativă, singular şi plural;*

4. *Explicaţi ortografia următoarelor două enunţuri:* ***Scrieţi exerciţiile!*** *şi* ***Scrie-ţi exerciţiile!***

VI. Alcătuiţi două enunţuri în care prepoziţia ÎMPOTRIVA să nu fie construită cu cazul genitiv. Precizaţi ce caz cere această prepoziţie şi înaintea cărei părţi de vorbire se află.[1]

---

[1] Menţionez că ultimele subiecte (adică cele de la numerele **V.1, 2, 3, 4** şi **VI**) au fost propuse de prof. univ. dr. Elena Dragoş (Facultatea de Litere, Cluj – Napoca).

Scanned with OKEN Scanner

REZOLVARE

I. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate

1. *când* = adverb de timp simplu cu funcția sintactică de complement circumstanțial de timp. În frază este și element de relație, care introduce o propoziție circumstanțială temporală;

2. *gândesc* = verb de conjugarea a IV-a (*gândi*), intranzitiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, nr. singular; formează predicatul verbal al primei propoziții;

3. *la* = prepoziție simplă, care se construiește cu cazul acuzativ;

4. *viața* = substantiv comun, de genul feminin, nr. singular, cazul acuzativ, declinarea I, articulat cu articolul hotărât (sau definit) enclitic *-a*. Împreună cu prepoziția *la* formează un complement indirect, care determină verbul *gândesc*;

5. *-mi* = pronume personal conjunct, persoana I, nr. singular, cazul dativ (care exprimă posesiunea). Funcția sintactică este de atribut pronominal în dativ, iar construcția se numește „dativ posesiv";

6. *încet* = adverb de mod simplu cu funcția sintactică de complement circumstanțial de mod, care determină adjectivul de origine participială *repovestită*;

7. *de* = prepoziție simplă (singură nu poate avea funcția unei părți de propoziție);

8. *o gură* = substantiv comun, de genul feminin, nr. singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărât (sau nedefinit) *o*, declinarea I. Împreună cu prepoziția *de* are funcția sintactică de complement de agent;

9. *ca și când* = locuțiune conjuncțională (care, în cazul de față, are valoare modală; cf. și GLR_2, I, p. 414), introducând o circumstanțială comparativă condițională;

10. *n-ar fi* = verb la forma negativă, conjugarea a IV-a, copulativ, intranzitiv, modul condițional – optativ, timpul prezent, persoana a III-a, nr. singular;

11. *viața* = subst. feminin (analizat și mai sus). Aici este în cazul nominativ, funcționează ca nume predicativ și (împreună cu verbul copulativ precedent) formează un predicat nominal.

II.1. Sinonimele lexicale ale celor cinci unități frazeologice

1. *regele animalelor* (calc după frc. *le roi des animaux*) = *leul*; **2.** *ferestrele sufletului* = *ochii*; **3.** *astrul nopții* (calc după frc. *l'astre de la nuit*) = *luna*; **4.** *a șaptea artă* (după frc. *le septième art*) = *cinematograful* și **5.** *aurul negru* = *petrolul* (cum i se spune și la noi după frc. *l'or noir* = „le pétrole").

PRECIZARE. Elevii olimpici și, eventual, candidații la examenul de admitere în facultate nu sunt obligați să cunoască originea celor cinci unități frazeologice ori a altora, ci numai sensul acestora sau echivalentele lor sinonimice.

Scanned with OKEN Scanner

II. 2. Sensul celor patru unităţi frazeologice

1. *a pescui în apă tulbure* = „a profita de o situaţie încordată sau confuză pentru a trage unele foloase personale“ (cf. DLR şi DEX_2, s. v. *pescui*);[1]

2. *a-şi pune cenuşă în cap* = „a se pocăi, a-şi recunoaşte vina sau greşeala“ (se spune despre cineva care se simte vinovat);

3. *în pragul vieţii* = „la începutul vieţii“ (cf. şi frc. *au seuil de la vie*). Cu sensul figurat de „început“, *prag* mai apare în expresia destul de cunoscută *în pragul verii*, precum şi în cea învechită *pragul mării* „ţărm, litoral“;

4. *lacrimi de crocodil* = „lacrimi prefăcute, simulate, viclene sau artificiale“; plâns prefăcut sau ipocrit“. Necunoscând adevăratul sens al acestei expresii (care calchiază frc. *larmes de crocodile*), unii cred că *lacrimi de crocodil* înseamnă „lacrimi de mare durere“, ceea ce este greşit.

III. Figurile de stil identificate în textul dat

1. *ca aerul*, o comparaţie evidentă, ai cărei termeni sunt legaţi prin adverbul *ca* („uşoară *ca* aerul“).

2. Din necesităţi prozodice (şi anume pentru a se asigura o rimă verbului *înfăşoară*), poeta a recurs la a doua figură de stil, care este inversiunea şi care, în cazul de faţă, constă în antepunerea complementului circumstanţial de mod (*ca aerul*) faţă de regentul lui (adj. *uşoară*).

3. Următoarea figură de stil este un epitet deosebit de expresiv, şi anume adjectivul *aprins* cu funcţie de atribut, care determină substantivul *sărutul*.

4. În ultimul vers apare şi o metaforă (te-*nfăşoară*) în care verbul amintit nu mai este folosit cu sensul lui propriu şi arhicunoscut, ci cu unul figurat, la care s-a ajuns printr-o comparaţie subînţeleasă.

IV. Explicarea structurilor pleonastice

1. Primul dintre cele patru pleonasme este determinat de faptul că rădăcina adjectivului *laborios* este lat. *labor,-oris*, care înseamnă chiar „*muncă, efort, osteneală*“. Se poate spune *muncă grea, încordată, obositoare, istovitoare* sau chiar *ostenitoare*, însă în niciun caz *muncă laborioasă*, întrucât se realizează un anumit gen de repetiţie, care constituie esenţa oricărui pleonasm.

2. Nici *mimica feţei* nu este corect spus, din moment ce în sfera semantică a neologismului *mimică* sunt incluse (pe lângă o serie de gesturi expresive) şi

[1] Obiceiul de a pescui în apă tulbure este străvechi şi se întâlneşte la diverse popoare din diverse colţuri ale lumii. Expresia noastră nu este însă nici veche nici populară (chiar dacă se întâlneşte la Ion Creangă, care a putut s-o audă la „Junimea“). Ea traduce sau calchiază, în mod cert, expresia franţuzească *pêcher en eau trouble* (cu exact acelaşi sens figurat şi cu aceeaşi structură, însă mult mai veche decât cea românească).

Scanned with OKEN Scanner

mişcările_feţei, care, împreună cu cele dintâi, permit exteriorizarea anumitor gânduri şi sentimente.

3. În ceea ce priveşte *interacţiunea*, aceasta este prin definiţie *reciprocă*. După cum am subliniat şi atunci când m-am referit la *intercondiţionare reciprocă*, prefixul *inter-* exprimă, în primul rând, reciprocitatea, aşa că spunându-se ori scriindu-se *interacţiune reciprocă* se realizează un alt gen de repetiţie, de asemenea inutilă.

4. Pentru a înţelege de ce şi *marele magnat* este un pleonasm, sunt necesare (ca în atâtea alte cazuri) cunoştinţe etimologice sau de limbă latină. Neologismul internaţional *magnatus* are la bază adjectivul latinesc *magnus* care înseamnă chiar „mare". Prin urmare, vorbind despre reprezentanţii puternici ai capitalismului internaţional, este suficient să spunem *magnaţii industriei*, *magnaţii finanţei*, *magnaţii metalurgiei* etc., dar nu şi *marele magnat* (al petrolului), de exemplu.

V.1. Declinarea îmbinării lexicale „acel arbitru"

Singular	**Plural**
N. A. *acel arbitru*	N. A. *acei arbitri*
G. D. *acelui arbitru*	G. D. *acelor arbitri*

V.2. Enunţuri în care adv. *şi* determină un verb şi un subst.

a) Verb: Nu este recomandabil *să şi mănânci*, *să şi vorbeşti*, iar, uneori, *să şi râzi* cam în acelaşi timp.

b) Substantiv: Câteodată *şi moartea* poate fi învinsă, vremelnic, desigur, printr-o voinţă de fier.

V.3. Enunţuri cu imperativul verbelor *a fi* şi *a face*

A. *Forma afirmativă* (*singular* şi *plural*):

1. Fii optimist chiar atunci când ai suferit o înfrângere;

2. Fiţi atenţi când traversaţi mai ales prin locuri interzise;

3. Fă şi tu ce poţi din tot ceea ce ţi s-a poruncit;

4. Faceţi din timp pregătirile necesare pentru o lungă călătorie.

B. *Forma negativă* (*singular* şi *plural*):

1. Nu fi trist, ci fii vesel, întrucât ai copii foarte buni;

2. Nu fiţi îngrijoraţi decât de posibila deteriorare a sănătăţii;

3. Nu face nimic din ceea ce ţi se pare inutil sau dăunător;

4. Nu faceţi niciodată rău celor care vă fac bine.

Scanned with OKEN Scanner

V.4. Explicarea celor două enunțuri omofone

În *Scrieți exercițiile*!, verbul *a scrie* se află la modul imperativ, persoana a II-a plural, iar în *Scrie-ți exercițiile*! același verb este tot la imperativ, însă la persoana a II-a singular. În primul caz *-ți* este desinență pentru imperativ, persoana a II-a plural, iar, în al doilea caz, același *-ți* reprezintă forma conjunctă a pronumelui personal de persoana a II-a singular, cazul dativ (cu valoare posesivă). *Scrie-ți exercițiile*! = Scrie-ți exercițiile tale. Într-o asemenea construcție, pronumele *-ți* are funcția de atribut pronominal în dativ (cunoscut sub numele de *dativ posesiv*).

VI. Enunțuri cu prepoziția ÎMPOTRIVA

În mod obișnuit, prepoziția *împotriva* (provenită din adverbul *împotrivă* prin „articulare") cere după ea cazul genitiv: Iarna luptăm *împotriva frigului*, iar vara *împotriva canicule*i. Ea se poate însă construi și cu dativul când este urmată de forma scurtă (conjunctă, neaccentuată sau atonă) a pronumelui personal. Iată câteva exemple: *Împotriva-mi* s-au ridicat adeseori glasuri pe care le-am înăbușit; *Împotriva-ți* nimeni n-a protestat, deși erai vinovat; *Împotriva-i* s-au adus unele obiecții, care nu pot fi trecute cu vederea etc.

EVALUARE

Cele *100 de puncte* se repartizează în felul următor:

I. = *30 de puncte* (dintre care *22 p* pentru analiza morfologică integrală și corectă, iar *8* pentru diverse precizări de ordin sintactic);

II. = *18 puncte* (dintre care *10 p.* pentru nr. 1 și *8 p.* pentru nr. 2);

III. = *8 puncte* (adică *2 p.* pentru fiecare figură de stil);

IV. = *8 puncte* (adică *2 p.* pentru fiecare pleonasm corect explicat);

V. = *32 de puncte* (dintre care *8 p.* pentru nr. 1, *4 p.* pentru nr. 2, *16 p.* pentru nr. 3 și *4 p.* pentru nr. 4);

VI. = *4 puncte* (adică *2 p.* pentru fiecare enunț corect construit).[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba și literatura română", Oradea, martie 1996.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 4
(Clasa a VIII-a)

I.1. Să se analizeze din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text:

Se afirmă, pe bună dreptate, că dintre numeroşii munţi a căror înălţime este exagerat de mare, *Everestul e cel mai greu de urcat*, nu numai din cauza altitudinii lui uriaşe (8.846 de metri), ci şi din pricina versanţilor (uneori prea abrupţi), dar mai ales a imenşilor săi gheţari, care au contribuit din plin la moartea a zeci de alpinişti celebri şi, în egală măsură, a şerpaşilor însoţitori.

2. Să se analizeze din punct de vedere morfo-sintactic segmentul subliniat;

3. Să se identifice şi să se extragă din acelaşi text toate locuţiunile;

4. Să se recunoască şi să se rescrie toate neologismele;

5. Să se identifice şi să se extragă sinonimele;

6. Să se explice compusele şi derivatele create în limba română.

II. Să se explice mecanismul de formare a următoarelor cuvinte (reconstituindu-se procesele derivative care au avut loc în cazul fiecărui substantiv): *cetăţenie, judecătorească, morăriţă, sticlozitate* şi *ţărăncuţă*.

MODEL DE URMAT: *soţioară* (< *soţie* + sufixul diminutival *-ioară*), iar *soţie*, la rândul lui, este format din *soţ* + suf. *-ie*.

III. Arătaţi ce semnifică următoarele compuse formate prin abreviere: *O.N.U., NATO, S.O.S* şi *U.N.E.S.C.O.*

IV. Indicaţi prin rescriere (şi fără alte precizări) cum este corect: apariţie *inopinantă* sau *inopinată*, pact *tripartit* sau *tripartid*, regiune *petrolieră* sau *petroliferă*, meditaţie *transcedentală* sau *transcendentală*, *întreprindere*, *intreprindere* sau *interprindere*.

V. Păstrând intact sensul enunţurilor de mai jos, rescrieţi-le şi eliminaţi structurile cacofonice pe care le conţin:

1. „Chiar dacă câteodată vedeţi roşu, nu este recomandabil să încercaţi să-i loviţi pe cei ce poartă culoarea incriminată".

2. „Iolanda [fosta soţie a lui Anthony Quinn] ... va dispune de destui bani pentru a putea întreţine locuinţele aflate la dispoziţia sa ... ".

3. „Calul era numai spumă; muşchii i se întinseseră ca coarda unui arc şi aburi groşi ieşeau din el".

4. „Cinci filme turnate în ultimii doi sau trei ani ar fi trebuit s-o ducă cu gândul la o casă de odihnă".

Scanned with OKEN Scanner

5. „Echipa favorită a câştigat prima manşă făcând eforturi ieşite din comun".

MODEL DE URMAT: „Derivatele de tipul *curiozitate* sunt justificate pentru *că curios* nu e derivat". Suprimarea cacofoniei se poate realiza aici în două moduri, şi anume: înlocuind locuţiunea conjuncţională *pentru că* prin *întrucât* sau spunând „pentru că *adjectivul curios* nu este derivat".

REZOLVARE

I.1. Analiza sintactică a frazei

1. *Se afirmă pe bună dreptate* = propoziţie principală, regentă faţă de nr. 2;

2. *că dintre numeroşii munţi ... , Everestul e cel mai greu de urcat, nu numai din cauza altitudinii lui uriaşe (8846 de metri)), ci şi din pricina versanţilor (uneori prea abrupţi), dar mai ales a imenşilor săi gheţari* = propoziţie subiectivă, subordonată regentei nr. 1 şi cerută de reflexivul impersonal (cu înţeles pasiv) *se afirmă*;

3. *a căror înălţime este exagerat de mare* = propoziţie atributivă (determină subst. *munţi* din propoziţia nr. 2);

4. *care au contribuit din plin la moartea a zeci de alpinişti celebri şi, în egală măsură, a şerpaşilor însoţitori* = propoziţie atributivă explicativă (determină subst. *gheţari* din regenta nr. 2).

I.2. Analiza morfo-intactică a segmentului subliniat

1. *Everestul* = substantiv propriu, simplu, în cazul nominativ, articulat cu articolul hotărât enclitic *-l*. Funcţionează ca subiect în propoziţia nr. 2;

2. *e* = verb copulativ (forma scurtă în loc de *este*), conjugarea a IV-a (*a fi*), intranzitiv, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, nr. singular; împreună cu supinul *de urcat* formează un predicat nominal;

3. *cel mai greu* = adverb de mod simplu, la gradul superlativ relativ de superioritate (realizat cu ajutorul articolului *cel* + adverbul *mai*); funcţia sintactică este de complement circumstanţial de mod, care determină verbul următor la supin;

4. *de urcat* = verb de conjugarea I (*a urca*), diateza activă, modul supin cu funcţia sintactică de nume predicativ în structura predicatului nominal *e de urcat*.

PRECIZARE. Topica firească a frazei, precum şi faptul că *Everestul* se află în situaţia de *factor caracterizat* (aşadar care are nevoie de un determinant sub formă de nume predicativ) îl impun pe aceasta ca subiect al propoziţiei nr. 2 (*Everestul* este cel mai greu *de urcat* înseamnă *Everestul* este cel mai greu *urcabil*). Adjectivul prin care a fost substituit supinul nu poate fi decât numele predicativ, prin care subiectul este calificat. Pentru cei care înţeleg mai greu un asemenea raţionament, precizez că tot pe numele propriu *Everest* cade şi *accentul logic* sau *sintactic* (al frazei), aşa că el nu poate funcţiona decât ca subiect al celei de a doua

Scanned with OKEN Scanner

propoziţii. Dacă am spune: *E greu de urcat Everestul*, supinul ar deveni automat subiectul expresiei impersonale care îl precedă, însă, în astfel de situaţii, nu putem schimba o construcţie cu alta, fiindcă atunci se schimbă structura întregii fraze.

I.3. Locuţiunile existente în text:

1. *pe bună dreptate* = locuţiune adverbială (< prepoziţie + adj. + subst.);
2. *din cauza* = locuţiune prepoziţională (< prepoziţie + subst.);
3. *din pricina* = locuţiune prepoziţională (< prepoziţie + subst.);
4. *mai ales* = locuţ. adverbială (< adverb + participiul trecut *ales*);
5. *din plin* = locuţiune adverbială (< prepoziţie + adj.);
6. *în egală măsură* = locuţ. adverbială (< prepoziţie + adjectiv + subst.);

PRECIZARE. În virtutea tradiţiei am explicat aici şi structura celor cinci locuţiuni, deşi acest lucru nu este necesar şi mai ales obligatoriu. Nu trebuie să uităm că elementele componente ale unei locuţiuni îşi pierd, mai mult sau mai puţin, individualitatea lor morfologică, ceea ce ne împiedică adeseori să le mai analizăm ca părţi ale întregului.

I.4. Neologismele (în ordinea din text)

1. a afirma	6. metru	11. a contribui
2. numeros	7. versant	12. alpinist
3. exagerat	8. abrupt	13. celebru
4. cauză	9. imens	14. egal
5. altitudine	10. gheţar	15. şerpaş

PRECIZĂRI:

a) Neologismele de mai sus au fost înregistrate aici cu forma lor tip (din dicţionare), însă puteau fi rescrise şi aşa cum apar în text (adică: *se afirmă*, *au contribuit*, *numeroşi* etc.);

b) L-am trecut printre neologisme şi pe *gheţar* (derivat de la *gheaţă* + suf. *-ar*), întrucât reprezintă un calc lingvistic, adică o formaţie care imită structura frc. *glacier* (cf. DA, s. v. etc.). Cei care trec printre neologisme şi alte cuvinte decât cele mai sus menţionate sunt penalizaţi prin scăderea câte unui punct pentru fiecare neologism greşit indicat.

I.5. Sinonimele lexicale şi frazeologice

1. *înălţime* şi *altitudine* (primul este format în limba română, iar al doilea este neologism împrumutat: frc. *altitude;* lat. *altitudo, -inis*);

2. *mare*, *imens* şi *uriaş* (sinonime lexicale aproximative);

3. *din cauza* şi *din pricina* (sinonime locuţionale şi deci frazeologice, având în vedere că locuţiunile sunt o anumită specie de unităţi frazeologice).

I.6. Compuse şi derivate în text

1. *numai* = adverb (compus din adverbele *nu* şi *mai*);

Scanned with OKEN Scanner

2. *dintre* = prepoziție (compusă din alte două prepoziții: *de* și *între*);

3. *uneori* = adverb (compus din adj. pronominal nehotărât *une* = *unele* + subst. *ori*, pluralul lui *oară*);

4. *înălțime* (derivat de la adj. *înalt* și sufixul *-ime*);

5. *însoțitor* (derivat de la verbul *însoți* + sufixul *-tor*);

6. *ghețar* (de la *gheață* + suf. *-ar*; vezi și cele spuse mai înainte);

7. *dreptate* (rezultat din scurtarea mai vechiului *dreptătate*, un derivat de la adj. *drept* + suf. *-ătate*). Dacă se omite, nu se consideră greșeală.

II. Explicarea celor cinci derivate

1. *cetățenie* (< *cetățean* + suf. *-ie*, iar *cetățean* < *cetate* + suf. *-ean*);

2. *judecătorească* (< *judecător* + suf. *-ească*, iar *judecător* < *judeca* + suf. *-tor*);

3. *morăriță* „soție de morar" și „stăpână a unei mori" (< *morar* + suf. *-iță*, iar *morar* < *moară* + suf. *-ar*);

4. *sticlozitate* (*sticlos* + suf. *-itate*, iar *sticlos* < *sticlă* + suf. *-os*);

5. *țărăncuță* (< *țărancă* + suf. diminutival *-uță*, iar *țăran* < *țară* + suf. *-an*).

Observație. În diverse lucrări, destinate elevilor sau candidaților la examenul de admitere în facultate, asemenea derivate sau altele sunt explicate greșit sau chiar de o manieră care frizează pur și simplu ridicolul. Astfel, chiar despre *țărăncuță* aflăm că ar fi format direct de la radicalul *țăran* + infixul *-c-* + sufixul diminutival *-uță*"![1]

III. Explicarea compuselor formate prin abreviere

1. **O.N.U** = *Organizația Națiunilor Unite* (în franceză: *L'Organisation des Nations Unies*);

2. **NATO** = *Organizația Tratatului Nord – Atlantic* (în engleză: *North Atlantic Treaty Organization*). Se mai admit încă trei răspunsuri: „Organizația Pactului Nord –Atlantic", „Pactul Nord – Atlantic" și mai ales „Pactul Atlanticului de Nord";

3. **S.O.S** = „Salvați sufletele noastre" (în engleză: *Save our souls*).

Inițial a fost folosit exclusiv ca apel internațional radiotelegrafic, prin care navele aflate în pericol solicitau ajutor de urgență. Prin extensiune (și după modelul

---

[1] Pentru această explicație (care pare din domeniul incredibilului), vezi Maria Boatcă, Silvestru Boatcă și Marcel Crihană, *Gramatica limbii române explicată și cu exerciții*, București, Editura „Editconstruct 2000", 1998, p. 304. Din aceeași lucrare (care abundă în erori de tot felul) mai aflăm că adj. *sârguincios* „este format din cuvântul de bază *sârg* + suf. **-uin** + suf. adjectival **-cios**"! Să nu se creadă că asemenea enormități sunt cu totul izolate în „opera" celor trei dascăli bucureșteni. Tot ei ne învață (printre multe altele) că, *însufleții* este format cu prefixul *în-* + cuvântul de bază *suflet* (cu *t* de la sing. schimbat în *ț* de la plural) + sufixul **-ii** (provenit din sufixul *-it* de la sg.)" (ibidem, p. 303). Că acești pretinși autori nu și-au însușit nici măcar cele mai elementare noțiuni de etimologie ne-o dovedește și faptul că pe *tată* îl explică prin lat. *pater*, ceea ce ne amintește de felul în care se stabilea originea cuvintelor în evul mediu sau chiar în antichitate. Vezi o altă lucrare a acestor harnici grafomani, intitulată: *Manual preparator de gramatica limbii române*, București, Editura „Mondan", 1996, p. 31. Sper să revin asupra ei, fiindcă mai am foarte multe de spus.

Scanned with OKEN Scanner

unor limbi străine), astăzi are sensul de orice semnal sau apel prin care se cere ajutor în caz de pericol". Familiar (şi printr-o nouă extensiune), **S.O.S.** are de asemenea, sensul de „cerere presantă de bani, solicitare de sprijin financiar";

4. U.N.E.S.C.O. = *Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură* (în engleză: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization"). Se admite şi: *Organizaţia Naţiunilor Unite pentru problemele Educaţiei, Ştiinţei şi Culturii.*

PRECIZARE. Cunoaşterea şi indicarea denumirilor străine ale acestor organizaţii internaţionale nu sunt obligatorii.

IV. Formele corecte ale neologismelor

1. apariţie *inopinată* (cf. frc. *inopiné*, lat. *inopinatus*);
2. pact *tripartit* (cf. frc. *triparti* şi *tripartite*, lat. *tripartitus*);
3. meditaţie *transcendentală* (cf. frc. *transcendantal*, lat. *transcendentalis*);
4. *întreprindere* (care este infinitivul lung substantivizat al verbului *întreprinde*, format din *între* + *prinde*, după modelul frc. *entreprendre*).

V. Eliminarea structurilor cacofonice

1. „Chiar dacă *uneori* vedeţi roşu, nu este recomandabil să încercaţi să-i loviţi pe cei *care* poartă culoarea incriminată".
2. „Iolanda ... va dispune de *suficienţi* bani pentru a putea întreţine locuinţele aflate la dispoziţia sa".
3. „Calul era numai spumă; muşchii i se întinseseră *precum* coarda unui arc (ori *asemenea coardei* unui arc).
4. „Cinci filme turnate în ultimii doi sau trei ani ar fi trebuit s-o *poarte* cu gândul la o casă de odihnă".
5. „Echipa favorită a câştigat *manşa întâi* făcând eforturi ieşite din comun".

EVALUARE

I. = *64 de puncte*, repartizate astfel: *12 p.* pentru analiza sintactică a frazei; *12 p.* pentru analiza morfo-sintactică; *6 p.* pentru identificarea locuţiunilor; *15 p.* pentru recunoaşterea neologismelor; *6 p.* pentru sinonimele lexicale şi frazeologice, iar *14 p.* pentru recunoaşterea şi explicarea compuselor şi derivatelor din text.
II. = *10 puncte* (adică *2 p.* pentru explicarea corectă a unui derivat);
III. = *8 puncte* (adică *2 p.* pentru fiecare compus bine explicat);
IV. = *8 puncte* (adică *2 p.* pentru recunoaşterea unei forme corecte);
V. = *10 puncte* (adică *2 p.* pentru eliminarea fiecărei structuri cacofonice).

PRECIZARE. Eventualele greşeli de ortografie şi de punctuaţie se penalizează prin scăderea de noi unităţi din totalul de *100 de puncte*.[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română", Oradea, martie, 1996.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 5
(Clasa a VII-a)

I. Redactaţi cel mult o pagină în care să prezentaţi ceva care v-a impresionat în mod deosebit (recent sau în trecutul mai îndepărtat).

II. Rescrieţi următoarea frază, corectând toate greşelile pe care le conţine (indiferent de natura lor):

„Însăşi evenimentele din decembrie 1989 n-au avut darul să provoace o schimbare a acestei mentalităţi, majoritatea populaţiei continuând mai departe să simtă presiunea aceleaşi stăpâniri atot-puternice cu aceiaşi atitudine de resemnare".

III. Construiţi scurte enunţuri în care să apară forma de genitiv-dativ articulat a următoarelor cuvinte: *dânsa*, *încălţăminte*, *idee*, *soartă* şi *cenuşă*.

IV. Indicaţi sinonimele lexicale neologice ale următoarelor expresii şi locuţiuni:

1. a avea de gând
2. a-i părea rău
3. a ţine piept
4. a-şi atinge scopul
5. a forţa mâna (cuiva)
6. a da voie
7. plin de sine
8. cetate de scaun
9. sfârşit de săptămână
10. ţinere de minte

REZOLVARE

II. După corectarea erorilor din text, noile forme, care le-au luat locul, sunt următoarele: *înseşi* evenimentele, *Decembrie* (scris cu majusculă), *continuând* (fără *mai departe*, care, adăugat, dă naştere unei construcţii pleonastice), *aceleiaşi*, *atotputernic* (fără cratimă) şi *aceeaşi* (formă care nu trebuie confundată în scris cu *aceiaşi*, pluralul pronumelui demonstrativ de identitate *acelaşi*). Rescrisă în întregime şi cu toate greşelile eliminate, fraza trebuie să aibă următoarea înfăţişare:

„*Înseşi* evenimentele din *Decembrie* 1989 n-au avut darul să provoace o schimbare a acestei mentalităţi, majoritatea populaţiei *continuând* să simtă presiunea *aceleiaşi* stăpâniri *atotputernice* cu *aceeaşi* atitudine de resemnare".

III. Enunţuri cu forma de genitiv-dativ a celor cinci cuvinte

1. În compania *dânsei* m-am simţit întotdeauna foarte bine.
2. Durata *încălţămintei* este condiţionată de mai mulţi factori.
3. Argumentele aduse în sprijinul *ideii* sale mi se par plauzibile.
4. Niciodată nu trebuie să ne lăsăm în voia *sorţii*.
5. Adjectivul *cenuşiu* înseamnă nu numai „de culoarea *cenuşii*", ci şi (figurat) „şters, lipsit de expresivitate".

Scanned with OKEN Scanner

IV. Sinonime neologice pentru cele zece expresii şi locuţiuni

1. *a avea de gând* = a intenţiona şi (mai puţin recomandabil) a plănui;
2. *a-i părea rău* = a regreta;
3. *a ţine piept* = a rezista;
4. *a-şi atinge scopul* = a reuşi, iar (în anumite contexte) şi a parveni;
5. *a forţa mâna* (cuiva) = a constrânge, a obliga etc.;
6. *a da voie* = a permite, a admite, a aproba, a autoriza etc.;
7. *plin de sine* = infatuat şi chiar grandoman, orgolios, vanitos etc.;
8. *cetate de scaun* = capitală;
9. *sfârşit de săptămână* = week-end;
10. *ţinere de minte* = memorie.

EVALUARE

I. = *40 de puncte* (dintre care *5 p.* pentru încadrarea în condiţiile compunerii; *8 p.* pentru respectarea cerinţelor unei compuneri: titlu, introducere, cuprins, încheiere; *10 p.* pentru bogăţia vocabularului, proprietatea termenilor etc.; *7 p.* pentru construcţia corectă, logică şi coerentă; *5 p.* pentru corectitudinea gramaticală; *5 p.* pentru respectarea normelor ortografice în vigoare şi *5 p.* pentru punctuaţie);

II. = *18 puncte* pentru corectarea greşelilor (adică $6 \cdot 3$ *p.*);

III. = *20 de puncte* pentru construirea de enunţuri (adică $5 \cdot 4$ *p.*);

IV. = *10 puncte* pentru recunoaşterea sinonimelor lexicale (adică $10 \cdot 1$ *p.*);

V. = *12 puncte* pentru estetica lucrării (aşezare în pagină, lizibilitate, acurateţe etc.).[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română", Iaşi, 9 – 14 aprilie 1997.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 6
(Clasa a VIII-a)

I. Redactați cel mult o pagină, în care să prezentați ceva care v-a impresionat în mod deosebit (recent sau în trecutul mai îndepărtat).

II. Se dă următorul text:

Tulburat de vestea pe care o primise chiar în preziua Revoluției, obsedat de o mai veche convingere, *la care îi era imposibil să renunțe*, îngrijorat de starea precară a sănătății sale și, nu în ultimul rând, mistuit de dorul familiei, pe care o abandonase de multă vreme, tânărul diplomat a luat hotărârea de a se înapoia la București, unde erau toate rădăcinile și amintirile lui.

1. Extrageți predicatele existente în text și arătați felul lor.

2. Despărțiți fraza în propoziții și precizați felul acestora, indicând, totodată, raporturile sintactice existente între ele (Nu sunt necesare și indicațiile referitoare la structura propozițiilor sau la felul acestora după scopul și conținutul lor; schema este facultativă).

3. Analizați din punct de vedere morfo-sintactic (sau **sintactico-morfologic) segmentul subliniat.**

4. Identificați neologismele existente în text și rescrieți-le (Explicațiile referitoare la sensul și la originea neologismelor nu sunt necesare pentru obținerea punctajului maxim la această întrebare).

III. Rescrieți următoarea frază și corectați toate greșelile pe care le conține (indiferent de natura lor):

„Participanților la un curs de inițiere în estetică și auto-înfrumusețesare li se face asigurări că vor învăța printre altele « cum să-și îngrijească mâinile și să-și epileze părul de prisos »".

REZOLVARE

II.1. Predicatele și felul lor

1. *primise* = predicat verbal;
2. *era imposibil* = predicat nominal (format dintr-o expresie impersonală);
3. *să renunțe* = predicat verbal;
4. *abandonase* = predicat verbal;
5. *a luat hotărârea* = predicat verbal locuțional (*a lua hotărârea* = *a decide*);
6. *erau* = predicat verbal (verbul *a fi* are aici sensul de „a se afla").

Scanned with OKEN Scanner

II.2. Analiza sintactică a frazei

1. *Tulburat de vestea ... , obsedat de o mai veche convingere ... , îngrijorat de starea precară a sănătății sale și, nu în ultimul, rând mistuit de dorul familiei ... , tânărul diplomat a luat hotărârea de a se înapoia la București* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 2, 3, 5 și 6.

2. *pe care o primise chiar în preziua Revoluției* = propoziție atributivă determinativă, introdusă prin pronumele relativ simplu *care* (precedat de prepoziția *pe*); este direct subordonată subst. *vestea* din prima propoziție;

3. *la care îi era imposibil* = propoziție atributivă, introdusă prin același pronume relativ (precedat de prepoziția *la*) și direct subordonată subst. *convingere* din propoziția nr. 1;

4. *să renunțe* = propoziție subiectivă, cerută de expresia impersonală *era imposibil* din regenta nr. 3 și introdusă prin conjuncția subordonatoare *să* (care este, în același timp, și semn al conjunctivului);

5. *pe care o abandonase de multă vreme* = propoziție atributivă explicativă (determină subst. *familie* din regenta nr. 1), introdusă prin pronumele relativ *care*, precedat de prepoziția *pe*;

6. *unde erau toate rădăcinile și amintirile lui* = propoziție atributivă care determină subst. propriu *București* din regenta nr. 1 și care este introdusă prin adverbul relativ simplu *unde*.

II.3. Analiza sintactico-morfologică a segmentului subliniat

1. *la care* = complement indirect, care determină verbul *să renunțe* din propoziția nr. 4. Este format din pronumele relativ simplu *care* (în cazul acuzativ) și de prepoziția simplă *la*; împreună introduc propoziția nr. 3;

2. *îi* = complement indirect exprimat prin forma scurtă (sau neaccentuată) a pronumelui personal de persoana a III-a, singular, cazul dativ;

3. *era imposibil* = predicat nominal alcătuit din verbul copulativ *era* (de conjugarea a IV-a, intranzitiv, neregulat, diateza activă, modul indicativ, imperfect, forma afirmativă) + numele predicativ *imposibil* (adverb de mod simplu);

4. *să renunțe* = predicat verbal exprimat printr-un verb de conjugarea I (*a renunța*), intranzitiv, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, singular, forma afirmativă.

II.4. Neologismele existente în text

În ordine alfabetică și sub forma lor tip (din dicționare) acestea sunt în număr de zece, și anume: *abandona, convingere, diplomat, familie, imposibil, obsedat, precar, renunța, revoluție* și *ultim*.

Scanned with OKEN Scanner

PRECIZARE. Unii olimpici au trecut printre neologisme şi subst. *preziuă*, ceea ce poate fi admis cu unele rezerve. Cuvântul nu este popular şi nici nu e atestat mai devreme de secolul al XIX-lea. Din aceste cauze, în primul rând, Iorgu Iordan a văzut în *preziuă* un calc după germ. *Vortag* (format din prepoziţia *vor* „înainte (de)" + *Tag* „zi"). În tratatul FCLR (vol. II, p.197) se admite formarea lui *preziuă* şi *preseară* în limba română fără influenţa vreunui model străin (Lui *preseară* Iordan i-a găsit tot un model german, şi anume *Vorabend*). Întrebarea este de ce aceste două substantive nu au apărut, în limba română, înainte de secolul al XIX-lea şi de ce au rămas, până astăzi, complet necunoscute vorbirii populare. Interpretarea lor ca formaţii sigure şi exclusiv româneşti (cum se procedează chiar în DEX_2, DLR etc.) mi se pare cel puţin discutabilă, dacă nu chiar greşită. Măcar în parte (adică în cazul unor vorbitori cultivaţi), calcul după germană nu trebuie respins. Din aceste motive, nici includerea lui *preziuă* printre neologisme nu poate fi „penalizată".

III. Corectarea şi explicarea greşelilor din ultima frază

1. *autoînfrumuseţare* (nu *-ţesare*; cratima trebuie suprimată);
2. *li se fac asigurări* (pentru că subiectul este un substantiv la plural);
3. *printre altele* (cele două cuvinte trebuie puse între virgule);
4. *a-şi epila părul* este un pleonasm, pentru că verbul *epila* înseamnă (ca şi sinonimul său *depila*) chiar „a îndepărta părul de pe piele". De remarcat că în structura celor două verbe împrumutate din franceză (< *épiler* şi *dépiler*) intră lat. *pilus*, care, moştenit în limba română, a devenit *păr*. În urma eliminării tuturor erorilor, fraza capătă următoarea înfăţişare: „Participanţilor la un concurs de iniţiere în estetică şi *autoînfrumuseţare* li *se fac* asigurări că vor învăţa, printre altele, « cum să-şi îngrijească zilnic mâinile şi *să se epileze* ».

EVALUARE

Cele *100 de puncte* (pentru care vezi şi baremul de la testul anterior) se repartizează în felul următor:

I = *40 de puncte* pentru *compunere* şi respectarea condiţiilor amintite;

II = *42 de puncte* (dintre care: *6 p.* pentru nr. 1; *18 p.* pentru nr. 2; *8 p.* pentru nr. 3 şi *10 p.* pentru nr. 4, adică *1 p.* pentru recunoaşterea fiecărui neologism);

III = *6 puncte* pentru corectarea greşelilor (*1 p.* + *2 p.* + *1 p.* + *1 p.* + *2 p.*);

IV = *12 puncte pentru estetica lucrării* (adică: aşezare în pagină, lizibilitate, acurateţe etc.). Din oficiu nu se acordă nici un punct.[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română", Iaşi, 9–14 aprilie 1997.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 7
(Clasa a VII-a)

I. Comentați, în cel mult o pagină, un film pe care l-ați vizionat (relativ recent) sau o piesă de teatru, pe care ați citit-o ori ați văzut-o jucată pe scenă.

PRECIZARE. Prin acest comentariu se urmărește capacitatea de a redacta un text în mod corect, concis, coerent și expresiv.

II. Analizați morfo-sintactic (sau sintactico-morfologic) cuvintele subliniate din următorul text:

„*Cine poate oase roade*, cine nu nici *carne moale*" (PROVERB).

III. Indicați câte un sinonim lexical și câte două echivalente frazeologice pentru fiecare dintre următoarele verbe: *a fugi*, *a muri* și *a se omorî*.

IV. Construiți două enunțuri scurte în care să apară folosite cu sensul lor figurat substantivele *căldură* și *explozie*.

V. Corectați prin rescriere următoarele enunțuri:

1. *Ale cărui eleve sunt acești ochelari?*

2. *Fata a cărui frate este elev s-a calificat pentru faza următoare a concursului.*

VI. Precizați și ilustrați prin exemple cinci modalități stilistice (expresive) de construire a superlativului absolut la adjective.

N.B. Toate subiectele sunt obligatorii și trebuie tratate în ordinea de mai sus. Timpul de lucru este de *două ore*.

REZOLVARE

II. Analiza morfo-sintactică

1. *cine* = pronume relativ (introduce o propoziție subiectivă), în cazul nominativ, cu funcția sintactică de subiect;

2. *poate* = verb de conjugarea a II-a (*putea*), tranzitiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a singular, cu funcția sintactică de predicat verbal;

3. *oase* = substantiv comun, simplu, de declinarea a II-a, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, cu funcția sintactică de complement direct al verbului care urmează;

4. *roade* = verb de conjugarea a III-a (*roade*), tranzitiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a singular, cu funcția sintactică de predicat verbal;

Scanned with OKEN Scanner

5. *carne* = substantiv comun, simplu, declinarea a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, cu funcția sintactică de complement direct al verbului (subînțeles) *roade*;

6. *moale* = adjectiv calificativ variabil (cu două terminații în total), acordat în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină (*carne*) și cu funcția sintactică de atribut adjectival.

III. Sinonimele lexicale și frazeologice ale celor trei verbe

a. Verbul *a fugi* are ca principal sinonim lexical pe *a dispărea*, iar ca sinonime frazeologice o serie de locuțiuni și expresii, dintre care merită să fie menționate: *a o lua la fugă, a o rupe la fugă, a o lua la picior, a da bir cu fugiții, a-și lua picioarele la spinare, a-și lua tălpășița, a o lua la sănătoasa* (cu varianta *a o porni la sănătoasa*), *a o șterge englezește* (cu varianta *a șterge-o englezește*) etc. Mai puțin cunoscute, dar admisibile și ele ca răspunsuri sunt frazeologismele: *a o tuli la fugă* (cu varianta *a o tuli d-a fuga*), *a o croi la fugă, a o rade la fugă, a o pârli la fugă, a-și lua picioarele la spinare, a-și lua picioarele pe umeri* (cu varianta *a-și lua picioarele de-a umeri*), *a-și lua călcâiele de-a umeri* și chiar *a-și face coada bârzoi* (adică „ridicată în sus", cum se spune regional).

b. Dintre numeroasele sinonime lexicale ale verbului *a muri*, cele mai cunoscute sunt *a deceda* și *a răposa* (Pentru altele, vezi DSR, s. v. *muri*). Și mai numeroase decât acestea sunt sinonimele frazeologice, dintre care unele au mai fost amintite: *a înceta din viață, a-și da duhul, a-și da obștescul sfârșit, a da ortul popii, a trece în neființă, a trece în lumea umbrelor* și multe altele.

c. Verbul *a se omorî* are un singur sinonim lexical (și anume neologismul *a se sinucide*), însă cunoaște un mare număr de sinonime frazeologice, dintre care mai cunoscute sunt: *a-și pune capăt zilelor, a-și pune capăt vieții, a-și lua viața, a-și curma viața, a-și curma zilele, a-și face seama* sau *a-și zbura creierii* (adică „a se omorî ori sinucide prin împușcare").

IV. Enunțuri cu sensul figurat al substantivelor „căldură" și „explozie"

1. *Căldura umană* este, adeseori, mai prețioasă chiar decât căldura solară; Cf. și *căldură părintească, prietenească* etc.;

2. Există oameni care nici chiar în copilărie n-au cunoscut o *explozie de bucurie*; Mai ales cei săraci se tem (și pe bună dreptate) de o nouă *explozie a prețurilor* etc.

PRECIZARE. Pentru multe alte exemple, vezi **testul nr. 1** (punctul III).

V. Corectarea enunțurilor greșite

1. *Ai cărei* eleve sunt acești ochelari? (dacă e vorba de o singură pereche) și: *Ai căror* eleve sunt acești ochelari? (dacă întrebarea se referă la două sau mai multe perechi de ochelari).

Scanned with OKEN Scanner

2. Fata *al cărei* frate este elev s-a calificat pentru faza următoare a concursului.

PRECIZARE. Corectarea greşelilor poate fi însoţită de unele explicaţii gramaticale, dar, în cazul de faţă, acestea nu sunt obligatorii pentru obţinerea punctajului maxim.

VI. Modalităţi stilistice de construire a superlativului absolut

1. Cel mai frecvent procedeu stilistic de redare a superlativului absolut este, fără îndoială, *folosirea unor adverbe cu valoare expresivă*, legate întotdeauna de adjectivul următor prin prepoziţia *de*: Este *colosal* de gras; Mi se pare *extrem* de subiectiv; A rămas *grozav* de bun; Au fost *uluitor* de bogaţi; Mi s-a spus că este *teribil* de cumsecade etc. Întâlnit mai ales în limba populară şi în cea familiară, procedeul nu lipseşte nici din stilul artistic sau beletristic. Iată un singur exemplu din capodopera poetică a lui M. Eminescu, în care, de data aceasta, se recurge la unul dintre adverbele negative, folosite şi ele în acelaşi scop sintactic şi artistic: – „O, lasă-mi capul meu pe sân, / Iubito, să se culce ? Sub raza ochiului senin / Şi *negrăit* de dulce“ („LUCEAFĂRUL“).

2. Un procedeu fonetic frecvent întâlnit şi el în limbajul afectiv îl constituie *lungirea şi repetarea unor sunete* (vocalice sau consonantice): E *buuun*!; S-a făcut băieţel *maaare*!; E *mmizerabil*!; Are un patron *rrău*!; Prins în flagrant delict, s-a făcut *galllben* la faţă! etc.

3. Foarte des întâlnit este procedeul morfo-sintactic *al utilizării unui substantiv cu valoare adverbială*: E supărat *foc* (ori E deştept *foc*); Este sărat *ocnă*; E sănătos *tun*; Am fost, cândva, slab *scândură* ş. a . m. d. Pentru alte exemple, dintre cele mai variate, vezi **testul nr. 8** (punctul II).

4. Relativ frecvent (şi tot în limbajul afectiv) se recurge la înlocuirea adjectivului propriu-zis prin substantivul corespunzător, care se aşază înaintea elementului determinat şi se leagă de acesta cu ajutorul prepoziţiei *de*. Iată câteva exemple: Este *o frumuseţe* de femeie (adică o femeie *neobişnuit de frumoasă*); În tinereţe a fost *o mândreţe* de bărbat; În copilărie era *o dulceaţă* de fată; Va fi *o splendoare* de spectacol etc.

5. Un procedeu sui-generis, care se situează la limita dintre morfologie şi vocabular (mai precis formarea cuvintelor) îl constituie *recurgerea la unele afixe* (în special *neologice*), dintre care cele mai importante sunt sufixul *–isim* şi prefixele: *arhi-*, *extra-*, *hiper-*, *super-*, *supra-* şi *ultra-*. Exemple: *rarisim*, *simplisim*, *arhicunoscut*, *extrafin*, *hipersensibil*, *superrezistent*, *supraaglomerat*, *ultranaţionalist* etc. Deşi constituie unităţi lexicale distincte în raport cu adjectivele de la care provin, ele pot fi socotite ca reprezentând, totodată. superlativul absolut al cuvintelor de bază, adică al adjectivelor: *rar*, *simp* *cunoscut*, *fin*, *sensibil*, *rezistent*, *supraaglomerat* şi *naţionalist*.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru toate aceste mijloace de formare a superlativului absolut, ca şi pentru construcţiile echivalente care permit o variaţie stilistică atât în limba vorbită, cât şi în stilul beletristic, vezi, mai pe larg, GLR_2, vol. I (p. 131–33); Iorgu Iordan, *Limba română contemporană* (ediţia a II-a), Bucureşti, 1956, p.351–352 şi mai ales Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi* (ediţia citată), Bucureşti, Humanitas, 1997, p.124–126.

EVALUARE

Cele *100 de puncte* se repartizează în felul următor:

I. = *35 de puncte*, dintre care: *15 p.* pentru *conţinut* (bogăţie de idei, capacitate de motivare, spirit critic, concizie şi coerenţă în exprimare), *15 p.* pentru *corectitudinea* şi *eleganţa exprimării*, iar *5 p.* pentru *structurarea armonioasă a lucrării*;

II. = *18 puncte* (dintre care *12 p.* pentru analiza morfologică şi *6 p.* pentru indicarea corectă a funcţiilor sintactice);

III. = *9 puncte* (adică *3 p.* pentru sinonimele lexicale şi *6 p.* pentru sinonimele frazeologice);

IV. = *8 puncte* (sau câte *4 p.* pentru fiecare enunţ corect construit);

V. = *8 puncte* (sau câte *4 p.* pentru fiecare enunţ rescris corect);

VI. = *15 puncte* (adică *3 p.* pentru fiecare procedeu discutat şi ilustrat prin exemple corecte).

PRECIZĂRI:

Se mai acordă *7 puncte* pentru *estetica generală a lucrării* (adică aranjarea textului în pagină, caligrafie etc.). Greşelile de limbă şi de ortografie (altele decât cele care apar în compoziţie) se penalizează în funcţie de gravitatea lor.[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română" Botoşani, martie, 1998.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL NR. 8
(Clasa a VIII-a)

I. Comentaţi în cel mult o pagină una dintre cărţile pe care le-aţi citit, arătând de ce v-a plăcut sau chiar v-a impresionat în mod deosebit.

PRECIZARE. Se urmăreşte prin acest scurt comentariu capacitatea de a redacta un text corect, concis, coerent şi expresiv.

II. Se dă următorul text:

Chiar dacă Dunărea s-ar face neagră cerneală, iar eu, asemenea unui vrăjitor dintr-o incredibilă poveste, aş fi în stare să strâng infinita pânză albastră a cerului şi s-o transform în fâşii de hârtie, pe care să scriu efectiv şi întruna mai bine de o mie de ani, întingându-mi pana în cerneala ce provine din apa marelui fluviu, tot n-ar fi posibil să le povestesc oamenilor de-a fir-a-păr câte am de povestit despre mine şi despre cei care îmi sunt apropiaţi (după Zaharia STANCU).

CERINŢE:

1. Analizaţi exclusiv din punctul de vedere *al sintaxei frazei* textul de mai sus, rescriind propoziţiile şi arătând felul celor studiate până în prezent. (Schema frazei şi clasificarea propoziţiilor după scop, structură etc. nu sunt necesare).

2. Identificaţi toate *adverbele* şi rescrieţi-le, arătând numai felul lor, nu şi funcţia sintactică.

3. Extrageţi *locuţiunile şi expresiile* din întregul text şi rescrieţi-le însoţindu-le de precizări referitoare la felul şi la structura lor.

4. Recunoaşteţi *neologismele* şi rescrieţi-le (aşa cum apar în text sau cu forma din dicţionare), însă fără a le însoţi de comentarii privitoare la sensul şi la etimologia lor.

5. Citaţi un singur exemplu de *derivat* care apare în text şi care este în mod cert creat în interiorul limbii române; după ce îl recunoaşteţi, explicaţi mecanismul lui de formare.

III. Rescrieţi următoarea frază şi corectaţi toate greşelile pe care le conţine (indiferent de natura lor): *Din cauza marei lui productivităţi, sufixul* ***ne-*** *se adaogă la multe cuvinte şi forme morfologice pentru a nega o valoare oare-care.*

IV. Construiţi două enunţuri scurte, în care să apară folosite cu sensul lor figurat substantivele *atmosferă* **şi** *val.*

Scanned with OKEN Scanner

REZOLVARE

II. 1. Analiza sintactică a frazei

1. *Chiar dacă Dunărea s-ar face neagră cerneală* = propoziție concesivă în raport de coordonare copulativă cu propoziția următoare și amândouă subordonate regentei nr. 7;

2. *iar eu, asemenea unui vrăjitor dintr-o incredibilă poveste, aș fi în stare* = propoziție concesivă, coordonată cu nr. 1 și subordonată față de nr. 7;

3. *să strâng infinita pânză albastră a cerului* = completivă indirectă coordonată cu propoziția nr. 4 și subordonată față de regenta nr. 2;

4. (și) *s-o transform în fâșii de hârtie* = completivă indirectă coordonată copulativ cu propoziția precedentă și subordonată față de nr. 2;

5. *pe care să scriu efectiv și întruna mai bine de o mie de ani, întingându-mi pana în cerneală* = atributivă explicativă (determină subst. *fâșii* din propoziția anterioară);

6. *ce provine din apa marelui fluviu* = atributivă determinativă (lămurește subst. *cerneala* din propoziția nr. 5);

7. *tot n-ar fi posibil* = propoziție principală și regentă față de propozițiile nr. 1, 2 și 8;

8. *să le povestesc oamenilor de-a fir-a-păr* = propoziție subiectivă cerută de expresia impersonală *n-ar fi posibil* din regenta anterioară;

9. *câte am de povestit despre mine și despre cei* = completivă directă subordonată față de propoziția nr. 8 (determină verbul *să povestesc*);

10. *care îmi sunt apropiați* = propoziție atributivă (determină pronumele *cei* din regenta anterioară).

II.2. Adverbele din text sunt următoarele:

asemenea = adverb de comparație construit cu cazul dativ;[1]

efectiv = adverb de mod (care determină verbul *să scriu*);

întruna = adverb de mod (cu nuanță de timp) sinonim cu *mereu*;

mai bine = două adverbe: primul servește la formarea comparativului de superioritate, iar al doilea (adică *bine*) este adverb de mod;

posibil = adverb de mod, care intră ca element component în structura expresiei impersonale *e posibil*;

II.3. Locuțiuni și expresii

chiar dacă = locuțiune conjuncțională subordonatoare concesivă (formată din adv. *chiar* + conj. *dacă*);

---

[1] Astfel este considerat *asemenea* în *Gramatica Academiei* (vezi GLR$_2$, vol. I, p.17, 316; II, p.185) și în *opera citată* a Mioarei Avram, p.259 și 386). În conformitate cu afirmațiile din unele manuale școlare, am admis că *asemenea* poate fi socotit și prepoziție construită cu dativul (la fel ca: *grație, datorită, mulțumită, contrar* etc.). În favoarea acestei interpretări ar putea fi invocat faptul că nu adverbul, ci prepoziția este aceea care impune cazul substantivului următor.

Scanned with OKEN Scanner

aş fi în stare = expresie verbală (vezi DEX_2, p. 1015, col. 1, s.v. *stare*), în a cărei structură intră locuţiunea adjectivală *în stare* cu sensul de „capabil";

n-ar fi posibil = expresie verbală impersonală (la forma negativă), în a cărei structură intră verbul copulativ *a fi* şi adverbul *posibil*;

de-a fir-a-păr = locuţiune adverbială de mod (al cărei sens este „cu de-amănuntul, cu minuţiozitate").

4. Neologisme (în ordinea şi cu forma din text): *incredibilă, infinită, să transform, efectiv, provine, fluviu* şi *posibil*.

5. Un derivat creat în mod sigur în limba română este *vrăjitor* (format de la verbul *a vrăji* + suf. *–tor*). Derivarea lui de la subst. *vrajă* este indiscutabil greşită.

III. Rescrierea corectă a frazei

Din cauza *marii* lui productivităţi, *prefixul* ***ne-*** se *adaugă* la multe cuvinte şi *forme gramaticale* (sau flexionare) pentru a nega o valoare *oarecare*.

PRECIZARE. În lingvistică, adj. *morfologic* se referă chiar la forma cuvintelor, pentru că, etimologic vorbind, grec. *morphé* = „formă". Deşi apare chiar în unele lucrări de specialitate, sintagma *forme morfologice* este un pleonasm evident şi supărător, care trebuie evitat.

IV. Enunţuri cu sensul figurat al celor două cuvinte:

1. Nu oricine are şansa de a se dezvolta într-o *atmosferă* intelectuală; Într-un regim totalitar *atmosfera* politică este aproape irespirabilă etc. Se admit şi simple sintagme de felul lui: *atmosferă morală, atmosferă de lucru, atmosferă de suspiciune* şi altele.

2. *Un val de căldură* în luna februarie sau în ianuarie este ceva puţin obişnuit; După Decembrie 1989, aproape toţi românii au fost cuprinşi de un adevărat *val de entuziasm* etc. Alte sintagme admise sunt: *val de frig, val de violenţă, val de imigranţi, val de neologisme* ş. a. m. d.

EVALUARE

Cele *100 de puncte,* care se acordă (inclusiv pentru **I**) sunt repartizate astfel: *15 p.* pentru conţinutul compoziţiei (bogăţie de idei, capacitate de motivare, spirit critic, concizie şi coerenţă în exprimare); *10 p.* pentru corectitudinea şi eleganţa exprimării; *5 p.* pentru structurarea armonioasă a lucrării şi pentru calităţi de ordin estetic, iar *70 p.* pentru II, III şi IV.

II.1. Pentru analiza sintactică a frazei se acordă *20 de puncte* împărţite astfel: *10 p.* pentru segmentarea corectă a frazei (deci câte *1 p.* pentru fiecare propoziţie)

Scanned with OKEN Scanner

şi *10 p.* pentru identificarea corectă a propoziţiilor. Nu este obligatoriu ca cele două concesive să fie recunoscute. În cazul lor se ţine seama numai de segmentare.

II.2. Se acordă *10 p.* pentru adverbe (câte *2 p.* pentru fiecare). În cazul lui *asemenea* se admite şi interpretarea lui ca prepoziţie. Se admite, de asemenea, considerarea lui *chiar* ca adverb, însă cu precizarea că este element component al locuţ. conjuncţ. *chiar dacă*. Afirmaţia este valabilă şi pentru *posibil* din expresia verbală impersonală *ar fi posibil*.

II.3. = *8 puncte* (câte *2 p.* pentru fiecare locuţiune sau expresie);

II.4. = *14 puncte* (adică *2 p.* pentru un neologism recunoscut);

II.5. = *2 puncte* (pentru derivatul *vrăjitor*);

III. = *10 p.* (pentru cele cinci greşeli recunoscute);

IV. = *6 p.* (adică *3 p.* pentru un enunţ corect construit).

PRECIZARE. Identificarea greşită a unor adverbe, locuţiuni şi expresii, neologisme sau derivate se penalizează cu *2 p.* pentru fiecare eroare. Suma rezultată din totalul depunctărilor se scade, la sfârşit, din cele *100 p.* Greşelile de ortografie sau de altă natură se penalizează şi ele în funcţie de gravitatea lor.[1]

[1] Test dat la „Olimpiada de limba şi literatura română", Botoşani, martie, 1998.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE DE ANALIZAT

(pentru orice concurs şi pentru bacalaureat)

Scanned with OKEN Scanner

TEXTUL NR. 1

„De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur' ude în văzduhul tămâiet;
Pare că şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
Iar prin mândrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
Ele trec cu harnici unde şi suspină-n flori molatic,
Când coboară-n ropot dulce din tăpşanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar rotind de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici albaştri, mii de roiuri de albine
Curg în râuri sclipitoare peste flori de miere pline,
Împlu aerul văratic de mireasmă şi răcoare
A popoarelor de muşte sărbători murmuitoare.
Lângă lacul care-n tremur somnoros şi lin se bate,
Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prea luminate,
Căci din patru părți a lumii împărați şi-mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingaşei mirese;
Feți-frumoşi cu păr de aur, zmei cu solzii de oțele,
Cititorii cei de zodii şi şăgalnicul Pepele.
Iată craiul, socru mare, rezemat în jilț cu spată,
El pe capu-i poartă mitră şi-i cu barba pieptănată;
Țapăn, drept, cu schiptru-n mână, şede-n perine de puf
Şi cu crengi îl apăr pagii de muscuțe şi zăduf...
Acum iată că din codru şi Călin mirele iese,
Care ține-n a lui mână mâna gingaşei mirese".

M. EMINESCU, *Călin* (File din poveste)

CERINȚE, RECOMANDĂRI ŞI PRECIZĂRI:

1. Cadrul natural în care va avea loc nunta fetei de împărat cu Călin este feeric şi fabulos. Utilizând o mare varietate de procedee artistice, Eminescu a realizat un peisaj de o rară bogăție, diversitate, prospețime, strălucire şi armonie. Arătați care sunt mijloacele stilistice şi lingvistice, în general, prin care poetul ne face să percepem cu toate simțurile noastre frumusețea şi strălucirea acestui peisaj mirific. Enumerați elementele lui componente, insistând asupra celor care îi conferă o anumită vrajă, precum şi asupra celor care ne creează impresia că acest colț de natură este plin de viață, extrem de animat.

2. Identificați toate figurile de stil existente în fragmentul ales pentru analiză (epitete, metafore, personificări, inversiuni etc.) şi demonstrați că, din acest punct

Scanned with OKEN Scanner

de vedere, textul eminescian este de o mare expresivitate şi originalitate. Dintre numeroasele metafore şi construcţii metaforice (numite astfel de Tudor Vianu) se impune atenţiei în primul rând combinaţia lexicală *cuibar rotind de ape* (cu sensul de „vâltoare" sau „vârtej"). Printr-o surprinzătoare neatenţie, Tudor Arghezi citează această expresie specific eminesciană sub forma *în cuibar rotit de ape*, comentând-o în felul următor:

> „E locul să mai bănuim că, înainte de *cuibar* ***rotit*** *de ape* fusese *cuibar* ***rotund*** *de ape*; numai forma cuibarului, fără mişcare. *Cuibar rotit de ape* exprimă tot ce trebuia şi acest rezultat poetul l-a obţinut succesiv". După ce arată că şi *cuibar* este un cuvânt căutat şi lucrat" (preferabil lui *cuib*), Arghezi încheie cu convingererea că întregul stih e susceptibil „să reprezinte perfecţiunea": „Versul întreg pare scris pe metal gros. Are ascuţişurile şi linia scobită, impusă de materialul în care e săpat. *În cuibar rotit de ape peste care luna zace*" (Vezi Tudor Arghezi, *Eminescu*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1973, p. 28–30).

Recunoscând fineţea unor observaţii din comentariul (aici scurtat) al lui Tudor Arghezi, prof. G. I. Tohăneanu a arătat, pe bună dreptate, că *în cuibar rotit de ape* este o variantă anterioară, nu definitivă, la care Eminescu a renunţat, în cele din urmă, întrucât participiul trecut devenit adjectiv (adică *rotit*) exprimă o acţiune încheiată „sugerând parcă fotografic încremenirea". Prin înlocuirea participiului *rotit* cu gerunziul *rotind*, poetul a redat „mişuna şi forfota apelor ca un proces în plină desfăşurare dinamică".[1]

3. Din mulţimea epitetelor care există în fragmentul de analizat (unele dintre ele metaforice) ne frapează, prin ineditul şi forţa lor evocatoare, mai ales cele adjectivale: bulgări *fluizi*", trunchii *vecinici*" (adică, în cazul de faţă, *străvechi*), „izvoare *zdrumicate*", „*mândrul* întuneric", tăpşanul *prăvălatic*", „râuri *sclipitoare*" şi, desigur, văzduhul *tămâiet*" (în loc de forma literară *tămâiat*). Cu ajutorul acestui epitet se realizează o foarte reuşită imagine olfactivă, prin care poetul scoate în evidenţă mireasma îmbătătoare a florilor albastre ude şi tremurânde. Este interesant de remarcat că Eminescu manifestă o adevărată predilecţie pentru folosirea unor fonetisme regional-moldoveneşti de felul lui *tămâiet*. Iată o listă aproape completă a acestora, aşa cum sunt ele înregistrate în *Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu* (sub redacţia lui Tudor Vianu), Bucureşti, Editura Academiei, 1968: *băiet* (p. 63, col. 1), *împăiet* (p.258, col. 1), *împrăştiet* (p.260, col. 1), *mlădiet* (p.347, col. 1), *nemângâiet* (p. 364, col. 1), *spăriet* (p.503, col. 2), *trunchiet* „retezat" (p.555, col. 2), *ţuguiet* (p.563, col. 2) şi *zgâriet* (p.609, col. 2). Varianta *ietac* (= *iatac* „cameră mică de dormit, budoar") aparţine aceleiaşi categorii de regionalisme fonetice şi apare chiar în *Călin* (*File din poveste*): „Şi pe-a degetelor vârfuri în *ietacul* tăinuit / Intră – unde zidul negru într-un arc a-ncremenit").

4. În „*Călin*" (poem de inspiraţie folclorică) există şi unele elemente lexicale regionale sau chiar autentic populare, care i s-au părut poetului mai potrivite pentru

---

[1] Mai pe larg vezi G. I. Tohăneanu, *Eminesciene*, Timişoara, Editura Facla, 1989, p. 157–159. Tot aici se atrage atenţia, pentru prima oară, şi asupra regretabilei confuzii argheziene, care a putut să treacă neobservată chiar la editura care poartă numele nemuritorului poet.

Scanned with OKEN Scanner

a crea o atmosferă de intimitate. Descoperiți aceste elemente, recitind întregul poem (nu numai fragmentul în discuție) și arătați, mai pe larg, în ce rezidă valoarea lor expresivă. Printre acestea nu ezitați să treceți și subst. *viers* (cu sensul de „glas, voce"), pe care, Maiorescu l-a înlocuit, în mod greșit, cu dubletul etimologic și neologic *vers* în prima ediție a poeziilor lui Eminescu: „O rămâi, rămâi la mine, tu cu *viers* duios de foc, / Zburător cu negre plete, umbră fără de noroc".

5. Pentru a înfățișa o acțiune care se petrece în lumea basmului, poetul a recurs și la câteva *arhaisme lexicale, fonetice, gramaticale* (mai ales sintactice), discret repartizate pe întregul cuprins al poemului. Folosindu-vă de dicționare sau de lucrările citate, descoperiți și aceste elemente, care atestă atât varietatea lexicului și în general a limbajului eminescian, cât și diversitatea procedeelor lingvistice de care s-a servit poetul în realizarea acestei remarcabile povești versificate.

6. Examinând cu atenție fragmentul selectat pentru analiză și mai ales poemul în ansamblul lui, nu-i greu de observat că Eminescu a folosit cu o artă rar întâlnită și unele d u b l e t e s i n o n i m i c e, asupra cărora s-a mai atras, de altfel, atenția. În afară de *codru* și de *pădure* (asociate cu epitetele metaforice *de aramă* și *de argint*) există în poem și alte sinonime (uneori numai aproximative), la care poetul apelează pentru exprimarea unor nuanțe semantice, pentru varierea expresiei sau pentru a satisface necesitățile versificației. Descoperiți-le și analizați-le mai pe larg, extinzând, eventual, observațiile și la alte creații eminesciene.

7. Spre deosebire de alte categorii lexicale, n e o l o g i s m e l e sunt foarte slab reprezentate în „Călin", din cauza conținutului acestui poem și a cadrului fantastic în care se desfășoară acțiunea lui. În fragmentul de analizat există, totuși, două neologisme, dintre care unul este *paj* (prezent în text sub forma *pag.*). Referindu-se la *crai*, participant la nuntă în calitate de „socru mare", poetul ni-l prezintă în câteva versuri absolut memorabile. Reproducem dintre acestea: „Țapăn, drept, cu schiptru-n mână, șede-n perine de puf / Și cu crengi îl apăr *pagii* de muscuțe și zăduf". Lăsându-l la o parte pe *schiptru* (care a încetat de mult să mai fie un neologism), descoperiți al doilea cuvânt care are această calitate, precizați ce înseamnă el, cum se accentuează în mod corect și cărei clase morfologice îi aparține.

Cât despre *schiptru* (împrumutat din neogreacă), trebuie reținut că, în limba modernă, el a fost definitiv înlocuit cu *sceptru*, care provine din frc. *sceptre* și lat. *sceptrum* (acesta el însuși un împrumut din vechiul grecesc *skeptron*). Prin același etimon grecesc se explică, în ultimă analiză, și învechitul *schiptru*, prezent și firesc în poemul eminescian. Judecat în planul sincroniei, *schiptru* poate fi considerat fie un alt cuvânt decât *sceptru* (și anume un sinonim arhaic al acestuia, ca în DOOM, p.541, col. 2), fie, mult mai normal, o simplă variantă lexicală învechită a neologismului citat (ca în DLR, tom. X, p.320–321, s.v. *sceptru*). Ultima interpretare este preferabilă, întrucât *schiptru* are același sens propriu ca și *sceptru*, precum și aceeași origine mai îndepărtată. Numai dacă ținem seama de faptul că, spre deosebire de *schiptru*, *sceptru* a dezvoltat și un sens figurat („superioritate sau autoritate incontestabilă a cuiva într-un anumit domeniu"), atunci suntem relativ îndreptățiți să vedem aici două unități lexicale distincte (ca în DOOM, s.v.). care formează împreună un dublet etimologic.

Scanned with OKEN Scanner

8. În cele 28 de versuri alese pentru analiză există 19 d e r i v a t e, despre care se poate afirma cu certitudine că sunt creații interne ale limbii române. Ele se împart în două mari categorii, și anume: *formații cu sufixe derivative* și *derivate imediate* (adică născute prin simpla adăugare a desinențelor verbale la rădăcina unor substantive sau adjective). Din ultima categorie fac parte verbele *albi* (derivat de la *alb*), *roti* (provenit de la *roată*) și *tămâia* (format direct de la subst. *tămâie*). În text ele sunt reprezentate prin gerunziile *albind* și *rotind* (ultimul cu valoare adjectivală), precum și prin participiul *tămâiat* (cu forma lui regională *tămâiet*), transformat și el în adjectiv. Derivatele cu sufixe, dintre care câteva cam greu de recunoscut, sunt următoarele (citate aici cu forma lor tip din dicționare): *cititor, cuibar, glăsuire* (infinitivul lung substantivat al verbului *glăsui*), *împărătească, mireasă, molatic, murmuitor, muscuță, prăvălatic, răcoare* (derivat de la *rece* + suf. *-oare*), *sărbătoare, sclipitor, somnoros, șăgalnic* și *tăpșan*. Folosindu-vă de un dicționar care indică și etimologia cuvintelor (DEX_2, DLR sau DLRM), arătați mecanismul exact de formare a acestor derivate și încercați să găsiți (acolo unde este posibil) o justificare de ordin artistic a prezenței lor contextuale.

Pentru ca lista derivatelor să fie completă, trebuie inclus printre acestea și subst. *tremur*, care este un postverbal (adică un derivat invers sau regresiv de la verbul *tremura*, moștenit din lat. *tremulo, tremulare*). Asemenea celor mai mulți poeți, Eminescu recurge și el la formații substantivale extrase din rădăcina unor verbe moștenite sau împrumutate. Fiind mai rare și mai scurte, acestea prezintă avantajul de a fi, totodată, și mai expresive în raport cu sinonimele lor provenite din formele de supin sau de infinitiv. În afară de *tremur*, mai apar în diverse creații poetice eminesciene: *auz, blestem, cânt, clipă, cuget, reflect* „reflex, reflectare", *rugă* (un sinonim prin excelență poetic al lui *rugăminte*) și *cutrier* „faptul sau acțiunea de a cutreiera". În rimă cu *grier* și cu sensul metaforic de „mișcare ritmică repetată", *cutrier* apare în cunoscutele versuri din „Scrisoarea IV": „Papura se mișcă-n freamăt de al undelor *cutrier*, / Iar în iarba înflorită, somnoros suspin-un *grier*"

9. O formă rar întâlnită este și adj. *zdrumicat* „făcut bucățele, sfărâmat, distrus, zdrobit". El provine din participiul trecut al verbului *zdrumica* (explicabil prin contaminarea sau încrucișarea a două verbe sinonime: *zdrobi* + *dumica*). În text apare întrebuințat în sens figurativ: „Vezi izvoare *zdrumicate* peste pietre licurind".

O altă creație sui-generis a limbii române este *ramură*, format din mai vechiul *ramuri*, care, inițial, a fost exclusiv pluralul lui *ram* (moștenit din lat. *ramus*). În „Scrisoarea III" Eminescu spune: „tot ce mișcă-n țara asta, râul, *ramul*"... Fiind mai mult folosit decât singularul *ram*, *ramuri* a fost înțeles ca plural feminin în loc de neutru, cum era la început, și din el s-a refăcut un nou singular (*ramură*), prin analogie cu zecile de substantive feminine care se termină la singular în *–ură* și la plural în *–uri* (de exemplu: *latură, lingură, mătură, măgură, negură, pătură* etc.). În DEX se face greșeala de a-l considera pe *ramură* un derivat de la *ram* (și mulți înțeleg că e vorba de o simplă formație cu sufixul *-ură*), iar în DLR același substantiv este, în mod greșit, tratat ca o simplă variantă lexicală a mai

Scanned with OKEN Scanner

vechiului *ram*, deşi *ramură* s-a transformat de multă vreme în cuvânt independent cu o frecvenţă net superioară sinonimului său moştenit din latină.

10. În legătură cu particularităţile de ordin gramatical ale textului, răspundeţi numai la următoarele întrebări: **a)** Care este valoarea verbului *pare* din versul al treilea şi a lui *pare* (urmat de *că*) din versul al cincilea?; **b)** Ce fel de propoziţie este *că şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă*?; **c)** Care este funcţia sintactică a grupului *socru mare* din versul al 23-lea?; **d)** Care sunt valorile celor doi *i* din versul al 24-lea („El pe capu-*i* poartă mitră şi-*i* cu barba pieptănată")?; **e)** În ce caz este subst. *mână* (care se repetă în ultimul vers) şi care este, de fiecare dată, funcţia lui sintactică?; **f)** Cum se explică prezenţa, în text, a formelor verbale *tremur* (în loc de *tremură*) şi *apăr* (în loc de *apără*)? Explicaţi, de asemenea, şi motivaţi forma invariabilă a articolului posesiv (*a*) din următorul distih: „Căci din patru părţi *a* lumii împăraţi şi-mpărătese / Au venit ca să serbeze nunta gingaşei mirese". Comparaţi aceste versuri cu alte două distihuri tot din „Călin" şi trageţi concluzia cea mai firească: „El în braţe prinde fata, peste faţă i se-nclină, / Pune gura lui fierbinte pe-*a* ei buze ce suspină". Peste numai două versuri citim în acelaşi poem: „Ea a doua zi se miră cum de firele sânt rupte / Şi-n oglind' *ale* ei buze vede vinete şi supte".

Pentru regionalismele şi elementele populare din *Călin* sau din alte creaţii poetice ale lui Eminescu, vezi şi Dumitru Irimia, *Limbajul poetic eminescian*, Iaşi, Editura „Junimea", 1979, p.227–232 et passim. Unele observaţii judicioase în legătură cu aceste elemente a făcut, mai întâi, Grigore Scorpan în *Vocabularul poeziei lui Eminescu*. Vezi extrasul din revista „Însemnări ieşene", an. III (1938), p.4–6 şi 10–14. Pentru analiza sintactică a primelor 12 versuri, ca şi pentru unele consideraţii de ordin stilistic referitoare la acelaşi fragment din poem, vezi, de asemenea, Dumitru Ivănuş – Ion Popa (*lucr. cit.*, p. 102–107).

Scanned with OKEN Scanner

TEXTUL NR. 2

JUPÂN DUMITRACHE: „Fată frumoasă, modistă şi învăţată şi trei ani la pasion, să-şi mănânce ea tinereţele cu un ăla ... Tot gândeam la început, că de! e tânăr, o să-i treacă mai încolo, o să-şi vie la pocăinţă. Aş, ţi-ai găsit! Ţircădău şi om de treabă! Eu, ca ăla, cumnat mai mare, cum am zice ca şi un frate, tot i dam poveţe fetii să mai rabde, să nu strice casa. Cu azi, cu mâine, a răbdat biata fată – biată să nu fie! – a răbdat cât a răbdat, până m-am pomenit într-o zi că vine ţipând la mine, pe cum că: „Nene, moartă, tăiată, nu mai stau cu mitocanul; scapă-mă de pastramagiul! să ştiu de bine că mă duc la mănăstire, pâine şi sare nu mai mănânc cu el!“ Ei! dacă am văzut ş-am văzut, zic: „Lasă Ziţo, zic, îţi găseşti tu norocul, n-a intrat zilele-n sac! acu e vremea ta! Lac să fie, că broaşte destule!“ – ş-am şi dezvorţat-o. Apoi nu mai era de suferit aşa trai. N-o mai maltrata, domnule, măcar cu o vorbă bună. Mă rog, o dată ce nu e bărbatul levent, ce fel de casă să mai fie ş-aia?“.

(I. L. CARAGIALE, „O noapte furtunoasă“ în *Opere*, vol. I (*Teatru*), Bucureşti, ESPLA, 1959, p.22).

CERINŢE, RECOMANDĂRI ŞI PRECIZĂRI:

1. Relevaţi faptele de limbă fonetice, lexicale şi gramaticale, care aparţin altor registre stilistice decât cel literar şi de care se foloseşte I. L. Caragiale pentru a-l caracteriza pe Jupân Dumitrache.

2. Menţionaţi câteva elemente lingvistice care există în text şi prin care se realizează *oralitatea* ca ansamblu de particularităţi ale limbii vorbite şi ca principală caracteristică a stilului aşa-zis „familiar“.

3. Analizaţi fragmentul de mai sus comparându-l din punct de vedere lingvistic cu alte replici ale aceluiaşi personaj caragialesc: „Vorbeşte *abitir*, domnule. Ăsta e bun de *dipotat*“ (p.74); „Dacă dumnealui *cabulipseşte să* ne *onoreze* cu atâta cinste ... de! Zestrea nu-i aşa mare ...“ (p.75) etc. Cu această ocazie, descoperiţi elementele de origine turcească şi grecească folosite alături de cele care au o proveniență latino-romanică (mai ales franceză). Prezenţa lor în vorbirea aceluiaşi personaj din a doua jumătate a secolului trecut reflectă ciocnirea dintre cele două influenţe: una pe punctul de a apune complet (cea *oriental-balcanică*) şi alta în plină forţă (cea *occidentală*). Recurgerea la neologisme, adeseori deformate, trădează orientarea spre o nouă cultură, mult mai evoluată, care nu fusese încă asimilată.

4. Identificaţi toate neologismele existente în text, precum şi în replicile adăugate la nr. 3 şi arătaţi care dintre ele sunt deformate.

5. Citiţi sau recitiţi întreaga comedie „O noapte furtunoasă“ şi descoperiţi alte neologisme deformate sau impropriu folosite cu ajutorul cărora Caragiale şi-a individualizat personajele realizând, totodată, remarcabile efecte comice.

Scanned with OKEN Scanner

6. Arătaţi cum s-au format derivatele: *mitocan*, *pastramagiu*, *pocăinţă* şi *tinereţe*, iar în cazul primelor două explicaţi şi evoluţia lor semantică (pentru care vezi DLR, s.v., SINTEZE, p.20 sau LLR, nr. 3 din 1997, p.7–8).

7. Precizaţi cum se numeşte şi cum se explică greşeala de limbă pe care o comite Jupân Dumitrache atunci când spune: *N-o mai maltrata, domnule, măcar cu o vorbă bună*? Citaţi şi comentaţi exemple de greşeli similare existente în opera comică a lui I. L. Caragiale (mai ales în *O scrisoare pierdută*: „curat murdar", „la douăsprezece trecute fix" etc.).[1]

8. Folosindu-vă de dicţionare, arătaţi care este originea, evoluţia semantică şi sensul cuvântului *levent*, aşa cum apare el în vorbirea lui Jupân Dumitrache şi într-un alt context din opera lui I. L. Caragiale: „cu dare de mână, *levent*, şi galantom, pătruns de filotimie" (în DA, tom. III, p. 172, col. 2).

9. Recitind cu atenţie textul, descoperiţi toate *locuţiunile* şi *expresiile* pe care acesta le conţine, clasificaţi-le după diverse criterii, găsiţi-le echivalentul lexical (acolo unde acesta există) şi evaluaţi încărcătura lor expresivă.

10. Consultând DEX-ul sau alte dicţionare (DLR, DLRM etc.), precizaţi etimologia lui *trai* şi apoi alcătuiţi „familia frazeologică" a cuvântului, descoperind principalele locuţiuni şi expresii în a căror structură intră acest substantiv (de exemplu: *a nu(mai) avea trai*, *a fi pus pe trai* sau *trai neneaco cu banii babachii* (care apare tot la I. L Caragiale).

11. Folosindu-vă de DOOM sau de alte lucrări normative, precizaţi corespondentele din limba literară ale lui: *acu*, *ăla*, *aia*, *fetii*, *i dam* (poveţe) şi *o să-şi vie* (la pocăinţă). Precizaţi, de asemenea, valoarea stilistică a pronumelui demonstrativ *ăla*, care (sub aceeaşi formă prin excelenţă regional-muntenească) apare şi în alte replici ale lui Jupân Dumitrache, Cf. „un *ăla*, ... un bagabont de amploiat" sau: „eu negustor ... să mă pui în poblic cu un bagabont ca *ăla*, nu face" (*Opere*, vol. I, p. 18).

12. Găsiţi cât mai multe exemple de forme greşite de genitiv-dativ articulat, care stau pe acelaşi plan cu *fetii*, în loc de *fetei*. De exemplu: „piciorul *mesii*, „acoperişul *casii*" (regional chiar *căşii*), „culoarea *feţii*", „de ziua *mamii*", „hotărârea *nevestii* sale" sau „părerea *dânşii*" (în loc de *dânsei*). Reţineţi că, de multe ori, se săvârşeşte şi greşeala inversă, spunându-se şi scriindu-se: *ideei* (în loc de *ideii*), *grijei* (în loc de *grijii*), *fabricei* (în loc de *fabricii*), *ordinei* publice" (în loc de *ordinii* publice") sau *marei* şi *dragei* (în loc de *marii* şi *dragii*, întrucât pluralele feminine corecte ale adjectivelor *mare* şi *drag* sunt *mari* şi *dragi*). În măsura în care asemenea erori se explică prin reacţia faţă de genitivele şi dativele *fetii*, *nevestii*, *ferestrii* (sau chiar *fereştii*) etc., ele constituie un interesant

[1] Detalii şi o discuţie teoretică instructivă în legătură cu această greşeală de limbă şi de gândire se găsesc la Mioara Avram, *Probleme ale exprimării corecte*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987, p.229–234.

Scanned with OKEN Scanner

aspect al **hipercorectitudinii gramaticale**, fenomen lingvistic aproape complet ignorat în învățământul nostru preuniversitar.[1]

Din bogata bibliografie referitoare la limba şi stilul lui Caragiale recomand şi aici celor interesaţi: Iorgu Iordan, *Limba „eroilor" lui I. L. Caragiale*, în vol. „Limba literară", Craiova, „Scrisul Românesc", 1977, p.263–301; Tudor Vianu, *Aspecte ale limbii şi stilului lui I. L. Caragiale*, în vol. „Studii de stilistică", Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1968 (p.244–263); Ştefan Cazimir, *Caragiale – universul comic*, Bucureşti, 1967 (p.225–244) şi Theodor Hristea, *Elemente regionale în limba operei lui I. L. Caragiale*, în CILRL, vol. al II-a (p.191–230).

[1] Vezi pentru acest fenomen şi pentru principalele lui aspecte în limba română Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968, p.277–315.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTUL NR. 3

„N. Iorga avea multe afinități cu *smeul* din poveste. După cum buzduganul acestuia își preceda stăpânul izbind în poartă, în ușă, spre a se așeza apoi singur în cui, tot astfel glasul profesorului Iorga se auzea indistinct pe scări și pe culoare, înainta intensificându-se viforos, apoi intra adus de un val de studenți *retardatari* în mijlocul sălii cucernice. La sfârșit apărea și N. Iorga, identificându-se ca autorul glasului. Marele istoric își potolea respirația accelerată cu câteva spirite, căuta neliniștit prin sală, fulgera ușa cutremurată de spatele staționarilor pe culoar, se aprindea, vocifera, decapita cu degetul prin aer un dușman nevăzut. Apoi devenea vesel! Găsise legături spirituale pe care însă deseori uita să le comunice și *auditorului*. Vorbea cu grația leneșă a femeii, căreia i se face o dulce violență. Avea în priviri *vanități* mărunte, își culca urechea pe sonoritatea moale a cuvintelor, stabilea cu ascultătorul mici corespondențe delicate, prin zâmbete galeșe sau clipiri confidențiale. Deși conferința prezenta cea mai strânsă *cohesiune*, N. Iorga părea că și-o improvizează dintr-un material de ocazie. Căutându-și *febril* batista prin buzunare găsea felurite însemnări suspecte pe care le răsucea cu bănuială, le citea mirat ca pentru sine și, găsindu-le interesante, le adăpostea din nou în *receptacolul* profund al redingotei. *Câte odată*, privea cu îngrijorare spre uși și ferestre, ca spre a se sustrage unor spioni ascunși. Vocea sa se cobora, se prefăcea într-o șoaptă prudentă cu aerul de a face *auditorului* destăinuiri grave. Respirația tuturor rămânea tăiată de curiozitate și teamă, o liniște încordată apăsa pretutindeni, iar toamna ai fi putut auzi ritmul lent al *ploaiei* lovind pe acoperișuri sau bolboroseala monotonă a strașinilor. Deodată N. Iorga devenea mânios. Simțise în freamătul lanului de capete trădarea, ostilitatea. *Vindicativ*, oratorul supunea publicul unui *rechizitor sgomotos*. Sala se umplea de grindină, de ceață și de tunete. Străpunși de degetul răzbunător al lui N. Iorga, dușmanii invizibili se prăbușeau surd pe dușumele, în timp ce cuvintele cădeau ca *trăznetele* într-un copac noduros. Apoi furtuna se potolea. După cum copiii, după un gest de violență, își descarcă inima grea în hohote de plâns, tot astfel oratorul extenuat se făcea supus, implorator: cerșea protecție, bunăvoință, puțină iubire. Căuta printre ascultători un chip prietenos, un zâmbet de speranță, un elogiu consolant. Uneori cei doi ochi umezi cădeau asupra unui biet ascultător terorizat. Conferențiarul avea aerul de a-l lua la o parte, de a-i face confidențe măgulitoare, îl bătea cu vorbele amical pe umeri, îi făcea mulțime de gingășii nespuse, în vreme ce restul publicului asista *respectos* la o întrevedere ce s-ar fi părut că nu-l privește. Repede însă N. Iorga redevenea nemulțumit. Pacientul era disprețuit, mustrat, împuns cu degetul în direcția coastelor, apoi, printr-un proces *clamoros*, consemnat *vindictei* publice. În cele din urmă conferențiarul, amărât, dădea semnele unei *decepțiuni* universale. În sentințe biblice se ridica deasupra patimilor mărunte, se închidea în negura de fum a unei înălțimi inaccesibile și întocmai ca Moise, spărgând tablele legii aduse unui popor netrebnic, tunând asupra sălii profeții grozave, fugea întunecat de o justă mânie, în aplauzele ropotitoare ale *auditorului*".

(G. CĂLINESCU, „Nicolae Iorga", în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p.544–545).

Scanned with OKEN Scanner

CERINȚE, RECOMANDĂRI ȘI PRECIZĂRI:

1. Faceți analiza stilistică a acestui text, insistând asupra procedeelor lingvistice originale pe care le folosește G. Călinescu și care fac din el un maestru incontestabil al artei portretistice. Comparați acest portret cu cel pe care autorul îl face lui E. Lovinescu, dovedind același remarcabil talent (mai ales descriptiv) dublat de un spirit de observație rar întâlnit:

> „Omul [E. Lovinescu] era într-adevăr frumos, plin de *noblețâ fiziognomică*. Închipuiți-vă un atlet enorm, cu liniile însă rotunjite berniniene, cu mască gigantică, efeminată și suavă, cu ochi fără scântei, indiferenți și enigmatici, cu piept greu, cu pulpe grele, făcut parcă dintr-o marmură moale. Genunchii săi uriași, ca acela al lui Moise din San Piero în vincoli pe care Michelangelo l-a izbit cu ciocanul, rupeau stofa; laba tare a piciorului ca aceea antică de pe una din ulițele Romei spărgea încălțămintea, cărnurile sale suceau veșmintele. Criticul era gigantic și aveai impresia că punând urechea pe toracele său monstruos spre a-i asculta bătăile inimii, ai fi auzit un motor imens, o orgă de apă. Venustatea corporală a omului nu trebuia, ca și monumentele, privită de aproape. El se îmbrăca neglijent, sumbru; perii feței sale erau adesea neraşi. Dar ținuta generală, albinozitatea înghițeau amănuntele și conservau eleganța masivului... “ (Ibidem, p.715–716).

2. Pornind exclusiv de la cuvintele și combinațiile lexicale existente în același text, arătați în ce rezidă bogăția, varietatea și modernitatea lexicului călinescian. Observați, de asemenea, mulțimea epitetelor, care există în cele două texte și care constau, adeseori, în asociații lexicale dintre cele mai neașteptate.

3. Folosindu-vă de unul sau mai multe dicționare (DEX_2, DN_3, DLR etc.), identificați majoritatea neologismelor pe care le conține primul text și încercați să stabiliți care dintre ele sunt de origine latino-romanică. Printre acestea, nu ezitați să treceți verbele *întrevedea* și *sustrage*, care sunt formate prin procedeul calcului lingvistic, constând în imitarea structurii sau formei interne a derivatelor franțuzești *entrevoir* și *soustraire*.

4. Utilizând aceleași lucrări lexicografice sau altele, precizați sensul următoarelor neologisme, citate aici în ordine alfabetică și evidențiate în text: *clamoros*, *febril*, *retardatar*, *vanitate*, *vindicativ* și *vindictă*.

5. Recurgând tot la dicționarele citate sau la un dicționar de sinonime (cel mai recomandabil fiind DSR), indicați câte un singur sinonim (neologic sau din fondul vechi al limbii) pentru cele șase neologisme mai sus citate.

6. Dintre numeroasele derivate care apar în text, explicați (cu ajutorul dicționarelor) numai pe următoarele: *bănuială*, *cucernic*, *gingășie*, *implorator*, *încordat*, *îngrijorare*, *liniște*, *mânios*, *mulțime*, *noduros*, *viforos* și *zâmbet*.

7. În legătură cu derivatul *noduros* sunt necesare câteva precizări, întrucât el nu stă în întregime pe același plan cu *viforos* (< *vifor* + suf. *-os*). Indicațiile etimologice oferite de dicționare sunt, parțial, inexacte, iar, pe deasupra, contradictorii și derutante. Acest adjectiv nu este format de la *nod* + suf. *-os* (ca în DEX_2, s. v.), fiindcă rezultatul derivării ar fi trebuit să fie *nodos*. El nu provine nici de la *nod* +

Scanned with OKEN Scanner

suf. *-uros* (ca în DLR şi în DLRM, s. v.), fiindcă derivarea nu a pornit de la forma de singular a substantivului *nod*, ci de la plural (superior în limbă singularului). Asemenea lui *noduros*, au mai fost formate: *cioturos*, *colţuros*, *deluros*, *mofturos* etc. În toate aceste cazuri, derivarea de la plural este justificată semantic, întrucât *cioturos* = „cu multe *cioturi*", (teren) *deluros* = „cu multe *dealuri*", *noduros* = „care are multe *noduri*", (om) *mofturos* = „care face *mofturi*" ş. a. m. d. În DLR (tom. VII. p. 462 – 463) există peste 30 de atestări pentru *noduros* şi nici una pentru *nodos*. Cf.: „lemn *noduros*", „baston *noduros*", „buştean *noduros*", „mâini *noduroase*" etc. Din *cioturos*, *colţuros*, *noduros* şi altele (analizabile atât în forma de plural + *-os*, cât şi în cea de singular + *-uros*), a putut fi extras acest afix dezvoltat, a cărui primă parte reprezintă desinenţa de plural neutru *–uri*. Numai ulterior noul element afixal a putut fi adăugat şi la singular, formându-se în felul acesta *somnoros*, spre exemplu, care provine, indiscutabil, din *somn* + *-uros*. Varianta iniţială *somnuros* s-a transformat în *somnoros* prin asimilare vocalică după formula *o – u* > *o – o*, iar noua formă a fost acceptată de limba literară (vezi DOOM, p. 565, col. 1).

8. În cele două portrete realizate de G. Călinescu apar şi o serie de grafii, pronunţări sau forme gramaticale care nu sunt conforme cu normele literare în vigoare. Le-am evidenţiat în text special pentru a fi mai uşor de recunoscut. Orânduite alfabetic, ele sunt următoarele: *auditor* (care cunoaşte trei ocurenţe sau apariţii), *câte odată* (scris în două cuvinte), *cohesiune*, *decepţiune*, *fiziognomic*, *nobleţă*, (ritmul) *ploaiei*, *receptacol*, *rechizitor*, *respectos*, *sgomotos*, *smeu* şi *trăznet*. Folosindu-vă de DOOM şi de alte lucrări normative, indicaţi formele corecte actuale şi arătaţi (acolo unde este posibil) cum se explică variantele considerate astăzi neliterare, dar prezente în monumentala *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent* (apărută în 1941).

Scanned with OKEN Scanner

TEXTUL NR. 4

„De fapt, negustoria ca atare nu i-ar plăcut [lui Moromete] dacă câştigul ar fi fost lipsit de peripeţii, încât insistenţa lui Bălosu i se păru firească. Moromete nu prevăzuse niciodată latura comercială a produselor pe care i le dădea pământul, iar existenţa banilor îi pricinuia o furie neputincioasă (când trebuia să-i dea, îi dădea cu gesturi dispreţuitoare de aruncare şi blestema mărimea, culoarea şi mirosul lor). Când ieşise împreună cu bătrânul Moromete, acum treizeci de ani, în 1907 şi dăduse foc conacului lui Guma, nu se gândise că pământul moşierului îi trebuie pentru comerţ şi pentru bani. Existau nişte obiceiuri pe vremea aceea care lui i se păreau mai mari nenorociri decât munca şi foamea. Se duceau la conac şi când dădeau ochii cu boierul, bătrânul se făcea de nerecunoscut, îşi lua căciula din cap şi avea un glas care şi acum, când îşi amintea de el, Moromete se întuneca şi se făcea crunt la faţă.

Când după război, Moromete deveni proprietar, el trăi atât de deplin bucuria de a fi scăpat de moşier, încât nu băgă de seamă că unii nu se mai gândeau de mult la asta, ci la cu totul altceva: La ce anume? Să facă comerţ! Aşadar, cu cereale şi să câştige bani! Şi cu banii ce să facă? Să plătească impozitele! Asta era ceva de râs, cum de nu vedeau? Ce ciudat, unde ajunseseră! În sfârşit, fie şi comerţ, dar să fim înţeleşi că nu ăsta e scopul... Încât Moromete vedea în priceperea lui Bălosu de a face combinaţii mai mult ceea ce îi plăcea fiului său de zece ani, Niculae, şi mult mai puţin ceea ce le plăcea celor trei, Paraschiv, Nilă şi Achim.

Merseră deci mai departe cu căruţele şi Moromete era foarte curios – şi foarte vesel în acelaşi timp – să vadă dacă o socoteală făcută din nimic, cum era presupunerea lui Bălosu că vor da porumbul cu şaptezeci de lei, are să fie dovedită pe viu".

(MARIN PREDA, *Morometii*, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1972, vol. I, p.57–58).

CERINŢE, RECOMANDĂRI ŞI PRECIZĂRI:

1. Faceţi analiza lexicală a întregului text descoperind, mai întâi, cele 20 de **neologisme** care există în el. Reţineţi că printre acestea se numără şi *nerecunoscut*, chiar dacă este format în limba română cu vechiul prefix *ne-*. Tema la care a fost adăugat afixul de origine slavă amintit este neologică, pentru că reprezintă participiul trecut al verbului *a recunoaşte* (format din *re-* + *cunoaşte*, după modelul frc. *reconnaître*, a cărui structură o calchiază). Tot neologism trebuie socotit şi *produs*, participiul trecut substantivat al verbului *produce* (împrumutat din lat. *producere*), căruia i s-au adăugat sensurile frc. *produit*, el însuşi participiu cu valoare substantivală al verbului *produire*. Alte neologisme explicabile prin calc şi existente în text sunt *deveni* (*de-* + *veni*, după frc. *devenir*), *prevedea* (< *pre-* + *vedea*, după frc. *prevoir*) şi *presupunere*, care reprezintă infinitivul lung substantivat al verbului *a presupune* (format din *pre-* + *supune*, după modelul francez *présupposer*).

Scanned with OKEN Scanner

2. Identificați toate derivatele și compusele pe care le conține textul și explicați mecanismul lor de formare. În legătură cu *trai* și *câștig* rețineți că acestea sunt derivate *postverbale* (din *a trăi* și, respectiv, *a câștiga*), adică un anumit gen de formații inverse sau regresive. Indiferent de natura lor, **derivatele regresive** (pentru care vezi SINTEZE, p. 73–95) se formează prin suprimarea unor afixe reale sau aparente și prin analogie cu modele preexistente în limbă.

3. Acolo unde este cazul, reconstituiți exact fiecare etapă a lanțului derivativ, procedând în felul următor: *neputincios* (< pref. *ne-* + adj. *putincios*, care, la rândul lui, este format din substantivul *putință* + suf. *-ios*). În procesul derivării, consoana *t* (urmată de *i*) se transformă în *č* (notat în scris *ci*). În ce privește substantivul *putință*, acesta este, foarte probabil, moștenit din latină (< *potentia*), întrucât e un cuvânt vechi și popular. Deși cele mai multe lucrări lexicografice românești îl consideră transmis direct din latină (vezi CADE, DLRM, DEX_2 etc.), *Dicționarul limbii române* vede în el un derivat de la verbul *putea* + suf. *-ință* (cf. DLR, tom. VIII, p.1851, col. 2), deci el poate fi inclus și printre formațiile apărute pe teren românesc în modul arătat mai sus.

4. Referitor la **compuse** trebuie făcută precizarea că numărul acestora este mult mai mare decât pare la prima vedere și la un examen care nu ține seama de originea sau etimologia cuvintelor. Câteva dintre aceste compuse îndepărtate au devenit de multă vreme neanalizabile, din care cauză, pentru vorbitorul român de astăzi, ele pot fi socotite cuvinte simple. În această situație se află pronumele negativ *nimic* (moștenit din latină: *ne* + *mica*) și chiar conjuncția *deci* (rezultată din contopirea prepoziției *de* cu adverbul *aci*). Spre deosebire de acestea, *decât, încât, departe, deplin* și altele care apar în text sunt compuse analizabile, pentru al căror mod de formare pot fi consultate dicționarele sau tratatul FCLR, vol. I (*Compunerea*).

5. Există în textul de analizat lexical cel puțin **50 de cuvinte** care sunt în mod cert de origine latină. Folosindu-vă de dicționare, identificați-le pe cele mai importante și apoi încercați să stabiliți care dintre ele fac parte din *fondul principal lexical* sau *vocabularul de bază* al limbii române contemporane. Criteriile de care vă folosiți pentru a stabili apartenența acestor cuvinte la *vocabularul fundamental* sunt: frecvența lor superioară în limba actuală, bogăția de sensuri (proprii și figurate), capacitatea de a da naștere la derivate și la compuse (deci de a avea o familie lexicală cât mai numeroasă), precum și prezența lor în structura a cât mai multe locuțiuni și expresii.

6. Folosindu-vă de aceleași dicționare (adică DEX, DLR, DLRM sau BREBAN), descoperiți cel puțin cinci cuvinte de origine slavă sau de altă proveniență decât cea latină și apoi găsiți-le sinonimele cele mai apropiate (după modele ca: ***glas*** = *voce*, ***vreme*** = *timp* etc.).

7. Extrageți din text toate locuțiunile, expresiile sau alte unități frazeologice și apoi clasificați-le în funcție de categoriile lexico-gramaticale (sau părțile de vorbire) cărora acestea le corespund. Ori de câte ori este posibil, găsiți pentru

Scanned with OKEN Scanner

fiecare unitate frazeologică un singur sinonim lexical sau tot frazeologic (după modele ca: ***a da foc*** = *a incendia*, ***în sfârşit*** = *în fine* ş. a. m. d.).

8. Aflaţi **antonimele** următoarelor cuvinte, care apar aici în ordinea din text, însă cu forma lor tip (din dicţionare): *plăcea*, *firesc*, *niciodată*, *existenţă*, *bucurie*, *pricepere*, *puţin*, *război*, *departe*, *vesel* şi *nimic*. Nu uitaţi că antonimia se realizează, adeseori, cu ajutorul unor prefixe care au valoare negativă, privativă, negativ – privativă etc. Cf.: *mulţumit – nemulţumit*, *aderenţă – inaderenţă*, *poetic – apoetic*, *încreţi – descreţi*, *tensiona – detensiona* şi multe alte asemenea perechi antonimice. Unele dintre ele sunt creaţii ale limbii române, iar altele se explică prin împrumuturi din diverse limbi, ca în cazul lui *confort* (< frc. *confort*) şi *disconfort* (< engl. *discomfort*).[1]

9. Ce puteţi spune despre substantivul *cap* ale cărui forme de plural sunt *capete*, *capi* şi *capuri* (net diferenţiate semantic)? Este aici un singur substantiv cu mai multe forme de plural (gen *coperte – coperţi* etc.) sau e vorba de **omonime parţiale** (deci de trei cuvinte diferite cu formă identică numai la singular)? Întrucât dicţionarele uzuale nu vă ajută să daţi un răspuns corect la această întrebare, este absolut necesar să consultaţi DOOM-ul şi să trageţi singuri concluzia care se impune (ca şi în cazul lui *corn* cu pluralele *coarne*, *corni cornuri*).

10. După ce aflaţi originea cuvântului **bătrân** (cu ajutorul unui dicţionar explicativ şi etimologic), încercaţi să descoperiţi ***dubletul*** lui ***etimologic***, care provine din acelaşi element latinesc, împrumutat, de data aceasta, pe cale cultă, savantă, livrescă sau cărturărească în secolul trecut. Apelând, ca de obicei, la dicţionare, precizaţi ce legătură de sens există între cele două cuvinte care descind din acelaşi trunchi latinesc şi apoi arătaţi cum s-a produs evoluţia semantică a etimonului comun.

11. Ce sens atribuie autorul verbului *a da* atunci când se referă la „presupunerea lui Bălosu că *vor da* porumbul cu şaptezeci de lei"? Recurgând la dicţionare şi, eventual, la citatele pe care unele dintre acestea le conţin, descoperiţi şi alte sensuri contextuale ale lui *a da* şi stabiliţi în ce măsură se poate vorbi de un cuvânt polisemantic în cazul acestui verb.

12. Selectaţi câteva substantive din textul pe care l-aţi analizat (de pildă: *ban*, *boier*, *foc*, *glas*, *ochi* sau *război*) şi alcătuiţi familia lor lexicală ţinând seama neapărat de indicaţiile etimologice oferite de dicţionare. Aceasta înseamnă că nu este suficientă o simplă înşiruire a derivatelor care aparţin aceleiaşi familii lexicale (de exemplu: *boieresc*, *boiereşte*, *boierie*, *boiernaş*, *boierească*, *boieroaică*, *boierime* etc.). De fiecare dată trebuie explicat mecanismul exact şi complet al derivării,

---

[1] Pentru identificarea antonimelor şi, în general, pentru aprofundarea acestei probleme de semantică, vă puteţi folosi, printre altele, de Marin Bucă şi Onufrie Vinţeler, *Dicţionar de antonime*. Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974 sau o nouă variantă a aceleiaşi lucrări lexicografice (Bucureşti, Editura „Vox", 1996). Din această lucrare sau din alte surse veţi afla, spre exemplu, că un cuvânt poate avea două sau mai multe antonime. Astfel, lui *existenţă* i se opun atât *inexistenţă*, cât şi *nonexistenţă* sau chiar *neant*.

Scanned with OKEN Scanner

precizându-se care este afixul cu ajutorul căruia s-a format un nou cuvânt şi care e valoarea sau funcţiunea afixului respectiv. Astfel, *co-* este un prefix care indică asocierea, *-ime* este un sufix colectiv, *-oi* poate fi atât sufix augmentativ, cât şi moţional (să se compare *buboi* cu *răţoi*), *-tor* ajută la formarea unor nume de agent, dar şi a unor nume de instrument (ca *tocător*, *uscător* etc.), *-ătate* este, de obicei, sufix abstract, dar în derivatul *păgânătate* (care apare în „Scrisoarea III" de *M. Eminescu*), el este un sufix cu valoare colectivă ş. a. m. d. Important este să cunoaştem şi temele cărora li se adaugă afixele derivative. Astfel, sufixul neologic *-itate*, spre exemplu, care este dubletul etimologic al vechiului *-ătate*, nu selectează decât teme adjectivale. Formaţii ca *fabricitate* (din sintagma *secret de fabricitate*), *literaturitate* (în loc de *literaritate*), *pământitate*, *simţietate*, *împreunătate* şi altele de acest gen sunt, indiscutabil, greşite, pentru că ele contrazic sistemul derivativ al limbii române.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTUL NR. 5

„Când te pătrunde ploaia de toamnă,
şi picioarele îţi sunt goale,
şi trupul flămând şi şubred,
şi ploaia cade peste tine necontenit şi necontenit,
şi cât vezi cu ochii în jurul tău se întinde câmpul nesfârşit,
şi nici o colibă în care să te adăposteşti,
şi nici un loc uscat pe care să te poţi întinde,
şi când ştii că până acasă la tine ai ore şi ore de mers prin această ploaie care te frământă şi te zdrobeşte,
şi care uneori e rece ca gheaţa,
şi straiele zdrenţuite de pe tine devin sloiuri, iar picioarele îţi sângeră, îngheţate până în măduvă, ca de altfel întregul trup …
spuneţi-mi
– dacă puteţi să-mi spuneţi –
care mai e atunci farmecul ploii?"
(ZAHARIA STANCU, „*Florile pământului*" în vol. *Desculţ*, ediţia a VIII-a, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1962, p 600).

CERINŢE, RECOMANDĂRI ŞI PRECIZĂRI:

1. Faceţi analiza sintactică, stilistică şi lexicală a acestei fraze, demonstrând, printre altele, că ea este o **perioadă condiţională**. Întrucât, în şcoală, acest interesant tip de frază se studiază prea puţin sau chiar deloc, câteva lămuriri sunt indispensabile.

Ceea ce caracterizează perioada condiţională (ca tip sui-generis de frază) este, în primul rând, structura ei complexă şi întotdeauna mai mult sau mai puţin simetrică. Chiar atunci când nu poate fi vorba despre o „arhitectură" cvasiperfectă a perioadei condiţionale, aceasta exprimă, de obicei, o singură idee, ce se desprinde din totalitatea propoziţiilor care o compun şi care pot fi destul de variate. Faptul că exprimă o singură idee mai importantă face din perioadă o unitate **logică** şi, în acelaşi timp, **sintactică**. Orice perioadă autentică este, în mod obişnuit, alcătuită din două părţi distincte, care au primit numele de *protază* şi *apodoză*.

Prima parte a perioadei condiţionale, adică *protaza*, reuneşte propoziţiile secundare şi are rolul de a-l pregăti pe cititor sau ascultător pentru înţelegerea ideii exprimate de *apodoză*, redusă de multe ori, la o singură propoziţie principală. Un exemplu clar de perioadă condiţională alcătuită din şase propoziţii (cinci subordonate şi una principală) îl constituie binecunoscutele versuri închinate de Al. Vlahuţă lui M. Eminescu, citate şi într-un test anterior, dar neanalizate din punctul de vedere care ne interesează aici:

„O, dacă geniul ce scoase / Ca din adâncul unei mări / Din fundul inimii zdrobite / Comoara asta de cântări, / Nu te-ar fi ars zvâcnindu-ţi tâmpla de flăcările-năbuşite / Ce-ţi luminau ale gândirii / Împărăţii neţărmuite / Şi de-ar fi

Scanned with OKEN Scanner

fost lăsat prin lume / Să treci ca orice om de rând / Ce lesne-ai fi pus frâu durerii / Şi răzvrătitului tău gând" (Al. Vlahuţă, „Lui Eminescu").

După cum vedem, protaza începe cu o subordonanţă condiţională (*dacă geniul ... nu te-ar fi ars zvâcnindu-ţi tâmpla de flăcările-năbuşite*), în interiorul căreia se află o atributivă introdusă prin *ce*), apoi se continuă cu o altă atributivă introdusă prin acelaşi pronume relativ, după care urmează a doua condiţională, în raport de coordonare copulativă cu prima (*de-ar fi fost lăsat*). Subiectiva *prin lume să treci ca orice om de rând* încheie protaza, căreia îi urmează unica propoziţie principală, care include şi interjecţia *o* şi care alcătuieşte aşa-zisa **apodoză**: *O, ... ce lesne-ai fi pus frâu durerii şi răzvrătitului tău gând.* O nouă şi atentă lectură a acestei fraze învederează faptul că cele două părţi ale perioadei diferă între ele atât prin dimensiuni şi prin ceea ce exprimă fiecare, cât şi prin **intonaţie**, care în apodoză coboară, după ce în protază a cunoscut un caracter ascendent.

2. Verificaţi în ce măsură particularităţile mai sus stabilite ale perioadei condiţionale se regăsesc şi în fragmentul de proză ritmată, care este format din 21 de propoziţii şi al cărui autor e Zaharia Stancu.

3. Alcătuiţi o schemă care să oglindească atât structura foarte complexă a acestei perioade condiţionale, cât şi simetria ei (cu unele imperfecţiuni). În acelaşi timp, observaţi că, în cazul de faţă, e vorba de o frază „lucrată" sau elaborată, prin care autorul urmăreşte atât exprimarea unei anumite idei, cât şi realizarea unor efecte de ordin stilistic.

4. Stabilind felul subordonatelor, nu pierdeţi din vedere că propoziţia *când te pătrunde ploaia de toamnă* este o condiţională cu nuanţă temporală (asemenea tuturor propoziţiilor coordonate cu ea). Pentru dubla valoare a lui *când*, pot fi consultate diverse lucrări de sintaxă, dar în primul rând *Gramatica Academiei* (vezi GLR_2, vol. al II-lea, p.322).

5. În propoziţia nr. 3 (*şi trupul flămând şi şubred*) trebuie subînţeles verbul copulativ *a fi*. Tot aşa, în propoziţia nr. 7 (*şi nici o colibă*) sau în propoziţia nr. 9 (*şi nici un loc uscat*) trebuie subînţeles atât verbul predicativ *a fi*, echivalent, în cazul de faţă, cu *a exista*, cât şi adverbul relativ *când*, care îşi menţine aceeaşi dublă valoare.

6. În penultima secvenţă, trebuie separat auxiliarul de modalitate *puteţi* de verbul următor (*să spuneţi*) în conformitate cu recomandările făcute în cea de a doua ediţie a lucrării citate (vezi, în special, GRL_2, vol. al II-lea, p. 98).

7. Repartizând cuvintele existente în text după originea sau etimologia lor, demonstraţi că imensa majoritate a acestora sunt de proveniență latină. În comparaţie cu elementele latineşti, a căror superioritate calitativă a fost adeseori dovedită, cele de origine slavă sunt mult mai puţine (de exemplu *gol*, *trup* etc.) şi ele au, de obicei, un sinonim neologic latino-romanic. Folosindu-vă de dicţionare, descoperiţi sinonimele neologice ale cuvintelor de origine slavă ori cu etimologie

Scanned with OKEN Scanner

necunoscută şi arătaţi de ce, în textul de faţă, acestea ar fi fost, totuşi, inadecvate din punct de vedere stilistic.

8. Există în text şi două neologisme, pe care nu este foarte greu să le descoperiţi (La rigoare, puteţi proceda şi prin eliminări succesive pentru a le identifica). După ce le-aţi aflat, arătaţi cum se explică ele din punct de vedere etimologic.

9. Analizând textul stilistic, remarcaţi, printre altele, folosirea variantei „nesufixate" *sângeră*, în loc de *sângerează*, care este forma corectă sau literară: „iar picioarele îţi *sângeră*, înghețate până în măduvă". Reţineţi că scriitorii, în general, şi poeţii, în special, preferă adeseori cuvintele şi formele gramaticale mai scurte, apreciate pentru concizia şi expresivitatea lor. Eminescu însuşi scrie, spre exemplu, „răsare şi *străluce*", „ochi ce *scânteie* de vii", „doar braţele-ţi de *marmur*", de-al genei tale gingaş *tremur*" sau „singura mea *rugă*-i uitării să mă dai".

10. Pentru a înţelege mai bine specificul perioadei ca unitate logico-sintactică şi ca procedeu de realizare stilistică, analizaţi în plus următoarea frază amplă şi arborescentă din *Câteva ore la Snagov* de Al. Odobescu:

„Până aici toate merg destul de bine; dar când omul, regele naturii, ajunge a-şi încrede soarta unei simple puteri brutale, care nu judecă, nu cugetă, nu simte, ci merge mereu înainte, zdrobind toate în preajmă, fără socoteală, fără conştiinţă; când el se face sluga unei căldări cu apă clocotită, care târăşte orbeşte după sine sufletele omeneşti şi nu cunoaşte altă lege mai naltă, altă strună mai puternică decât două şine de fier aşternute pe căpătâie de lemn; când omul, într-un cuvânt, clădeşte cu cheltuieli şi sudori colosale drumuri de fier, spre a se transporta pe sine, ca o surcea fără preţ, lepădată în voia nesocotită a elementelor; atunci eu unul declar că omul şi-a pierdut cel mai scump odor al inteligenţei sale, raza luminoasă ce-l aseamănă cu dumnezeirea, simţul valorii şi libertăţii sale ... ".

Pentru p e r i o a d ă ca frază amplă cu structură simetrică şi ca una dintre cele mai izbitoare particularităţi ale stilului odobescian, vezi şi Tudor Vianu, *Observaţii asupra limbii şi stilului lui Alexandru I. Odobescu.*, în CILRL, vol. I (1956), p.122–128.

Scanned with OKEN Scanner

GLOSAR DE NEOLOGISME

(Deformate, confundate şi impropriu folosite)

A. Am arătat cu alt prilej (vezi SINTEZE, p.52 et passim) că nevoia de precizie sau exactitate, dorinţa de claritate sau numai de nuanţare a exprimării, precum şi necesitatea, adeseori stringentă, de a denumi noi realităţi materiale şi spirituale au dus la împrumutarea unui mare număr de neologisme latino-romanice şi germanice, dintre care cele mai multe şi-au câştigat un loc definitiv în lexicul românesc contemporan. Este hotărât lucru că, graţie neologismelor, în primul rând, suntem astăzi capabili să dăm expresie unei gândiri mai subtile, mai nuanţate şi mai elevate.

B. Cum bine a subliniat Sextil Puşcariu, împrumuturile neologice au transformat româna într-o limbă modernă, „reîncadrând-o în spiritualitatea romanică şi îndepărtând-o de comunitatea balcanică, în care o înglobase mai ales cultura ce ne venea din Bizanţ" (vezi *Limba română*, vol. I, Bucureşti, 1940, p.415)

C. Tot cu deplină dreptate s-a mai arătat că româna este o limbă extrem de receptivă faţă de neologisme, ceea ce permite nu numai continua ei îmbogăţire, ci şi modernizarea, relatinizarea, abstractizarea şi chiar internaţionalizarea vocabularului românesc, atât de diferit altădată de al celorlalte limbi occidentale.

D. Marele număr de neologisme existente în limba română actuală (după ultimele dicţionare *circa* 50 000) creează multe şi serioase dificultăţi în procesul comunicării verbale. Insuficienta şi incorecta asimilare a neologismelor (care se constată, adeseori, chiar în mediile sociale cultivate) face absolut necesară explicarea lor în cadrul acţiunii mai largi de cultivare a limbii literare. Glosarul de faţă nu conţine nimic inutil, însă, din diverse motive, unii termeni neologici au rămas, deocamdată, pe dinafară, iar alţii sunt prezenţi numai în testele rezolvate şi în textele de analizat.

E. Înainte de a trece la examinarea celor *50* de neologisme atent selectate, subliniez că *indicaţiile etimologice* (destul de numeroase, dar şi de importante) nu sunt date aici pentru a fi memorizate de către candidaţi şi nici nu sunt cerute la examenul de admitere în facultate ori la olimpiade. Rostul lor este să-i ajute pe cei interesaţi să înţeleagă mai bine şi să reţină mai uşor forma corectă a unor neologisme destul de dificile, precum şi adevăratul lor sens, care nu poate fi schimbat după bunul plac al fiecărui vorbitor. În acelaşi timp, se încearcă şi pe această cale acreditarea ideii că, **cel puţin în materie de vocabular, acţiunea de cultivare a limbii literare este de neconceput fără un minimum de *cunoştinţe etimologice*.**

Scanned with OKEN Scanner

Ele trebuie dobândite mai ales în şcoala de cultură generală, care nu-i învaţă, întotdeauna, pe elevi *ce* trebuie, *cum* trebuie şi *când* trebuie. Iată numai o parte dintre neologismele care merită cu prisosinţă să figureze în prezentul glosar, întrucât le auzim, adeseori, deformate, confundate cu alţi termeni mai cunoscuţi sau folosite impropriu chiar de către oameni care trec drept intelectuali autentici.

1. ADÁGIO, adv. (din ital. *adagio*), pronunţat **a-dá-gi-o**, nu *a-dá-gio* (în trei silabe). În terminologia muzicală este folosit (ca indicaţie de execuţie) cu sensul de „lent, uşor, în tempo rar". Întrebuinţat ca substantiv neutru, înseamnă *bucată sau piesă muzicală executată în tempo lent*. Nu trebuie confundat cu substantivul *adagiu* (vezi termenul următor) şi nici folosit cu sensul de „adaos".

2. ADÁGIU, subst. neutru (din lat. *adagium*), pronunţat **a-dá-giu**. Are ca sinonime pe: *maximă, sentinţă, aforism, dicton* şi *cugetare*. Sensul de „adaos" (prezent, uneori, chiar în aspectul scris al limbii noastre actuale) este profund greşit.

3. AFÍN, adj. şi subst. masc. (din lat. *affinis* „vecin, învecinat, rudă prin alianţă"). Pronunţat, în mod greşit, cu accentul pe prima silabă, se confundcă cu *áfin* „arbust din regiunile muntoase ale cărui fructe cu gust acrişor sunt cunoscute sub numele de *áfine*". Ca adjectiv, *afin* se foloseşte cu sensul de „înrudit", iar ca substantiv înseamnă „rudă prin alianţă". Se poate spune, spre exemplu, *limbi afine* (adică înrudite sau cu origine comună) ca în cazul românei, francezei, italienei, spaniolei etc., care sunt de provenienţă latină. Din aceeaşi familie lexicală cu *afin* face parte şi neologismul *afinitate* (lat. *affinitas* şi frc. *affinité*), care înseamnă *asemănare, potrivire, înrudire prin alianţă*.

4. APROPRIÁ, verb (din frc. *approprier*), pronunţat **a-pro-pri-a**. Sensul de bază al cuvântului este „a face propriu". Ca verb pronominal, *a-şi apropria* corespunde frc. *s'approprier* şi înseamnă *a-şi atribui ceva care nu îi aparţine, a-şi însuşi bunul altuia*. Mai ales adjectivul de origine participială *apropriat* (din frc. *approprié*), care înseamnă *potrivit, adecvat*, este adeseori confundat cu *apropiat* „situat aproape în spaţiu sau în timp". În mod corect se poate spune că un termen este *apropriat* (sau potrivit) într-un anumit context, că unui bolnav i s-a aplicat *tratamentul cel mai apropriat* sau că cineva *şi-a apropriat o invenţie (ori o descoperire) făcută de altcineva*.

5. AREOPAG, subst. neutru (explicabil formal prin lat. *areopagus*, iar, semantic prin frc. *aréopage*, a căror origine mai îndepărtată este grecească). În ultimă analiză, *areopag* este format din numele propriu *Áres* (unul dintre cei 12 zei mari ai Greciei antice) + subst. *págos*, care înseamnă „deal, colină". În vechea Atenă, senatul şi tribunalul suprem îşi aveau reşedinţa pe o colină situată la vest de Acropole, care se numea *Areios págos* (adică „dealul lui Áres"). Printr-o deplasare de sens, *areiópagos* (transformat, cu timpul, în cuvânt compus) a ajuns să denumească „cel mai înalt tribunal al vechilor atenieni", apoi „totalitatea

Scanned with OKEN Scanner

membrilor acestui celebru tribunal grecesc" şi, în sfârşit, „o adunare de orice judecători". Devenit un adevărat cuvânt internațional, termenul în discuție a cunoscut o nouă extensiune semantică mai ales în limba franceză (unde datează încă din 1495). În sens figurat, desigur, el a început să denumească şi adunarea unor oameni de ştiință, a unor oameni de litere sau chiar a unor oameni de stat, care se reunesc pentru a discuta probleme foarte importante. Dacă sensurile mai noi ale lui *areopag* pot fi considerate acceptabile (fiindcă se întâlnesc şi în alte limbi europene), varianta de pronunțare *aeropag* este profund incultă şi ea ar trebui definitiv eliminată măcar din exprimarea unor oameni politici şi de ştiință, unde se aude destul de des.[1]

6. ASAMBLÁ, verb tranz. (din frc. *assembler*). Înseamnă *a îmbina două sau mai multe piese, mecanisme ori alte elemente componente ale unui sistem*, iar (prin extensiune) *a (re)uni, a pune împreună* etc. Nu trebuie pronunțat *ansambla* sub influența subst. *ansamblu* (din frc. *ensemble*), folosit, de asemenea, ca element component al locuțiunii adverbiale **în ansamblu**, *„în general, în linii mari"*.

7. AUREOMICÍNĂ, subst. fem. (din frc. *auréomycine*) = *„substanță chimică de origine vegetală şi de culoare galben-aurie, folosită ca medicament antibiotic în tratamentul multor infecții microbiene"*. Pronunțarea (foarte răspândită) *auromicină* este neliterară, întrucât prima parte a acestui termen medical nu este lat. *aurum* (aur), ci adjectivul *aureus*, care înseamnă *auriu, de culoarea aurului*.

8. BACALAUREÁT, subst. neutru (din frc. *baccalauréat*), pronunțat **ba-ca-la-u-re-át** (în şase silabe). Rostirile **bacalore-át, bacalo-reát** şi **bacalo-riát** sunt greşite. Forma trunchiată **bac** (existentă şi în alte limbi europene) nu trebuie folosită decât în exprimarea orală, în general, şi în cea familiară, în special.

9. BINOCLU, subst. neutru (din frc. *binocle* < lat. *binoculus*, format din *bini* „doi, câte doi" + *oculus* „ochi"). Numele acestui instrument optic folosit pentru a privi obiectele situate la distanță nu trebuie pronunțat niciodată *benoclu*. Recomandarea este valabilă şi pentru verbul derivat *a se binoclá* (rostit, adeseori, în mod greşit, *benoclá*). La despărțirea în silabe a acestor neologisme, este recomandabil să se țină seama de elementele latineşti constituente şi să se aplice regulile silabației morfologice, scriindu-se (la sfârşit de rând) **bin-oclu** şi **bin-ocla**.

10. BLEUMARIN, adj. invariabil (din frc. *bleu marine*), pronunțat **blömarin**. Deşi foarte frecventă, rostirea *blömaren* (aparent franțuzească) nu este prin nimic justificată. Partea a doua a acestui adjectiv compus nu este frc. *marin* „de mare", ci subst. *marine* „marină" (scris cu *e* final, care nu se pronunță în franceză). În limba de origine, *bleu marine* înseamnă „albastru-închis, care amintește de

[1] Vezi, în acest sens, şi constatarea pe care au făcut-o, mai demult, Sextil Puşcariu şi Teodor A. Naum în prefața la *Îndreptar şi vocabular ortografic*, Bucureşti, Cartea Românească, 1932.

Scanned with OKEN Scanner

culoarea bluzelor şi bluzoanelor purtate de marina franceză". (Iniţial s-a spus chiar *bleu à la marine*).

11. BLUE-JEANS, subst. masc. pl. (din engl. amer. *blue-jeans*), pronunţat **blú-gins**. Sunt greşite rostirile şi mai ales accentuările: *blugínşi, blugíngi* şi *blugínz*. Este admisă, în schimb, forma *blugi*, impusă de uzul general şi explicabilă prin trunchierea sau scurtarea variantei originare *blue-jeans*. Tot de aici şi prin acelaşi procedeu al trunchierii a apărut în engleza americană forma *jeans* (rostită *gins*), o pronunţare care se aude şi în limba română, după ce s-a impus mai întâi în franceză: *jean* (gin), cu pluralul *jeans* (gins).

12. COOPERA, verb intranz. (din frc. *cooperer*) = *a lucra împreună cu cineva, a colabora*. Din cauza tendinţei de evitare a hiatului (în cazul de faţă prin contragerea celor doi *o* într-o singură emisiune vocalică), unii vorbitori pronunţă, în mod greşit, *copera* (în loc de **co-o-pe-rá**). Aceeaşi greşeală de pronunţare se constată şi în cazul altor neologisme, care fac parte din familia lexicală şi etimologică a lui *coopera*.

13. CONTÓR, subst. neutru, pl. *contoare* (din frc. *compteur*, derivat de la vb. *compter* „a număra"). Cu ajutorul acestui aparat de înregistrare se măsoară cantitatea de apă, de gaze naturale, de energie electrică etc., consumată într-un anumit timp. În mod corect, se poate spune: *contor de apă, contor electric, contor de gaze* sau *contor de viteză* (după frc. *compteur de vitesse*) şi *contor de taxi*. Crezând că acest termen provine din frc. *comptoir* (cum greşit se afirmă chiar în DEX_2, pag.218, col. 2), mulţi vorbitori pronunţă *contoar*, ajungându-se astfel la o adevărată confuzie cu un neologism care e mai puţin cunoscut. În special prin a doua jumătate a secolului trecut, *contoar* (singurul explicabil prin frc. *comptoir*) se întrebuinţa ca sinonim aproximativ al substantivelor *tejghea* şi *tarabă*. În terminologia economico-financiară şi bancară, *contoar* mai înseamnă şi „birou de comerţ" (îndeosebi al unui bancher), *„masă unde se fac plăţile sau alte operaţiuni comerciale"* şi chiar *„agenţie comercială străină"*. *Contor* şi *contoar* sunt două cuvinte net diferite, care nu trebuie confundate.

14. CORIGENT, adj. şi subst. masc. şi fem. (din lat. *corrigens, -ntis*). Sub influenţa verbului *a (se) corija* din frc. *(se) corriger* „a (se) îndrepta, a (se) corecta", adj. şi subst. *corigent* este, adeseori, pronunţat *corijent*, ceea ce e greşit. De la *corigent* s-a format, în limba română, derivatul *corigenţă*, care este şi el incorect pronunţat *corijenţă*.

15. CRENVURŞT, subst. masc., pl. *crenvurşti* (din germ. *Krenwürstchen*, compus din *Kren* „hrean" + *Würstchen* „cârnăcior", un diminutiv de la *Wurst* „cârnat"). Fiind greu de pronunţat şi mai ales de analizat în elementele lui componente, *crenvurşt(i)* este deformat în cel puţin şapte feluri: *crenvuşti, crenvuşi, crenvüşi, crenvişi* şi mai ales *cremvu(r)şti, cremvuşi* sau *cremvişi*, deşi

Scanned with OKEN Scanner

acest compus de proveniență germană nu are nici o legătură de ordin etimologic cu *cremă* (frc. *crème*).

16. DELINCVENT, -Ă, subst. masc. şi fem. (din lat. *delinquens, -ntis* „care greşeşte", participiul prezent al verbului *delinquo, -ere, deliqui, delictum)* = *„a greşi, a fi de vină, a se face vinovat"*. Sunt greşite variantele de pronunțare *delicvent* şi *delictvent* (ultima explicabilă prin influența subst. *delict*). Greşită este şi varianta *delicvență*, în loc de *delincvență* (din frc. *delinquance*) = *„fenomen social care constă în săvârşirea de delicte şi infracțiuni, adică fapte nepermise de lege"*.

17. DIALOG, subst. neutru (din frc. *dialogue* şi lat. *dialogus*, iar acesta împrumutat din grec. *dialogos*). La rândul lui, compusul grecesc este format din *dia-* „între" + *logos* „cuvânt, vorbire". Etimologic vorbind, *dialog* înseamnă „convorbire între două sau mai multe persoane" (cum bine se arată şi în *Dicționar enciclopedic*, Bucureşti, 1996, vol. al II-lea, p.87). Deşi extrem de frecventă, folosirea lui *dialog* numai cu sensul de „convorbire între două persoane" este cu totul nerecomandabilă şi ea se explică prin aceea că cei mai mulți vorbitori văd în prima parte a acestui neologism numeralul grecesc *di-* (care înseamnă „doi, de două ori, îndoit"). Acesta este mult mai cunoscut decât *dia-* „între", pentru că apare în numeroase compuse de felul lui: *diftong, distih, dilemă, dipetal, diglosie* etc. Convingerea greşită că dialogul se poartă exclusiv între două persoane a dus la crearea compuselor *trialog* şi *polilog*, care nu există decât în limba română şi care apar adeseori în presa noastră, fără ca ele să fie câtuşi de puțin necesare.

18. DIÚRN, -Ă, adj. şi subst. fem. (din lat. *diurnus, diurna*, derivat de la *dies* „zi"). Ca adjectiv, *diurn* este sinonim cu *zilnic* şi *cotidian*. Antonimul lui este *nocturn* (din lat. *nocturnus*, derivat de la *nox, noctis* „noapte"). Ca substantiv feminin, *diurnă* înseamnă *sumă de bani acordată cuiva pe timp de o zi pentru acoperirea cheltuielilor prilejuite de deplasarea în altă localitate în interes de serviciu*. Construcția **diurnă pe zi** este pleonastică, întrucât în structura lui *diurnă* intră chiar subst. latin *dies*, care (moştenit în limba română) s-a transformat în *zi*. Şi mai greşit este să spunem **diurnă pe lună** ori *pe săptămână*.

19. DIZENTERIE etc., subst. fem. (din frc. *dysenterie* şi lat. *dysenteria*, ultimul format din prefixoidul *dys-*, care exprimă ideea de greutate sau dificultate + grec. *énteron*, pl. *entera* „intestine"). Sensul acestui termen medical este de „maladie infecțioasă, caracterizată printr-o inflamare a intestinelor (mai ales a colonului)". Cei care spun şi chiar scriu *dezinterie* (iar aceştia sunt destul de mulți) confundă prefixoidul *dis-* cu prefixul *des-*, care este moştenit din latină (*dis-*) şi care se realizează, adeseori, sub forma *dez-*: *dezamăgi, dezbina, dezdoi, dezlega* etc. Spre deosebire de acesta, prefixoidul sau falsul prefix *dis* (cu varianta *diz-*) are sensul de „greu, dificil, rău, defectuos sau anormal". Cu ajutorul lui sunt formați o mulțime de termeni medicali, dintre care cei mai cunoscuți au pătruns în

Scanned with OKEN Scanner

dicționarele uzuale: *disconfort*, *disfazie*, *disfonie*, *dischinezie* (biliară), *dispnee*, *distrofie*, *disfuncție*, *dizgrafie*, *dizmnezie*, *distonie* și altele.

20. DOLEÁNȚĂ, subst. fem. (din frc. *doléance*, derivat de la verbul lat. *doleo, -ere* „a suferi, a fi îndurerat" și folosit, de obicei, la plural: *doléances*). Sensul corect al cuvântului este cel de *„plângere, reclamație"*. Deși foarte răspândită, întrebuințarea lui *doleanță* ca sinonim al lui *dorință* (în general) este cu totul nerecomandabilă.

21. ENERVÁ, verb (din frc. *énerver*, lat. *enervare*). Este sinonim cu *a (se) înfuria* și are ca antonim pe *a (se) calma*. În mod aproape sistematic, *enerva* este rostit *inerva*, devenind, în felul acesta, omonim cu termenul medical *inerva* (din frc. *innerver*), înregistrat chiar în unele dicționare uzuale cu sensul de *a forma rețeaua de nervi a unui organ sau a unui țesut*. *Enervat, enervare* și *enervant* sunt și ele tot așa de greșit pronunțate: *inervat, inervare* și *inervant*.

22. ESCRÓC, -Ă, subst. masc. și fem. (din frc. *escroc*). Nu trebuie rostit sau scris *excroc*, întrucât nu conține în structura lui prefixul de origine latină *ex-* (prezent în: *excentric, exponent, extragere, exmatricula* etc.). Verbul *escroca* și subst. *escrocherie* nu trebuie nici ele pronunțate *excroca* și *excrocherie*, deoarece în limba franceză (de unde provin) forma lor este *escroquer* și, respectiv, *escroquerie*.

23. ESTOMPÁ, verb (din frc. *estomper*, un derivat de la subst. *estompe*, care, împrumutat, în limba română, a devenit *estompă*). Sensul substantivului este de „mic rulou ascuțit la vârf (format din piele, hârtie sau alt material moale) cu ajutorul căruia se întinde praful de creion, cărbune etc. ori se șterge conturul unui desen executat în creion, cărbune sau pastel pentru a potrivi umbrele acestuia. Verbul *estompa* se folosește mai ales cu sensul figurat de „a atenua, a diminua, a slăbi din intensitate". Cei care nu știu cum a apărut în limbă acest verb nu-i înțeleg prea bine sensul și îl pronunță, de obicei, *extompa*, deși nici în structura acestui neologism nu există prefixul latinesc *ex-*. Reacționând față de rostiri ca *escursie, espediție, esploata, estrage* etc. (care sunt, într-adevăr, greșite) și procedând prin analogie cu acele neologisme care încep, în mod normal, cu *ex-* (de exemplu: *expune, excava, excentric, excrescență* și altele), mulți vorbitori cad în greșeala celor care pronunță *excroc, excrocherie, excalada, excalator, excadrilă* și mai ales *excortă* (în loc de *escortă* < frc. *escorte*).

24. FEMININ, adj. (din frc. *féminin* și lat. *femininus*, un derivat de la subst. *femina* „femeie"). Foarte mulți români, chiar dintre cei mai instruiți, rostesc și scriu acest neologism *femenin* sub influența vechiului și cunoscutului substantiv *femeie*. Adjectivul *feminin* înseamnă, într-adevăr, „de femeie, propriu femeilor, de gen sau de sex femeiesc". Normele ortografice și ortoepice în vigoare resping, totuși, grafia și pronunțarea *femenin* (cu al doilea *e*), întrucât subst. *femeie* nu provine din lat. *femina*, ci din *familia*, care, în urma unei complicate evoluții formale și semantice,

Scanned with OKEN Scanner

a devenit, în românește, *femeie*. După cum se vede, între neologismul *feminin* și subst. *femeie* nu există nici o relație genetică din punct de vedere științific sau – altfel spus – primul nu provine din al doilea. Cei care scriu și rostesc *femenin* (în loc de *feminin*) nu fac etimologie științifică, ci „populară", (fiindcă așa i se spune, în mod obișnuit, acestui fenomen în știința limbii).

25. FILIGRAN, subst. neutru (din frc. *filigrane*) = *„lucrare artistică* (asemănătoare cu o dantelă) *realizată din fire subțiri de aur, argint etc., întrețesute și sudate"*. Cuvântul cunoaște două variante lexicale neliterare: *filigrană* (din ital. *filigrana*) și *filigram* (care se explică atât prin influența lui *gram*, cât și prin analogie cu cele câteva compuse de felul lui: *decigram, centigram, miligram, kilogram* etc.). Din familia lexicală a lui *filigran* fac parte: *filigraná, filigranat, filigranare, filigranist, filigranolog* și *filigranologie* (disciplină care se ocupă cu cercetarea filigranelor).

26. FORTUIT, adj. (din frc. *fortuit* și lat. *fortuitus*, care este un derivat de la subst. *fors, fortis* „întâmplare, hazard, soartă, destin"). Adevăratul sens al lui *fortuit* nu poate fi decât „care ține de hazard sau întâmplare", deci, „care vine sau se produce pe neașteptate". Sinonimele cuvântului sunt: *întâmplător, neprevăzut, neașteptat, inopinat, accidental* și *ocazional*. Din aceeași familie cu *fortuit* face parte și *Fortuna*, care, în cultul poporului roman, era zeița norocului. Ca întrebuințări corecte ale neologismului *fortuit* pot fi citate sintagmele: *întâlnire fortuită, descoperire fortuită, caz fortuit, eveniment fortuit, accident fortuit* sau *deces fortuit* (adică neașteptat sau neprevăzut). Mult mai rar, *fortuit* se folosește și ca *adverb*, spunându-se, spre exemplu, că „un eveniment s-a produs *fortuit*". Folosirea lui *fortuit* ca sinonim al lui *forțat* este cu totul improprie și se explică prin fenomenul, adeseori invocat, cunoscut sub numele de „etimologie populară". Deși este încadrat în familia lui *forță*, adjectivul *fortuit* nu are nimic comun cu acesta din punctul de vedere al originii lui imediate și mai îndepărtate (Rom. *forță* provine din frc. *force*, împrumutat, la rândul lui din lat. *fortia*, un derivat de la *fortis* „tare, puternic, robust, forte"). Și mai grav este faptul că, din adj. *fortuit* (cu aspect participial) anumiți intelectuali au extras un verb *a fortui*, pe care îl întrebuințează tot greșit cu sensul de „a forța, a obliga".

27. GERÁ, verb (din frc. *gérer*) care înseamnă *„a conduce, a administra în numele altcuiva"*. Nu trebuie confundat cu *a gira* „a garanta" (din ital. *girare*). O confuzie similară se face adeseori între *gerant* „cel care gerează" (din frc. *gérant*) și mai cunoscutul *girant* „persoană care girează sau garantează pentru cineva prin semnătura sa" (din ital. *girante*).

28. GRÉPFRUT, subst. neutru cu pl. *grépfruturi* (din engl. *grape fruit*) cunoaște și o variantă scurtă (*grep*, pl. *grepuri*) acceptată de limba literară. Inacceptabile sunt însă rostirile profund inculte *gref* sau *grefă* (cu pluralul *grefe* și *grefuri*). Varianta *grepfrüi* (considerată de unii vorbitori conformă cu pronunțarea franțuzească) nu este prin nimic justificată. În limba franceză acest anglicism se

Scanned with OKEN Scanner

pronunță *grepfrút* și nu este foarte mult folosit, întrucât sunt preferate vechile sinonime *pamplemousse* și *pomélo* (ultimul tot de origine anglo-americană).

29. IMPORTUNÁ, verb (din frc. *importuner*, un derivat de la adj. *importun* „care jenează, plictisește sau deranjează, intervenind într-un moment nepotrivit"). Frc. *importun* provine din lat. *importunus* „greu de abordat, de acces dificil", derivat, la rândul lui, de la subst. *portus* „port (maritim sau fluvial)". Sensul verbului românesc *importuna* este identic cu al etimonului său franțuzesc, adică: „a plictisi, a stingheri, a deranja, a jena sau a incomoda pe cineva". Greșeala care se întâlnește frecvent în folosirea acestui verb constă în deformarea lui sub influența adj. *inoportun*, asemănător din punct de vedere formal cu *importuna*, mult mai cunoscut decât acesta și cu o dublă proveniență în limba română: frc. *inopportun*, lat. *inopportunus*. Mai ales presa cotidiană și periodică a pus în circulație varianta greșită *inoportuna*, pentru care există zeci de atestări. Mulți dintre cei care spun și scriu *inoportuna* (în loc de *importuna*) sunt convinși că e vorba de un verb derivat direct de la *inoportun*, însă această „etimologie" (tot „populară", în fond) este, indiscutabil, greșită.

30. ÎNTREPRINDERE, subst. fem., pl. *întreprinderi*. Este infinitivul lung al verbului *întreprinde* (format din *între-* + *prinde*, după frc. *entreprendre*), folosit pentru a traduce frc. *entreprise*. Sunt greșite pronunțările: *înteprindere, inteprindere, intreprindere* și chiar *interprindere* (această formă explicându-se prin aceea că, în ultimă analiză, prefixul *între-* provine din lat. *inter*, păstrat, în limba română, numai ca prepoziție).

31. JANTĂ, subst. fem. (din frc. *jante* = „partea exterioară a unei roți de automobil, bicicletă etc., de obicei metalică și construită de așa natură, încât să permită montarea pe ea a unui pneu ori a unui bandaj de rulare"). Limba comună cunoaște acest termen tehnic mai ales ca element component al expresiei *a rămâne pe jantă* (= „a avea un cauciuc dezumflat"). În vorbirea familiară această expresie a dezvoltat și un sens figurat (= „a rămâne în pană de bani, a fi lefter, a nu mai avea nici o lăscaie"). Cu același sens este folosită și varianta *a fi pe jantă*, care nu concordă semantic cu frc. *être sur la jante*, fiindcă aceasta înseamnă „a fi epuizat"; cf. ROBERT, p.1220, s.v. *jante*). Atât în forma tip a expresiei, cât și în varianta ei, neologismul *jantă* este aproape sistematic confundat cu mai cunoscutul substantiv *geantă* (împrumutat din limba turcă). Este aici un exemplu tipic de atracție paronimică și, în același timp, un alt caz de etimologie populară, imposibil de acceptat în limba literară.[1]

[1] În subsidiar și numai în cazul unor vorbitori, rostirea *geantă* (în loc de *jantă*) s-ar mai putea explica și ca o reacție față de rostirile regionale *jeam* (pentru *geam*), *jeme* (pentru *geme*), *plânje* (în loc de *plânge*) etc. Precum vedem, de data aceasta fenomenul etimologiei populare se combină cu hipercorectitudinea fonetică (și anume consonantică).

Scanned with OKEN Scanner

32. LUCRATIV, adj. (din frc. *lucratif* şi lat. *lucrativus*, derivat de la *lucrum* „câştig, profit"). Sensul acestui neologism este de *rentabil, profitabil, aducător de câştig*. Din această cauză, este impropriu să spunem *atelier lucrativ, atmosferă lucrativă* sau *şedinţă lucrativă* (adică „de lucru").

33. MASS-MEDIA, subst. n. pl. „*Totalitatea mijloacelor de informare a maselor (radio, televiziune, presă, cinematograf, afişe etc.)*". În engleză, de unde a pătruns şi în română, *mass media* este o scurtare din expresia *mass media of communication* „mijloace de masă ale comunicării". În aceeaşi limbă există, de asemenea, expresia sinonimă *media of mass communication*, care a fost tradusă, la noi, prin *mijloace de comunicare în masă*, în loc de *mijloace de masă ale comunicării* sau *mijloace ale comunicării de masă*, cum este, fără îndoială, mai corect (cf. şi frc. *moyens de communication de masse*). Din încrucişarea celor două expresii sinonime (*mass-media* + *mijloace de comunicare în masă*) a rezultat o formă hibridă, profund greşită, care este *mijloace mass-media*. Întrucât engl. *media* (din lat. *media*, pluralul lui *medium*) înseamnă chiar „mijloace", este clar că varianta hibridă amintită e pleonastică şi deci greşită. Şi mai eronată este varianta *mijloace de mass-media*, care se explică tot prin amestecul sau încrucişarea celor două expresii amintite. De data aceasta, noul hibrid păstrează din cea de a doua expresie subst. *mijloace* şi prepoziţia *de*. Pentru că paralel cu *mijloace de comunicare în masă* se spune, adeseori, şi *mijloace de informare în masă*, unii spun şi chiar scriu *mijloace de informare mass-media*, dând astfel naştere unei noi construcţii hibride şi pleonastice.

34. MINER, subst. masc. (din frc. *mineur*) nu trebuie confundat cu adj. *minier* (care are aceeaşi rădăcină), dar provine din frc. *minier* „relativ la mine". Se poate spune în mod corect: „*miner* hunedorean", „*minerii* din Valea Jiului", „*mineri* disponibilizaţi" etc., dar numai: industrie *minieră*, societate *minieră*, lucrări *miniere*, utilaj *minier* ş.a.m.d.

35. MUSCHETAR, subst. masc., pl. *muschetari* (din frc. *mousquetaire*, un derivat de la *mousquet* „muschetă"). Asocierea acestui neologism cu vechiul cuvânt românesc *muşchi* sau chiar cu *muşchi tari* este complet fantezistă din punct de vedere etimologic. În evul mediu, *muschetarul* era soldatul infanterist înarmat, în mod obligatoriu, cu o *muschetă* (armă de foc portativă prevăzută cu un fitil, care putea fi aprins). Deşi mai frecventă decât forma considerată literară, varianta *muşchetar* trebuie definitiv abandonată. La răspândirea ei a contribuit în special faptul că celebrul roman *Les trois mousquetaires* de Alexandre Dumas (tatăl) a fost greşit tradus, în limba română, prin *Cei trei muşchetari* (în loc de *muschetari*).

36. NOTA BENE, expresie latinească al cărei sens este *notează, observă, ia seama bine*! Folosirea acestei expresii (care a devenit internaţională) cu sensul de *„notă bună"* este profund greşită. Iată o singură atestare dintr-o revistă săptămânală, care s-a bucurat, cândva, de un adevărat prestigiu: „*Nota bene* regiei

Scanned with OKEN Scanner

(elegantă, aerisită). *Nota bene* şi organizatorilor care au început să renunțe... la concursul obişnuiților mandatari ai dansului de prin baruri ...“[1]

37. NUPȚIAL, adj. (din frc. *nuptial* şi lat. *nuptialis*, care este un derivat de la *nuptiae*, *-arum* „nuntă“). Adevăratul sens al acestui *neologism* (rămas necunoscut multor vorbitori intelectuali) este „de nuntă, privitor la nuntă, care se referă la nuntă“. Astfel, de obicei după modele franțuzeşti, se poate spune şi în limba română: *cameră nupțială*, *pat nupțial*, *imn nupțial*, *marş nupțial*, *cortegiu nuptial*, *ceremonie nupțială* sau *slujbă nupțială* (cf. frc. *messe nuptiale*). Asociindu-l cu *noapte* (pl. *nopți*) printr-o adevărată etimologie de tip popular, unii vorbitori îi schimbă sensul lui *nupțial*, care devine, în felul acesta, un fel de „sinonim“ profund greşit al lui ... *nocturn*.

38. PALIATIV, adj. şi subst. neutru (din frc. *palliatif*, explicabil prin lat. medieval *palliativus*). Termenul provine din medicină, unde se întrebuințează cu sensul de „care atenuează simptomele unei maladii fără să acționeze asupra cauzei sau cauzelor ei“. Cf. *remediu paliativ*, *tratament paliativ*, *medicație paliativă* etc. Folosit singur (şi adeseori în sens figurat), *paliativ* are valoare de substantiv al cărui sens este de „soluție sau intervenție care rezolvă temporar o problemă ori o situație dificilă“; „măsură care nu are decât un efect trecător“. Majoritatea vorbitorilor care întrebuințează acest neologism îl scriu şi îl pronunță *paleativ* (deci cu *e*, în loc de *i*). Forma aceasta (înregistrată în DN_3 şi în DLR) este neliterară şi ea trebuie evitată, întrucât nu are statut de „variantă literară liberă“. Pentru a explica pronunțarea *paleativ*, se poate invoca fie disimilarea vocalică (după formula $i - i > e - i$), fie reacția de tip hipercorect față de obişnuita închidere a lui *e* la *i* (ca în: *trin*, *accilărat*, *ginăral*, *siringă*, *tripied*, *vasilină* etc.). În celelalte limbi europene (nu numai în franceză), cuvântul se scrie şi se rosteşte tot cu *i*: engl. *palliative*, germ. *palliativ* şi *Palliativum*, ital. şi span. *palliativo*, rus. *palliativnâi* şi *palliativ* etc. Imaginea grafică şi acustică a acestui neologism internațional trebuie păstrată şi în limba română, aşa că forma corectă nu poate fi decât *paliativ*, care corespunde mai bine şi lat. *palliativus* (provenit, în ultimă analiză, de la *pallium* „mantie scumpă, învelitoare“).

39. PETROLIFER, adj. (din frc. *pétrolifère* „care conține sau furnizează petrol“, format din subst. *pétrole* + elementul de compunere *-fère* <lat. *fero*, *ferre* „a purta în sine, a conține). Nu trebuie confundat cu *petrolier* (din frc. *pétrolier*) care înseamnă „de petrol, referitor la petrol” sau „care ține de petrol“. În mod corect se poate spune: *câmp petrolifer*, *teren petrolifer*, *strat petrolifer*, *zăcământ petrolifer* sau *regiune petroliferă*, însă întotdeauna: *industrie petrolieră*, *companie petrolieră*, *conductă petrolieră*, *produse petroliere*, *utilaj petrolier* ş.a.m.d.

40. POLITICHÌE, subst. fem. (din neogrec. *politikí*). Adevăratul sens al acestui grecism învechit este cel de „diplomație“ sau „purtare diplomatică“

[1] Vezi „Contemporanul“, nr. 7 (1215) din 13 februarie, 1970, p.6. col. 7.

Scanned with OKEN Scanner

(vezi DLR, tom. VIII, p.986, col. 1, unde există şi un citat din teatrul lui V. Alecsandri). Prin extensiune, cuvântul se poate folosi şi cu sensul de „abilitate, isteţime, dibăcie" (pentru care vezi DEX_2, p.820). În presa actuală, care l-a repus în circulaţie, *politichie* apare deseori folosit ca sinonim al lui *politică*, ceea ce este greşit. Spre deosebire de celelalte cuvinte înregistrate în glosarul de faţă, *politichie* este un fals neologism.

41. RUGBI, subst. neutru (din engl. şi frc. *rugby*). Lucrările normative în vigoare ne recomandă grafiile şi pronunţările: *rugbi, rugbist* şi *rugbistic* (vezi DOOM, DEX etc.). Aceasta înseamnă că, oricât de frecvente ar fi ele, următoarele pronunţări trebuie evitate: *ruibi, roibi, reoibi, regbi, reogbi* şi chiar *ragbi* (deşi această variantă de rostire îşi găseşte un sprijin în pronunţarea englezească a cuvântului).

42. SALUTAR, adj. (din frc. *salutaire* şi lat. *salutaris*, un derivat de la subst. *salus, salutis*, care înseamnă, în primul rând, „sănătate", dar şi „salvare, mântuire, scăpare de primejdie"). Frc. *salut* (prin care se explică neologismul românesc *salut*) provine tot din lat. *salus, -tis* „sănătate". Prin extensiune semantică, acesta a ajuns să însemneze şi „salutare", adică „urare de bine, de *sănătate*". Deşi rădăcina lui *salut* şi a lui *salutar* este aceeaşi (lat. *salus*), adjectivul în discuţie nu înseamnă „demn de a fi *salutat*" ori „care merită să fie *salutat*". Adevăratul lui sens este de „salvator" sau „util pentru păstrarea ori recuperarea sănătăţii şi deci a vieţii". La fel ca în franceză sau în alte limbi europene, *salutar* trebuie folosit şi în română în legătură cu tot ce poate avea o acţiune favorabilă asupra sănătăţii fizice, psihice ori morale. Astfel, în mod corect, se poate spune: *intervenţie chirurgicală salutară, tratament salutar, remediu salutar, sfat salutar, aviz salutar* (cf. şi frc. *avis salutaire*) etc.

43. SCOLASTIC, adj. şi adv. (din frc. *scolastique* şi lat. *scholasticus*, ultimul împrumutat din grec. *skholastikos*, un derivat de la *skholê* „şcoală"). În mod corect, acest adjectiv trebuie folosit cu sensul de „care aparţine *scolasticii*" sau care este caracteristic *scolasticii* medievale" (aşa cum este ea definită în DEX_2, DN_3, DLR sau MDE_3, s.v.). Lărgind exagerat de mult sensul acestui adjectiv şi adverb, mulţi îl întrebuinţează ca sinonim al lui *şcolar, şcolăresc* sau *şcolăreşte*, spunând şi scriind: „Discuţia a fost cam *scolastică*"; „Deşi a devenit student, are încă un comportament *scolastic*" (adică de „şcolar"); „De multe ori procedează cam *scolastic*" (adică „şcolăreşte") etc. *Scolastic* nu trebuie folosit decât cu referire la şcolile din evul mediu şi la metodele lor de predare, care (în ţările europene dominate de catolicism) erau rupte de realitate şi de viaţa practică. Mai ales filozofia raţionalistă a lui René Descartes a rupt-o cu tradiţia scolastică medievală.

44. SEIF, subst. masc., pl. *seifuri* (din engl. *safe*, care se rosteşte *seif* şi care, ca adjectiv, înseamnă „sigur, la adăpost, în siguranţă"). În limba română se foloseşte numai ca substantiv şi sensul lui este *casă de bani, dulap de metal în care se păstrează bani, hârtii importante sau obiecte de valoare*. Cuvântul trebuie rostit

Scanned with OKEN Scanner

ca în limba engleză, deci într-o singură silabă, întrucât conține diftongul descendent *ei*. Variantele sub care apare acest anglicism în vorbire, iar, uneori, chiar în scris (*sef, se-íf, safé şi saféu) sunt toate neliterare.* Cea mai răspândită dintre ele este rostirea *se-íf* (în două silabe), pe care am înregistrat-o de câteva ori chiar în exprimarea unor lingvişti şi filologi bucureşteni, prea puțin preocupați de cunoaşterea şi respectarea normelor limbii literare.

45. SERVI, verb (din frc. *servir* < lat. *servire*). Folosit cu sensul de „a mânca, a bea, a consuma" sau „a lua masa", acest verb trădează superficialitate, snobism şi semidoctism. Din dorința de a se exprima cât mai elevat, mulți vorbitori spun şi chiar scriu: „*Am servit* masa la restaurant"; „La hotel, micul dejun îl *servesc* în cameră"; „Dimineața *servesc* numai o cafea cu lapte"; „De ce *nu mai serviți*? Totul e proaspăt"; „*Serviți* friptură!"; „*Serviți* şi fructe!" etc. În toate aceste cazuri şi în altele similare trebuie spus: „*Am luat masa* la restaurant"; „La hotel *iau* micul dejun în cameră"; „Dimineața *beau* numai o cafea cu lapte"; „*Serviți-vă* cu friptură!" (deci verbul trebuie să fie la diateza pronominală ca în franceză: *Servez-vous* du rôti!) etc. Cu verbul la diateza reflexivă se mai poate spune şi: „În acest restaurant *se serveşte* pizza", dar în nici un caz: „*Am servit* o pizza la restaurant". Când ne referim la mâncare sau la băutură, *servim* pe cineva cu ceva în calitate de gazdă ori *suntem* noi înşine *serviți* de chelneri, bufetieri etc. într-un restaurant sau într-un alt local de alimentație publică.

46. SOLICITUDINE, subst. feminin (din frc. *sollicitude*, lat. *sollicitudo,-nis).* Este greşit întrebuințat (câteodată chiar în scris) cu sensul de *solicitare*, în loc de *atitudine binevoitoare, plină de grijă față de cineva.*

47. SPECIOS, adj. (din frc. *specieux* şi lat. *speciosus*, un derivat de la *species* cu sensul de „strălucire, aspect strălucitor"). În latină *speciosus* înseamnă „frumos, arătos, pompos, elegant, strălucitor". Ceea ce este însă frumos şi strălucitor te poate înşela sau induce în eroare. În felul acesta s-a ajuns că frc. *spécieux*, mai întâi, să capete sensul de „aparent, înşelător, amăgitor" şi cu acelaşi înțeles a fost împrumutat şi în limba română. De obicei după modelul francezei, se poate spune şi în română: *argument specios* sau *argumentare specioasă* (adică „atrăgătoare, înşelătoare, falacioasă"), *raționament specios* (deci de natură să ne amăgească, să ne deruteze), *pretext specios* (adică numai în aparență întemeiat), *întrebare specioasă* ş. a. m. d. *Specios* este greşit folosit în combinații lexicale de felul lui: *caz specios, studiu specios, domeniu specios, capital specios, problemă specioasă, curs specios* şi altele, în care acelaşi adjectiv apare ca sinonim al lui *special* sau chiar *specific.*

48. SPRAY, subst. neutru, pl. *sprayuri* (din engl. şi frc. *spray*). Pronunțarea corectă este *sprei.* Toate celelalte variante sub care circulă acest anglicism (adică *sprai, şprei* şi *şprai*) trebuie neapărat evitate.

Scanned with OKEN Scanner

49. UMANITAR, adj. (din frc. *humanitaire*, a cărui rădăcină mai îndepărtată este lat. *homo* „om"). În limba din care a fost împrumutat, acest neologism înseamnă „pătruns de iubire faţă de om, filantropic, plin de umanitate", „care urmăreşte binele omenirii". În mod corect se poate spune, spre exemplu: *ajutor umanitar*, *organizaţie umanitară*, *instituţie de interes umanitar*, *act(e) umanitar(e)*, *sentimente umanitare* etc. Este însă o gravă eroare să se spună *învăţământ umanitar* (cum se scrie, uneori, în presa noastră actuală şi cum se exprimă chiar unii intelectuali). Corect este numai *învăţământ umanistic* (după germ. *humanistisch*), adică un învăţământ care se bazează pe studiul limbilor clasice (latină şi greaca veche), precum şi pe cel al *ştiinţelor umaniste* (în franceză: *les sciences humaines* sau *les sciences de l' homme*), numite astfel pentru că au ca obiect de cercetare fiinţa umană privită din punctul de vedere al activităţii şi comportamentului ei (e vorba de: psihologie, sociologie, etnologie, istorie, lingvistică etc.).

50. VINDICATIV, adj. (din frc. *vindicatif*, format de la verbul lat. *vindicare* „a (se) răzbuna"). Cuvântul este greşit folosit în sintagma *medicamente vindicative* (adică „vindecătoare"!). De obicei după franceză, se poate spune, de exemplu: *persoană vindicativă*, *caracter vindicativ* sau *pornire vindicativă*. Din aceeaşi familie cu *vindicativ* face parte neologismul *vindictă* (frc. *vindicte* şi lat. *vindicta* „pedeapsă, răzbunare").

Scanned with OKEN Scanner

SIGLE BIBLIOGRAFICE

BREBAN = Vasile Breban, *Dicţionar general al limbii române* (2 volume). Ediţie revăzută şi adăugită. Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1992.

CADE = I. -Aurel Candrea – Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*, „*Cartea Românească*", Bucureşti, 1931.

CILRL = *Contribuţii la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea* (Redactor responsabil: Tudor Vianu), vol. I – III, Bucureşti, 1956–1962.

DA = Academia Română, *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1948.

DCR = Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente* (ediţia a II-a), Bucureşti, Editura „Logos", 1997.

DEX_2 = *Dicţionarul explicativ al limbii române* (ediţia a II-a), Bucureşti, Editura „Univers Enciclopedic", 1996.

DLR = *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă. Bucureşti, Editura Academiei, 1965 şi urm.

DLRLC = *Dicţionarul limbii române literare contemporane* (vol. I–IV), Bucureşti, Editura Academiei, 1955–1957.

DSR = Luiza Seche şi Mircea Seche, *Dicţionarul de sinonime al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1982.

DLRM = *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958.

DN_3 = Florin Marcu şi Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*. Ediţia a III-a. Bucureşti, Editura Academiei, 1978 şi 1984.

DOOM = *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (Redactor responsabil: Mioara Avram), Bucureşti, Editura Academiei, 1982 şi 1989.

FCLR = *Formarea cuvintelor în limba română* (Redactori responsabili: Acad. Al. Graur şi Mioara Avram). Vol. I (*Compunerea*) de Fulvia Ciobnu şi Finuţa Asan; vol. II (*Prefixele*), Bucureşti, 1970 şi 1978.

GLR_2 = *Gramatica limbii române*. Vol. I–II. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită. Tiraj nou. Bucureşti, Editura Academiei, 1966.

LL = *Limbă şi literatură*. Societatea de Ştiinţe Filologice din România. Bucureşti, 1955 şi urm.

Scanned with OKEN Scanner

LLR	= *Limba şi literatura română.* Revistă trimestrială pentru elevi. Societatea de Ştiinţe Filologice. Bucureşti, 1952 şi urm.
LR	= *Limba română.* Institutul de Lingvistică din Bucureşti. Editura Academiei Române, 1952 şi urm.
LAROUSSE	= *Le petit Larousse illustré.* Édition entièrement nouvelle. Paris, 1998.
LEXIS	= *Dictionnaire de la langue française.* LEXIS. Direction de Jean Dubois. Paris, Librairie, Larousse, 1989.
MDE_3	= *Mic dicţionar enciclopedic.* Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986.
ROBERT	= *Le nouveau petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris, 1995.
SCL	= *Studii şi cercetări lingvistice.* Institutul de Lingvistică din Bucureşti. Anul I (1950) şi urm.
SINTEZE	= Theodor Hristea (coordonator), *Sinteze de limba română.* Ediţia a treia revăzută şi din nou îmbogăţită. Bucureşti, Albatros, 1984.

Abrevierile lexicale sunt, în general, cele obişnuite şi deci cunoscute: **adj.** (= adjectiv), **fem.** (= feminin), **fr.** şi **frc.** (= francez), **lat.** (= latin şi latinesc), **masc.** (= masculin), **n** (= neutru), **nr.** (= număr), **pl.** (plural), **sing.** (= singular), **subst.** (= substantiv), **ş. a. m. d.** = şi aşa mai departe etc.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

I. CUVÂNT INTRODUCTIV 3

II. TESTE REZOLVATE (de la şi pentru examenele de admitere)
- Testul nr. 1 (gramatică, formarea cuvintelor, semantică etc.) 19
- Testul nr. 2 (gramatică, frazeologie, semantică etc.) 26
- Testul nr. 3 (gramatică, ortografie, ortoepie, semantică etc.) 32
- Testul nr. 4 (gramatică, limbă literară, semantică etc.) 39
- Testul nr. 5 (gramatică, ortografie, ortoepie etc.) 45
- Testul nr. 6 (gramatică, stilistică, frazeologie, fonetică etc.) 50
- Testul nr. 7 (gramatică, formarea cuvintelor, ortografie, ortoepie etc.). 57
- Testul nr. 8 (gramatică, semantică, derivare, structuri cacofonice etc.) 65
- Testul nr. 9 (gramatică, omografe, frazeologie, pleonasme etc.) 75
- Testul nr. 10 (gramatică, ortografie, semantică etc.) 85

III. TESTE REZOLVATE (de la olimpiadele de limba română)
- Testul nr. 1 (Clasa a VII-a) 92
- Testul nr. 2 (Clasa a VIII-a) 97
- Testul nr. 3 (Clasa a VII-a) 102
- Testul nr. 4 (Clasa a VIII-a) 107
- Testul nr. 5 (Clasa a VII-a) 112
- Testul nr. 6 (Clasa a VIII-a) 114
- Testul nr. 7 (Clasa a VII-a) 117
- Testul nr. 8 (Clasa a VIII-a) 121

IV. TEXTE DE ANALIZAT (pentru orice concurs şi pentru bacalaureat)
- Textul nr. 1 (M. Eminescu) 126
- Textul nr. 2 (I. L. Caragiale) 131
- Textul nr. 3 (G. Călinescu) 134
- Textul nr. 4 (Marin Preda) 137
- Textul nr. 5 (Zaharia Stancu) 141

V. GLOSAR DE NEOLOGISME (deformate şi impropriu folosite) 145

VI. SIGLE BIBLIOGRAFICE şi abrevieri lexicale 158

Scanned with OKEN Scanner

Absolvent al Liceului clasic din Craiova (1950) şi al Facultăţii de Filologie din Bucureşti (1955). Doctor în ştiinţe filologice cu lucrarea **Probleme de etimologie** (Editura Ştiinţifică, 1958). Profesor titular la Facultatea de Litere a Universităţii din Bucureşti. Autor a peste 200 de studii, articole şi recenzii critice, dintre care multe sunt cercetări teoretice şi încercări de sinteză: **Vocabulary and Etymology, The Etymological Structure of the Romanian Lexicon, Types de calques en roumain, Frazeologia şi importanţa ei, Paronimele şi atracţia paronimică, Ortografia şi ortoepia neologismelor româneşti, Sinteze de limba română** (coordonator) etc. Colaborator la principalele lucrări lexicografice româneşti (**DLR, DEX1 şi Dicţionar enciclopedic**). Premiul Academiei Române pentru colaborarea la DLR şi al Ministerului Educaţiei Naţionale pentru lucrarea **Hipercorectitudinea în limba română**. Lector şi „visiting professor" la mai multe universităţi străine (Praga, Seattle, Boston, Rochester, Lyon şi Saint-Étienne). Membru al Societăţii de Lingvistică Romanică (Franţa). Vicepreşedinte al Comisiei Naţionale de Limba şi Literatura Română etc..

Din aprecierile despre autor reţinute de Editura „PETRION":

„Înzestrat cu aptitudini didactice rar întâlnite, Theodor Hristea este, totodată, dotat cu simţ critic şi pătrundere filologică. Lucrările originale, pe care le-a publicat până în prezent, sunt printre cele mai solide ale cercetătorilor din generaţia sa".

Acad. Al. ROSETTI

„După acad. Alexandru Graur, Theodor Hristea este, cu siguranţă, cel mai bun etimolog al nostru în momentul de faţă. În 1968 şi-a trecut doctoratul cu o lucrare fundamentală („Probleme de etimologie") şi în condiţii neobişnuite ca succes".

Acad. IORGU IORDAN

„În lumea lingviştilor, Theodor Hristea se bucură de o excelentă reputaţie. Specialist de frunte în materie de etimologie, el a publicat o serie de lucrări cu caracter teoretic, luminând aspecte dintre cele mai complicate ale problemelor de vocabular".

Acad. AL. GRAUR

„Prin originalitatea în abordarea teoretică şi practică a unor probleme, prin rigoarea metodei folosite, prin analiza subtilă a faptelor de limbă, ca şi prin utilizarea critică a unei bogate documentări, Theodor Hristea este un nume în lingvistica românească actuală".

Prof. dr. docent ROMULUS TODORAN

Ca lector şi „visiting professor" în Statele Unite ale Americii, Theodor Hristea s-a dovedit „o personalitate remarcabilă, care s-a impus nu numai studenţilor, ci şi corpului profesoral, conferind un prestigiu sporit studiilor de limba română".

Prof. dr. CHARLES M. CARLTON, University of Rochester - New York

ISBN 973-9116-41-8

Scanned with OKEN Scanner